

YURTTAŞLIK BİLİNCİ

ATATÜRK, EĞİTİM, SAĞLIK, YAŞAM, YÖNETİM-DENETİM BİLİNCİ

ÇAĞDAŞ TOPLUMSAL BİR SİSTEM TASARIMI

ATATÜRK'ÜN İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ PROJESİ

ÇETİN KÖKER:

-“SAĞLIKLI YAŞAMAK İÇİN; OKUMAK, BİLİNÇLENMEK, ÖRGÜTLENMEK, ÜRETMEK, ADİL GELİR DAĞILIMINI SAĞLAMAK, LİYAKATI VE ADALETİ İLKE EDİNMEK; BU ERDEMLER İÇİN MÜCADELE ETMEK GEREKİR.”

-“BİLİNÇLENMEK İÇİN; EĞİTİMİ, BİLİMİ, KÜLTÜRÜ, SANATI, SPORU İÇSELLEŞTİRMEK GEREKİR.”

ÖNSÖZ

“SAĞLIK SADECE HASTALIK VE SAKATLIĞIN YOKLUĞU DEĞİL, BEDENSEL, RUHSAL VE SOSYAL TAM BİR İYİ OLUŞ DURUMUDUR.”

ANAYASA: “HERKES SAĞLIKLI BİR ÇEVREDE YAŞAMA HAKKINA SAHİPTİR.”

“BİLİNÇ (ŞUUR/İDRAK), “FARKINDALIK, UYANIKLIK, KENDİLİK, SÜREKLİLİK’ DEMEKTİR”

“BİLİNÇ, ‘İNSANIN NEREDE, NE VE KİM OLDUĞUNU BİLMESİ’DİR”

“UYGARLIK = ADALET + BİLİNÇ + CESARET + ÇALIŞMA + ERDEM”

BM İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİNDE:

-“YAŞAM, SAĞLIK, EĞİTİM, ADALET, DOĞA, ÇEVRE, GÜVENLİK, BESLENME, BARINMA, ÇALIŞMA, ÜRETİM, ÖRGÜTLENME, ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, DİRENME, ONUR” BAŞTA OLMAK ÜZERE 183 ÇEŞİT İNSAN HAKKI VE ÖZGÜRLÜĞÜ” YER ALMAKTADIR.

“DEVLET” KAVRAMINI İLK ORTAYA ATAN PLATON (EFLATUN), 2400 YIL ÖNCE:

-“SİYASET İLE İLGİLENMEYEN AYDINLARI BEKLEYEN KAÇINILMAZ SONUÇ CAHİLLER TARAFINDAN YÖNETİLMEMEYE RAZI OLMAKTIR” DİYE YAZMIŞ, “DEVLET” ADLI KİTABINDA.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI’NDA:

-“YURTTAŞLAR, BARIŞ İÇİNDE SAĞLIKLI BİR ÇEVREDE, ONURLU, HUZURLU YAŞAM HAKKINA SAHİPTİR. TOPLUM DAYANIŞMA VE ADALET ANLAYIŞI İÇİNDE YÖNETİLECEK. TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNSAN HAKLARINA SAYGILI, DEMOKRATİK, LAİK, SOSYAL HUKUK DEVLETİDİR” DİYE YAZIYOR.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ:

-“İNSANLIĞIN MUTLULUĞU, GÜVENLİĞİ VE UYUM İÇİNDE YAŞAMASI İÇİN TEMEL İLKELERİ BELİRLEMİŞ VE SAĞLIK SADECE HASTALIK VE SAKATLIĞIN YOKLUĞU DEĞİL, BEDENSEL, RUHSAL VE SOSYAL TAM BİR İYİ OLUŞ DURUMUDUR” DEMİŞ.

ATATÜRK:

-“TÜRK ULUSUNU ÇAĞDAŞ BİR CUMHURİYETTE, GERÇEK BİR DEMOKRASİDE İNSANCA YAŞAYAN BİR ULUS YAPACAĞIZ. TÜRKİYE CUMHURİYETİ’Nİ VARLIKLIL, GÜÇLÜ, BAĞIMSIZ BİR DEVLET YAPACAĞIZ. YAPTIĞIMIZ VE YAPMAKTA OLDUĞUMUZ DEVRİMLER İÇİN AYDINLATMA VE BİLİNÇLENDİRME YOLUNA GİDECEĞİZ. HEDEFİMİZ CAHİL KİTLEYİ DE BİLİNÇLENDİREREK YOLUMUZDA YÜRÜMEK ONLARI VARLIĞA VE MUTLULUĞA ÇIKARMAKTIR. MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZÜ ÇAĞDAŞ UYGARLIK SEVİYESİNİN ÜSTÜNE ÇIKARMA HEDEFİNE EN KISA ZAMANDA ULAŞMAK İÇİN DÜŞÜNCE VE EYLEMİ BİRLİKTE YÜRÜTMEK ZORUNDAYIZ” DEMİŞ.

ATATÜRK 6 MART 1930’DA ANTALYA’DA:

-“BİLİNÇSİZ YÖNETİCİLERİN ELİNDE KALAN BU CENNET MEMLEKET ACINACAK DURUMA DÜŞMÜŞ. HER TARAF DERİN BİR YOKLUK, MADDİ MANEVİ PERİŞANLIK İÇİNDE. İHTİYAÇLARIN GİDERİLMESİ İÇİN ÖNCE, BİLİNÇLİ, GENİŞ DÜŞÜNCELİ, AZİMLİ, GÖNLÜ TOK, UZMANLIK SAHİBİ İNSAN GEREKLİ; SONRA DA ZAMAN VE İMKAN. İDEALİST VE ENERJİK UZMANLARDAN KURULU, DÜZENLİ, HER PARÇASI YERLİ YERİNDE MODERN BİR DEVLET MAKİNESİ KURACAKSIN. SONRA BU MAKİNE HALKIN BAŞINDA VE HALKLA BERABER DURMADAN ÇALIŞACAK, MADDİ MANEVİ HER TÜRLÜ DOĞAL YETENEK VE KAYNAKLARIMIZI HAREKETE GEÇİRECEK, İŞLETECEK, BÖYLECE MEMLEKET İLERİYE REFAHA DOĞRU YOL BULACAK. İLERİ MİLLETLER DÜZEYİNE ERİŞMEK İÇİN BİR YILDA, BEŞ YILDA, HATTA BİR NESİLE TAMAMLAMAK DA İMKANSIZ. ŞİMDİ BİZ BU YOL ÜZERİNDEYİZ. KAFİLEYİ HEDEFE DOĞRU YÜRÜTMEK İÇİN İNSAN GÜCÜNÜN ÜSTÜNDE GAYRET SARF EDİYORUZ” DEMİŞ.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIK YAŞAMAK

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın başlangıç bölümünde: “**Yurttaşların yurtta, dünyada BARIŞ arzu ve inancı içinde ONURLU, HUZURLU YAŞAM haklarının bulunduğu**; **TOPLUMUN HUZURU, MİLLİ DAYANIŞMA ve ADALET anlayışı içinde yönetileceği**”; 17. ve 56.

maddesinde: “**HERKES SAĞLIKLI BİR ÇEVREDE YAŞAMA HAKKINA SAHİTİR**” diye yazıyor.

İlk dört maddesinde: “**Türkiye devleti bir Cumhuriyettir. Türkiye Cumhuriyeti; İNSAN HAKLARINA SAYGILI, ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNE BAĞLI, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan DEMOKRATİK, LAİK ve SOSYAL bir HUKUK DEVLETİDİR. Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir. Başkenti Ankara'dır. Bayrağı ay yıldızlı, al bayraktır. Milli marşı “İstiklal Marşı”dır. İlk dört maddesi değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez**” diye yazıyor.

Dünya Sağlık Örgütü, “**İnsanlığın mutluluğu, güvenliği ve uyum içinde yaşaması için temel ilkeleri**” şu şekilde dile getirmiş: “**SAĞLIK sadece hastalık ve sakatlığın yokluğu değil, bedensel, ruhsal ve sosyal tam bir iyi oluş durumudur. Irk, din, dil, politik inanç, ekonomik ve sosyal durum yönünden hiçbir ayırım gözetmeksizin olanaklarının elverdiği en üst düzeydeki sağlık hizmetlerinden yararlanmak tüm insanların temel haklarından biridir. ‘Barış ve güvenlik içinde yaşamının’ temeli tüm kişilerin ‘SAĞLIKLI’ olmasıdır. Bu husus kişiler ve devletler arasında tam bir işbirliği sağlanarak gerçekleştirilir.**”(*)

(*) Halk Sağlığı, 1993, Prof. Dr. Rahmi Dirican, Prof. Dr. Nazan Bilgel, Sayfa 589

1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde: “**Yaş, cins, ırk, din, dil, siyasal inanç, sosyoekonomik güç ayrıcalığı olmaksızın herkesin mümkün olan EN YÜKSEK DÜZEYDE SAĞLIK HİZMETİNE ulaşması doğal hakkıdır**” yargısı yer almıştır. Bildirgede:

“**Medeni, siyasal, iktisadi, sosyal, kültürel ve dayanışma kategorisinde: “YAŞAM, SAĞLIK, EĞİTİM, ADALET, DOĞA, ÇEVRE GÜVENLİK, BESLENME, BARINMA, ÇALIŞMA, ÜRETİM, ÖRGÜTLENME, ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, DİRENME, ONUR” başta olmak üzere “183 çeşit evrensel düzeyde insan hakkı ve özgürlüğü”** yer almaktadır.

SAĞLIKLI YAŞAMAK, A'dan Z'ye:

“**Adil, Ahlaklı, Akıllı, Anamlı, Anlayışlı,
Barış içinde, Bilinçli,
Cesaretli, Coşkulu, Çağdaş, Çalışkan, Çevreci,
Doğayı seven, Dürüst, Dayanımcı, Değerli, Dirençli,
Eğitimli, Eşit, Etik,
Faziletli (Erdemli),
Güvenli,
Hoşgörülü, Huzurlu,
İlkeli, İyi,
Katılımcı,
Liyakatlı,
Mutlu,
Namuslu, Nezaketli,
Onurlu,
Öngörülü, Özenli, Özgür, Özverili,
Planlı, Programlı,
Refah (Gönençli)
Sevgili, Saygılı, Şerefli,
Temiz, Tutarlı,
Uygar, Umutlu,
Ülkülü, Üretken,
Varlıklı, Verimli, Vicdanlı,
Yurtsever, Yürekli
Zarif yaşamak” demektir.**

SAĞLIKLI YAŞAMA BİLİNCİ

Sağlıklı yaşamak için okumak, anlamak, düşünmek, aydınlanmak, bilinçlenmek, sorgulamak, özeleştirme yapmak, eleştirmek, örgütlenmek, etik davranmak, söylemi ve eylemi bir olmak, gerçekleri görmek, söylemek ve yazmak, denetlenmek ve denetlemek, liyakatı, ehliyeti, beceriyi, yeteneği, emeği, sevgiyi ve saygıyı esas almak; akıllı, zekayı ve zamanı iyi kullanmak, planlı, programlı, verimli, bilimsel ve çok çalışmak, birleştirici, yaratıcı, yenilikçi, üretici olmak ve icat çıkarmak; bilgilileri yetkili, yetkilileri bilgili kılmak, sorumluluk almak, haksızlığa hukuksuzluğa karşı direnmek, yolsuzluğu önlemek; bilinçli, katılımcı, sorgulayıcı, üretici, örgütlü toplumu kurmak, en büyük düşman olan örgütlü cehaleti yenmek ve aydınlanma savaşını kazanmak; dünü bilmeden bugünü anlayamayacağımızı, yarını kuramayacağımızı kavramak; Atatürk İlkeleri ve Devrimlerini anlamak ve içselleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin değerlerini ve kazanımlarını korumak ve geliştirmek, Atatürk gibi akılcı ve bilimsel düşünmek ve yapmak, yurttta, bölgede ve dünyada barışı, esenliği, huzuru ve güvenliği sağlamak; toplumsal sorunları bilmek ve çözmek; severek verimli çalışmak, üretmek ve adil paylaşmak gerek. Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmamalı; düşüncesini söyleyeni yargılamamalı; apartman yönetiminden muhtarlığa, yerelden genel yönetime müdahil olmalı; ya olduğumuz gibi görünmeli ya da göründüğümüz gibi olmalı. Özetle, sağlıklı, eğitilmiş, güvenli, adaletli, dürüst, gönençli, erdemli, anlamlı, eşit, mutlu, onurlu, özgür ve verimli yaşamak için; okumak, bilinçlenmek, örgütlenmek, üretmek, adil paylaşmak gerek. Bu amaç için, insan hakları ve özgürlüklerine saygılı, bağımsız, çağdaş, laik, demokratik, sosyal hukuk devletini hayata geçirmek ve mücadele etmek gerekir.

ATATÜRK'ÜN 6 MART 1930'DA ANTALYA'DA, BİLİNÇSİZ YÖNETİCİLER VE MEMLEKETİN DURUMU HAKKINDA YAPTIĞI AÇIKLAMA

Atatürk, 6 Mart 1930'da Antalya'da Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a:

-“Büyük bir acı içinde bunalıyorum, çocuk. Gittiğimiz her yerde devamlı derd, şikayet dinliyoruz. HER TARAF DERİN BİR YOKLUK, MADDİ MANEVİ PERİŞANLIK İÇİNDE. Ferahlatıcı pek az şeye rastlıyoruz, MEMLEKETİN GERÇEK DURUMU BU İŞTE. Bunda bizim bir günahımız yok. Uzun yıllar, hatta asırlarca dünyanın gidişinden aymaz, bir takım BİLİNÇSİZ YÖNETİCİLERİN ELİNDE KALAN BU CENNET MEMLEKET; DÜŞE DÜŞE ŞU ACINACAK DURUMA DÜŞMÜŞ. MEMURLARIMIZ HENÜZ İSTENİLEN DÜZEYDE VE KALİTEDE DEĞİL. Çoğu görgüsüz, yetersiz ve şaşkın. Büyük yeteneklere sahip ZAVALLI HALKIMIZ ise kendisine kutsal inanç şeklinde telkin edilen bir sürü temelsiz görüşlerin etkisi altında UYUMUŞ KALMIŞ. Bu arada beni en çok üzen şey nedir bilir misin? Halkımızın aklında kökleşmiş olan, her şeyi başta bulunandan beklemek alışkanlığıdır. BÜTÜN İYİLİKLERİ BİR KİŞİDEN YANİ ŞİMDİ BENDEN İSTİYOR, Ama sonuçta BEN DE BİR İNSANIM. Bütün bu ihtiyaçların giderilmesi her şeyden önce BİLİNÇLİ, GENİŞ DÜŞÜNCELİ, AZİMLİ, GÖNLÜ TOK, UZMANLIK SAHİBİ ADAM MESELESİ. SONRA DA ZAMAN VE İMKAN. Bu itibarla önce kafaları ve VİCDANLARI yaralanmış geri, uyuşturucu düşüncelerden temizleyeceksin. İŞLERİN UZMANI, İDEALİST VE ENERJİK UZMANLARDAN KURULU, DÜZENLİ, HER PARÇASI YERLİ YERİNDE MODERN BİR DEVLET MAKİNESİ KURACAKSIN. SONRA BU MAKİNE HALKIN BAŞINDA VE HALKLA BERABER DURMADAN ÇALIŞACAK, MADDİ MANEVİ HER TÜRLÜ DOĞAL YETENEK VE KAYNAKLARIMIZI HAREKETE GEÇİRECEK, İŞLETECEK, BÖYLECE MEMLEKET İLERİYE REFAHA DOĞRU YOL BULACAK. İLERİ MİLLETLER DÜZEYİNE ERİŞMEK İÇİN bir yılda, beş yılda, hatta bir nesille tamamlamak da imkansız. Şimdi biz bu yol üzerindeyiz. Kafileyi HEDEFE DOĞRU YÜRÜTMEK İÇİN İNSAN GÜCÜNÜN ÜSTÜNDE GAYRET SARF EDİYORUZ. Başka ne yapabiliriz ki?” demiş.

Kaynak: Uğur Dündar, Sözcü, 06.01.2024

BİLİNÇ (ŞUUR/İDRAK): “UYANIKLIK + FARKINDALIK”

Bu metin, Furkan Avcı'nın 26.5.2017 tarihli H. Bilim Teknoloji Dergisindeki yazısından alıntıdır:

“Bilim, BİLİNCİ bizi biz yapan UYANIK olmamız ve çevremizdeki olayların FARKINDA olmamız şeklinde formüle etmiş. Descartes 380 yıl önce ‘Düşünüyorum, öyleyse varım’ sözüyle bilincin kaynağını bulduğunu duyurmuş; bizi var eden biricik şey bilinç idi” demiş. Korkuyu yenmenin yolu bilinçtir. Bilinç, bilimsel bilgi temelinde, akıllı kullanarak, doğru yanlış eksenini izleyerek yaşamı anlamak, kendi yaşamını anlamlı kılmak, kendine değer katmayı bilmektir. Bilinç, kişisel ve toplumsal sorumluluğu üstlenmektir. Bilinç, yaşamın her dönemine hazır olmak, soru sormaktan vaz geçmemek, eleştirel düşünce ile dünyayı yorumlamaktır. Atatürk’ün ‘Hayatta en hakiki mürşit ilimdir’ sözü bize bilincin yolunu göstermiştir. Bilinç temelli inanç doğru bir iradeyi anlatır. Yarınımızı rastlantılara bırakmak istemiyorsak, eğer yaşamımızı kendi ellerimize almak istiyorsak BİLİNCİLİ İNSANLAR TOPLUMUNU YARATMAK ZORUNDAYIZ.”

“BİLİNÇ, İNSANIN NEREDE, NE VE KİM OLDUĞUNU BİLMESİDİR”

Bu metin Özdemir İnce'nin, 21.1.2024 tarihli Cumhuriyet'teki yazısından alıntıdır:

“İNSANIN BEDENİNDE DEMOKRASİ BİLİNCİ SALGILAYAN BİR ORGAN YOK. BİLİNÇ ZİHİNDE SINIFSAZ DENEYİMLE OLUŞUR. İnsan bir ağacın ya da taşın var olduğu gibi var olamaz. İşçi, kendi kendini işçi yapmalıdır. İnsan bir durumdan ibarettir. TARIM İNSANLARA MEVSİM BİLİNCİNİ, SANAYİ SAAT, DAKİKA VE SANİYE BİLİNCİNİ VERMİŞTİR. SİYASİ BİLİNCİN MÜLKİYETLE, ÜRETİM ARAÇLARIYLA ARTI DEĞERİN PAYLAŞILMASI İLE SIKI SIKIYA İLİŞKİSİ VARDIR. HİÇBİR KÖYLÜ TOPLUMUNDA DEMOKRASİ OLAMAZ VE YAŞAYAMAZ. DEMOKRASİNİN VAR OLMASI VE YAŞAYABİLMESİ İÇİN EMEKÇİNİN KENDİNİ İŞÇİ YAPMASI ZORUNLUDUR. VAROŞ İNSANININ SİYASİ BİLİNCİ OLSAYDI OYUNU KÜÇÜK BİR ERZAK PAKETİNE SATMAZDI.”

“BİLİNÇ: FARKINDALIK, KENDİLİK, SÜREKLİLİK”: “GROK YERİNE ATATÜRK'E SOR”

Bu metin Yiğit Güralp'in 29.10.2025 tarihli Cumhuriyet'teki yazısından alıntıdır:

“Nörobilim + felsefeye göre bilinç: ‘Farkındalık, kendilik, süreklilik’ demektir.” Atatürk’e göre Cumhuriyet temelde bir bilinç inşasıdır; zihni yeniden programlamaktır. Atatürk’ün Cumhuriyet ile yaptığı bilincin üç katmanının toplumu birleştiren, onu bir arada ve sürdürülebilir bir millet yapabilecek olan karşılığını kurmaktır. Cumhuriyet bir yönetim biçiminden çok bir zihin biçimi olarak tanımlanır. “Cumhuriyet erdemdir” dediğinde, ahlaksız bir bilinç olamayacağını vurguladığını düşünüyorum. Cumhuriyet, bir iktidar devri değil, bir idrak devridir. Cumhuriyet, insanın “itaatten düşünceye” geçmesidir. Osmanlı tebaası “kul” kimliği ile yaşardı, aidiyet yukarıya doğruydı. Atatürk, “kul”dan “yurttaş”a geçişi sağladı. Bu da bir siyasi düzen değişikliği gibi görünse de aslında bilinç formatı değişikliği idi: “Ben varım, düşünüyorum, karar veriyorum.” İşte bu siyasi olduğu kadar da nörolojik bir devrim. Bilinç, iç ve dış her tür esaretin zincirini kırma biçimidir.

Savaş kazanılmıştı ve **bu zaferin sürekliliği** yalnızca silahlı savunmayla değil düşünmekle, bunun için de **düşünmenin temel ilkelerini öğretmekle olacaktı**. İrade, seçme ve seçilme hakkı ile birlikte ulusa veriliyordu. Bu, bireysel özgürlük kadar öz-farkındalık tanımıydı. **Seçimlerin ahlaki olabilmesi için bilinç gerekiyordu. Bilinç sistemi için gerekli devrimler yapılmıştır:**

Harf devrimi: Kodu sadeleştir, erişimi artır.

Eğitim devrimi: Bilgiyi ezberin ötesine taşı, sorgulamaya ve işlemeye dön - bugünkü internet okuryazarlığının o günkü versiyonu gibi.

Sanat devrimi: Akıl ve kalbi birleştirerek de düşün.

Kadın hakları: Toplumsal bilinci yarım olmaktan kurtar.

Bu adımların hepsi, bilinci yeniden programlamanın parçalarıydı.

“Cumhuriyet tehdit altında” deniyorsa aslında “bilincimiz tehdit altında” demektir. **CUMHURİYET’İ YIKMAK, BİLİNCİ YIKMAK İLE MÜMKÜN. Cumhuriyet’i savunmak, yalnızca siyasi, askerî bir görev değil, BİLİNCİ DE GÜNCEL TUTMA GÖREVIDİR. Devrimlerin de işgallerin de yalnızca toprak parçaları üzerinde değil, insanın zihninde de yapıldığı bu çağda, Atatürk’ün bizlere geçen**

yüzyıl armağan ettiği **CUMHURİYET BİLİNCİ** bu yüzden de **çağının çok ötesindeydi**. Çağının çok ötesinde olan her şey gibi kendi zamanı içinde anlaşılamadı, büyük ölçüde yıpratıldı. Oysa insanlık tarihinde son yüzyıllara baktığımızda **tarım devrimi ile aidiyet, yani mülk de kimlik de toprağa geçmişti. Sonra sanayi devrimi ile topraktan fabrikaya, sermayeye geçti. Ve artık kimlik bilgilerimiz dâhil tüm bilgilerin bulut teknolojisine yani dijital belleğe aktarıldığı bu bilişim çağında, içinde bulunduğumuz bu bilişim devriminde ATATÜRK'ÜN CUMHURİYET FİKRİ TEKNOLOJİYLE DE, ÇAĞLA DA EN UYUMLU DÜŞÜNCE BİÇİMİDİR.**

İçinden çıkamadığınız bir soru olduğunda Grok, ChatGPT, Siri ya da diğer yapay zekâ uygulamalarına ne olacağını ya da ne yapmamız gerektiğini sormak kadar, **NUTUK METNİNE, ATATÜRK'ÜN SÖYLEVLERİNE bakıldığında size hâlen doğru cevapları veriyor. ATATÜRK İSE CUMHURİYET İLE BİLİNÇ İNŞA EDİYOR VE BUNU HEM AHLAKLI, HEM FARKINDA, HEM SÜREKLİ YAPABİLME TEZİ SUNUYOR.**

“Benim değersiz vücudum bir gün toprak olacak, ancak Cumhuriyet sonsuza değin yaşayacaktır” dediğinde, BEDEN ÖLÜR, BİLİNÇ YAŞAR. Çünkü Cumhuriyet bir organizma değil, bir farkındalıktır” demek istediğini anlıyorum. O cümle, bir vedadan çok, bir liderlik tanımıdır. Atatürk, liderliğin merkezine ben'i (egoyu) değil sürekliliği koyuyor. Bugün “Ben olmasam sistem çöker” diyen kişi, aslında tam tersini yapıyor. Sistemi kendine bağımlı hâle getirip toplumu yetim, yarım, eksik bırakıyor. ATATÜRK'ÜN LİDERLİĞİ BİREYİN DEĞİL BİLİNCİN MERKEZDE OLDUĞU LİDERLİK. Çünkü merkeze bir put gibi kendini değil, inşa ettiği organik ve sürekli güncellenmesini istediği mirası koyuyor.

Bir gün “internet çökerse ne yaparız?” sorusunun ne kadar yaygın olduğunu hatırlayın. Bu aynı zamanda bir bağımlılık tuzağıdır. GERÇEK LİDERLİK KENDİNİ DEĞİL YÖNTEMİ ÖĞRETMEKTİR. Gelin bugün yapay zekâ uygulamaları yerine Atatürk'e soralım: **“Sayın Atatürk, bugün bilgi kirliliği içinde boğuluyoruz. Ne doğru, ne yanlış bilemiyoruz. Herkes konuşuyor, az kişi düşünüyor. Peki siz ne yapardınız?”** Atatürk'ün cevabı: **“Bir milletin irfan ordusu cehalet ordusunu yenecektir. Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.”** Bu iki cümle, bugünün algoritmalarına da verilebilecek en sade ama en kusursuz yönerge. Bilgi, kaynağı sorgulamadan alınırsa bir tür yıkıcı zehirdir.

Sorgulama kişisel kaniya indirgenirse cehalet olur. **ATATÜRK'ÜN YÖNTEMİ ‘BİLGİYE DEĞİL, BİLGİYİ SORGULAMAYA VE DÜŞÜNEREK İŞLEMENE’DE DAYANIYOR. Bilgiyi ve bilinci güncellemek, Cumhuriyet'i de yaşatmak demektir.** Her kuşak kendi nöron bağlantılarını yeniden kurmak zorunda. **Cumhuriyet, tıpkı insan beyni gibi, kullanıldıkça onu doğru tanımlayıp, doğru anlayıp anlattıkça yaşar ve gelişir.** Hadi şunu da soralım: Ahlak kavramı bugün neredeyse nostaljik bir kelimeye dönüştü. Ahlak sizin için neydi, bugünkü dünyada nasıl ayakta kalabilir? **Atatürk'ün cevabı: “Bir işin ahlaki bir değerinin olması, ayrı ayrı insanlardan daha yüce bir kaynaktan meydana gelmiş olmasıdır. O kaynak, millettir.”** Bu yanıtı bugünün diline çevirelim: **Ahlak, bireyin iç denetimidir.** Yapay zekâyâ bile “etik” yönergeler koymaya çalışıyoruz. Çünkü insanlık kendi iç kodlarını yitirdi. **Atatürk'ün farkı, bilimi ilerletirken ahlaki da sanatla, hukukla algoritmanın parçası hâline getirmesiydi. YANİ AKIL VİCDANSIZSA İŞE YARAMAZDI. BUGÜN BİZİ KURTARACAK OLAN YÜKSEK BİR AHLAK SEVİYESİDİR.**

Bir soru daha: **Biz bugünün insanları ne yapalım?** Bu kadar hız, bilgi, korku ve gürültü arasında nasıl yön bulalım? **Atatürk'ün cevabı: “Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale bilimdir. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla yorulmazlar. Milletten bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.”** Atatürk'ün yöntemi farklı zamanlarda söylediği bu deyimler bütününde de yine açıkça dile geliyor: **Bilgi + Ahlak + Çalışma = Uygarlık. Bu denklem bugün hâlâ geçerli.** Bu yüzden bu 29 Ekim'de Cumhuriyet'i kutlarken “Atatürk'ü anmak” kadar **“Atatürk'ün tavsiye ettiği gibi düşünmek”** de gerek. Çünkü o, bir portre değil; zamansız bir sistemdi ve bize bunu armağan etti.”

Kaynak: Yiğit Güralp, 29.10.2025, Cumhuriyet

A'dan Z'ye BİLİNÇ:

“ADALET, ATATÜRK, AHLAK, AİLE, ANAYASA, ALTYAPI, AYDINLANMA, ASKERLİK, BESLENME, BARINMA, BİLİM, BAĞIMSIZLIK, BARIŞ, BASIN, BÜTÇE, BAYRAK, BAŞARI, CUMHURİYET, COĞRAFYA, CESARET, CENTİLMENLİK, ÇALIŞMA, ÇİFTÇİLİK, ÇEVRE, ÇAĞDAŞLAŞMA, ÇÖZÜM, ÇOĞULCULUK, DİL, DOĞA, DEVLET, DEMOKRASİ, DENİZCİLİK, DEMİRYOLU, DEVRİM, DİRENME, DAYANIŞMA, EĞİTİM, ETİK, EKONOMİ, ENERJİ, EMEK, ESNAFLIK, EŞİTLİK, EGEMENLİK, EMEKLİLİK, EYLEM, ELEŞTİRİ, EVRİM, FELSEFE, FEN BİLİMLERİ, FOLKLOR, GÜVENLİK, GİRİŞİM, GENÇLİK, GÖREV, GÜÇ, GELİŞİM, GERÇEKLIK, GELECEK, HAK, HUKUK, HEDEF, HAYVANCILIK, HAVACILIK, HALKÇILIK, İNSANLIK, İLETİŞİM, İLERLEME, İDEALİZM, İÇ CEPHE, İRADE, JEOLojİ, JEOSTRATEJİ, JEOPOLİTİKA, JEOEKONOMİ KÜLTÜR, KURUM, KÖY, KENT, KALKINMA, KOOPERATİF, KAYNAK, KATILIM, KARAR, LAİKLİK, LİDERLİK, LİYAKAT, MALİYE, MÜHENDİSLİK, MECLİS, MUHALEFET, MÜZİK, MUTLULUK, MÜCADELE, MİRAS, NAMUS, NESNELLİK, NEZAKET, OKUMA, ORDU, ORMANCILIK, ONUR, ÖZGÜRLÜK, ÖRGÜTLENME, ÖZVERİ, ÖLÇÜ, ÖZDENETİM, ÖZERKLİK, PLAN, PROGRAM, PSİKOLOJİ, PAYLAŞIM, REHBERLİK, REFAH(GÖNENÇ), SAĞLIK, SANAT, SPOR, SANAYİ, SİYASİ, SINIF, SORGULAMA, SORUMLULUK, STRATEJİ, SOSYOLOJİ, SİSTEM, SAMİMİYET, ŞEHİRCİLİK, ŞEREF, ŞEHİTLİK, TARIM, TEKNOLOJİ, TİCARET, TARİH, TEMSİL, TOPLUMCULUK, TÜRKÇE, TÜRK, TÜRKİYE, TÜRKİYE CUMHURİYETİ, TUTARLILIK, TASARIM, TASARRUF, ULUS, ULUS DEVLET, UYGARLIK, ULAŞIM, UZLAŞMA, USUL, UZAY, UYGULAMA, ÜRETİM, ÜRETİCİ, ÜLKÜ, ÜLKE, VATAN(YURT), VATAN(YURT)SEVERLİK, VARLIK, VERİMLİLİK, VERGİ, YAŞAM, YURTTAŞLIK, YÖNETİM, YARATICILIK, YENİLİKÇİLİK, YETKİNLİK, ZAMAN, ZARAFET” BİLİNCİ

Bu kavramlarının bazılarını Atatürk'ün *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler Kitabı*ndan, söylem ve eylemlerinden çözümlemeye çalıştım. Bu kavramların en az olabilecek şeklini sunuyorum;

ADALET, ATATÜRK, AHLAK, AİLE, ANAYASA, ALTYAPI, BESLENME, BARINMA, BAĞIMSIZLIK, BARIŞ, CUMHURİYET, CESARET, ÇALIŞMA, ÇEVRE, DOĞA, DİL, DEVLET, DEMOKRASİ, DENETİM, EĞİTİM, EKONOMİ, EMEK, EŞİTLİK, FAZİLET, GÜVENLİK, HUKUK, HEDEF, İLETİŞİM, JEOLojİ, KÜLTÜR, LAİKLİK, LİYAKAT, LİDERLİK, MECLİS, MÜCADELE, MALİYE, NAMUS, ORDU, ORMAN, ÖZGÜRLÜK, PLANLAMA, REHBERLİK, SAĞLIK, SANAT, SANAYİ, SİYASET, SINIF, ŞEHİR, TARIM, TARİH, TÜRK, TÜRKÇE, TÜRKİYE, ULUS, UYGARLIK, ÜRETİM, VARLIK, YAŞAM, YURT, YURTTAŞLIK, YÖNETİM, ZAMAN” BİLİNCİ

YURTTAŞLIK BİLİNCİ

ATATÜRK “*Vatan çocuklarının İYİ (BİLİNÇLİ, ERDEMLİ, VİCDANLI, YÜREKLİ) YURTTAŞ olarak yetişmeleri*” için *temel eğitim programları içinde yer alan ‘YURT BİLGİSİ DERSİNİN ÖNEMLİ OLDUĞUNU’ DERSİNİN* belirterek Manevi Kızı Prof. Dr. A. Afet İnan ile birlikte 1931 yılında ‘*VATANDAŞ İÇİN MEDENİ BİLGİLER*’ KİTABINI yazmış. Bu kitabın birinci cümlesinde: ‘*Dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurttaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliğe millet (ulus);*’ ikinci cümlesinde: ‘*Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti (ulusu) denir*’” diye yazmış. Bu kitap dün ve bugünü aydınlatıyor, yarınlar için yol gösteriyor. Her Türk yurttaşı bu kitabı okumalı. Ama okuma oranı çok düşük; yükseltmek gerekir.

ATATÜRK BİLİNCİ

ALTI OK/ATATÜRK İLKELERİ VE DEVRİMLERİ/ATATÜRKÇÜLÜK/KEMALİZM

Türk ulusu barış içinde güvenli, gönençli, onurlu, özgür, eşit, varlıklı, mutlu ve sağlıklı yaşamalı. Bunun için Atatürk’ün “Adli, İktisadi, Mali, Siyasi, Askeri, Eğitim, Bilim, Kültür, Sanat, Düşünce, Doğa, Çevre, Liderlik” vb alanındaki söylem ve eylemlerini “ATATÜRK BİLİNCİ” başlığı altında irdeledim. Atatürk’ün yaşamın her alanında ortaya koyduğu akılcı, bilimsel, bütünsel, özgün düşünce ve eylemlerine, “Altı Ok/Atatürk İlkeleri ve Devrimleri/Atatürkçülük/Atatürkçü Düşünce Sistemi/Kemalizm” diyor. Ben “Kemalizm” diyorum. Kemalizm, yaşayan, insanlığa rehberlik eden bir kavram; düşünce ve eylem bilimidir. Kemalizm’de akla ve bilime aykırı bir fikir varsa yeni bilimsel fikirler ortaya konmalıdır.

ATATÜRK: “EMPERYALİZMİ YENİLGİYE UĞRATAN LİDER”

- Uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda ömrünü vermiş muhteşem bir kişi;
- Olağanüstü yenilikler gerçekleştirmiş bir devrimci;
- Emperyalizme karşı savaştan ilk lider;
- İnsan haklarına saygılı; insanlar arasında ırk, din, dil, renk ve cinsiyet ayrımı gözetmeyen eşsiz bir devlet adamı;
- Dünya barışının öncüsü ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurucusudur.

BM Eğitim Bilim Kültür Kurumu UNESCO, doğumunun 100. yılında Atatürk’ün tüm dünyada tanıtılması ve anılması için yukarıda özetlenen kararı almış. 1981 yılını “ATATÜRK YILI” ilan etmiş. 1979 yılında, 152 ülkenin oy birliğiyle aldığı bu karar dünyada ilk ve tektir.

ATATÜRK: “TÜRK ULUSUNA NASİP OLAN DAHİ”

Türk ulusunun 9 Eylül 1922 Zaferi sonrasında İngiltere karışmış, İngiliz İşçi Partisi Lideri parlamentoda:

- “İngiltere hükümeti, Yunan ordusunu desteklemek için milyonlarca sterlin para harcadı. Hani Anadolu taksim edilecek, Boğazlar İngiltere’nin olacaktı? Bu beceriksiz Başbakan hesap versin” demiş. Bunun üzerine Başbakan L. George şöyle demiş:
- “Sayın milletvekilleri... Bizim yaptığımız hesaplar doğrudur ama... Yüzyıllar nadir olarak dahi yetiştirir. Şu talihsizliğe bakın ki, o büyük dahi Mustafa Kemal, çağımızda Türk ulusuna nasip oldu. Mustafa Kemal’in dehasına karşı ne yapabiliirdik?”

ATATÜRK: “TÜRK ULUSUNU İNSANCA YAŞAYAN BİR ULUS YAPACAĞIZ”

“TÜRK ULUSUNU ÇAĞDAŞ BİR CUMHURİYETTE, GERÇEK BİR DEMOKRASİDE İNSANCA YAŞAYAN BİR ULUS YAPACAĞIZ. TÜRKİYE CUMHURİYETİ’Nİ VARLIKLIL, GÜÇLÜ, BAĞIMSIZ BİR DEVLET YAPACAĞIZ. Yurdumuzu dünyanın en gelişmiş, kalkınmış, çağdaş, uygar ülkeleri seviyesine çıkaracağız. İleri, varlıklı, mutlu Türkiye hedefine ulaşmak için sanayi kurmak ve işletmek zorunludur. **YAŞAMAK VE GÜÇLÜ DEVLET İÇİN EKONOMİ ESASTIR.** Bağımsızlığımızın sürekli olması için **İKTİSADİ BAĞIMSIZLIK TEMEL HEDEFİMİZDİR.** Ekonomik kalkınma, özgür, bağımsız, güçlü Türkiye hedefinin belkemiğidir. Yaptığımız-yapmakta olduğumuz **DEVRİMLER İÇİN AYDINLATMA VE BİLİNÇLENDİRME YOLUNA GİDECEĞİZ. HEDEFİMİZ CAHİL KİTLEYİ DE BİLİNÇLENDİREREK YOLUMUZDA YÜRÜMEK ONLARI VARLIĞA VE MUTLULUĞA ÇIKARMAKTIR. MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZÜ ÇAĞDAŞ UYGARLIK SEVİYESİNİN ÜSTÜNE ÇIKARMA HEDEFİNE EN KISA ZAMANDA ULAŞMAK İÇİN DÜŞÜNCE VE EYLEMİ BİRLİKTE YÜRÜTMEK ZORUNDAYIZ**” demiş. Söylemlerini eyleme geçirmiş ve sonunda, “**MUTLUYUM ÇÜNKÜ BAŞARDIM**” demiş

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM: EĞİTİM BİLİNCİ/BİLİNÇ EĞİTİMİ

Aşağıdaki metin Prof. Dr. Ahmet Kocaman'ın Öğretmen Dünyası Dergisinin Ekim 2016 tarih ve 442 sayılı **“Eğitimin birincil amacı özgür düşünceli, uygar bireyler yetiştirmektir”** başlıklı yazısından alınmış; ara başlıklar tarafımdan konmuştur.

“EĞİTİMİN AMACI KİŞİYİ BİLİNÇLENDİRMEK, ÖZGÜR BİREYLER YETİŞTİRMEKTİR”

“Son yıllarda çarpık bir ekonomik-siyasal dünya görüşünün egemenliğinde kalan insanlarımızın birçoğu birey olma gücünü yitirmiş; şu ya da bu ideolojinin tutsağı olmuştur. Bu zinciri kırmamanın tek yolu: ‘İnsanlarımızı eğitim yoluyla bilinçlendirmektir.’ Eğitimin temel amacı kişiyi bilinçlendirmek olmalıdır.”

“TOPLUMSALLAŞMAK ANCAK ‘BİLİNÇ EĞİTİMİ’ İLE OLANAKLIDIR”

“Bilinç yaratılması, kişinin kendisini sorgulaması; bireyin düşünen kimliğinin ortaya çıkması demektir. Bireyin düşünen kimliğinin ortaya çıkması, kişiyi toplum ve dünya sorunları karşısında bilinçlendirir. Kendisini iyi tanıyan birey, topluma karşı ödev ve sorumluluklarının ayırdına varır. Aileden başlayan, dernek, meslek odası, sivil toplum örgütü üyeliğine değin uzanan toplumsal ödevlerin sorumluluğunun gönüllü olarak, bireysel niteliklerini yitirmeden toplumsallaşmak ancak bilinç eğitimi ile olanaklıdır.”

“EĞİTİM, TOPLUM YAŞAMINI BELİRLEYEN EN ÖNEMLİ BİLEŞENDİR”

“Eğitim toplum yaşamını belirleyen en önemli bileşenlerden birisidir. Bu nedenle uygar ülkeler en kapsamlı yatırımları eğitime ayırıyor. Çünkü eğitime yatırım insana, ülkenin geleceğine yatırımdır. Ülkemizdeki eğitimde sorun olmasa, paralı özel eğitim kurumları bu ölçüde yaygın olabilir miydi?”

“BİLİMİ, ÇAĞDAŞLIĞI, LAİKLİĞİ, CUMHURİYET DEĞERLERİNİ TEMEL ALAN EĞİTİMDEN UZAKLAŞILMIŞTIR”

“En büyük sorunumuz bilimi, çağdaşlığı, laikliği, cumhuriyet değerlerini temel alan eğitim anlayışından giderek uzaklaşmamızdır. Bu değerleri toplumun temel değerleri yapabilmemiz için bilinci karartılmamış, ilkeli, okumuş aydınlara gereksinmemiz var. Çağdaş değerleri benimsemiş ilkeli bireyler yetiştirmeden başarıya ulaşamaz.”

“ÇAĞDAŞ BİLİMSEL EĞİTİMİN BİR BOYUTU DA UYGARLIK DEĞERLERİNİN ÖNEMSENMESİDİR”

“Çağdaş, bilimsel, birey odaklı eğitimin bir boyutu da uygarlık değerlerinin önemsenmesidir. Uygarlığın daha çok bilinçlendirme ve eleştiri kafası, insanlığın kazandığı erdemlere bağlı olduğunu kabul etmeliyiz.

Yapılacak şey, eğitim yoluyla öğrenciler ve öğreticilerde eleştirel düşünmeyi/bilgiyi özgün bir biçimde elde etme, karşılaştırma, kullanma ve değerlendirmeyi amaç edinen organize bir süreci sağlamaktır.”

“ELEŞTİREL DÜŞÜNCE, ÖZELEŞTİRİYİ DE İÇEREN AKILCI BİR EDİMDİR”

“Eleştirel düşünce, özeleştiriyi de içeren akılcı bir edimdir: Özeleştiriyi yapmayan kişinin eleştirel düşünce geliştirmesi de zordur. Öte yandan eleştirel düşünme her şeyin olumsuz yönünü görmek değildir. Olayların farklı boyutları olabileceğinin farkında olunmasıdır. Bu insanlarda empati yeteneği gelişmiştir. Karşısındakinin gözlem çerçevesiyle de olaylara bakarlar; ne düşündüklerini, ne hissettiklerini doğru anlamaya çalışırlar. Değişime açıktırlar. Gerçeğin değerini her şeyin üzerinde tutarlar.”

“UYGAR, ÖZGÜR BİREYLER YETİŞTİĞİNDE EĞİTİM BAŞARILI VE KALICI OLACAKTIR. ÖĞRETMENLER CUMHURİYET SİZDEN FİKRİ, İRFANI, VİCDANI ÖZGÜR NESİLLER YETİŞTİRMENİZİ İSTER.” Atatürk’ün bu söylemini, bu çağrısını eğitimciler ve öğretmenler sürekli akılda tutmalıdır.”

BİLİM

Bu metin, Erdinç Sayan'ın 23 Haziran 2017 tarihli Herkese Bilim Teknoloji Dergisi'nden alıntısıdır: **"Bilim nedir? Pozitif bilim nedir? Felsefe, hukuk bilim midir? Bilimler nasıl sınıflandırılır? Neler bilim değildir?"**

"Bilimi, dünya ve evren hakkında sistematik ve yöntemli bir şekilde bilgi edinme faaliyeti olarak tanımlayabiliriz. Bu faaliyetin ürünü bilimsel bilgidir. Bilimle elde edilen bilgiler sıradan, basit, önemsiz bilgiler değildir. Bilimin ürettiği bilgiler insanlık için belli bir anlamda değerli bilgilerdir. Pozitif bilim yerine sadece 'bilim' diyoruz günümüzde. Pozitif bilim insan aklının önderliğinde, gözlem ve deneyler yaparak sürdürülen 'çağdaş bilimden' başka bir şey değildir."

"Bilimler pozitif (gözlemler-deneysel bilimler) ve pozitif olmayan bilimler olarak ikiye ayrılır. Pozitif bilimler doğa bilimleri ve sosyal bilimler (insan bilimleri) diye ikiye ayrılır. Doğa bilimlerinin tipik örnekleri fizik, kimya, biyoloji, jeoloji, astronomi ve bu saydıklarımızın dalları olan jeofizik, astrofizik, biyokimya ve benzeri bilimlerdir.

Sosyal bilimlerin tipik örnekleri ise sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi ve tarihtir. Bu bilimlerin de birtakım dalları vardır. Formel bilimlerin tipik örnekleri de matematik geometri ve mantıktır. Ve elbette bunların da yan dalları vardır. Bu sınıflama içinde örneğin teknoloji, hatta tıp ve mühendislik yer almaz. Bunlara bilim denirse uygulamalı bilimler demek gerekir. Deminki sınıflama uygulamalı bilimleri değil, kuramsal ya da saf bilimleri içeriyor. Deminki sınıflamada yer almayan başka alanlarda vardır. O sınıflamaya örneğin felsefe, sanat, spor, din(teoloji) gibi uğraş alanlarını koymadık. Bu alanlar sınıflamaya giren bilim alanlarından bazı önemli ve temel farklılıklar gösterir. Bu yüzden o alanlara bilim diyemeyiz de, onun yerine disiplin ya da uğraş alanı deriz.

Bugün Türkiye'de her şeye bilim demek insanların hoşuna gidiyor. Örneğin hukukçulara bilim adamı ya da bilim insanı deniyor. Üniversitelerde tuhaf Anabilim Dalları var. Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Felsefe Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Anabilim Dalı, Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, hatta İlahiyat Anabilim Dalı gibi. Bu tür alanlara bilim yerine disiplin demek daha doğrudur.

Her uğraş alanı ya da disipline bilim demek zorunda değiliz. Örneğin hukuk özünde normatiftir, yani norm-kural koyucudur; olması gerekenle, olmadığı takdirde cezalandırılması gerekenle ilgilidir. Bilim ise kural koymaz; olması gerekenle değil, olanla; olguyla ilgilenir."

"Hukuk gibi felsefe de ne pozitif ne de formel bir bilim sayılabilir ve bilim olmamaktan felsefecilerin gocunduğu söylenemez. Felsefenin sorduğu ve cevaplandırmaya çalıştığı sorular, deney ve gözlemlerle veya formel incelemelerle cevaplandırılacak türden sorular değildir.

Bilgi nedir? İnsan bilgisinin ve düşüncesinin sınırları var mıdır? Bilginin pozitif bilimlerden başka kaynakları var mıdır? Bizler **özgür istenç sahibi miyiz? Özgür istenç nedir?** Zihinle beden arasındaki ilişki nedir? Niye ahlaklı olmalıyım? Böyle felsefi soruların cevapları bilimsel araştırmayla bulunamaz. Toplumda bilim olduğunu iddia eden uğraşlar da var; astroloji ve yaratılış bilimi gibi. Bunlara 'sahte bilim' denir."

Bilimsel yöntem nedir?

"Pozitif bilimlerde bilimsel yöntem şu aşamalardan oluşur:

1. Elde bazı gözlemler vardır.
2. Bu gözlemlere uygun bir hipotez kurulur. Hipotez, doğruluğu ve yanlışlığı sınamaya açık bir bilimsel iddia demektir.
3. Bu hipotez, yapılacak başka gözlem ve deneylerle test edilir yani sınanır.
4. Eğer hipotez yeteri kadar sınamadan başarıyla geçerse, o hipotez elde başka verileri açıklamakta ve gelecekte olacak bazı şeyleri önleyebilmekte kullanılır. Bilimsel yöntem kavramını tam olarak bilim felsefesi açıklar.

BİLİM BİLİNCİ

Atatürk: *Dünyada her şey için, uygarlık için başarı için, yaşamda en gerçek yol gösterici (rehber) bilimdir, fendir. BİLİM ve fennin dışında rehber aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, hainliktir. Bilim ve fen nerede ise oradan alacağız ve ulusun her bireyinin kafasına koyacağız. Bilim ve fen için kayıt ve koşul yoktur. Manevi mirasım akıl ve bilimdir. Zaman hızla ilerliyor, milletlerin, toplumların, kişilerin mutluluk ve mutsuzluk anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek aklın ve bilimin gelişmesini yok saymak olur. Benim Türk ulusu için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Bundan sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde aklı ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse manevi mirasçım olurlar.*

Atatürk: *“Türklerin 1453 zaferini düşününüz. Bütün cihana karşı İstanbul’u sonsuza değin Türk dünyasına katmış olan güç aynı yıllarda bulunan matbaanın Türkiye’ye kabulü için köhne hukuk sahiplerinin uğursuz gücünü 300 yıl kıramamıştır. Atatürk: *“Bu söyleyimle (Nutuk’tan) ulus yaşamı son bulmuş kabul edilen bir ulusun bağımsızlığını nasıl kazandığını, bilim ve tekniğin en son ilkelerine dayanan uygar bir ulus devletin nasıl kurulduğunu anlatmaya çalıştım. Türkiye Cumhuriyeti’ni Türk gençliğine emanet ediyorum”* demiş.*

KÜLTÜR VE UYGARLIK

Aşağıdaki metin bir çok yazıdan alıntı yapılarak hazırlanmıştır.

Latince kökenli ‘*Cultura*’ sözcüğü “*toprağa bir şeyler ekip ürün almak*” anlamında kullanılmış. 18. Yüzyılda Voltaire kültürü insan zekâsının oluşumunu ve gelişmesini belirleyen bir terim olarak kullanmış. İngiliz antropolog Taylor kültüre bilimsel bir içerik kazandırınca ‘kültür’ değişik bilim ve sanat dallarının ilgilendiği bir alan durumuna gelmiştir. Taylor, ‘kültür’ ya da ‘uygarlık’ diyerek iki kavram arasında bir fark görmediğini belirtmiş. Ziya Gökalp, ‘kültür’ kavramını, Arapçada toprağın işlenmesi/tarım anlamında ‘Hırsaset’e dayanarak ‘hars’ olarak Türkçeye çevirmiş. Gökalp ‘Hars’ı insanlara biçim ve kişilik veren bir varlık, bir olgu olarak kabul etmiş. Ancak ‘Hars’ ile ‘Uygarlık/Medeniyet’ kavramları arasında büyük bir fark olduğunu savunmuş. Gökalp’e göre, bir toplum uygarlığını değiştirebilir ama kültürünü değiştiremez; yani ‘Uygarlık’ uluslararası, ‘Kültür’ ise ulusaldır.

KÜLTÜR VE UYGARLIK BİLİNCİ

Atatürk: *“KÜLTÜR, okumak, anlamak, görebilmek, gördüğünden anlam çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek ve zekayı eğitmektir. UYGARLIĞIN ne olduğunu başka başka tanımlayanlar var. Bence uygarlığı kültürden ayırmak güçtür ve gereksizdir. Kültür: a) İnsan toplumun devlet yaşamında; b) Düşün yaşamında; c) İktisat yaşamında; kısacası tarımda, sanatkarlıkta, ticarete, kara, deniz, hava ulaşımında yapabildiği, başarabildiği, üretebildiği şeylerden elde ettiklerinin bileşkesidir. Kültür, doğanın yüksek verimleriyle mutlu olmaktır. Kültür, insanlık vasfında insan olabilmenin temel bir unsurudur. Kültür kavramı içinde çok şey saklıdır. Temizlik, saflık, yükseklik, insanlık vb. Bunların hepsi insanlık vasıflarındandır. İnsan, hareket ve faaliyetin yani dinamizmin ifadesidir. İnsan enerjisiyle ve fakat doğanın ona tükenmez yardımıyla yükselen genişleyen insan zekası, hudutsuz kavrayış anlamında insanım diyen bir özel niteliği olur. Kültür, doğanın insanlara verdiği yüksek vasıfları kendi çocuklarına, torunlarına ve geleceğine vermesi demektir. İnsanların yaşamına, çalışmalarına egemen olan güç yaratıcılık ve buluş yeteneğidir. İcadı ve yaratıcılığı yapabilen insanların mutlaka kültürlü olması gerekir. Varlığımızın ve Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Milli kültür, dine karışmış masallardan, yaradılış ve varlığımızla ilgisi olmayan fikir ve inançlardan, doğudan ve batıdan gelen etkilerden uzak ve tarihimize uygun bir kültürdür. Milletimizi en geniş refah araç ve kaynaklarına sahip kılacağız. Geleneksel kültürden çağdaş kültüre devrimci atılımlarla geçilebilir. Geleneksel kültür unsurlarının yerini yeniler alır. Milli kültürümüzü çağdaş gelişmiş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız”* demiş.

Atatürk döneminde; devletin geleneksel yönetim biçimi olan saltanat ve hilafet yerine cumhuriyet geçmiştir. İkili kültür ve eğitim yerine de, bir tek eğitim/milli eğitim egemen olmuştur. Böylece geleneksel kültürün eskimiş unsurları koparılarak yeni unsurlar getirilmiştir. Kültür, milletleri birbirinden ayıran yaşam tarzlarını, karakterlerini, milli kimliklerini ortaya koymaktadır.

SANAT, SANATÇI, YAZAR

Sanat, insanları etkileyerek insanı ve toplumu ileriye ve gelişime doğru değiştirmek isteyen uğraş alanı olarak tanımlanabilir. Değiştirip, dönüştürmek sanatın doğasında vardır. Sanat ve düşünce birbirini tamamlar, bu sanatçının yaratisında onun kişiliğiyle bütünleşir; sanatçı yaşamın gerçeklerini tutkuyla yoğurur. **Sanat gerçeği içinde taşır, gerçek de sanatı. Sanatın ve sanatçının hem toplumları hem insanı değiştirip dönüştürme gücü, Rönesans, Reform ve Fransız Devrimi sayesinde olmuştur.**

Egemenlerin yönetme gücü varsa yazarla sanatçının düşündürme, sezdirme gücü vardır. Sezgiyle değişimi ilk hisseden odur. **“Sanatçı alnında ışığı ilk hissedendir”.** Sanatçının kendi de sanatla değişir. **Sanatçı ancak ulusuyla vardır, toplum da sanatçısıyla var olur; tarihe imza atar; iz bırakır. Geleceği döleyen, özgür düşünmeyi öğreten, halkın direnme gücünü artıran, her türlü iktidarın çıkarına çomak sokan da sanattır, sanatçıdır. Sanatçı ve yazar için kişilik her şeydir.** Kişilikler egemenlerin kanatları altına girmez. Girerse saygınlığını kaybeder. Bir sanatçının kimliği, kişiliği ve düşünceleri, ulusun duyarlılığına akort edilmemişse eğer, o vakit içinden çıktığı topluma yabancılaşır ve ondan kopar. Propaganda ve reklam, yetersiz ve yeteneksiz sanatçıyı değerli gösterir. Ona ödüller sunulur, şöhret ve paranın tutsağı yapılır. Köklerinden kopartılarak ulusundan uzaklaştırılır, halkına yabancılaştırılır, egemenlerin hizmetine koşulur.

Akıl, bilim ve kültür temeline oturtulan çağdaş ve laik Atatürk Cumhuriyetinin “Halkçılık” ilkesi, sanatın halkla buluşması, ulusal ideolojinin sanatla Türk toplumunu değiştirip dönüştürmesinin somutlaşmış hali de Millet Mektepleri, Halk Evleri ve Köy Enstitüleriyle biçimlenmiştir. Köy Enstitülerini kuran Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in 5 Ağustos 1946’da görevden alınması ile başlayan duraklama ve geriye gidiş süreci, başta eğitim olmak üzere sanatın toplumsal yönünü budayarak, küreselleşme ile içdiş ederek sanatı metalaştırıp, sanatçıyı bencilleştirmiş, sanat toplumsal gerçeklikten uzaklaştırılmıştır.

SANAT: RESİM, MÜZİK, ŞİİR, HEYKEL, MİMARLIK VE SANATÇI BİLİNCİ

Atatürk: “Sanatsız kalan bir toplumun hayat damarlarından biri kopmuş demektir. SANAT, güzelliğin ifadesidir. Bu ifade söz ile olursa ŞİİR, nağme ile olursa MUSİKİ, nakış ile olursa RESSAMLIK, oyma ile olursa HEYKELTRAŞLIK, bina ile olursa MİMARLIK olur. Güzeli sanatlarda başarılı olmak bütün devrimlerde başarıya ulaşmak demektir. Güzeli sanatlarda başarılı olamayan milletler uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla yer almaktan sonsuza değin yoksun kalır. Güzeli sanatlarda başarılı olamayan milletler ne yazık ki, uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla yer almaktan sonsuza değin yoksun kalacaktır. Milletimizin güzel sanatlar sevgisini her türlü araç ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek milli ülkümüzdür. Yüksek bir insan topluluğu olan Türk milletinin bir özelliği de, güzel sanatları sevmek, onda yükselmektir. Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa, tam bir hayata sahip olamaz. Bir milletin sanat yeteneği GÜZEL SANATLARA verdiği değerle ölçülür. Bir millet ki RESİM yapmaz, bir millet ki HEYKEL yapmaz, bir millet ki TEKNİĞİN gerektirdiği şeyleri yapmaz, itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Milletimiz, ilerlemenin nedenlerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve ülkemizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın anılarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir. SANATÇI alnında ışığı ilk hissedendir. Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz. Hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat sanatkâr olamazsınız. Sanatkâr eli öpmez; sanatkârın eli öpülür. Sanatçı, esaslı kültür sahibi olmalı ve tarihi iyi bilmelidir. MÜZİK ile ilgisi olmayan varlıklar insan değildir. Hayatta müzik lazım değildir. Çünkü hayat müziktir. Müzik ile ilgisi olmayan varlıklar insan değildir. Eğer söz konusu olan hayat, insan hayatı ise müzik mutlaka vardır. Müziksiz hayat zaten mevcut olamaz. Müzik hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeydir. Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Yaşamını büyük bir sanata vakfeden bu çocukları sevelim. Güzeli sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerlemesini istediğini bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak bunda en çabuk en önde götürülmesini gerekli olan Türk musikisidir”

SPOR BİLİNCİ

Atatürk: *“Ben sporcunun zeki, çevik, aynı zamanda ahlaklısını severim. Spor bir insanın her durumda farklı olmasını sağlar. Türk çocuklarına sporun bugünkü tekniğini öğretmek ve bunlardan bir kısmını bazı törenlerde ve bayramlarda dekor olarak koymak gerekir. Dünya spor yaşamı ve spor dünyası çok önemlidir. Bütün millet ve memleket evlatlarını sportmen yapabilmek için sarf edilen çalışmanın önemi ve aynı derecede değerli ve önemlidir. Sporsuz bir millet gerilemeye mahkumdur. Her boy ölçüşmede arkalarında Türk Milletinin bulunduğu ve millet şerefini düşünmelerini Türk sporcularına meslek düsturu olarak kaydediyorum. Spora eğitilmiş bir devlet asla yorulmaz. Benim en çok sevdiğim spor, serbest güreştir. Her ulus çocuklarının sağlıklı olmaları için yaşadıkları bölgenin sıhhi şartlarını sağlamak, devlet halinde bulunan siyaset kurumunun en birinci ödevidir. Bir milletin sporda gösterdiği azim onun geleceğini yükseltir. Ben Türk gençliğinin spor yaparak güçlü olmasını isterim. Her insan spor yapmalı erken yaşta yoksa sonu ya toprak ya yatak olur. Cumhuriyet, fikren, ilmen ve bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister”* demiş.

YÖNETİM-DENETİM; CUMHURİYET-DEMOKRASİ BİLİNCİ

Çok Partili Düzenin ilk denemesi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Partisi) ile olmuş. Bu partinin Genel Başkanı Kazım Karabekir, Genel Sekreteri Ali Fuat Cebesoy’dur. Her ikisi de Atatürk’ün en yakın silah arkadaşlarıdır. Bu partinin 1925 yılında (Şeyh Said ayaklanması sonrasında) kapatılmasını anlatırken **Atatürk, “Cumhuriyet adını partilerinin içine koymuşlar ama Cumhuriyeti devirmek (karşı-devrim yapmak) istiyorlar”** demiş.

Cumhurbaşkanı Atatürk, Başbakan İsmet İnönü’nün karşı çıkmasına karşın yakın arkadaşı Fethi Okyar’a kurdurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkasının (Partisinin) katıldığı 1930 Belediye seçimlerini hangi partinin başarılı olduğunu sormuş. Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak, Cumhuriyet Halk Partisi’ni kastederek: **“Bizim parti”** demesi üzerine, **Atatürk: “Hayır efendim, hiç de öyle değil! Hangi partinin kazandığını sana söyleyeyim: ‘Kazanan İdare Partisidir çocuk! Jandarma, nahiye müdürü, kaymakam ve valilerin partisi, bunu bilesin”** demiş. Atatürk, kendi partisi CHP’yi de nesnel ve yapıcı bir şekilde eleştirmiştir.

Çok Partili Düzene geçmenin ikinci denemesinin partisi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası, 1930’daki Menemen’de çıkan gerici isyanda öğretmen Asteğmen Kubilay ve Bekçi Şevki ve Bekçi Hasan’ın şehit edilmesinden sonra faaliyetine son vermiş ve çok partili sisteme geçişin ikinci deneme de başarısız olmuştur.

Atatürk’ün çok partili düzene geçişteki başarısızlığın nedeni, cumhuriyet ve laiklik karşıtlarının, karşı-devrimcilerin, saltanat ve hilafet yanlılarının tek cephede toplanarak şeriat devleti ve hilafet taleplerini her seferinde kanlı bir şekilde ortaya koymalarıdır.

ÖRGÜTLENME BİLİNCİ: “SAĞLIKLI YAŞAMA HAKKI İÇİN ÖRGÜTLENECEĞİZ”

Bu metin, **Olca Büyüktaş**’ın 17.4.2021 tarihli Cumhuriyet’teki yazısından alıntıdır: **“Daha iyi yaşam, daha iyi bir gelecek, daha güvenli yarınlar için ellerimizi seslerimizi birleştireceğiz. Başta yaşam hakkımız olmak üzere hakkımız olduğuna inandığımız tüm değerler için örgütleneceğiz ve devlet de buna saygı duyacak. Örgütlenme özgürlüğü bireylerin kendi çıkarlarını korumak için kendilerini temsil eden bir toplu kurum oluşturarak bir araya gelmeleri özgürlüğü olarak tanımlanabilir.**

‘Örgüt’ sözcüğü Anayasa Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yapılan atıfla ‘kişilerin özgür iradeleriyle kurulan, ortak bir amaç için bir araya gelen kişiler topluluğu’ olarak tanımlanıyor. Uluslararası hukukta ve anayasada herhangi bir sınırlama söz konusu değil. Örgütlenme özgürlüğü siyasi parti, sendika, dernek ya da vakıf (kooperatif) gibi birçok örgütlenme biçimine koruma sağlıyor.

Hakkın medeni, siyasi ve ekonomik yönleri söz konusu ve buna göre farklı örgüt biçimleri ortaya çıkıyor. Örgütlenme hakkının medeni yönü başka kişilerle bir araya gelmek isteyen kişilerin devlet tarafından hukuka aykırı olarak müdahaleye maruz kalmasına karşı koyma sağlarken, ekonomik

yönü, özellikle sendikalar yoluyla çalışma hayatında bireylerin ekonomik çıkarlarının geliştirilmesini hedefliyor. Hakkın siyasi yönü, bireylerin devlete veya diğer birey gruplarına karşı çıkarlarının bir araya gelerek savunulmasına yardımcı oluyor.”

“YASAL GÜVENCE”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesi örgütlenme özgürlüğünün tüm bu yönlerini birlikte düzenlerken, Anayasa 33, 51, 53, 54 ve 68. maddelerinde ‘Dernek Kurma Hürriyeti’, ‘Sendika Kurma Hakkı’, ‘Siyasi Parti Kurma Hakkı’ başlıkları altında örgütlenmeyi ayrı ayrı düzenlemiş durumda. Örgütlenme Özgürlüğü, BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi’nin 20. maddesinde, Türkiye’nin taraf olduğu Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 22. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesinde koruma altına alınıyor. Türkiye örgütlenme özgürlüğüne yer veren tüm bu belgeleri usulüne uygun bir şekilde onaylamış ve tamamını iç hukukuna aktarmış durumda. Anayasanın 90. maddesi doğrultusunda bu belgeler iç hukukun bir parçası haline gelmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesine göre ‘Herkes, barışçıl olarak toplanma özgürlüğü hakkına sahiptir.’ Örgütlenme özgürlüğü öncelikle örgüt kurma ve örgüte üye olma hakkını kapsıyor. Bu özgürlük aynı zamanda bir örgüte üye olmama hakkını da içeriyor.

“ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ VE DEMOKRASİ”

Örgütlenme özgürlüğünün demokrasi ile yakından ilişkisi ve bu bağlamda taşıdığı önem Anayasa Mahkemesi tarafından da kabul edilmiş durumda. Mahkemeye göre, ‘Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir “örgüt” devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir.’

Kaynak: **Olca Büyüktaş**, 17.4.2021, Cumhuriyet

ÜRETMEK

ÜRETİM BİLİNCİ

İnsanlık, yaklaşık 12 bin yıl önce “Neolitik (Cilalı Taş) Devrinde “Yerleşik” düzene geçmiş. Bir süre sonra “Tarım (Kadın) Devrimi” ile “Avcı Toplayıcı” dönemden “Üretim” düzenine geçmiş. Buğday üretmiş; hayvanlar evcilleştirmiş. Bu sürece ait Anadolu’da çok sayıda buluntu, kanıt ve UYGARLIK (Göbeklitepe, Karahantepe Sümerler, Hititler vd) vardır.

Cumhurbaşkanı **Mustafa Kemal’in İsmet Paşa’ya yazdığı 30 Ekim 1923 tarihli mektubunda** ülkemizin içinde bulunduğu durumu açıklamış. O mektuptan **“Üretim Bilinci”** için yaptığım alıntı:

TÜRKİYE’NİN “30 EKİM 1923” ÜRETİM DURUMU

29 Ekim 1923’de Cumhurbaşkanı seçilen Mustafa Kemal, İsmet Paşa’ya yazdığı 30 Ekim 1923 tarihli “Sevgili Paşam Cumhuriyetin ilk Başbakanı olarak seni düşünüyorum” başlıklı mektubunda özetle: “Bize geri, borçlu, hastalıklı, bir vatan miras kaldı. Yoksul bir köylü devletiyiz. Nüfusun yüzde 80’i kırsalda yaşıyor. Bunun önemli bölümü göçebe. Güya tarım ülkesiyiz ama ekmeklik unumuzun çoğunu dışarıdan getiriyoruz. Her yerde tefeciler halkı eziyor. Bu durumu düzeltmeli, halkı kurtarmalıyız. Köylümüzü topraklandırmalı, ihtiyacı olan bir çift öküz ile bir saban vererek çiftçi yapmalıyız. Sığır vebası hayvancılığımızı öldürüyor. Bağımsızlığın sürekli olması için iktisadi bağımsızlık temel hedefimizdir. Bütçemiz, gelirimiz yetersiz. Sanayi ürünlerini dışarıdan alıyoruz. Telefon, motor, makine yok. Kiremiti bile ithal ediyoruz. Elektrik, İstanbul ve İzmir’in bazı semtlerinde var. Ülkenin kuzeyini güneyine batısını doğusuna bağlamamız. Vatanın bütünlüğünü sağlamamız şart. Dört mevsim kullanabilir karayollarımız yok denecek kadar az. 4.000 km kadar demiryolu var. Bir metresi bile bize ait değil. Üstelik yetersiz. Denizciliğimiz acınacak durumda” demiş.

ADİL GELİR DAĞILIMI SAĞLAMAK: ADİL PAYLAŞIM BİLİNCİ:

“TÜRKİYE’DE EN ZENGİN YÜZDE BİR SERVETİN YÜZDE KIRKINA SAHİP”

İsviçreli Credit Suisse ve UBS’nin 2024 yılı raporuna göre, Türkiye’de en zengin yüzde 1’lik kesim servetin yüzde 40’ına sahip. Türkiye bu alanda 21 Avrupa ülkesi içinde ilk sırada. Türkiye’de zenginlik ve servet küçük bir kesimde toplanmış, dağılım dengesiz ve adaletsiz.

En zengin yüzde 1'lik kesimin servetinin en düşük olduğu ülke yüzde 14 ile Belçika (Almanya yüzde 30, Yunanistan yüzde 25, Fransa ve İngiltere yüzde 21). **Türkiye’de en zengin yüzde 5’lik kesim servetin yüzde 60’ına sahip; en zengin yüzde 10’luk kesim yüzde 70’ine sahip.** En zengin yüzde 5 ve yüzde 10’luk kesimlerin servetten aldığı paya bakıldığında Türkiye İsveç’in ardından ikinci sırada. Bu alanlarda eşitsizliğin en düşük olduğu ülke Belçika.

LİYAKAT

LİYAKAT BİLİNCİ

“Liyakat, bir kişinin bilgi, beceri, deneyim ve etik değerler doğrultusunda bir göreve uygunluğu demektir. Modern hukuk devletlerinde kamu görevlileri, yeteneklerine göre seçilir ve atanır” demiş, Memduh Bayraktaroğlu.

“BAŞARIYLA DEĞİL, BAĞLANTIYLA KAZANILAN MAKAMLAR”

Memduh Bayraktaroğlu, 23 Haziran 2025, Nefes Gazetesi

“Dünkü **NEFES Gazetesi** manşeti şöyleydi:

-“**Dayısı olan iş buluyor, liyakat lâfta kalıyor.**” Bu manşet rejimi anlatmak için yazılacak **1000** sayfalık kitaptan daha etkileyiciydi çünkü: Toplumda **adalet** duygusunun zedelendiği, **fırsat eşitliğinin** bozulduğu ve bireylerin **emeğinin karşılığını alamadığı** bir yapının özeti. **Torpilin** ve **adam kayırmanın**, **liyakatin** önüne geçtiği bir, **sisteme sitem** cümlesiydi.

Türkiye’de kamu ve özel sektörde yaşanan **liyakat** sorunlarının, **torpilin** etkilerinin ve toplumsal sonuçlarının kısaca anlatımıydı. **Liyakat**, bir kişinin **bilgi, beceri, deneyim** ve **etik değerler** doğrultusunda bir göreve uygunluğu demektir. **Modern hukuk** devletlerinde kamu görevlileri, yeteneklerine göre seçilir ve atanır. **Nepotizm** ise genellikle **akraba kayırmacılığı** olarak bilinse de.

Geniş anlamıyla **kişisel ilişkiler** ve **sadakat esas alınarak** yapılan **kayırmaları** ifade eder. **Türkiye** gibi **genç nüfusu** yüksek, **rekabetin yoğun** olduğu toplumlarda **liyakat ilkesi**: Toplumsal adaletin teminatıdır ancak. **Kamu** kurumlarına veya özel sektör pozisyonlarına yapılan atamalarda liyakatin göz ardı edilmesi, bireylerde: **“Başarıyla değil, bağlantıyla kazanılır”** algısını yerleştirir. Bu durum: **Motivasyon kaybına, beyin göçüne, kurum içi verimsizliğe** ve **toplumsal güvensizliğe** sebep olur. Hem insani gelişimi engeller hem de ekonomik büyümeyi...

“KİME YAKIN OLURSAN KAZANIRSIN”

“**Dayısı olan**” deyiimi ne demektir. Kısaca, **“İktidar sınıfının imtiyazı”** manasında kullanılır. **“Dayı”** kelimesi burada sembolik bir figürdür. **Aile bağları, siyasi ilişkiler, cemaat mensubiyeti** ya da **zümre aidiyeti** gibi **torpil** kaynaklarını temsil eder.

Türkiye’de özellikle **bürokraside** ve **kamu kurumlarında** bu tür ilişkiler yoluyla işe girme yaygın bir eleştiri konusudur. Kamu sınavlarında başarı gösteren bireylerin mülâkatlarda elenmesi, **torpilin işlevselliğini** ve **liyakatin “lafta kaldığını”** pekiştirir.

Bir ülkede insanlar, **eğitimle** bir yerlere gelemeyeceğine inanırsa, **eğitim** sistemine olan güven de sarsılır. Bu durum: eğitimin **sembolikleşmesine**, gençlerin **umutsuzlaşmasına**, nitelikli bireylerin sistemin dışına itilmesine neden olur. Bunun sonucu olarak toplumda **“nasıl daha iyi olurum”** değil. **“Kime yakın olursam kazanırım”** kültürü gelişir...

“ŞAKA DEĞİL, TOPLUMSAL ÇIĞLIK”

Torpilin normalleşmesi, devlet kurumlarına duyulan güveni zayıflatır. **Halk, devleti bir adalet ve eşitlik aracı değil, belli grupların güç aracı** olarak görmeye başlar. **Bu durum demokrasinin altını oyar, toplumsal barışı bozar** ve uzun vadede siyasi istikrarsızlığa zemin hazırlar.

Peki çözüm ne? Şeffaflık, denetim, toplum vicdanı ve **hukuk ahlâkı**. Yani canlarım, **NEFES’in “Dayısı olan iş buluyor, liyakat lafta kalıyor”** manşeti bir şaka değil, toplumsal bir çığıktır. Bu sözle dile getirilen **adaletsizlik, sadece bireylerin hayatını değil, ülkenin geleceğini de olumsuz etkiler.”**

Kaynak: Memduh Bayraktaroğlu, 23 Haziran 2025, Nefes Gazetesi

OKUMAK

OKUMA BİLİNCİ

1940'LI YILLARDA KÖY ENSTİTÜLÜ ÖĞRENCİLER YILDA 24 KİTAP OKUYORDU

Atatürk, “başarısının sırrının kitap okumaktan geçtiğini, çocukluğundan beri eline geçen iki kuruştan birini kitaba verdiğini” söylemiştir. Resmi bilgilere göre Atatürk yaşamı boyunca çoğu yabancı dilde (özellikle Fransızca) toplam 3998 kitap okumuş, ortalama üç günde bir kitap okuyup bitirmiş ve dokuz kitap yazmıştır.

1940'lı yıllarda Köy Enstitülerinde öğrenciler, içinde dünya klasiklerinin de bulunduğu kitaplar olmak üzere, yılda 24 kitap okumuş. Günümüzde bir Japon yılda 25 kitap okurken, bir Türk bir kitabın altıda birini okumaktadır. Metroda, otobüste, kumsalda yabancılar kitap okurken, Türkler okumuyor. Atatürk "**Cehalet yenilmesi gereken en büyük düşmandır**" demiş. Bu düşmanı yenmek için okumak ve bilinçlenmek gerekir.

TÜRKİYE'DEKİ ORTALAMA EĞİTİM SÜRESİ

Türkiye'de ortalama eğitim seviyesi yaklaşık 9 yıl. Okuma yazma bilmeyen ve 5 yıllık ilköğretim diploması olmayanların sayısı yaklaşık 9 milyon. Bu 9 milyon insan aynı zamanda seçmendir. Bu seçmenler ülkenin kaderini belirlemektedir.

“OKUMAK, EĞİTİMİN TEMELİDİR. KİTAP SEÇİMİ BİLİNÇLİ OLMALIDIR”

Bu metin, Temmuz 2017 tarihli Öğretmen Dünyası Dergisinde **Gülseren Delibaş**'ın "**Umuda yolculuk**" ve Doğan Soydan'ın "**Öykülerin tadı yok**" başlıklı yazılarından özetlenmiştir.

“Okumak, eğitimin temelidir. Okumaya başlamak umuda yolculuğun başlangıcıdır. Türkçe dersi öğrencilere, güzel okumayı, güzel konuşmayı, okuduğunu ve dinlediğini anlamayı öğretir. Anladığını, düşündüğünü yazılı ve sözlü olarak düzgün anlatabilmek becerisini kazandırır.

Kitap okuma alışkanlığı edinmek de Türkçe dersinin temel amaçlarından biridir. Bu ise çocuğun ders kitapları ile yetinmeyip, başka kitaplar da okumasını gerektirir ve süreklilik ister. İlköğretim çağında kitap okuma alışkanlığı edinen, anlama ve kavrama yeteneği gelişen çocukların, sonraki üst okullarda ve yaşamda başarılı olduğu kanıtlanmıştır. Bu durumun bilincinde olan aileler çocuklarını kitap okumaya yönlendirmek için çaba harcar.

Bu bağlamda bazı okullarda ‘Öğrenci-yazar buluşması’, ‘Öğrenci-kitap buluşması’, ‘Kitap şenliği’, bazı şehirlerde ‘Kitap fuarı’ ve benzeri etkinlikler yapılmakta; ‘Okumayı seviyorum’, ‘Her ay bir kitap’ vb projeler yaşama geçirilmektedir. Bu etkinlikler ve projeler çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak açısından önemlidir. Ancak, ‘Kitabı sevsin, okuma alışkanlığı kazansın’ derken, çocuğu kitap okumaktan soğutacak, zevksiz, yararsız yayınların kucağına atmamak gerek.

Kitap seçimi çocuğa bırakılmalı ama öğretmenler ve veliler de bu konuda bilinçli olmalı. Unutulmasın ki bir kitap, ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır. Kültürümüzü yarınlara taşıyacak olan önemli unsurlardan biri de kitaplardır.

Yeni nesil, değerlerini bilmeli ve ona sahip çıkmalıdır. Ulusal ve uluslararası eserlere imza atan değerli yazar ve şairlerimiz vardır. Yazarlar fikir işçisidir. Bir çocuk kitabı nasıl olmalı ve bir yazar nelere dikkat etmeli? Sorusundan sonra; kendi bilgileriyle usta yazarların görüşlerini, akademik bilgileri harmanlayan Doğan Soydan şöyle yazmış:

-“Çocuk kitaplarında kör inanç, önyargı ve koşullandırıcı anlatımlardan uzak durulmalı: Duygu sömürsü yapılmamalı: İdeolojik yönlendirmeye yer verilmemeli: Olayın kahramanı, olumlu değerler yenik düşürülmemeli (Bu, çocukların olumsuz, güvensiz duygular yaşamasına neden olur). **Mutsuz ailelere, cinsiyet duygularını tahrik edici olaylara, kolaycılık, başkalarının sırtından geçinme, cinayet, intihar eğilimlerini besleyen olaylardan, bireysel ve toplumsal şiddet anlatımlardan kaçınılmalı.** Yazgı, alın yazısı, bağnazlık gibi mücadele gücünü köstekleyen inanışlara yer

verilmemeli. Başka ülke halklarını aşağılayan, küçümseyen, düşmanca anlatımlardan uzak durmalı. Ulusal duygu ve değerler başkalarını aşağılamadan kazandırılmalı. **Bedensel ve zihinsel özürlleri küçümseyen anlatımlara yer verilmemelidir.** İnsan, hayvan, doğadaki varlıklar sevdirmeli; dayanışma duyguları geliştirilmelidir.”

“NEDEN KİTAP OKUMALIYIZ?”

“Gülseren Delibaş, 3 yıl boyunca 80 okulda yaptığı ‘Neden kitap okumalıyız?’ konulu söyleşilerde edindiği izlenimleri şöyle sıralıyor:

-“**Öğretmen ve öğrenciler bir yazarı tanımaktan çok mutlu olduğunu gördüm. Onları kütüphanelere yönlendirerek ücretsiz kitap okuyabileceklerini; yazma yeteneklerini geliştirmeleri için günlük tutmalarını söylüyorum. Hafızalarını güçlendirmenin, başarılı olmanın; öğrenmenin en kolay yolunun okumaktan geçtiğini, özgüven duygusunu kazanmanın da kitap okumayla bağlantısı olduğunu örneklerle ispatlıyorum. Gözlem yapmaları, bilgisayarın esiri olmamaları üzerinde duruyorum. Karşılaşılabilecekleri her sorunun çözümünün kitaplarda yazılı olduğunu örneklerle açıklıyorum.**

Öğrenci-yazar buluşmalarını önemsiyorum. Çünkü öğrencilerin eleştirel bir bakış açısı kazanmaları; kendilerini doğru ve güzel anlatabilmeleri; çok yönlü düşünebilme yeteneğine sahip olmaları, özgüven ve girişimcilik yeteneği kazanmaları, okumak alışkanlığı ve sürekliliği kazanmaları gibi önemli davranışlar geliştirmelerini sağlıyor. Sosyal medya, insanların yaşantısını esir almakta; düşünme kısırlığına yol açmakta; öğrencileri kitap okumaktan kopmalarına sebep olmaktadır. Bunları göz önünde bulundurduğumuzda devlet olarak bazı önlemler almak zorundayız.

Eğitime bütçeden yeterli pay ayrılmalıdır. MEB ve yerel yönetimler işbirliği çerçevesinde birkaç yıldır okullarda başlamış olan öğrenci yazar buluşmalarını yaygınlaştırabilirler. Yazar ve şairlerin kitapları satın alınarak öğrencilere dağıtılarak kitap sevgisi aşılanabilir. Halka açık kütüphaneler çoğaltılarak öğrencilerin buralara gelmeleri özendirilebilir. Kitap fuarlarında öğrencilerle yazarlar buluşturulacaktır. Malatya Belediyesi'nin kitap fuarı öncesi kumbara dağıtarak, ‘Kumbaram dolsun benim de bir kitabım olsun’, Kocaeli Belediyesi'nin, ‘Ağaç dallarına kitaplar asarak kitaplarla öğrencileri buluşturma’ ve benzeri projeleri çoğaltılmalıdır.”

Kaynak: **Gülseren Delibaş** Temmuz 2017 tarihli Öğretmen Dünyası Dergisi

OKUMA ALIŞKANLIĞI

Bu metin, **Yavuz Alpogan**’ın 15.8.2017 tarihli Aydınlık’taki yazısından özetlenmiştir:

“Kitap okuma alışkanlığı kişinin elindeki kitabı bitirdikten sonra ne okuyacağına karar vermesi, sıradaki kitabın hangisi olduğunu bilmesi demektir. Çocukluk, ilk gençlik yıllarında edinilen bir alışkanlıktır.

12 Eylül (1980) rejiminin sıkıyönetim ortamında, 1980-1986 yıllarında lisede ya da üniversitede okuyan, **günümüzde 45-50 yaş aralığında olan kadın ve erkeklerin ortak özelliklerinden biri kitap okuma alışkanlığı edinmemiş olmalarıdır.** Kitaba önem verirler, seçtikleri kitapları okumaya girerler, fakat başladıkları kitabı bitiremezler, bitirseler de akıllarında bir şey kalmaz. İstisnalar genellikle mesleki okumalarla ilgilidir.

Eğlence ve vakit öldürme amaçlı okumayı bir yana bırakırsak, **dünyayı ve yaşamı anlamak için okumak kişinin kafasında yanıtlamak istediği bazı soruların önceden var olmasını gerektirir.** Bu sorular da aile ve okul ortamında oluşur. Aile, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 dönemlerinde evdeki kitapları termosifonda yakmışsa ya da Yaşar Kemal’in ve John Steinbeck’in kitaplarını öneren edebiyat öğretmeni, komünist diye sürülmüş ya da meslekten atılmışsa böyle bir ortam oluşmaz.

Bu dönemlerde eğitim sistemi dışlayıcıydı. Siyasetle uğraşmak kötüydü, “ideolojik fikirler” zararlıydı. Aileye, okula ve devlete itaat başarılı olmanın şartıydı. Bu etkilerin gücü 90’lı yıllarda önemli ölçüde kırıldı. O yıllarda lise ve üniversite öğrenimi görenlerin ilgi alanları daha geniş, okuma alışkanlıkları daha güçlüydü. Kitap piyasasında da bir canlanma oldu. Fakat **2000’lerde alt kültürün yüzeye**

çıkarak merkeze oturması ve marjinal ideolojinin iktidara yerleşmesiyle eşzamanlı olarak her bilgisayardan ve cep telefonundan kolayca ulaşılabilen sosyal medyanın dikkati dağıtıcı etkileri kültürel bir yıkıma yol açtı.

Kötü kitaplar (dünyayı yöneten esrarengiz güçler, aptal aşk hikâyeleri, uyduruk maceralar vs) iyi kitapları kovmaya, kanlı savaşı bilgisayar oyunları çocuklarda bağımlılık yaratmaya başladı. Gerçeklikten kaçma araçları, insanlık tarihinde görülmemiş ölçüde arttı. **Eğitim sistemi devlet eliyle tarikatlara, cemaatlara, dini vakıflara teslim edildi.** Sistem artık dışlayıcı değildi; tam aksine kapsayıcı ve dönüştürücüydü; belirli bir inanç sistemine bağlı ilke ve kuralları dogmatik bir anlayışla aşılmayı amaçlıyordu. Orta öğretim kurumlarını imam hatipleştirme ve öğrencileri cinsiyete göre ayırma çabalarını, mescit mevzularını, Darwin'i, "kindar ve dindar nesil" muhabbetini ele almaya gerek yok, bunlar biliniyor.

12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 gericiliği sadece okuma alışkanlığı olmayan bir kuşak yaratmıştı. Şimdiki gericilik ise bir "cihat" kuşağı yaratıyor. Mevcut siyasi koşulların devamı halinde bu yaratığın on yirmi yıl sonra nasıl bir kılığa bürünerek ortaya çıkabileceğini hayal etmeliyiz. Ulus devlet anlayışından uzaklaştırılarak evrensel ümmet ideolojisiyle donatılan bir kuşağı milliyetçi olarak görmek, bunların batı kültürüne olan ideolojik nefretini "anti-empyralizm" gibi anlamak büyük bir yanılgıdır.

80'lerin "Türk İslam" sentezcileri en azından "cihat" kavramını müfredata sokmaya kalkışmamışlardı. Gericiliğe karşı olan bütün muhalif parti ve hareketlerin zamanında çarşafa parti rozeti takmış olsalar da, özellikle **büyük kentlerde laik ve bilimsel eğitimi savunan kesimleri hep birlikte desteklemeleri en azından bir denge durumu yaratır. Cumhuriyet'in eğitim öğretim ve aydınlanma kalelerini ele geçirenlere karşı çok sayıda öğrencinin, öğretmeninin ve velinin verdiği mevzi savaşını geniş bir cephe savaşına dönüştürmek gerekir."**

Kaynak: Yavuz Alpogan, 15.8.2017, Aydınlık

"KİTABA VE OKUMAYA KİMLER, NEDEN DÜŞMAN?"

Bu metin, Öner Yağcı'nın 21.8.2021 tarihli Cumhuriyet'teki yazısından özetlenmiştir:

"Almanya'da Naziler, çığlıklarla, marşlarla meşalelerle 10 Mayıs 1933 gecesini Berlin Üniversitesi'nin önüne kamyonlarla taşıdıkları binlerce kitabı yaktı. Yetmedi, 34 üniversite kentinde milyonlarca kitap yakıldı.

Osmanlı'da Abdülhamit döneminde Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın kitapları başta olmak üzere 29.681 kitap yakıldı. Türkiye'de Nazım Hikmet'in, Sabahattin Ali'nin, Sait Faik'in, Rıfat Ilgaz'ın, Uğur Mumcu'nun daha nicelerinin kitapları yasaklandı 1947'de Köy Enstitülerinin kütüphanelerindeki binlerce kitap yakıldı. Halk Evleri kitaplıklarındaki 6 milyon kitap kese kâğıtçılara verildi, bazı bölgelerde açık havalarda yakıldı.

12 Mart 1971 döneminde başlayan kitap düşmanlığı 12 Eylül 1980 döneminde daha da arttı. Milyonlarca zararlı(!) kitap imha edildi. Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın 133 bin kitabı yok edildi."

Kaynak: Öner Yağcı, 21.8.2021, Cumhuriyet

HALKI BİLİNÇLENDİREN AYDINLARIN CANINI VE KANINI ALDILAR

Ne acı ki; Yazar Sabahattin Ali, Gazeteciler Abdi İpekçi ile Çetin Emeç, Üniversite öğretim üyesi Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, Sanat tarihçisi Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Savcı Doğan Öz, Emniyet amiri Cevat Yurdakul, Gazeteci Yazar Uğur Mumcu, Öğretim üyesi ve Eski Kültür Bakanı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, İlahiyatçı Doç. Dr. Bahriye Üçok, ADD'nin kurucu Genel Başkanı Anayasa hukukçusu Prof. Dr. Muammer Aksoy, Necip Hablemitoğlu ve daha nice Atatürkçü/Kemalist yazar ve aydın, yazdıklarının bedelini bizler için canları ile ödemiştir.

Prof. Dr. Servet Tanilli kötürüm kaldı. Türkiye'nin ve Dünyanın en saygın ve değerli yazar ve şairi Nazım Hikmet yıllarca hapis yatmış, hastalanmış, Sabahattin Ali gibi bir suikaste kurban gideceğini anladığı için çok sevdiği yurdundan kaçmak zorunda kalmış. Mezarı Anadolu'da bir çınarın altında olacakken yurt dışında kalmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YURTTAŞLIK BİLİNCİ/BİLİNÇLİ YURTTAŞ

Atatürk, vatan çocuklarının *iyi (bilinçli, erdemli, vicdanlı, namuslu, yürekli)* yurttaş olarak yetişmeleri için temel eğitim programları içinde yer alan Yurt Bilgisi Dersi'nin önemli olduğunu belirtmiş. Bu ders için manevi kızı Prof. Dr. A. Afet İnan ile birlikte 18 Eylül 1931 tarihli '*Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*' kitabını yazmıştır. Bu kitabın ikinci cümlesinde Atatürk: "*Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk ulusu denir*" demiş. Bu cümlede devletin adı '*Türkiye Cumhuriyeti*', yurdun adı '*Türkiye*', ulusun adı '*Türk*' olarak tanımlanmıştır. Bu cümle '*Milli Mücadele*' sürecinde kanla; devrimler sürecinde irfanla yazılmıştır. Atatürk'ün bu tanımı, kimlik tartışmalarına noktayı koyan, tarihe bir çizgi çeken ve ileriye bakan bir tanımdır. Türk ulusunun varlığını ve birliğini Türk dili-Türkçe sağlamaktadır.

Atatürk, Medeni Bilgiler Kitabının okullarda iki yıl boyunca ders programlarına eklenerek Yurt Bilgisi Dersinde okutulmasını; bu dersi almadan üst sınıfa geçen öğrencilere okutulması için önlem alınmasını istemiş. Kitapta; "*Millet, Türk Milleti, Devlet, Demokrasi, Cumhuriyet, Seçimler, TBMM, Hükümet, İl Genel Meclisleri, Yerel Yönetimler, Siyasi Partiler, Aile, Vergiler, Askerlik, Yurt Bilgileri, Şirketler, Bankalar, Kapitülasyon*" konularına yer verilmiştir.

Vatandaş İçin Medeni Bilgiler Kitabı, Atatürk döneminde okullarda öğrencilere, Halk Evlerinde yurttaşlara okutulmuş. Atatürk sonrasında, önce kitabının içeriği değiştirilmiş; sonra, Yurt Bilgisi Dersi, Halk Evleri, Köy Enstitüleri ve Laik Eğitim Sistemi ortadan kaldırılmış; biat kültürü egemen kılınmıştır. Atatürk, ırksal, dinsel, mezhepsel ve etnik kimlik konularına 1931 tarihli Medeni Bilgiler Kitabında açıklık ve netlik getirdiği halde Türkiye yıllardır/bugün bile etnik ve mezhepsel kimlik tartışmaları yapıyor ve çatışmalar yaşıyor. Bu kitaptan önemli bölümleri her birini bir ya da bir kaç bilinç başlığı altında sunmaya çalıştım.

Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk'ün yolunda "*Aklın ve Bilimin Rehberliğinde*" ilerleseydi dünyanın en ileri ülkelerinden biri ve BM'nin daimi üyesi olurdu. "*Yurttaşlık Bilinci*" için, '*Medeni Bilgiler*' kitabını okumak ve irdelemek gerekir. Fikir sahibi olmak için '*Medeni Bilgiler Kitabını*' her Türk yurttaşı okumalı. 1978-79 döneminde Kültür Bakanlığı yapan, 1999'da şehit edilen Ahmet Taner Kışlalı "*Siyaset Bilimi*" adlı kitabında: "*Atatürk benzerlikleri; Yugoslavya'nın kurucusu Tito farklılıkları kurumsallaştırdı*" diye yazmıştır. Soğuk Savaş'ın bitiminde (1945-1990) başta Yugoslavya, Irak, Libya, Sudan, Yemen, Suriye olmak üzere Türkiye'nin çevresindeki bir çok ülke dinsel, mezhepsel ve etnik çatışmalar, iç savaşlar ve işgaller ile parçalanmıştır.

Atatürk'ün, kurtuluşun, kuruluşun ve devrimlerin partisi CHP, İsmet İnönü döneminde 1946'da çok partili düzene geçmiş. 1950'de demokratik değişimle iktidarı kendi içinden çıkan DP'ye devretmiştir. **CHP, 1950'den beri bir kez bile tek başına iktidar olamamıştır. CHP, 2023'deki seçimde demokratik değişimi sağlayabilir ve iktidar olabilirdi. Ama olamadı. Türkiye'de 1950'den beri "DP-AP-ANAP-AKP zihniyeti" iktidar. Bu zihniyetin bu kadar uzun süre iktidar olmasını darbeciler ve oligarşi sağlamıştır.** Türkiye'de ve dünyada çok büyük sorunlar var. Sorunlar çözülüyor aksine çığ gibi büyüyor. **Her sorunun mutlaka bir çözümü vardır. Biraz da "Atatürk gibi düşünmek" gerekir.**

Türk ulusunun yurttaşları bilinçlenmek ve Atatürk'ü anlamak için başta '*Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*' kitabı ve Nutuk olmak üzere günde en az elli sayfa kitap okumalı, ayda iki kitap bitirmeli. Kitap seçimi bilinçli yapılmalı. Sorunları çözmek, sağlıklı yaşamak için aklı ve bilimi rehber edinmeli. Çağdaş gelişmiş uygarlık seviyesine erişerek, anayasada yazılı olan "*Laik, demokratik, sosyal hukuk devletini*" hayata geçirmeli. Bunun için de yurttaşlar adil, bilinçli, cesaretli, çalışkan, dürüst, erdemli, namuslu, onurlu, özgür, sağlıklı, üretken ve vicdanlı olmalı; örgütlü toplumu kurmalı. **Atatürk: "Arkadaşlar yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimler için aydınlatma ve bilinçlendirme yoluna gideceğiz. Hedefimiz cahil kitleyi de bilinçlendirmek, onları da refaha ve mutluluğa çıkarmaktır. Yüzde sekseni cahil bırakılmış bir ülkede devrimler halk oylaması ile olmaz. İdare-i maslahatçılar esaslı devrim yapamaz"** demiş. Medeni Bilgiler Kitabından yaptığım özeti sunuyorum.

ATATÜRK'ÜN VATANDAŞ İÇİN MEDENİ BİLGİLER KİTABI

“MİLLET (ULUS), TÜRK MİLLETİ (ULUSU)” BİLİNCİ

Atatürk, ‘Vatandaş için Medeni Bilgiler’ kitabının birinci cümlesinde: **“Dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurttaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliğe millet (ulus)”**; ikinci cümlesinde: **“Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti (ulusu) denir”** diye yazmıştır.

“MİLLET (ULUS)” BİLİNCİ

1. Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan (geçmişte ortak zafer ve üzüntü mirası);
2. Birlikte yaşamak hususunda ortak arzu ve bunu kabulde samimi olan;
3. Ve sahip olan mirasın korunmasına birlikte devam hususunda istek ve dilekleri ortak olan (Birlikte sevinmiş ve aynı ümitleri beslemiş olan) insanların birleşmesinden oluşan topluma millet (ulus) adı verilir.

Bir kültürden insanların oluşturduğu topluma millet denir. Bir milleti oluştuktan sonra bireylerin devlet hayatında, iktisadi ve fikri hayatta ortaklaşa çalışması sayesinde oluşan milli kültürde şüphesiz milletin her bireyinin çalışma payı, katılımı, hakkı vardır. Buna göre: milletin en kısa tanımını şöyle yaparız:

Her birey ve her millet kendi hakkında iyi niyet, topraklarına bizzat şartsız sahip olma isteği hakkına ve özgürlüğüne sahiptir. Bu kural, bize hangi milletlerin özgür, hangilerinin özgürlüklerinden şu ya da bu şekilde yoksun olduklarını, yani millet adını taşımaya layık olduklarını kolaylıkla gösterir.

“TÜRK MİLLETİ (ULUSU)” BİLİNCİ

1. Türk milleti (ulusu), halk yönetimi olan Cumhuriyet ile yönetilen bir devlettir.
2. Türk devleti laiktir. Her ergin insan, dinini seçmekte özgürdür.” Diye yazılmış ve: Türk ulusunun oluşumunda etkili olan doğal ve tarihi olgular şu şekilde sıralanmış:

1. Siyasal varlıkta birlik (TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ)
2. Dil birliği (TÜRKÇE)
3. Yurt (Vatan) birliği (TÜRKİYE)
4. Irk ve köken birliği (TÜRK MİLLETİ/ULUSU)
5. Tarihi akrabalık-yakınlık (TARİH-KÜLTÜR BİRLİĞİ-BİRLİKTE YAŞAMA DUYGUSU VE İRADESİ)
6. Ahlakî akrabalık-yakınlık (HEDEF-ÜLKÜ-EMEL-AMAÇ-İDEAL BİRLİĞİ)

TÜRK MİLLETİNİN (ULUSUNUN) OLUŞUMU

Siyasal varlığımızın dışında, başka ellerde, başka siyasal zümrelerle, isteyerek veya istemeyerek kader ortaklığı yapmış, bizimle dil, ırk, köken birliğine sahip ve hatta yakın uzak tarih ve ahlak yakınlığı görülen Türk toplulukları vardır. Tarihin bir olayının sonucu olan bu durum, Türk milleti için acıklı bir anıdır fakat Türk milletin tarih ve bilim bakımından oluşumundaki asalete, birliğe asla zarar getirmez. Bugünkü Türk milleti siyasal ve sosyal topluluğu içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletteşlarımız vardır. Fakat geçmişin despotluk devirleri ürünü olan bu yanlış adlandırmalar, birkaç düşman aleti, gerici beyinsizden başka hiçbir millet bireyi üzerinde üzüntü ve tasadan başka bir etki yaratmamıştır. Çünkü bu millet bireyleri de bütün Türk toplulukları gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar. Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevi vatandaşlara kader ve talihlerini Türk milliyetine vicdani arzularıyla bağlandıktan sonra kendilerine yan gözle bakmak medeni Türk milletin asil ahlakından beklenebilir mi?

TÜRKLERİN KÖKENİ

Türk milletin her kişisi, birtakım farklarla ve fakat genel olarak birbirine benzer. Bazı yapılaş farklarını ise doğal bulmak gerekir. Çünkü Türklerin, Mezopotamya ve Mısır vadilerinden başlayarak bilinen tarihten önce, Orta-Asya, Rusya, Kafkasya, Anadolu, Yunanistan, Girit ve Romalılardan önce Orta İtalya ve Akdeniz’e kadar yayılıp yerleşmiş ve başka-başka iklimlerin etkisi altında, başka-başka ırktan insanlarla binlerce yıl yaşamış,

kaynaşmış olan bu kadar eski ve bu kadar büyük bir insan topluluğunun bugünkü çocuklarının birbirine benzemeleri mümkün müdür? Türk budununu iklimi aynı dar bir bölgede belirmiş sanmak doğru değildir. Türk budunu, çok büyük alanda oluşmuş ailelerin birleşerek Sop; Sop'ların birleşerek Boy; Boy'ların birleşerek Öz; Öz'lerin birleşerek siyasal bir toplum olan ve nihayet El'lerin bir merkezde birleşmeleriyle büyük bir topluluk oluşturmuştur. Türklerin her şeye rağmen bütün devirlerde milli birlik ve bağlarını korunmuş olarak kalması sürekli savaş halinde bulunmasındandır. Son inkılap (devrim) yıllarında birliğin oluşmasında kuvvetin ve savaş halinde bulunmanın etkisi önemlidir. Savaş kavimlerin birleşmesinde en kuvvetli bir etkidir.

“TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ (MİLLİCİLİĞİ/ULUSÇULUĞU)” BİLİNCİ

Türk milliyetçiliği (milliciliği/ulusçuluğu), ilerleme ve gelişme yolunda ve uluslararası ilişkilerde, bütün çağdaş milletlere(uluslara) paralel ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber Türk sosyal topluluğunun özel karakterini ve başlı başına bağımsız kimliğini korumaktır. Bilmeli ki, milli benliğini bilmeyen milletler, başka milletlerin avidır.

(*) Milliyetçilik/Ulusalılık yerine ulusçuluk kavramını kullandım. Bu kavramı yazar şair Özdemir İnce'den aldım.

Kaynak: Özdemir İnce, 1-3 Eylül 2024, Cumhuriyet

MEDENİYET/UYGARLIK BİLİNCİ:

“AHLAKİ VE TARİHİ AKRABALIK: KÜLTÜR VE ÜLKÜ BİRLİĞİ: MİLLİ VE MEDENİ DUYGU”:

Türklerin aşağı yukarı hep ahlakları birbirine benzer. Bu yüksek ahlak, hiçbir milletin ahlakına benzemez. Ahlakın milletin oluşmasındaki yeri çok büyüktür, önemlidir. Bazı işler vardır ki kendiliğinden insana, onu yapmak için içten bir arzu, bir eğilim ilham eder, o iş arzuya uygun olur. İşte ahlaki işler, aynı zamanda hem zorunlu ve hem de arzuya uygun işlerdir. Bir işin ahlaki bir değeri olması, ayrı-ayrı insanlardan daha yüce bir kaynaktan çıkmasıdır. O kaynak toplumdur, millettir. Gerçekten, ahlak, özel bireylerden ayrı ve bunların üstünde ancak sosyal, milli olabilir. Milletin toplumsal düzeni ve huzuru, şimdi ve gelecekteki refahı, mutluluğu, güveni ve korunması çağdaş uygarlıktaki ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta ilgi, çaba, hakından vazgeçmeyi, gerektiği zaman seve-seve canını feda etmeyi isteyen milli ahlaktır. Mükemmel bir millette milli ahlak, millet bireyleri tarafından adeta muhakeme edilmeksizin vicdani, duygusal bir güdüyle yapılır. En büyük milli duygu, milli heyecan, işte budur.

“MEDENİ DUYGU”

Türk milleti, milli duyguyu, insanlık duygusu ile yan yana düşünür. Vicdanında milli duygunun yanında insancıl duygunun şerefli yerini daima korumakla övünür. Çünkü Türk milleti bilir ki, bugün medeniyetin yolunda bağımsız fakat kendileriyle paralel yürüdüğünü bütün medeni milletlerle karşılıklı insani ve medeni ilişki elbette gelişmemizi sürdürmek için gereklidir. Türk milleti, her medeni millet gibi keşifleriyle ve yaratışlarıyla medeniyet alemine hizmet etmiş insanların, milletlerin değerini takdir ve hatıralarını saygıyla korur. Türk milleti insanlık âleminin içten bir ailesidir.

“DİN”

Din birliğinin de bir milletin oluşumunda etken olduğunu söyleyenler vardır. Fakat biz, bizim gördüğümüz önündeki Türk milleti tablosundan bunun tersini görmekteyiz. Türkler İslam dinini kabul etmeden önce de büyük bir millet idi. Bu dini kabul ettikten sonra, bu din ne Arapların, ne aynı dinde bulunan Acemlerin ve ne de diğerlerinin Türklerle birleşip bir millet oluşturmalarına etki yapmadı. Bilakis Türk milletinin milli bağlarını gevşetti: milli duygularını, milli heyecanını uyuşturdu. Bu pek doğal idi. Çünkü Hazreti Muhammed'in kurduğu dinin amacı bütün milliyetlerin üstünde kapsamlı bir ümmet siyaseti idi.

“TÜRK DİLİ” TÜRKÇE BİLİNCİ

“Dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurttaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliğe ulus, Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk ulusu denir” diyen Atatürk: “Türk ulusunun dili, Türkçedir. Türk dili, dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olan dildir. Onun

için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Türk dili, Türk ulusu için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk ulusu, geçirdiği pek çok tehlikeli durumlarda, ahlakın ve geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının, her şeyin dili sayesinde korunmakta olduğunu görüyor. Türk dili, Türk ulusunun kalbidir, zihnidir. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır” demiş. Atatürk, en yakın çalışma arkadaşlarından bazıları bile harf devrimini ağırdan almaktan yana olmuş: “Paşam yeni harfleri kabul edelim ama millete bir geçiş süresi verelim. Yeni harfler birkaç yıl sonra başlasın. Milletin bunları öğrenmesi zor olabilir. Geçiş yavaş, alıştıra-alıştıra tamamlayalım!” demiş. Ama Atatürk: ‘Bir iş ya bir anda yapılır ya da hiç yapılmaz. Geciktiğimiz takdirde birileri bunu sulandırır’ demiştir.

“TÜRK YURDU” TÜRKİYE BİLİNCİ

Türk ulusu, Asya’nın batısında ve Avrupa’nın doğusunda olmak üzere kara ve deniz sınırlarıyla ayırt edilmiş, dünyaca tanınmış büyük bir yurtda yaşar. Onun adına, Türkeli, Türk vatanı derler. Türk ulusu, varlığı için bugünkü yurdundan memnundur. Vatanımız, Türk ulusunun eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde varlıklarını koruyan eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasal sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir.

“DEVLET” BİLİNCİ

Devletin dayandığı esas bağımsızlığı tam ve kayıtsız şartsız milli egemenlikten ibarettir. Türk milleti, halk yönetimi olan cumhuriyet ile yönetilen bir devlettir. Devlet, belirli bölgede yerleşmiş ve kendine özgü bir kuvvete sahip olan bireylerin bir araya gelmesinden ibaret bir var oluşturmaktadır. Devlete ait olan kuvvet, bireysel olarak hiç kimse tarafından verilmez. O, bir siyasal egemenliktir ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde uygulamak ve milleti dıştan öteki milletlere karşı savunmak yetkisine sahiptir. Bu siyasal egemenlik ve kudrete irade veya egemenlik denir.

“EGEMENLİK” BİLİNCİ

1. Demokrasi/halkçılık prensibi: İrade/egemenlik milletin tümüne aittir.

MİLLİ EGEMENLİK:

2. Temsili hükümet: Milli egemenliğin uygulama ve yürütülmesi.

3. Devletin esas teşkilatını tespit eden kanunun diğer kanunlara üstünlüğü prensibi.

Anayasa ile devrim kanunlarının üstünlüğü.

“DEVLETİN EGEMENLİĞİ VE DEVLETTE EGEMENLİK” BİLİNCİ

Devlet, bir hukuki kavramdır. Gerçekte yönetenler, egemenliği kullanır. Devlette yönetenler kimler olmalıdır? Siyasal gücün geçerli ve doğru olabilmesi için, devletin soyut egemenliği, gerçekten kime verilmelidir? İşte bu sorulara cevabı demokrasi prensibi verir.

DEVLET ŞEKİLLERİ

Tarih ve hukuk araştırması, egemenliğin üç çeşitli biçimde kullanıldığını açıklar.

1. HÜKÜMDARLIK/MONARŞİ: Egemenlik, kral, imparator, şah, padişah, prens, emir gibi çeşitli unvanlar alabilen yalnız bir şahsa özgüdür. Egemenliği uygulayan devletin bütün memurları, yalnız bir adam adına hareket eder. Devletin son iradesini, yalnız hükümdar gösterir, özetle memleket onun malikânesidir.

Eğer hükümdar, kanunları hazırlayan, milletvekillerinden oluşan bir meclis kabul etmişse, o zaman meşruti (meşrutiye ile yönetilen) hükümet olur. (İngiltere ve Belçika meşruti hükümetlerdir.)

2. OLİGARŞİ: Bu tarz hükümette egemenlik birkaç kişinin, birkaç ailenin veya bir sınıf halkın elindedir. Aristokrasi, oligarşinin başka bir şeklidir ve egemenlik, soyluların (aristokrasinin) elindedir.

3. DEMOKRASİ: Demokrasi esasına dayanan hükümetlerde, egemenlik, halka, halkın çoğunluğuna aittir. Demokrasi prensibi, egemenliğin millette olduğunu başka yerde olmayacağını gerektirir.

“DEMOKRASİ” BİLİNCİ

1. *Demokrasi esas itibariyle siyasal niteliktedir. Demokrasi, bir sosyal yardım veya ekonomik teşkilat sistemi değildir. Demokrasi maddi refah sorunu da değildir. Böyle bir kuram vatandaşların siyasal özgürlük ihtiyacını uyutmayı amaçlar.*

2. *Demokrasi fikridir, bir kafa işidir, bir mide işi değildir. Hükümet prensibi de, bir adalet sevgisini ve ahlak fikrini gerektirir. Demokrasi, ülke aşkıdır, aynı zamanda analık ve babalıktır.*

3. *Demokrasi, özünde bireyseldir: Bu özellik vatandaşların egemenliğe, insan sıfatıyla katılmasıdır.*

4. *Demokrasi, eşitliği sever: Bu özellik, demokrasinin bireysel olması özelliğinin zorunlu sonucudur. Bütün bireyler aynı siyasal haklara sahiptir. Bu vasıflardan, genel ve eşit oy prensibi çıkar.*

DEMOKRASİNİN TAM VE EN BELİRGİN HÜKÜMET BİÇİMİ CUMHURİYETTİR

Bir milletin, işlev olarak demokrasi prensibini ilan etmesi o millet çoğunluğunun sosyal kuvvetinin bir sonucudur. Millet, yeterli derecede kuvvetli olunca, kuvvet ve kudreti eline alır. Bu olay bazen ihtilal (devrim) ile bazen da hükümdarlarla barışçı bir yolla yapılan bir anlaşma (evrim) ile yapılır. Demokrasi milletin egemenliğine sahip olması ve sahip kalmasını gerektirir. Artık bugün: Demokrasi fikri daima yükselen bir denizi andırmaktadır. 20. yüzyıl birçok zorba hükümetin bu denizde boğulduğunu görmüştür. Rus Çarlığı, Osmanlı Padişahlığı ve Hilafeti, Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorlukları bunların başlıcalarıdır.

DEMOKRASİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

7000 yıl önce, insanlığın ilk medeniyetlerden birini kuran Sümer, Elam ve Akat budunlarında demokrasi prensibi uygulanmıştır. Atina ve Sparta gibi Yunan kentleri, bir tür demokrasi ile yönetilirdi. Roma’da da demokrasi hayatı yaşanmıştır. Türk budunları birleşik bir cumhuriyet oluşturmuşlardır. Türk milleti en eski tarihlerinde, ünlü kurultaylarıyla devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin oluşturdukları devletlerde, başlarına geçen padişahlar, bu yöntemden ayrılarak diktatör olmuşlardır. Kralların ve padişahların diktatörlüğüne dinler dayanak olmuştur.

“CUMHURİYET: TÜRKİYE CUMHURİYETİ” BİLİNCİ

Demokrasinin tam anlamıyla ülküsü, milletin bütününün aynı zamanda yöneten durumunda bulunabilmesi, hiç olmazsa, devletin son iradesini, yalnız milletin ifade ve açığa vurmasını ister. Ne yazık ki, milletlerin nüfus çokluğu, fikri denetim dereceleri, ülküsünün uygulanmasında büsbütün ülküden yoksunluğunu gerektirebilecek ihtiyatsızlıktan sakınmayı gerektirir. Bundan dolayı demokrasi prensibinin en çağdaş ve mantıklı uygulamasını sağlayan hükümet şekli cumhuriyettir.

Cumhuriyette son söz millet tarafından seçilmiş meclistedir. Millet adına kanunları o yapar. Hükümete güven duyar veya onu düşürür. Millet, vekillerinden memnun olmazsa, belirli zaman sonunda başkalarını seçer. Millet, egemenliğini, devlet yönetimine katılmayı, ancak zamanında oyunu kullanmakla sağlar.

Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, TBMM içinden çıkar. Hükümet, halkın özgürlüğünü, güvenini ve rahatını sağlamaya çalışmaktan başka bir iş yapamaz. Çünkü bunlar, bilirler ki, kendilerini, iktidar ve yetki makamına belirli bir zaman için getiren irade ve egemenliğin sahibi olan millettir iktidar makamına saltanat sürmek için değil, millete hizmet için getirilmişlerdir. Millete karşı görevini kötüye kullananlar millete hesap verirler. Egemenlik birdir. Milli egemenlik öyle bir ışıktır ki onun karşısında zincirler erir ve tahtlar yanar, taş sahipleri mahvolur. Milletlerin tutsaklığı üzerine kurulmuş kurumlar her tarafta yıkılmaya mahkumdur.

Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli költürdür. Cumhuriyet erdemdir.

“ANAYASA” BİLİNCİ

Türkiye Cumhuriyeti’nin Anayasası, en çağdaş, ulusal egemenlik ilkelerini içerir. Bu ilkeler:

A. Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur.

B. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusun tek ve gerçek temsilcisi olup ulus adına egemenlik hakkını kullanır.

C. Yasama yetkisi ve yürütme gücü Büyük Millet Meclisinde belirir ve toplanır.

D. Meclis yasama yetkisini kendisi kullanır.

E. Meclis, yürütme yetkisini kendisinin seçtiği cumhurbaşkanı ve onun atayacağı bir bakanlar kurulu aracılığıyla kullanır. Meclis hükümeti her zaman denetler ve düşürebilir.

F. Yargı yetkisi, ulus adına yöntemi ve yasa çerçevesinde bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır.

“YURTTAŞA KARŞI DEVLETİN GÖREVLERİ”

Ulusun kurduğu devletin ve hükümetin yurttaşlara karşı yükümlü olduğu görev ve yetkiler için şöyle bir sıra yapılabilir:

A. Yurt içinde güvenlik ve adaleti sağlayarak ve sürdürerek yurttaşların her çeşit özgürlüğünü korumak.

B. Dış siyaseti ve diğer uluslarla ilişkileri iyi yöneterek ve içeride her türlü savunma güçlerini sürekli hazır bulundurmak.

Bu iki görev devletin en temel görevlerindendir. Devlet kurmaktan amaç, bu iki görevin yerine getirilmesini sağlamaktır. Çünkü bu görevler, yurttaşların birey olarak yapmaya güçlerinin yetmeyeceği işlerdir. Devletin diğer görevleri:

C. Yollar, demiryolları ve benzeri bayındırlık işleri,

D. Eğitim ve öğretim işleri,

E. Sağlık işleri,

F: Sosyal yardım işleri,

G. Tarım, ticaret ve sanatla ilişkin ekonomik işler. Bu son saydığımız işleri, devletin yapmaması, kişilere bırakması gerektiğini savunanlar vardır. Bu kuramı uygun bulup izleyenlere “bireyci” derler.

Ulusun genel ve ortak çıkarlarına ilişkin siyasal ve düşünsel işlerde olduğu gibi, ekonomik her çeşit işlerin de kişilere bırakılmayıp devlet tarafından yapılmasının daha uygun olacağı kuramını savunan “devletçiler” de vardır.

Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi temeline dayanan bir devlettir. Demokrasi ise temel olarak siyasal niteliktedir, bireycidir, eşitlikçidir. Özel çıkar, çoğu kez genel çıkar ile çelişir. Özel çıkarlar, sonuçta rekabete dayanır. Oysa, yalnız bununla ekonomik düzen kurulamaz. Bireyler, şirketler, devlet örgütüne göre zayıftırlar. Serbest rekabetin toplumsal sakıncaları da vardır; zayıflarla güçlülere karşılaşmada karşı karşıya bırakmak gibi. O işler, ulusça yaşamsal önemdedir ve devlet onu yapmak zorunda olur. Uluslarda özgürlük ve uygarlık geliştiği oranda devletin görevleri ve sorumlulukları çoğalır; yaşam çoğaldığı oranda araç da çoğalır. Çok araç, çok ve büyük güçle yönetilir. Güç çoğaldıkça kurallar da çoğalır. Bir toplumun aracı ve kuralı ise devlettir. Devletin, siyasal ve düşünsel konularda olduğu gibi bazı ekonomik işlerde de düzenleyiciliğini ilke olarak kabul etmek uygun görülmelidir. Bu durumda karşı karşıya kalınacak zorluk şudur: Devlet ile bireyin karşılıklı etkinlik alanlarını ayırmak. Siyasal ve düşünsel yaşamada olduğu gibi, ekonomik işlerde de bireylerin girişimlerinin sonucunu beklemek doğru olamaz. Önemli ve büyük işleri, ancak ulusun genel varlığına ve devletin bütün örgüt ve gücüne dayanarak; ulusal egemenliğin uygulanmasını ve yürütülmesini düzenlemekle yükümlü olan hükümetin elden geldiğince üzerine alıp başarması yolu seçilmelidir. Türkiye Cumhuriyeti’ni yönetenlerin, demokrasi ilkesinden ayrılmamakla birlikte devletçilik ilkesine uygun yürümeleri, bugün içinde bulunduğumuz durumlara, koşullara ve zorunluluklara uygun olur.

YURTTAŞLARIN DEVLETE KARŞI GÖREVLERİ: YURTTAŞLIK HAKLARI, ÖDEVLERİ

Devletin görevlerini yapan hükümetin, bu görevlerini yapabilmesi ve bunda başarılı olabilmesi için, yurttaşların da devlete karşı birtakım görevlerle yükümlü olması zorunluluğu vardır. Yurttaşın devlete karşı belli başlı görevleri şunlardır.

A. Vergi vermek

B. Askerlik yapmak

C. Seçime katılmak. Bu en büyük görev olduğu gibi, aynı zamanda en kutsal haktır da. Özgürlük, insanın mutlak olarak düşündüğünü yapabilmesidir (Teşkilatı Esasiya, madde 15). Bireylerin, topluma kendi seçimleriyle bıraktıkları haklardan geri kalanını (diledikleri gibi) kullanabilmeleridir.

“ÖZGÜRLÜK” BİLİNCİ

Özgürlük, insanın, düşündüğünü ve dilediğini kesin olarak yapabilmesidir. Bu tanım özgürlük sözcüğünün en geniş anlamıdır. İnsanlar, bu anlamda, özgürlüğe hiçbir zaman sahip olamamışlardır ve olamazlar. Çünkü, bilinmektedir ki, insan doğanın yaratığıdır. Doğanın kendisi bile tümünden özgür değildir; evrenin yasalarına bağlıdır. Bu nedenle, insan ilk önce, doğa içinde ve doğanın yasalarına, koşullarına, nedenlerine, etkenlerine bağlıdır. Örneğin, dünyaya gelmek ya da gelmemek insanın elinde olmamıştır. İnsan, dünyaya geldikten sonra da daha ilk anda, doğanın ve birçok yaratıkların güçsüzdür. Korunmaya, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye gereksinimi vardır. Bireyin birincil hakkı, doğal yeteneklerini özgürce geliştirebilmesidir. Bu gelişmeyi sağlamak için en iyi araç, bireye başkasının aynı değerdeki hakkına zarar vermeksizin, tehlike ve zarar kendisinin olmak üzere, ona kendi kendini, istediği gibi yönlendirme ve yönetmeye izin vermektir. Halkın düşünsel ve siyasal eğitimi bir güvencedir. Dünyanın yarısını her zaman, dünyanın hepsini bir zaman aldatmak olasıdır. Ancak bütün dünyayı her zaman aldatmak olası değildir. Tüm halkın eyleme geçtiği gün, onları tutuklayacak güç yoktur. Tıp alanında SAĞLIKLI YAŞAMA için alınması gerekli önlemler olduğu gibi, toplumsal alanda da SAĞLIKLI ÖNLEMLER vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddi mikropları yok etme olanağı olmadığı gibi manevi mikropları yok etmek olası değildir. Ancak insan bedeninde onunla ilgili bir sağlık yaratmak olası olduğu gibi toplumsal yapıda da manevi bir sağlık yaratmak ve bu yolla bir direnme ortamı hazırlamak olasıdır. Çağdaş anayasalarda, bireysel haklar ve yurttaşın siyasal hakları belirlenmiştir. Ancak bu hakların eylemli olarak kullanılması için yasalar gereklidir. Yurttaşın özgürlüğünü tanıyan, ona saygı gösteren, onun sağlanması ve korunması için en birinci görev bilen siyasal yönetim, doğal olarak, demokrasi temeline dayanan cumhuriyettir.

“HOŞGÖRÜ” BİLİNCİ

Özgürlük, ola ki, zorla kurulabilir; fakat herkese kaşı hoşgörü göstermekle ve aldırmazlıkla korunabilir. Türkiye’de, bir kimsenin düşüncelerini zorla başkalarına kabul ettirmeye kalkışacak kimse yoktur ve buna izin verilmez. Çeşitli inançlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa, bu kimselerde hoşgörü yoktur, bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimse de vardır ki, yurttaşın ya da herhangi bir insanın vicdani inançlarına karşı, hiçbir kin tutmaz, tersine saygı gösterir. Hiç olmazsa, başkalarının kendilerine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Gerçek özgürlükçüler, hoşgörünün genel bir huy olmasını dilerler. İyi niyetler hiçbir zaman, hiçbir şeyi onaramamıştır. Hoşgörünün istenildiği gibi genişlemesi, huy durumuna gelmesi, düşünsel eğitimin yüksek olmasına bağlıdır.

“İŞBÖLÜMÜ” BİLİNCİ

İnsanların, maddi, düşünsel ve yaşamsal gereksinimleri vardır; toplumsal bir yaşamın da ortak gereksinimleri vardır. Herkes, kişisel gereksinimlerini tek başına gideremez. Toplum üyelerinden her biri bir iş, bir şey yapar. Bütün bu işler ve şeyler her insanın ve toplumun gereksinimlerini sağlar. Demek oluyor ki, bir toplumun ve onun üyelerinin işleri, bireyler arasında bölünmüştür. Buna işbölümü derler. İşbölümü uygarlığın her aşamasında görülmüştür. Sanayi döneminde işbölümü çok ileri gitmiştir; her ülkede, binlerce çalışma alanı vardır. İşbölümü, maddi işlerde olduğu gibi, düşünsel, siyasal, yönetsel işlerde de çoğalmıştır; örneğin, bilim, her biri bir konu ve yöntemle birçok bölümlere ayrıldı. Bir insanın, bir bilimi tümüyle kavramasına olanak kalmadı. İşbölümü, insanlar arasında var olan doğal ve tarihsel bağlara yeni birçok güçlü bağlar katmıştır. Bu yeni bağlar, insanlara birbirlerinin eksikliklerini tamamlatan, yalnız bugünü değil, yarını da sağlamaya çalışan bağlardır.

“BAĞLILIK” BİLİNCİ

İnsanlar birbirine bağlıdır. Bilim, toplumların büyüklüğünün gizini, insanlara açmıştır; bu giz insanların birbirine olan bağlarıdır. Bütün insanlar, toplumsal bir bedenin organlarıdır ve bu nedenle birbirine bağlıdır. Bu karşılıklı bağ, herkesi ötekinin sorumluluğunu da karıştırır. Bir de, insanlar, ölenlerin kültürel kalıtları olduklarından, aralarındaki bağlar, zamanı ve bulunulan yeri kapsar. Bu bağlar, doğaldır, toplumsal ve ekonomiktir. Birer düşünce olarak aldığımız bağlılık kuramları gereklerini, uygulamada ‘toplumsal yardımlar’ adı altında toplayabiliriz. Bu toplumsal yardımlara devlet sosyalistliğine yaklaşarak varılabilir. Bu yol, yasa yoludur. Örneğin:

1. İş kurumu
2. Kentlerin ve iş yerlerinin sağlık koruması
3. Salgın hastalıklarına karşı korunma
4. İşçinin yaşlılığı ve kazalara karşı korunması
5. Hasta ve yaşlı yoksullara zorunlu yardım
6. Çiftçi sandıkları
7. Yardım dernekleri kurulması
8. Ucuz evler yapılması
9. Okul çocukları için okullarda kooperatifler
10. Bütün bu gibi örgütlere devlet bütçesinden yardım

**Bu ve buna benzer konuları sağlamak için yasalar yapılır.*

Bağlılığın uygulamada şunları öğrettiği de görülmektedir.

1. Başkasına olan bir iyilik, bize de iyiliktir; başkasına olan kötülük bize de kötülüktür. Bu nedenle iyiliği sevmek ve kötülükten kaçınmak gerekir.
 2. Yaptığımız işler, çevremizde sevinçler ya da acılar olarak yankılar uyandırır, bu durum bize vicdan görevlerini duyurur.
 3. Bağlılık, bize başkaları için hoşgörölü yapar. Çünkü, başkalarının kusurlarında bizim de istemeyerek çoğunlukla birlikte suçlu olduğumuzu gösterir.
- Özet olarak bağlılık, ‘herkes kendi için yerine herkes, herkes için’ düşüncesini koyar. Bu düşünce toplumsaldır, ulusaldır, geniş ve yüksek anlamıyla insancıldır.*

“ÇALIŞMA, MESLEK” BİLİNCİ

Çalışma, bireysel ve sosyal bir zorunluluktur.

1. Maddi varlığın gereği: Maddi varlık:

A. İnsanın kendisi için gereklidir, çünkü insanın bedensel gereksinimleri vardır; bunlar sağlanmadıkça, insanlık ve ahlaksal bağımsızlık korunamaz, insan gibi yaşanamaz; insanın maneviyatı kararır.

B. Varlık, aile ve devlet noktasından da gereklidir, çünkü yarınından kuşku duyan bir insan, bir aile kurmayı düşünemez ya da yaşama araçlarından yoksun aileler kurulur. Yaşama araçları olmayan ailelerden oluşan bir devletin varlığı da sağlam olmaz.

Bir insan için mutluluk denilen şey, bu saydığımız koşulların sağlanmasındadır.

İnsan maddi, düşünsel ve toplumsal yaşam araçlarından yoksun kalırsa yaşamda umutsuzluğa düşer; gözlerini geleceğe çevirmeksizin yaşar. İnceleme ve araştırma yapmak için zaman bulamaz. Kendisinde düşünce yaşamı durur, istencinden bile vazgeçmek zorunda kalabilir. İnsanın maddi varlık (servet) edinebilmesi için çalışması zorunludur. Ancak, insan, yalnız özgürlük aracı olarak varlığa sahip olmalıdır. Yoksa varlığa tutsak olmak için değil... İnsan yararlı bir sonuç elde etmeye çalışmak zorundadır. Sonuçsuz, anlamsız şeyler yapmak, çalışma yasasına karşı büyük suçtur.

2. Doğa hiç bir şey vermez, her şeyi kazanmak gerekir.

Kazanmanın doğal yasalarını arayacak olursak yalnız bir tek temel görülür: Çalışmak. İnsan zekası, sanatı ve yaşam istenciyle bütün öğelere boyun erdirebilir. Bu bize çalışmanın yüksek değerini, ahlaksal niteliğini ve her şeyden kutsal olan bir hakkı çalışma hakkını gösterir.

3. Çalışma insanların bedensel güçlerini geliştirir ve yaşam için gerekli olan şeyleri sağlar.

Çalışmaksızın, düşünsel gelişme ve ahlaksal olgunluk da olası değildir.

“Tembellik bütün kötülüklerin anasıdır.” Çalışmak bir suça karşı ceza çektirme değildir.

Çalışmak, gerçekte yorucu değildir. Yalnız tutulan işin çeşidiyle kişinin yetenekleri ve beğenileri arasında uygunluk olmalıdır.

4. Çalışmak toplumsal bir görevdir.

İnsan çalışır, ancak işini yalnızca toplumun yardımıyla geliştirebilir, yararlı, değerli bir duruma koyabilir. Yapılan işin, kimseye yararı yok ise, çalışmak verimsiz bir uğraş olarak kalır. Bu nedenle, topluma yararlı bir iş yapmak gerekir; bu durum, çalışmayı toplumsal bir görev değerine ulaştırır. Çalışmak, genel yasadır; gelir sahipleri, varsıllar bile bu yasanın dışında kalamazlar; var olan varlığını, ulusal varlığın çoğalmasına yardım edecek biçimde kullanılmalıdır. Bir varsıl, bedensel çalışmadan uzak kalabilir; ancak bu durumda etkinliğini düşünsel uğraşına yönlendirmelidir.

MESLEK NASIL SEÇİLİR VE YAPILIR?

I. MESLEK SEÇİMİ

Her zorlama çalışma sert ve ağır gelir. İnsanın çalışmaktan hoşlanması için mesleğini yeteneklerine uygun ve gücü ile orantılı olarak seçmiş olması gerekir. Bundan dolayı, gençlikte en önemli sorun, meslek seçimidir. Kişisel mutluluk ve aynı zamanda toplumsal yarar buna bağlıdır. Herkes yeteneğine uygun bir yerde bulunmalıdır. Çoğunlukla bir mesleğin görünürdeki yararlarına kapılan bir genç, o görevin zorluklarının üstesinden gelebilecek oranda güçlenmemişse, aşırı ölçüde ve yararsız emek harcamak zorunda kalır. Ya hiç başarılı olamaz ya da aşağı bir aşamada kalır ve kendinden de hoşnut olmaz. Bundan çok olarak, başkasının daha iyi uğraşabileceği bir yeri tutmakla haksızlık etmiş olur. Gençler kıskançlıktan ve başkalarının ve başkalarının elde ettikleri parlak sonuçlar düşünden sakınmalıdırlar. Ölçülü davranış ve toplumsal görev kaygısı bunu gerektirir. İşini iyi yapanın bulunduğu durum ne olursa olsun, o, iyi bir adam olabilir. İnsan kendine göre bir mesleğe girmeyip de diğerine girmekle, özgürlüğünü sınırlandırmış ve sanıldığından çok geleceğini yanlış belirlemiş olur. Çünkü sapılan bu yol kolayca bırakılmaz, her mesleğin gerekleri, gelenekleri ve bağlanışları vardır. Bunlara insan ister istemez bağlanır.

II. MESLEK ERDEMLERİ

Her meslek, bazı yetenekler ve özel nitelikler ister. Ancak bazı ortak erdemler vardır ki, bunlar aynı zamanda, kişinin başarısı ve kendine verilmiş işlerin iyi gitmesi için gereklidir. En aşağı dereceden, en yukarıya değin genel koşullar aynıdır: Üstlerine özen gösterme, doğruluk, saygınlık; astlarına güler yüz ve kabul edilen işte çaba, doğrultu, ağız sıkılık. Bu gibi erdemler olmaksızın, ne arkadaşlar arasında iyi ilişkiler olur ve ne de iş başarılı olur. Meslek görevi, yalnız kişinin başarısını ve güvenini değil, belki daha çok toplumun gönencini ilgilendirir. Yurt, tüm çocukların çalışmasıyla, yardımıyla yaşar ve bundan başka toplumun işleyişinde yararsız hiçbir parça yoktur. Devleti yöneten bakanla, yurdun gönencine, elinin işiyle yardım eden sanatkâr arasında yalnız küçük bir ayrım vardır; o da şudur: Birinin görevi diğerininkinden daha önemlidir. Ancak her ikisinde de, iyi yapılmak koşuluyla ahlaksal değer aynıdır. Bundan dolayı, herkes, kendisine düşen işten hoşnut olmalıdır. Mesleği ne olursa olsun, bir yarar doğuracak ve bir görev görecektir. İnsan, görevini, yüreklilik, ataklık, bağlılık ve dürüstlükle yapınca, elinden geleni yapmış olur. Aynı zamanda bu görevi, diğerlerine karşı kıskançlık duymadan yapmalıdır. Yolunda yalnız olmayacaksınız; orada aynı amacı izleyen başkaları ile birlikte yürüyeceksin, bu yaşam yarışında, diğerleri yetenekleri nedeniyle sizi geçebilirler. Bir başarı elinizden kaçabilir. Bundan dolayı onlara kızmayınız ve elinizden geleni yapmışsanız, kendi kendinize de kızmayınız. Gerçekte önemli olan başarı değil çabadır. İnsanın elinde olan ve onu hoşnut eden ancak çabadır.

III. "GİRİŞİM DÜŞÜNCESİ: GİRİŞİMCİLİK" BİLİNCİ

Bir tembellik ya da ahlak gevşekliği, çoğunlukla insanı, atalarının yaşadıkları aynı işte ve aynı noktada durdurur. Yeni koşullara uymayan ve gelenekte direnen, kendi başına kalmaya, zayıf düşmeye, yıkıma ve ölüme mahkumdur. Her şeyde, en iyi olan ve insanın kendi gücüyle orantılı olanı aranmalıdır. İnsan atak olabilmeli ve tehlikeyi göze alabilmelidir. İnsan, yeni bir girişimde özel bir hoşnutluk duyar, gücünü ve değerini anlar. O zaman, kendi kendinin daha iyi değerini anlar ve başkalarına daha iyi beğendirir tek başına kalınca, kendi güçsüzlüğünün acısını duymaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ATATÜRK BİLİNCİ

Atatürk'ün “Adalet, Güvenlik, Beslenme, Barınma, Savunma, Siyaset, Ekonomi, Maliye, Eğitim, Bilim, Teknoloji, Kültür, Sanat, Düşünce, Doğa, Çevre, Rehberlik” vb alanındaki söylem ve eylemlerini “Atatürk Bilinci” başlığı altında toplamaya çalıştım.

ALTI OK/ATATÜRK İLKELERİ VE DEVRİMLERİ/ATATÜRKÇÜLÜK/KEMALİZM

Türk ulusu barış içinde, onurlu, özgür, eşit, varlıklı, mutlu ve sağlıklı yaşamalıdır. Atatürk'ün yaşamın her alanında ortaya koyduğu akılcı, bilimsel, bütünsel, özgün düşünce ve eylemlerine “Altı Ok (Atatürk İlkeleri ve Devrimleri)” deniyor. Bazıları, Atatürkçülük/ Atatürkçü Düşünce Sistemi/Kemalizm” diyor. Ben “Kemalizm” kavramını kullanıyorum.

“Kemalizm, yaşayan ve tüm insanlığa rehberlik eden bir kavram; düşünce ve eylem bilimidir.” Kemalizm’de akla ve bilime aykırı bir fikir varsa, yeni bilimsel fikirler ortaya konmalıdır.

TÜRK ULUSUNUN CUMHURİYET DEVRİMİ VE ARASIZ DEVRİMLER

Ulusal Bağımsızlık Savaşının bitiminde, 1922 yılının Eylül ayında İzmir’de, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal: “*Esas savaş şimdi başlıyor*” demiştir. Bu en gerçekçi tespittir.

29 Ekim 1923 Cumhuriyet Devrimi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Türk yurdu Türkiye’nin sınırları 1923’de imzalanan Lozan ve 1936’da imzalanan Montrö Antlaşmaları ve 1938-1939 sürecinde Hatay’ın Anavatana katılmasıyla çizilmiştir.

Türk ulusuna liderlik yapan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, emperyalizme, feodalizme ve teokrasiye karşı 1923-1938 Döneminde “**Arasız Devrimler**” gerçekleştirmiştir. **Diyalettik gereğince; devrim, karşı-devrimi doğurmuştur. Karşı-devrim de devrimi doğurur.** Bir düşünür şunu söylemiş: “*Ya Devrimler savaş öler ya da savaşlar devrimlere neden olur.*”

Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasal tarihine bilimsel açıdan “bağımsızlıkçı, özgürlükçü, eşitlikçi anlayış” ile irdelediğimde “Devrimci Dönem, Savaş (2. Dünya Savaşı) Dönemi ve Karşı-devrimci Dönem” olarak üç döneme ayrıldığını gördüm.

Savaştan devrimlere geçişte bir anektodu aktarmak gerekir: 9 Eylül 1922'den hemen sonra, İzmir’de Halide Edip Adıvar, Mustafa Kemal Paşaya:

-“*Paşam yıllardır savaşıyorsunuz, artık dinlenirsiniz*” der. (ABD’nin kurucusu George Washington’un yaptığı gibi demek ister.) Bu cümleye, **Mustafa Kemal Paşa:**

-“*Esas Savaş (Cumhuriyet Devrimi ve Cehaletle Savaş) şimdi başlıyor, daha birbirimizle savaşağız*” yanıtını verir.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal’e önce Ankara’da, sonra Bursa’da düşünülen suikast planı en son 15 Haziran 1926 tarihinde İzmir’de Kemeraltı’da yapılması planlanmış. Bu başarısız suikast girişiminde, Gazi Paşa’nın en yakın arkadaşları olan Rauf Orbay, Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele Paşalar ve Eski Sağlık Bakanı Dr. Adnan Adıvar bile yargılanmış. Rauf Orbay 10 yıl kalebentlik cezası almış; bu ceza daha sonra sürgüne çevrilmiş; K. Karabekir, A. Fuat Cebesoy ve R. Bele Paşa beraat etmiş. Yargılama sürecinde Dr. Adnan Adıvar ve eşi Hailde Edip Adıvar yurt dışına çıkmış; Türkiye’ye 1938’den sonra dönmüş. Dava sırasında yurt dışında olan Rauf Orbay(*) Cumhuriyet’in 10. Yıl Affından (1933’den) sonra, 1935 yılında Türkiye’ye dönmüş ve 1939 yılında milletvekili olmuş. 1926 Başarısız Suikast Girişiminde 49 kişi yargılanmış, çoğu eski ve yeni milletvekili 13 kişi idam edilmiş; bir kişi 10 yıl sürgün cezası almış, 24 kişi beraat etmiş. Rauf Orbay dahil 9 kişinin Ankara da yargılanmasına karar verilmiş. Ankara daki yargılamalarda 4 kişi idam cezası almış. 8 kişi 10 yıl sürgün cezası almış, 45 kişi beraat etmiş.

(*) Rauf Orbay, Refet Bele ve Ali Fuat Cebesoy’un Saltanatın kaldırılması öncesinde Mustafa Kemal ile yaptığı görüşmeyi anlatan Emekli Tuğgeneral Dr. Naim Babüroğlu’nun Sözcü Gazetesinde çıkan 3 Kasım 2025 tarihli yazısını okumak gerekir. Bu yazıya belgeler bölümünde yer verilmiştir.

HEDEF, DEVLET, EKONOMİ, SANAYİ, BİLİM, EĞİTİM, KÜLTÜR BİLİNCİ

Atatürk: “Türk ulusunu çağdaş bir cumhuriyette, gerçek bir demokraside, insanca yaşayan bir ulus yapacağız. Ulusumuzu en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Yurdumuzu dünyanın en gelişmiş, kalkınmış, çağdaş, uygar ülkeleri seviyesine çıkaracağız. Türkiye Cumhuriyeti’ni varlıklı, güçlü, bağımsız bir DEVLET yapacağız.

YAŞAM DEMEK EKONOMİ DEMEKTİR. Güçlü devlet için ekonomi esastır. HEDEFİMİZ MİLLİ EKONOMİDİR. Büyük hedefler kağıt üzerine yazmakla, arzu ve dileklerle gerçekleşmez. Bunları gerçekleştirmek için en önemli güç ekonomidir. Bağımsızlığımızın sürekli olması için EKONOMİK BAĞIMSIZLIK TEMEL HEDEFİMİZDİR. Milli egemenlik iktisadi egemenlikle sağlanmalıdır. Ekonomik kalkınma, özgür bağımsız güçlü Türkiye hedefinin(*) belkemiğidir. Yeni Türkiye devleti temellerini süngü ile değil, süngünün dahi dayandığı ekonomi ile kuracaktır. Yeni Türkiye devleti savaşçı bir devlet olmayacak; ekonomi devleti olacaktır.

Bundan sonra çok önemli zaferlere kavuşacağız. Bu zafer EKONOMİ, BİLİM, KÜLTÜR ZAFERİ olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler memleketi gerçek kurtuluşa yöneltemedi. Bu zaferler ancak gelecek zaferimiz için değerli bir temel hazırlamıştır. Askeri zaferlerimizle gururlanmayalım. Yeni bilim, ekonomi zaferlerine hazırlanalım. Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsun ekonomik zaferlerle taçlandırılmazsa, kazanılan zaferler sürekli olamaz, az zamanda söner.

Bizi ekonomik yaşamımızı geliştirme, varlığa, mutluluğa, refaha ulaşma amacına varmaktan alıkoyan iki güç var. Biri dış düşmanlardır. Bunlar bizi, bir sömürge haline koymak için ilerlememizi istemeyenlerdir. Fakat bizim için bunlardan daha zararlı daha öldürücü bir sınıf daha vardır. O da içimizden çıkması olası olan hainlerdir. Önemli olan, ülkeyi temelden yıkan milleti esir ettiren iç cephenin düşmesidir. Bu gerçeği bizden daha iyi bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar başarılı da olmuşlardır. Gerçekten kaleyi içten almak, dışarıdan zorlamaktan çok kolaydır.

Tanzimat’ın açtığı serbest ticaret devri, Avrupa rekabetine karşı kendisini savunamayan ekonomimizi birde ekonomik kapitülasyonlar zinciriyle bağladı. Ekonomide bizden çok kuvvetli olanlar yurdumuzda birde ayrıcalıklı durumda bulunuyorlardı, gelir vergisi vermiyorlardı. Rakiplerimiz bu suretle gelişmeye elverişli sanayimizi de yok ettiler. Ekonomik ve mali gelişmemizin ve ilerlememizin önüne geçtiler. Tanzimat döneminden sonra, yabancı sermaye memlekette ayrıcalıklı bir yere sahip oldu. Ve bilimsel anlamda denilebilir ki, devlet ve hükümet yabancı sermayenin bekçiliğinden başka bir iş yapmamıştır. Artık her uygar devlet gibi yani Türkiye’de bunu kabul edemez. Türkiye esir ülkesi yapılamaz.

SANAYİLEŞMEK en büyük milli sorunlarımız arasında yer almaktadır. En başta vatan savunması olmak üzere, ürünlerimizi değerlendirmek, ileri, varlıklı, mutlu Türkiye hedefine ulaşmak için SANAYİ kurmak ve işletmek zorunludur. Beş yıllık sanayi planları hazırlamak ve başarmak zorundayız. Ülkeye çok gerekli olan sanayinin kurulması bitmedikçe, her bakımdan yürek ferahlığı duymamıza olanak yoktur.

TAM BAĞIMSIZLIK demek siyasi, iktisadi, adli, askeri ve kültür alanında bağımsızlık demektir. Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz DEVRİMLER için AYDINLATMA ve BİLİNÇLENDİRME yoluna gideceğiz. Hedefimiz cahil kitleyi de bilinçlendirerek yolumuzda yürümek onları da varlığa ve mutluluğa çıkarmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşma isteğimizi engelleyecek bir halk oylamasına gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde sekseni cahil bırakılmış bir ülkede devrimler plebisit (halk oylaması) ile olmaz.

MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZÜ ÇAĞDAŞ UYGARLIK SEVİYESİNİN ÜSTÜNE ÇIKARMA HEDEFİNE en kısa zamanda ulaşmak için düşünce ve eylemi birlikte yürütmek zorundayız. Bu girişimde başarı ancak planlama, akılcı, bilimsel yöntemlerle çalışmakla mümkün olabilir. Bunun için okuma yazma bilmeyen tek bir vatandaş bırakmamak; yurdun ekonomik kalkınma savaşının

yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; yurt sorunlarının dayandığı temel düşünceleri anlayacak ve anlatacak, kuşaktan kuşağa yaşatacak insanları ve kurumları yaratmak çerçevesi içinde üniversiteye ve okullara büyük görevler düşmektedir.” Demiş.
(*) Hedef: Amaç, Kutsal Görev, Büyük İdeal, Ülke

CUMHURİYET, DEMOKRASİ, DEVLETÇİLİK VE EKONOMİ BİLİNCİ

Atatürk: “CUMHURİYETİMİZ henüz çok gençtir. Geçmişten kendine miras kalan bütün yaşamsal işler, zamanın en temel ve zorunlu gereksinimlerini karşılayacak derecede değildir. Siyasi ve düşünce yaşamında olduğu gibi ekonomik işlerde de özel girişimciliğin sonucunu beklemek doğru olamaz. Önemli ve büyük işleri ancak milletin toplam servetine, devletin bütün teşkilat ve kuvvetine dayanarak, ulusal egemenliğin uygulanmasını ve yürütülmesini düzenlemekle görevli olan hükümetin mümkün olduğu kadar üzerine alıp başarması tercih edilmelidir. Diğer bazı devletlerin ikinci dereceden görebileceği ve bireysel girişimcilere bırakılmasını uygun bulacağı işlerden birçoğu bizim için yaşamsaldır ve birinci derecede önemli devlet görevleri arasında sayılmalıdır.

EKONOMİ POLİTİKAMIZIN önemli amaçlarından biride ULUSAL ÇIKARLARIMIZI DOĞRUDAN İLGİLENDİREN EKONOMİK KURULUŞLARI, MALİ VE TEKNİK GÜCÜMÜZ ORANINDA DEVLETLEŞTİRMEKTİR. ÜLKEMİZ BAŞTAN SONA HAZİNELERLE DOLU. BİZ, BU HAZİNELER ÜZERİNDE AÇ KALMIŞ İNSANLAR GİBİYİZ. Topraklarımız altında kullanılmadan terk edilmiş olarak duran maden hazinelerimizi çıkarmak, kısa zamanda işleterek milletimizin çıkarlarına açık bulundurmak, servet ve mutluluğumuzun kaynaklarını bulmak vazifesiyle sorumluyuz ve bunları başarmak ancak DEVLETÇİLİK İLKESİ sayesinde mümkündür. Türkiye’yi yönetenler DEMOKRASİ esasından ayrılmadan devletçilik ilkesine uygun yürümeli. Bizim uyguladığımız devletçilik, özel girişimciliği, çalışmayı esas tutmakla birlikte mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti gönence ve mutluluğa, ülkeyi bayındırlığa erdirmek için milletin genel ve yüksek çıkarlarının gerektirdiği işlerde özellikle ekonomide devleti fiilen ilgili kılmaktır. Bizim uyguladığımız devletçilik ilkesi, bütün üretim ve dağıtım araçlarını kişilerden alarak, milleti büsbütün başka esaslar dâhilinde düzenleme amacını takip eden ve özel girişimciliğe yer vermeyen sosyalizm prensibine dayanan kolektivizm ve komünizm gibi bir sistem değildir.”

MALİYE, BÜTÇE VE VERGİ BİLİNCİ

“Cumhuriyet bütçelerinin belirlenen ve sürekli kuvvetlenmesi gereken ortak özellikleri yalnızca DENK BÜTÇE oluşları değil aynı zamanda koruyucu, kurucu, verimli işlere her defasında daha fazla pay ayırmakta olmalarıdır. Devlet gelirlerinin artmasını, YENİ VERGİLER KOYMAKTAN ÇOK, devamlı bir programla mevcut vergilerin konulup alınması usullerinin düzeltilmesinde aramak gerekir.”

TARIM VE KOOPERATİFÇİLİK BİLİNCİ

“Ciddi inceleme ve araştırmalara dayanan bir TARIM SİYASETİ saptamak, onun içinde, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek uygulayabileceği bir TARIM REJİMİ kurmak gereklidir. Bir defa ülkede topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bir ÇİFTÇİ AİLESİNİ geçindirebilecek toprağın hiçbir sebep ve surette bölünemez bir nitelik alması, büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, bölgelerin nüfus yoğunluğuna ve toprak verim derecesine göre sınırlamak gereklidir. KOOPERATİFLEŞMEK gereklidir. Kooperatifçilik demek maddi ve manevi kuvvetleri, zekâ ve yetenekleri birleştirmek demektir.”

TİCARET BİLİNCİ

“Tüccar, milletin emeği ve üretimini değerlendirmek için eline ve zekâsına güvenilen; bu güvene uygarlık ve yetenek gösteren adamdır. Eğer tüccarlar bizden olmazsa milli servetin önemli bir kısmı şimdiye kadar olduğu gibi yine yabancılarda kalacaktır. Onun için MİLLİ TİCARETİMİZİ yükseltmek zorundayız. Dış ticarete uyguladığımız ana ilke TİCARET DENGESİDİR. ÖDEME DENGESİNİN EN ÖNEMLİ İLKESİ BUDUR. Küçük sanayici ve esnafımıza gereksinim duydukları kredileri kolayca ve ucuza verecek kuruluşları yapmak gerek.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRK ULUSU, TÜRK VATANI, TÜRKİYE CUMHURİYETİ BİLİNCİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923-1938 dönemini anlamak için Atatürk'ün 30 Ekim 1923'de İsmet İnönü'ye yazdığı mektubu, 20 Ekim 1927'de Nutuk'un sonunda söylediği Türk Gençliğe Söylevini, 6 Şubat 1930'daki Bursa Nutkunu, 6 Mart 1930'da Antalya'da yaptığı açıklamayı, 29 Ekim 1933'deki 10. Yıl Nutkunu, 29 Ekim 1938'deki Orduya Son Mesajını ve Vasiyetini okumak gerekir. Bu metinleri çalışmamım içinde sundum.

102 yaşına ulaşan Türkiye Cumhuriyeti, çok büyük sorunlarla karşı karşıya. Atatürk *“Cehalet yenilmesi gereken en büyük düşmandır”* demişti. O düşmanı yenemedik. Çünkü Köy Enstitülerini ve Halk Evlerini kapattık. Cahilleri ve yoksulları örgütleyen, yolsuzluklardan beslenen şahsi menfaatçi, yasadışı, ırkçı, mezhepçi, ayrılıkçı zihniyeti üç çeyrek asırdır iktidar yaptık. Bu karşı-devrimci zihniyeti ayakta tutmak ve mağdur rolü oynamak için darbeler yaptık. Daha neler yapmadık ki?

30 EKİM 1923: TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN DURUMU

“Dünü bilmeyen, bugünü anlayamaz, yarını kuramaz. Tarih bilincine sahip olmayanlar, tarihin karanlık sayfalarında yerini alır. İnsanlar ileriye doğru yaşar, geriye doğru anlar.”

Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıç durumunu Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'in (Atatürk), İsmet Paşa'ya (İnönü) yazdığı 30 Ekim 1923 tarihli mektubundan okuyalım. Mektuptaki ara başlıklar tarafımdan konulmuştur.

Ahmet Cemal, 13 Temmuz 2015, Cumhuriyet

ATATÜRK'ÜN İNÖNÜ'YE YAZDIĞI 30 EKİM 1923 TARİHLİ MEKTUBU

“Sevgili Paşam Cumhuriyetin ilk Başbakanı olarak seni düşünüyorum. Dur hiç itiraz etme, niye seni düşündüğümü şimdi anlayacaksın.

BÜYÜK BİR SAVAŞ: AYDINLANMA SAVAŞI: DEVRİMLER

Bizi yine büyük bir savaş bekliyor. Durumumuzun bir bölümünü cephe komutanı ve Lozan barış delegesi olarak elbette biliyorsun.

GENEL DURUM

Ben sana şimdi bildiğinden daha da acıklı genel durumu özetleyeceğim. Büyük devletlerin bu sefil duruma bakarak kısa zamanda pes edeceğimizi sandıklarını Lozan dönüşü sen bize anlattın.

Bize geri, borçlu, hastalıklı, bir vatan miras kaldı. Yoksul bir köylü devletiyiz. Nüfusun yüzde 80'i kırsal bölgede yaşıyor. Bunun önemli bölümü göçebe. Güya tarım ülkesiyiz ama ekmeklik unumuzun çoğunu dışarıdan getiriyoruz. Doğudaki aşiret, bey, ağa, şeyh düzeni, cumhuriyetle de insanlıkla da bağdaşmaz. Her yerde tefeciler halkı eziyor. Bu durumu düzeltmeli, halkı kurtarmalıyız. Köylümüzü topraklandırmalı, ihtiyacı olan bir çift öküz ile bir saban vererek çiftçi yapmalıyız. Sığır vebası hayvancılığımızı öldürüyor.

SAĞLIK

Nüfusumuzun yarısı hastadır. Salgın hastalıklar insanlarımızı kırıyor. Üç milyon insanımız (yüzde 30) trahomlu. Sıtma, tifüs, verem, frengi, tifo, salgın halinde, bit ciddi sorun. Bebek ölüm oranı yüzde 60'ı geçiyor. Doktor sayımız 337, sağlık memuru 434, ebe sayımız 136, pek az şehirde eczane var.

ANAYASA

Cumhuriyete uygun bir anayasaya gerek var. Osmanlı tüm bu gerçekleri geç fark etti, fark ettiği zaman çok geç kalmıştı. Halkı kurtarmak için sorunları çözmek, kalkınmak, ilerlemek, ulus egemenliğine dayalı çağdaş, uygar, özgür bir toplum oluşturarak yüzyılımızın düzeyine yetişmek kısacası uygarlaşmak gerek.

EĞİTİM VE KÜLTÜR

Halkın eğitimi hiç çözülmemiş. Zorunlu okuma yaşındaki çocukların ancak dörtte birini okutabiliyoruz. Oysa Cumhuriyetin insan malzemesini hazırlamalı, namus cephesini güçlendirmeliyiz. Kültür eserleri kaçırılmış, kaçırılmaya devam ediyor.

EKONOMİ VE MALİYE

Hedefimiz milli iktisattır. Bağımsızlığın sürekli olması için iktisadi bağımsızlık temel hedefimizdir. İktisatçımız da çok az. Bütçemiz, gelirimiz (maliye) yetersiz. İktisadi çıkmazdan kurtulmak için geliştirdiğim bir düşünce var. Bu düşünceyi günü gelince konuşuruz.

SANAYİ

Sanayi ürünlerini dışarıdan alıyoruz. Telefon, motor, makine yok. Kiremiti bile ithal ediyoruz. Elektrik İstanbul ve İzmir'in bazı semtlerinde var.

ULAŞIM: DEMİRYOLLARI-KARA-DENİZ-HAVA ULAŞIMI

Ülkenin kuzeyini güneyine batısını doğusuna bağlamamız. Vatanın bütünlüğünü sağlamamız şart. Dört mevsim kullanabilir karayollarımız yok denecek kadar az. 4.000 km kadar demiryolu var. Bir metresi bile bize ait değil. Üstelik yetersiz. Denizciliğimiz acınacak durumda. (Havacılık ile ilgili bir bilgi yok. Ancak, Atatürk 1911'de Trablusgarp'taki savaşta üzerlerine ateş açan İtalyan uçaklarını göstererek "İstikbal göklerde" demiş, kamu yararına çalışan ilk dernek olan Türk Hava Kurumu'nu 1925 yılında kurmuştur.)

KÖY

Düşmanın yaktığı köy sayısı 830. Yanan bina sayısı 114.408. Yunanistan'dan gelen göçmen sayısı 400.000'i geçecek.

BÜYÜK İDEAL, HEDEF, AMAÇ, KUTSAL GÖREV, ÜLKÜ

Büyük ideali tam olarak başarmak zorundayız. Bu ana kadar bu ideali koruyarak geldik. Bundan sonra daha hızlı yürümek zorundayız. Bu zor durumdan nasıl çıkılabileceğini gösteren ne bir örnek, nede bir deney var, ama yılmamak, ucuz, geçici çarelerle yetinmemek gerek. Bunun için gerekli yolu yöntemi bulacağız. Yoksul esir ülkelere örnek olacağız. Bu görev, kaderin bizim kuşağımıza yüklediği kutsal bir görev. Bu büyük görevin ağırlığını ve onurunu seninle paylaşmak istedim. Bunları bakanlara, parti yönetim kuruluna da ver. Genel durumu tam bilsinler. Allah yardımcımız olsun." Demiş Atatürk.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 1923 DURUMUNU İRDELİYOR VE SORUYORUM

Atatürk'ün 30 Ekim 1923'de geri, borçlu, hasta dediği ülkemiz;
100 yıl sonra 29 Ekim 2023'de ileri, borçsuz, sağlıklı bir ülke mi?
Yoksul köylü devleti, varlıklı kentli bir devlet oldu mu?
Çiftçi topraklandırıldı mı?
İktisadi bağımsızlığımız var mı?
Türk ulusu sanayileşme ve kalkınma savaşını kazandı mı?
Ülkemiz ilerledi mi; kuzeyi, güneyi, doğusu, batısı demiryolu ile birbirine bağlandı mı?
Vatanın bütünlüğü sağlandı mı?
Türkiye Cumhuriyeti Devleti, cumhuriyetle ve insanlıkla bağdaşmayan aşiret, bey, şeyh, ağa düzenini yıktı mı?
Halkı ezen tefecileri yok etti mi?
En başta eğitim olmak üzere halkın sorunlarını çözdü mü?
Cehaleti yendi mi?
Ulus egemenliğine dayalı çağdaş, uygar, özgür bir toplum oldu mu?
Türk kültürünü çağdaş uygarlık düzeyine çıkardı mı?
Türk ulusu, kutsal görevini yaptı mı?
Varlıklı Türkiye idealine ulaştı mı?
Hedefini gerçekleştirdi mi?
Cumhuriyetimize uygun anayasa yapabildi mi?
Yoksul ve esir ülkelere örnek oldu mu?

Yukarıdaki soruları yanıtlamak gerekir. Yanıtlamaya çalışıyorum.

20 EKİM 1927 TARİHLİ ATATÜRK'ÜN TÜRK GENÇLİĞİNE SÖYLEVİ

*Ey Türk Gençliği! Birinci görevin Türk Bağımsızlığını, Türk Cumhuriyetini sonsuza değin **KORUMAK** ve savunmaktır. Varlığının ve geleceğinin biricik temeli budur. Bu temel senin en değerli hazinendir. Gelecekte seni bu hazineden yoksun bırakmak isteyecek iç ve dış düşmanların olacaktır. Bir gün bağımsızlık ve cumhuriyeti SAVUNMAK zorunda kalırsan, göreve atılmak için, içinde bulunacağın durumun olanak ve koşullarını düşünmeyeceksin! Bu olanak ve koşullar hiç uygun olmayan bir durumda kendini gösterebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetini yıkmak isteyecek düşmanlar, dünya tarihinde benzeri görülmemiş bir galibiyetin, bir gücün temsilcisi olabilirler. Zorla ve hile ile kutsal yurdun bütün kaleleri teslim alınmış, bütün tersaneleri, bütün işletmeleri ele geçirilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve yurdun her köşesi işgal edilmiş olabilir. Bütün bu koşullardan daha acı ve daha tehlikeli olmak üzere, ülkede iktidara sahip olanlar duyarsızlık, sapkınlık ve hatta ihanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, kişisel çıkarlarını işgalcilerin siyasi amaçlarıyla birleştirerek düşmanla işbirliği yapabilirler. Ulus yoksulluk ve sıkıntı içinde ezik ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk geleceğinin evladı! İşte bu durum ve koşullar içinde bile görevin Türk Bağımsızlığını ve Cumhuriyetini **KURTARMAKTIR**. Gereksinim duyduğun güç damarlarındaki asil kanda mevcuttur. 20 Ekim 1927, TBMM, Ankara*

ATATÜRK'ÜN 6 MART 1930'DA ANTALYA'DA G. SEKRETERİ H.R. SOYAK'A SÖYLEDİKLERİ

Atatürk: “Büyük bir acı içinde bunalıyorum, çocuk. Gittiğimiz her yerde devamlı dert, şikayet dinliyoruz. Her taraf derin bir yokluk, maddi manevi perişanlık içinde. Ferahlatıcı pek az şeye rastlıyoruz, memleketin gerçek durumu bu işte. Bunda bizim bir günahımız yoktur. Uzun yıllar, hatta asırlarca dünyanın gidişinden aymaz, bir takım bilinçsiz yöneticilerin elinde kalan bu cennet memleket; düşe düşe şu acınacak duruma düşmüş. Memurlarımız henüz istenilen düzeyde ve kalitede değil. Çoğu görgüsüz, yetersiz ve şaşkın. Büyük yeteneklere sahip zavallı halkımız ise kendisine kutsal inanç şeklinde telkin edilen bir sürü temelsiz görüşlerin etkisi altında uyumuş, kalmış. Bu arada beni en çok üzen şey nedir bilir misin? Halkımızın aklında kökleşmiş olan, her şeyi başta bulunandan beklemek alışkanlığıdır. Bütün iyilikleri bir kişiden, yani şimdi benden istiyor, benden bekliyor. Ama sonuçta bende bir insanım, birader, sihirli bir gücüm yok ki. Yeri geldikçe her yerde tekrar ediyorum. Bütün bu dertlerin, bütün bu ihtiyaçların giderilmesi, her şeyden önce bilgili, geniş düşünceli, azimli, gönlü tok ve uzmanlık sahibi (liyakatlı) adam (insan) meselesidir. Sonra da zaman ve imkan meselesi. Bu itibarla önce kafaları ve vicdanları yıpranmış, geri, uyuşturucu düşüncelerden temizleyeceksin. İşlerin uzmanı, idealist ve enerjik uzmanlardan kurulu, düzenli, her parçası yerli yerinde, modern bir devlet makinesi (sistemi) kuracaksın. Sonra bu makine, halkın başında ve halkla beraber durmadan çalışacak, maddi, manevi her türlü doğal yetenek ve kaynaklarımızı harekete geçirecek, işletecek, böylece memleket ileriye, refaha doğru yol bulacak. İleri milletler düzeyine erişmek işini bir yılda, beş yılda hatta bir nesille tamamlamak da imkânsızdır. Şimdi biz bu yol üzerindeyiz. Kafileyi hedefe doğru yürütmek için insan gücünün üstünde gayret sarf ediyoruz. Başka ne yapabiliriz ki?”

6 ŞUBAT 1933 TARİHLİ ATATÜRK'ÜN BURSA NUTKU

Türk Genci, devrimlerin ve cumhuriyetin sahibi ve bekçisidir. Bunların gereğine, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Yönetim biçimini ve devrimleri benimsemiştir. Bunları güçsüz düşürecek en küçük ya da en büyük bir kıpırtı ve bir davranış duydu mu, “Bu ülkenin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adalet örgütü vardır” demeyecek. Hemen müdahale edecek, kendi eserini koruyacaktır. Polis gelecek, asıl suçluları bırakıp, suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, “Polis henüz devrim ve cumhuriyetin polisi değildir” diye düşünecek, ama hiçbir zaman yalvarmayacaktır. Mahkeme onu yargılayacaktır. Yine düşünecek, “Demek adalet örgütünü de düzeltmek, yönetim biçimine göre düzenlemek gerek” diyecek. Onu hapse atacaktı. Yasal yollarla karşı çıkışlarda bulunmakla birlikte bana, başbakana ve meclise telgraflar yağdırıp, haklı ve suçsuz olduğu için salıverilmesine çalışılmasını, kayrılmasını istemeyecek. Diyecek ki, “Ben inanç ve kanaatimin gereğini yaptım. Araya girişimde ve eylemimde haklıyım. Eğer buraya haksız olarak gelmişsem, bu haksızlığı ortaya koyan neden ve etkenleri düzeltmek de benim görevimdir. İşte benim anladığım Türk Genci ve Türk Gençliği! 6 Şubat 1933, Bursa

29 EKİM 1933 DURUMU ATATÜRK'ÜN 10. YIL NUTKU

Türk Milleti(Ulusu):

Kurtuluş savaşına başladığımızın 15'inci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin 10'uncu yılını doldurduğu, en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Bu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın, en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım:

Az zamanda, çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan, Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki başarıyı, Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, kararlı yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla yeterli göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak zorunda ve kararlılığımızda. Yurdumuzu, dünyanın en gelişmiş, kalkınmış ve en çağdaş uygar memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi, en geniş refah (gönenç/varlık) vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, çağdaş gelişmiş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce, zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket kavramlarına ve olgularına göre düşünülmelidir. Geçen zamana oranla, daha çok çalışacağız, daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da, başarılı olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk milletinin, karakteri yüksektir; Türk milleti çalışkandır; Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti, millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk milletinin, yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet bilimdir. Şunu da önemle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan toplumu olan Türk milletinin, tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtrî (doğal) zekâsını, bilime bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini ve millî birlik duygusunu sürekli ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek millî ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün dünyada, gerçek huzurun sağlanması yolunda, kendine düşen medenî vazifeyi yapmakta, başarılı kılacaktır.

Büyük Türk Milleti!

15 yıldan beri, giriştiğimiz işlerde, başarı vadeden çok sözlerimi işittin. Mutluyum ki, bu sözlerimin hiç birinde, milletimin, hakkımdaki güvenini sarsacak, bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı inanç ve doğrulukta söylüyorum ki, millî ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin, büyük millet olduğunu, bütün uygar dünya, az zamanda, bir kez daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki gelişimiyle, geleceğin yüksek medeniyet ufkundan, yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Türk milleti!

Sonsuzluğa akıp giden her 10 senede, bu büyük millet bayramını, daha büyük şereflerle, mutlulukla, huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim.

Ne mutlu Türküm diyene! 29 Ekim 1933, Ankara

29 EKİM 1938: ATATÜRK'ÜN ORDUYA SON MESAJI

"Büyük ulusumuzun orduya kazandırdığı en son sistem fabrikalar ve silahlarla bir kat daha güçlenerek büyük bir özveri ve hak edilen hayatla her türlü görevi yapmaya hazır olduğunuza eminim. Bu kanı ile kara, deniz, hava ordularımızın kahraman ve deneyimli komutanları ile subay ve erlerini selamlar; takdirlerimi bütün ulusun huzurunda açıklarım. Cumhuriyet Bayramı'nın 15. Yıldönümü hakkınızda kutlu olsun. Zaferleri ve geçmişi insanlık tarihiyle başlayan her zaman zaferle beraber uygarlığın ışıklarını taşıyan kahraman Türk Ordusu! Memleketini en buhranlı ve en zor anlarda zulümden, kötülüklerden ve düşman işgalinden nasıl korumuş ve kurtarmışsan, Cumhuriyet'in bugünkü onurlu devrinde de askerlik tekniğinin bütün çağdaş gelişmiş araçlarıyla donandığın halde, görevini aynı bağlılıkla yapacağına hiç kuşum yoktur. Bugün, Cumhuriyet'in 15. yılını sürekli artan büyük bir refah ve kudret içinde anlayan büyük Türk ulusunun huzurunda kahraman ordu, sana kalbi şükranlarımı açıklarken ve anlatırken, büyük ulusumuzun gurur duygularına da tercüman oluyorum. Türk yurdunu ve Türk toplumunun şan ve şerefini iç ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan görevini her an yapmaya hazır ve amade olduğuna, benim ve büyük ulusumuzun tam bir inanç ve güvenimiz vardır."

ATATÜRK'ÜN VASIYETİ

5 Eylül 1938'de M. Kemal Atatürk'ün el yazısıyla kaleme aldığı vasiyetnamenin içeriği:

"Sahip olduğum nakit para ve hisse senetleriyle, Çankaya'daki taşınır ve taşınmaz mal varlığımı Cumhuriyet Halk Partisi'ne aşağıdaki şartlarla terk ve vasiyet ediyorum:

1) Nakit para ve hisse senetleri, şimdiki gibi, İş Bankası tarafından nemalandırılacaktır.

2) Her seneki nemadan, bana düşen oranların korunarak, yaşadıkları sürece, Makbule'ye ayda bin, Afet'e 800, Sabiha Gökçen'e 600, Ülkü'ye 200 lira ve Rukiye ile Nebile'ye şimdiki yüzer lira verilecektir.

3) Sabiha Gökçen'e bir ev de alınabilecek ayrıca para verilecektir.

4) Makbule'nin yaşadığı müddetçe Çankaya'da oturduğu ev de emrinde kalacaktır.

5) İsmet İnönü'nün çocuklarına yüksek öğrenimlerini tamamlaması için ihtiyaç duydukları yardım yapılacaktır.

6) Her sene nemadan kalan miktar yarı yarıya, Türk Tarih ve Dil kurumlarına verilecektir."

Atatürk, siyasal ve sosyal alanda yaptığı devrimlere paralel olarak ekonomiyle de ilgilenmiş, Hindistan'dan gönderilen yardım paralarından kendisine teslim edilenlerle ziraat ve bankacılık alanlarında örnek oluşturmak amacıyla girişimlerde bulunmuştur. Türkiye ekonomisinin ziraata dayalı olduğu ve bunun da uygun yöntemlerle yapılmadığı dikkate alındığında, ülkenin değişik iklim bölgelerinde örnek olacak şekilde Atatürk'ün oluşturduğu çiftliklerin, modern tarım yöntemlerini yaygınlaştırmada büyük öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomiye yapılan diğer bir katkı da bankacılık alanında milli bir bankanın kurulması olmuştur. T. İş Bankasının kurulması ve geliştirilmesi ile finans alanında Türklere yer açılmıştır. Her iki alanda yapılan girişimlerin devlet aracılığıyla değil de, serbest çalışmalarını sağlayacak şekilde yapılması dikkati çeken bir konudur. Bu örneklerden anlaşılacağı gibi, Atatürk serbest girişime önem vermiştir. Atatürk'ün bu düşüncesi o dönemde uygulanan devletçilik politikasında da yer almıştır. Atatürk, gerek İş Bankasının, gerekse çiftliklerin kurulmasında, başarı sağlanamayacağı yönündeki genel kanının aksine, zorluklarla mücadele ederek, en olumsuz koşullarda da işlerin başarılabileceğini göstermek istemiştir. Bunun bir örneğini Orman Çiftliğinin yer seçiminde görmek mümkündür. Atatürk, ziraat için en olumsuz arazide Orman Çiftliğini kurdu muştur. Atatürk'ün bu davranışında, karakterinde var olan zorluklarla mücadele etme yönündeki isteğini görmek mümkündür. Bu şekilde davranarak ayrıca, ileride yapılacak diğer işler için çevresindekilere cesaret vermek, işlerin olumsuz koşullar altında da başarılabileceğini göstermek istemiştir.

İsmet İnönü'nün de belirtmiş olduğu gibi, Atatürk çiftliklerini bağışlarken kişisel çıkarlarını düşünmemiş. Atatürk'ün isteği doğrultusunda 1933 yılında, yani çiftliklerini bağışlamasından dört yıl önce, sahip olduklarının tümünü, Medeni Kanun gereğince korunmuş hakları olan mirasçısına bırakmadan bağışlayabilmesi için özel bir Kanun hazırlatması, gelecekte yapacağı bağışlardaki niyetini ortaya koyması bakımından önemlidir. Atatürk kişisel çıkar sağlama amacında olmadığı gibi, bu Kanun'un çıkartılmasını sağlayarak, Hindistan'dan gönderilen yardım paralarıyla kurduğu İş Bankasındaki hissesi ile çiftliklerini, mirasçısına bırakmadan, devlete ya da CHP'ye bağışlayabilmenin yolunu açmıştır. Nitekim yardım paralarıyla oluşturulan kurumları bu Kanun sayesinde bağışlamıştır. Çiftliklerini sahiplenmeyen Atatürk, bunları CHP'nin malı olarak görmüş ve bunu da açıklamıştır. Bu durum, başta İsmet İnönü olmak üzere başkaları tarafından da ifade edilmiştir. Çiftlikler kurulurken yaklaşık 100.000 lira harcanmasına karşın, geliştirilmesi için CHP'nin 900.000 lirasının kullanılması, Atatürk'ün, çiftliklerin sahibi olarak CHP'yi görmesini haklı kılacak bir gerekçe olarak görülmektedir. Çiftliklerinin bağışı sırasında Atatürk, çiftliklerin sahibi olarak gördüğü CHP için bir miktar para alınmasını düşünmüştür. Ancak bu düşüncesinden vazgeçmesinde ve bedelsiz olarak çiftliklerini Hazineye bağışlamasında İsmet İnönü etkili olmuştur.

Atatürk hisse senetlerini, nakit ve Çankaya'daki menkul ve gayrimenkullerini hazırladığı vasiyetle CHP'ye bırakmıştır. Atatürk, değişik zamanlarda kendisine hediye edilen çeşitli illerdeki dokuz adet köşkünün ve evini ise vasiyeti ile düzenlemeyi uygun görmeyerek, hayattayken, belediye ve resmi kuruluşlara bağışlamayı istemiş, bunun için de Ankara'ya dönmeyi beklemiş. Atatürk'ün 1938 yılı içinde, vasiyetini yazmadan önce, bu düşüncesini gerçekleştirmeye başlayarak, bazı emlak ve arsalarını belediyelere bağışlaması, bu konudaki kararlılığını göstermektedir. Atatürk'ün sağlık durumu vasiyetini yazdıktan sonra Ankara'ya dönmesine imkân vermemiş. Atatürk'e çeşitli şehirlerde hediye edilen köşkler ve evler, yasal mirasçısı olan kız kardeşi Makbule Boysan'a intikal etmiştir. Yapılan araştırmadan, Atatürk'e hediye edilen bu evlerin Makbule Boysan'a intikalinden sonra, resmi kuruluşların girişimiyle Atatürk için müze haline dönüştürüldüğü tespit edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

EKONOMİ BİLİNCİ:

17 ŞUBAT-4 MART 1923: İZMİR İKTİSAT KONGRESİ, ATATÜRK VE CHP

Lozan görüşmeleri kesintiye uğradığında 17 Şubat-4 Mart 1923'de İzmir'de İktisat Kongresi yapılmış. Bu kongreye toplumsal kesimlerin temsilcileri (1.135 delege) katılmış. Atatürk döneminde bir kadın muhtar, bir memur, sosyalist bir aydın milletvekili olabilmiş; bir gazi, bir sanatçı, bir doktor önerilen milletvekilliğini ret etmiş. Atatürk, milletvekili maaşlarının ne kadar olmasının sorulması üzerine: **“Vekil maaşları öğretmen maaşlarını geçmesin”** demiş. Dediği yapılmış. Atatürk dönemde ulus egemenliği, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve liyakat ilke edinilmiş.

CHP içinde iki grup varmış. Birinci grup olan iktidar grubu devrimcidir. İkinci grup olan muhalif grup tutucudur.

Türk ulusu, Cumhuriyet devrimi ile birlikte cehaleti yenmeye, sanayileşmeye, çağdaş uygarlığa ulaşmaya çalışmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve CHP'nin Altı İlkesinden biri Cumhuriyetçilik diğeri Halkçılık'tır. Partisine bu iki ilkeyi içerecek şekilde isim veren **Atatürk: “Benim iki büyük eserim var. Biri Türkiye Cumhuriyeti, diğeri Cumhuriyet Halk Partisi. Ben CHP'nin Genel Başkanım; bu kuruluşa tarihen bağlıyım. Resmi görevimin (cumhurbaşkanlığı) bitiminde partimin başında fiilen çalışacağım”** demiş.

BANKACILIK BİLİNCİ

26 AĞUSTOS 1924: TÜRKİYE İŞ BANKASI

Türkiye İş Bankası A.Ş. 26 Ağustos 1924'de Cumhurbaşkanı Atatürk'ün emriyle kurulan ilk milli bankadır. İş Bankası bugün Türkiye'de bireysel ve ticari bankacılık hizmeti sunan en büyük özel bankasıdır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Temmuz 1924'de Bakanlar Kurulunu toplamış ve **“Vatanı kurtaracak ve yükseltecek tedbirlerin başında halkın doğrudan itibar ve güveninden doğup meydana gelen tam manasıyla modern bir banka kurulması”** arzusunu dile getirmiş. Bankacılıktaki ilkenin, **“ZEKÂ, İFFET ve DİKKAT”** olduğunu söylemiştir.

İş Bankası, Atatürk'ün direktifleriyle Şubat 1923'de İzmir İktisat Kongresi'nde alınan **“Büyük sermayeli milli bir banka kurulması, sermayesinin halk tarafından temini kabil olmadığı takdirde bir kısmının hükümet tarafından satın alınarak sermayesinin Türklere ait olması”** kararı doğrultusunda kurulmuş. Atatürk, kurucusu olduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ekonomisini inşa etmek; siyasi bağımsızlığı iktisadi bağımsızlıkla perçinlemek için Celal Bayar'ı İş Bankası Genel Müdürü olarak atamıştır.

İş Bankası, Ankara'da tek şube ve 10 personelle çalışmaya başlamış. Aralık 1924'de İstanbul Şubesi, 1925'de İzmir ve Bursa Şubeleri açılmış. İş Bankası, 250 bin TL'si Atatürk tarafından, geri kalanı özel yatırımcılar (taahhüt ettikleri sermayenin yüzde 10'unu ödeyen 36 milletvekili, asker, bürokrat ve tüccar) tarafından karşılanan 1 milyon TL sermaye ile kurulmuş. 1927'de İtibar-ı Milli Bankası ile birleşmiş, sermayesi 4 milyon liraya yükseltilmiş. En küçük birikimleri değerlendirip kalkınmaya aktarmak amacıyla kurulan İş Bankası, Türk toplumunda tasarruf bilincinin yerleşmesi ve gelişmesinde önemli rol oynamış, 1928'de Türkiye'ye ilk kumbarayı getirmiş. İş Bankası kuruluşundan itibaren bankacılığın yanı sıra şeker, cam (Şişe cam), dokuma sektörlerinde yer almış, maden, liman ve kömür işletmeleri gibi çok çeşitli alanlarda iştiraklere girmiştir. 1982'de ilk ATM'leri Türkiye'ye getiren İş Bankası aynı zamanda **“bankamatik”** adının bir marka haline gelmesini de sağlamış; 1997'de ilk internet şubesinin açılmasıyla, bu alanda da öncü bir rol üstlenmiş.

Aralık 2021 itibarıyla İş Bankası hisselerinin yüzde 40'ı İş Bankası mensupları tarafından tutulmakta olup, Atatürk'ün vasiyeti gereğince yüzde 28'i CHP tarafından temsil edilmektedir; yüzde 32'si halka açıktır. 2 trilyon 500 milyon Türk lirası aktif büyüklüğü olan İş Bankası ana sermaye bazında dünyanın en büyük 181'nci bankasıdır. Aralık 2021 itibarıyla yurt içinde 21'i yurt dışında 1.195 şube, 6.476 bankamatik ve 22 bini aşkın personeli bulunan İş Bankası 24 milyonu aşkın müşteriye hizmet vermektedir.

İş Bankası'nın kurumsal sosyal sorumluluk politikasının temeli, kurucusu Atatürk tarafından öngörülen görev çizgisinde, toplumsal değerleri kalıcı ve süreklilik gösterecek şekilde koruyan ve

geliştiren bir şekilde ülkeye katkıda bulunmaktadır. Anadolu Sigorta A.Ş, 1 Nisan 1925’de Atatürk tarafından İş Bankası öncülüğünde kurulan Türkiye’nin ilk ulusal sigorta şirkettir. 2019 itibarıyla Türkiye’nin en büyük ikinci sigorta şirkettir.

Atatürk’ün vasiyeti gereğince, temsiliyeti CHP’ye ait olan hisselerle ilişkin İş Bankası’nın temettü geliri, yarı yarıya olmak üzere Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumuna bırakılmış. Atatürk hisseleri iki kez CHP’den alınıp hazineye devredilmiş ancak daha sonra tekrar CHP’ye geçmiş. 14 Aralık 1953’de DP döneminde çıkarılan 6195 sayılı yasa ile CHP’nin mallarına el konmuş ve bankadaki hisseleri hazineye verilmiş. CHP’nin başvurusu üzerine AYM, 11 Ekim 1963 tarihli ve 963/124 sayılı kararı ile söz konusu yasayı iptal etmiştir.

12 Eylül 1980 Darbesi’nden sonra 16 Ekim 1981’de kabul edilen 2533 sayılı yasa ile CHP dâhil tüm siyasi partiler kapatılmış. Bu nedenle Atatürk’ün yüzde 28’lik banka hissesi bir kez daha hazineye devredilmiş. 1992’de, kapatılan partilerin yeniden kurulmasının önü açılınca CHP yeniden açılmış. 1992-1997 arasında banka hisseleri CHP ve hazine tarafından birlikte temsil edilmiş; bu tarihten sonra Yargı kararıyla yeniden CHP’ye geçmiş. Atatürk’ün Vasiyeti, Türk Tarih ve Dil Kurumu ile bu kurumların CHP ve T. İş Bankası ile olan bağları ve bugünkü durumunu her Türk yurttaşı bilmeli.

TARİH BİLİNCİ:

15 NİSAN 1931: TÜRK TARİH KURUMU

Atatürk: “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen gerçek insanlığı şaşırtan bir hal alır” demiştir. Türk Tarih Kurumu (TTK), Türk tarihinin ilk kaynaklardan araştırılması amacıyla Atatürk’ün emriyle 15 Nisan 1931’de kurulmuş. 28 Nisan 1930’da Türk Ocaklarının VI. Kurultayı’nın son oturumunda Atatürk’ün direktifi üzerine Afet İnan, 40 imzalı bir önerge sunmuş ve önergede **Türk tarihini bilimsel olarak araştırmak üzere** bir heyet kurulması istenmiş. Oluşturulan 16 kişilik heyet ilk toplantısını 4 Haziran 1930’da yaparak yönetim kurulu ve üyelerini belirlemiş. Bu heyet TTK’nın temelini oluşturmuş. **“Türk Tarihinin Ana Hatları”** adlı bir kitap yayımlamıştır.

TTK, 4 ciltlik lise tarih kitabını, İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın “Anadolu Beylikleri”ni, Piri Reis’in “Kitab-ı Bahriye” ve haritasını ve bazı kazı raporlarını basmış; 1937’den itibaren “Belleten” dergisini yayınlamaya başlamış. 2-11 Temmuz 1932’de “Türk Tarih Kongresi” adıyla düzenlediği ilk kongrenin ardından düzenli olarak kongreler yapmış. Uluslararası nitelikte 2. Türk Tarih Kongresi 20-25 Eylül 1935’de gerçekleşmiş. 1935 yılında TTK kendi olanakları ve çalışanı ile **22 Ağustos 1935’de “Alacahöyük Kazısı”** başlatılmış. **Cumhurbaşkanı Atatürk TTK’nın çalışmalarını ilgilendiren, toplantılarına katılmıştır.**

Atatürk, 5 Eylül 1938 tarihli Vasiyetnamesi ile T. İş Bankası’ndaki hisse gelirinin yarısını TTK’ya, diğer yarısını TDK’ya bağışlamış. TTK’nın kurucu ve koruyucu başkanı Atatürk; seçimle gelen ilk başkanı Tevfik Bıyıklıoğlu (1931-1932)’dur. 1932-1936 arasında Yusuf Akçura TTK’ya başkanlık yapmış. Başbakanlık da yapan Şemsettin Günaltay 1941-1961 arasında TTK başkanlığı yapmış. **TTK, 21 Eylül 1940 tarih ve 2/14556 sayılı Bakanlar Kurulu kararnamesiyle kamu yararına çalışan dernekler arasına alınmıştır.**

TTK, Türk ve Türkiye tarihini çağdaş sosyal bilim anlayışıyla araştırmak ve yaymak; bu alandaki araştırmaları desteklemek ve toplumda “TARİH BİLİNCİNİ” geliştirmeyi; yaptığı araştırmaları dünya tarih yazıcılığıyla bütünleştirmek; Türk tarihçiliğinin evrensel ölçekte en üst düzeye ulaştırmayı amaç edinmiş. Bu amaçla konferanslar, seminerler, kongreler, anma törenleri, sergiler düzenlemiş; kazılar yaptırmış, kitaplar yayınlamış; uluslararası kongreler düzenlemiştir. TTK Kütüphanesi’nde, 250 bin cilt kitap bulunmaktaymış. **TTK, Uluslararası Akademiler Birliğinin Türkiye’deki tek üyesidir.** TTK’da bulunan eserlerden telif bakımından yasal süresi dolmuş nadir eserler dijitalleştirilmiş. TTK’nın YouTube üzerinden yayın yapan TV kanalı vardır. TTK 2018 yılında Bilim Kurulu oluşturmuştur.

TTK, 7 Kasım 1982’de kabul edilen Anayasa’nın 134. Maddesi ile kurulan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu bünyesine alınmış. Kurumun başkanı Cumhurbaşkanı kararnamesiyle; başkan yardımcısı, 664 Sayılı KHK ile Kültür Bakanı tarafından atanmaktadır.

TÜRKÇE VE DİL BİLİNCİ:

1916-1932: HARF, YAZI VE DİL DEVRİMİ: TÜRK DİL KURUMU

Birinci Dünya Savaşı'nda, Doğu Cephesinde, **Silvan'da, 1916 yılında 16. Kolordu Komutanı Gazi Mustafa Kemal Paşa**, Emin Yurdakul'un Türkçe Şiirler kitabı ile Tevfik Fikret'in Rübab-ı Şikeste kitabını okuduktan sonra anı defterine: **"Yapılması gereken Türkçeyi yabancı sözcüklerden kurtarmaktır"** diye yazmış. Bu savaşta, çadırına geldiğinde yaverine, biri Fransız, diğeri Macar iki Türkoloğun kitabını getirtmiş; yaverinin bir sorusu üzerine: **"Zafer'den sonra Türk dilinin değişmesi lazım; onun için çalışıyorum"** demiştir.

Bolu milletvekili Tunalı Hilmi'nin 23 Ağustos 1923'de Türkçe Kanunu başlıklı yasa önerisi ne acıdır ki kabul edilmemiş. Türkçe konusunda ilk büyük adım Milli Eğitim Bakanlığı Kuruluş Yasası'nın kabulünden (1924) sonra Dil Encümeni adı verilen kurulun oluşturulması ile atılmıştır. 1928 yılının başında Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, yakında bir **"abece"** değişimine gidileceğini açıklamış. **23 Mayıs 1928'de Dil Heyeti adında dokuz üyeli bir kurul oluşturulmuş. Böylece Latin kökenli "Yeni Türk Abecesi'nin kabulü", Türkçenin yabancı kökenli sözcüklerden arındırılması yani "DİL DEVRİMİ" başlamıştır. 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe'de başlayan Dil Kurultayı'na toplumun her kesiminden 917 delege katılmış. Kurultayda dilin gelişmesinin doğal akışa, yani EVRİM anlayışına bırakmanın amacı gerçekleştiremeyeceği inancıyla büyük çoğunlukla "DİLDE DEVRİME" karar verilmiştir. Fuat Köprülü 26 Eylül'ü bir "DEVİRİM, TÜRK RÖNESANSI, TÜRK AYDINLANMASININ BAŞLANGICI" olarak nitelendirmiş. H. Fahri Ozansoy'un önerisiyle 26 Eylül'ün her yıl "DİL BAYRAMI" olarak kutlanması kabul edilmiş.**

"HARF-YAZI-DİL DEVRİMİ" ile Arap harfleri ve tabelaları kaldırılmış, **29 harfli Latin Alfabesi kabul edilmiş. Yeni yazıyı ve yeni harfleri topluma öğretmek için seferberlik ilan edilmiş. Türkiye'nin dört bir yanında millet mektepleri açılmış. Okur yazar sayısı inanılmaz biçimde yükselmiş. Gazeteler dâhil bütün yayınlar bir anda yeni harflerle çıkmaya başlamış. Özetle; "HARF DEVRİMİ" tutmuş. Ama karşı-devrimciler boş durmamış, Dil Kurulunu uydurmacılara para dağıtmakla suçlamışlar; kurulun 1931 yılı ödeneğini 10 liraya indirmişlerdir. Bu yüzden kurul, çalışmalarını 1931 Temmuz'unda durdurmuştur.**

Dernek tüzüğünde Atatürk'ün derneğin koruyucu başkanı olduğu vurgulanmış ve amacın Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmak, onu dünya dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe çıkarmak (DİL BİLİNCİ) olduğu belirtilmiş. Dil çalışmalarında Atatürk'ün "EĞİTİM ORDUSU" diye nitelendirdiği öğretmenlerden yararlanmak ve elde edilen sonuçları öğretim programlarına aktarmak için Milli Eğitim Bakanı'nın dernek başkanlığını üstlenmesi de yararlı görülmüştür. Atatürk: "Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli ve zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüz yıllardan bu yana kafalarımızı demir çerçeve içinde tuttuk. Anlaşılmayan bu işaretlerden kendimizi kurtarmak zorundayız. Bir milletin yüzde onu ancak okuma yazma biliyor ve yüzde doksanı bilmiyorsa, insanların bundan utanması gerekir" demiştir.

Dil kurulunun başına gelenler, siyasal bir güce bağlı kuruluşların çalışmalarını özgürce sürdürmelerine olanak bulunmadığını göstermiş. **Dilde istenen gelişme ancak özerk bir kuruluşla sağlanacağı anlaşılmış. Bu bağlamda her zaman iki seçenek var olmuş. Biri Batı ülkelerinde olduğu gibi bir Dil Akademisi kurmak; ikincisi de, özel hukuk kurallarına bağlı özerk bir kurum oluşturmak. Atatürk akademi fikrini yerinde bulmamış. 1. Tarih Kurultayı toplantısının sürdüğü 10 Temmuz 1932 akşamı Çankaya Köşkü'ne çağırdığı bazı uzmanlarla bir değerlendirme yapan Atatürk: "Dil işlerini düşünecek zaman da gelmiştir; ne dersiniz?" diye sormuş, olumlu yanıt alınca da: "Öyleyse, 'Türk Tarih Cemiyeti' gibi bir de ona kardeş dil cemiyeti kuralım. Adı 'Türk Dil Cemiyeti' olsun" demiş. Ertesi gün 12 Temmuz 1932 günü dördü de milletvekili olan Samih Rifat, Ruşen Eşref Ünaydın, Celal Sahir Erozan ve Y. Kadri Karaosmanoğlu'nun İç İşleri Bakanlığı'na yaptığı başvurunun kabul edilmesiyle Türk Dil Kurumu kurulmuştur.**

Atatürk'ün Vasiyeti gereğince bağışladığı gelirle yaşayan (T. İş Bankası'ndaki yüzde 28'lik hissenin temettüsü) TTK ve TDK, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olan, dil ve tarih ile ilgilenlerin üye ve yönetici (seçimle) olabileceği özerk bir kurum (dernek) iken yöneticileri atama ile gelen bir devlet kurumu haline getirildi. Bu kuruma kimlerin atandığını ve güncel durumu ayrı bir yazı konusudur.

YEDİNCİ BÖLÜM

ASKERLİK, SAVAŞ VE BARIŞ BİLİNCİ:

1915-1938: TÜRK ORDUSU, TÜRK SUBAYI, MEHMETÇİK VE TSK

Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Ordusu, Türk Askeri/Mehmetçik, Türk Subayı ve Komutanı, Askerlik, Savaş ve Barış ile ilgili söylem ve eylemlerini tarihi sürece (1915-1938) bağlı kalarak özetliyorum.

Atatürk:

"Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimize başka kuvvetler gelir, başka komutanlar egemen olabilir (1915, Anafartalar)."

"Ordunun esenliğini yürekten düşünen namuslu ve ahlaklı insanlar iki yüzlükten uzaktır. Savaşta büyük başarının temeli olan bağımsız hareket, gerekli sınırları içinde olanıdır (1918, İstanbul)."

"Ordumuz onur ve yaşam mücadelesinde, milletin amaçlarının tek dayanak noktasıdır (1920, Ankara)."

"Sizin gibi komutanları, subayları, er ve erbaşları olan bir ulusun yabancı eller altında köle olması mümkün değildir. Böyle yiğit evlatlardan oluşan ordulara sahip bir ulus, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir ulusu bağımsızlığından yoksun kılmaya kalkışmak boş bir hayaldir (1921, Ankara)."

"Kesin sonuç daima taarruzla alınır. Tarihte yarılmamış bir cephe yoktur. Askerlik yaşamımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel yönetilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, İleri!(1922, Dumlupınar)."

"Ordumuz atalarına layık evlatlardan meydana geldiğini göstermiştir (1923, İzmir)."

"Akıllı eren, yurdunu seven, gerçekleri gören kimselerden düşman çıkmaz (1923, Tarsus)."

"Ordumuz maddi ve manevi yönden her an hazır bulunmalıdır (1924, Dumlupınar)."

"Bütün ulusa hiç tereddütsüz ve gönül rahatlığıyla arz ederim ki, Cumhuriyet Orduları, Cumhuriyeti ve kutsal toprakları güvenle koruma ve savunma kudretindedir ve hazırdır (1925, İzmir)."

"Zafer, 'Zafer benimdir', başarı, 'Başaracağım' diye başlayan ve 'Başardım' diyebilenindir (1925, Konya)."

"Türk esirlik, kölelik kabul etmeyen bir ulustur. Bir ulusun ruhu ele geçirilmedikçe, azmi ve iradesi kırılmadıkça, o ulusa egemen olmanın imkânı yoktur."

"Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri ulus kararı, diğeri en elim ve en güç koşullar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığıdır."

"Türkiye'nin en zayıf zannedildiği bir zamanda ordusu sayesinde en kuvvetli olduğunu kanıtlamıştır. Ordumuz vatan için şanlı zafer kazanmıştır. Bu durum Türkiye'nin olağanüstü gücünün, yüce kararlılığının ve ölmez varlığının en belirgin delilidir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar ve özveriler göstermiştir. Ulusun ve ülkenin gerçek minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır. Türk Ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler. Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür."

“Ben, Türk ordusunun yabancı bir adam değilim. Ben, ordu ile küçük rütbelere beri içten teması olan bir askerim. Ben, olayların akışı ile ordunun içinde subay ve komutan olarak iş görmüş ve düşünceme göre başarılı olmuş bir komutanım. Türk ordusunun, onun erdemini, değerini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini bizim kadar anlayan az olmuştur. Benim için ordumuzun değerini anlatan tek karşılaştırma şudur: Türk ordusunun bir birliği dengini mutlaka yener, iki katını durdurur. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını ulusumuzun yaratılıştan sahip olduğu mücadele ruhu zaten sağlamaktadır.”

“Bir Türk komutanın, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü rastlantı ve kötü şans eseri bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rastlanmamıştır. Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların savaş alanlarında başarılı olmaları için gerekli olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz.”

“Bir orduyu oluşturan her rütbe sahibi, genel olarak her şahıs, yaşayan bir makinenin canlı organları, parçalarıdır. Kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lazım gelen anlam; her kişisi, özellikle subayı, komutanı; uygarlığın ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketini uygulayan yüksek ahlakta bir zaferin sırrı, orduların yönetilmesinde, bilim ve teknik kurallarını yol gösterici olarak almaktır. Büyük kararlar vermek yeterli değildir. Bu kararları cesaret ve kesinlikle uygulamak gerekir. Emir verirken, kendini o emri yerine getirecek olanların yerine koymak ve emrin yerine getirilip uygulanacağını düşünmek ve bilmek gerekir.”

“En büyük askerlik, çeşitli varsayımları çok iyi hesap ederek en iyi görüleni gecikmeden uygulamaktır. Ben askerliğin her şeyinden önce sanatkârlığını severim. Askerlik, işlerin yürümesi değil, insanların yönetilmesidir. Deniz silahlarına önem veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silahlı iyi eğitilmiş olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir.”

“Savaş, milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Savaş, sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Askeri harekât siyasi faaliyetlerin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güvenli bir şekilde geri dönüşü, orduların hareketinden daha seri hedefe ulaşmayı sağlar. Milletin savaşa götürünce vicdan azabı duymamalıyım. Öldüreceğiz diyenlere karşı ‘ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Lakin ulusun yaşamı tehlikeye girmediği, savaş bir cinayettir. Yurtta barış, dünyada barış” demiş, Atatürk.

31 TEMMUZ 1920: M. KEMAL PAŞA’NIN AFYON’DA SUBAYLARA SESLENİŞİ

“Efendiler! Eski silah arkadaşlarımla böyle yakından ve dostça temasta bulunmaktan vicdanen büyük mutluluk duymaktayım. Duygu ve düşüncelerimi birkaç cümle ile açıklayacağım.

Arkadaşlar! İngilizler ve yardımcıları ulusumuzun bağımsızlığını yok etmeye karar vermişler. Uluslar bağımsızlıklarını hiç kimsenin, hiçbir devletin bağışlaması ile kazanamaz. Hiç kimse kimseye, hiçbir ulus diğer ulusa özgürlük ve bağımsızlık veremez. Uluslar doğal yapısında bulunan bu hakkı, kuvvetle savaşarak alır ve korurlar. Kuvveti olmayan, savaşmayan bir ulus esir ve tutsak durumdadır. Böyle bir ulusun bağımsızlığı yok sayılır.

İngilizler, ulusumuzu bağımsızlıktan yoksun bırakmak için doğal olarak önce onu ordusuz bırakma yollarını aradılar. Mütareke şartlarını uygulayarak silahlarımızı, cephanelerimizi, bütün savunma araçlarımızı elimizden almaya çalıştılar. Sonra kumandanlarımıza ve subaylarımıza saldırdılar ve onları öldürmeye başladılar. Askerlik onur ve şerefini yok etmeye çalıştılar. Ordumuzu tamamen yok ederek ulusu bağımsızlıktan yoksun bırakmaya çalıştılar. Bir taraftan da savunmasız, ordusuz bıraktıklarını düşündükleri ulusun onuru ve şerefine her türlü hukukuna ve kutsal saydığı değerlere saldırarak ulusu aşağılama ve boyun eğdirme planını uyguladılar.

Dünyada hayat için, insanca yaşamak için bağımsızlık lazımdır. Bağımsızlık sahibi olmak için kuvvet sahibi olmak ve bu kuvvetin varlığını kanıtlamak gerekir. Kuvvet ordudur. Ordunun yaşam kaynağı ve mutluluğu bağımsızlığı takdir eden ulusun, kuvvetin gerekliliğine vicdanen inanmasıdır. Allah göstermesin ulusun bağımsızlığı yok edilirse bunun sorumluluğu subaylara ait olacaktır. Subaylar, açıkladığım geleceğe ait kutsal görevlere yönelik olarak ihtiyaç duyulan bütün varlıkları ile bütün dikkat ve ferasetleriyle giriştiğimiz bağımsızlık savaşında birinci derece çalışkan ve özverili olmak zorundadırlar.

Subaylar, özel yaşam anlayışları açısından özverili sınıfın en önünde bulunma zorundadır. Çünkü düşmanlarımız herkesten önce onları öldürürler. Yaşamında bir an bile subaylık yapmış, subaylık onur ve şerefini kazanmış, ölümü küçümsemiş bir insan yaşamda iken düşmanın tasmim ve reva gördüğü bu davranışa katlanamaz. Onun yaşamak için bir çaresi vardır; şerefini korumak. Hal bu ki düşmanlarımızın da kastettiği o şerefi çiğnemektir.

Ordu, düşmanlarımızın birinci saldırı hedefi oldu. Orduyu yok etmek için mutlaka subayını yok etmek, küçük düşürmek gerekir. Buna da giriştiler. Bundan sonra ulusu koyun sürüsü gibi boğazlamakta zorluk kalmaz. Bu gerçek karşısında ve içinde bulunduğumuz duruma göre subaylarımıza düşen görevin önemi ve değeri kendiliğinden ortaya çıkar. Ulusumuz özgür ve bağımsız yaşamak gereğine olan inancını taşımış ve buna kesin olarak azimle karar vermiştir. Zaman-zaman şurada burada ortaya çıkan üzüntü verici olayların olması hiçbir zaman ulusumuzun genel kanısına, gerçek inancına dayanmamış ve dayanmayacaktır. Dolayısıyla kuvvetin, ordunun vücudu için gerekli olduğunu söylediğim kaynak ulusun vicdanıdır. Bu da mevcuttur. Ordu ise arkadaşlar ancak subay heyeti sayesinde vücut bulur. Malum bir hakikat-i askeriye hakikat-i felsefiyedir: ‘Ordunun ruhu subaylardır.’ O halde subaylarımız düşmanlarımız tarafından yıkılmak istenilen ordumuzu onaracak, yüceltecek ve ordu ulusumuzun bağımsızlığını koruyacaktır. Ulus bağımsızlığın korunmasından ibaret olan yaşamsal amacını sağlama işini ordudan, ordunun ruhunu oluşturan subaydan bekler. İşte gelecekteki görevi budur. Dolayısıyla ‘Subay için ya bağımsızlık ya ölüm vardır. Fakat arkadaşlar ölmeyeceğiz’, bağımsızlığımızı koruyarak yaşayacağız ve ulusumuzu sürekli bağımsız görmekle bahtiyar olacağız.”

ÖRGÜTLENME BİLİNCİ:

1919-1922: MUSTAFA KEMAL’İN GİZLİ ÖRGÜTÜ

“Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri müdürü Sami Karaören tarafından derlenerek 6 Ekim-2 Kasım 1970 tarihleri arasında yazı dizisi olarak ilk defa gün yüzüne çıkarılan, tarihi belge niteliğindeki Ekrem Baydar’ın anıları büyük ses getirmiş. Anadolu Devrimi’nin 100. yılında, bir diğer usta kalem Işık Kansu’nun yayına hazırladığı bu eser, ülkemizin kurtuluş ve kuruluş destanına ilişkin olayların içyüzünü ortaya koymakta ve bugün de yanlış bilinen noktaları aydınlığa çıkarmaktadır. Kurtuluş için savaşan ordumuzun başarısında önemli bir payı olan **emekli Korgeneral Ekrem Baydar’ın ‘Mustafa Kemal’in Gizli Örgütünü Ben İdare Ediyordum’** adı ile yayımlanan anıları, Milli Mücadele’ye dair gizli kalmış birçok konunun üzerindeki sis perdesini kaldırmıştır. Milli Mücadele’nin en ateşli günlerindeyiz... İstanbul işgal altındadır, Anadolu hareketinin en büyük önceliği, gereksinim duyulan cephanenin ve haberleşme araç-gereçlerinin Ankara’ya iletilmesidir. İşte bu şartlarda, **büyük zorluklara göğüs gererek, iç ve dış düşmanlardan gizli olarak Anadolu’nun kalbine sürekli bir hat kuran Felah Grubu’nun kurucusu Kurmay Binbaşı Ekrem Bey ve arkadaşlarının saygıdeğer çalışmaları, vatanın kurtuluşuna büyük katkı yapmıştır.**” Milli Mücadelenin ateşten günlerinde kurulan ilk istihbarat örgütümüzün hikayesini kurucusu Ekrem Baydar anlatmış:

“**Mustafa Kemal o kararlı önderliğiyle Anadolu’nun göbeğinde Türk’ün Kurtuluş’unu hazırlayan bağımsızlık ateşini yaktı. Bütün yurtseverlerin, namuslu aydınların gözü Ankara’da Mustafa Kemal’dedir. Sonradan bütün mazlum milletlere önderlik edecek olan M. Kemal Paşa’nın bir avuç ülkücü arkadaşıyla insanüstü çalıştığı günlerdeyiz...**

İşgal altındaki İstanbul’da milli mücadele ateşi nasıl yakıldı?

Hayati derecede önemli olan istihbarat ağı nasıl kuruldu?

Anadolu’ya bilgiler, belgeler nasıl aktarıldı?

Subaylar ve mühimmatlar nasıl kaçırıldı?

DENİZCİLİK BİLİNCİ

Atatürk: “Üç yanı denizlerle çevrili Türkiye en ileri DENİZCİ millet yetiştirmek yeteneğindedir.”

HAVACILIK BİLİNCİ: TÜRK HAVA KURUMU: 1911, 1925 VE 1936 SÜRECİ

1911-1912 yılları arasında Trablusgarp’de İtalyanlarla savaşırken (23 Ekim 1911) “*İstikbal göklerde*” diyen Mustafa Kemal, 1925’de Türkiye’de kamu yararına çalışan ilk dernek olan Türk Hava Kurumu’nu(THK) kurmuştur. Atatürk, 1936’da Eskişehir’de Uçak Alayını ziyarette, anı defterine:

-“*Kanatlı gençlik memleketin geleceği bakımından en büyük güvencedir. Bir gün batılı ayaklar ayda ayaklarının izini bırakacaklarsa bunların arasında bir de Türk’ün bulunması için çalışmak gerekir. Geleceğin en etkili silahı da, aracı da hiç kuşunuz olmasın UÇAKLARDIR. Bir gün insanoğlu uçaksızda göklerde yürüyecek, gezegenlere gidecek, belki de aydan bize mesajlar yollayacaktır. Gelişen teknoloji bize şimdiden bunu müjdeler. Bu mucizenin gerçekleşmesi için iki binli yılları beklemeye gerek kalmayacaktır. Bize düşen görev ise batıdan bu konuda fazla geri kalmamayı sağlamaktır*” diye yazmıştır.

KADIN ERKEK EŞİTLİĞİ, TOPYEKÜN MÜCADELE:

TÜRK KADIN ASKERLER

Yıl 1916. Bitlis Cephesi Komutanı Mustafa Kemal Paşa, çökmekte olan bir cepheyi kurtarıyor ve çadırına geliyor. Yaveri İzzettin Çalışlar’a bir not veriyor. Notta: “*Zaferden sonra ilk önce Türk kadınının özgürlüğü verilecek ve erkeğinin yanında eşit haklara sahip kılınacak*” yazılıdır. 1916’da Türk kadının değil adı, hiçbir şeyi yoktur. Sokağa çıkma hakkı bile olmayan Türk kadınının durumu savaşın en hararetli bir anında Mustafa Kemal Paşa’nın aklına neden geliyor? **Kurtuluş Savaşı’nda görülen kadın manzaraları değil Atatürk’ü, tüm dünyayı şaşırtıyor. Topyekün savaş örneği dünyada ilk defa Kurtuluş Savaşı’nda görülmüştür. Dünyada ilk kez üniformalı ve rütbeli kadın asker bizim ordumuzdadır ve dünya orduları için örnek olmuştur. Kurtuluş Savaşı’nda Binbaşı Ayşe Altuntaç, Üsteğmen Emine Vardarlı, Üsteğmen Fatma Şimşek ve daha nice Türk kadını milli mücadelede(savaşta) yer almıştır.**

ADSIZ KAHRAMAN TÜRK NİNE

Kurtuluş Savaşı’nda Kütahya sırtlarında hava soğuk mu soğuk, 70-80 yaşlarında bir nine cephane taşıyor. Kafile komutanı Mustafa Necati (Daha sonra Atatürk’ün Milli Eğitim Bakanı) bakın ne anlatır: “*Bütün yorgan, battaniye ne varsa cephanenin üstüne örtmüş, kendisi ise pazen elbiseyle titriyor.*” Mustafa Necati: “*Nine, kar sepeliyor, bari şu yorganı sırtına al*” der. Ninenin cevabı: “*Dokunma ona, o millet malıdır, nem kapmasın; ben bir ölürüm ama onunla binler doğacak. Oğlum hiç üşümüyorum. Düşman bu topraklara gireli benim içim yanıyor*” diyen adsız kahraman nineyi tanıdı Mustafa Kemal, Milli Mücadele’de...

“ADIM ANADOLU” DİYEN NİNE

Albay Hulusi Atak’ın kafilesinde olan bir kadınıız hastadır ve Ankara İnebolu yolunda cephane taşıırken yere düşmüş, ölmek üzeredir. Albay: “*Bacım bana adını söyle, seni tarihe yazdıracağım.*” dediğinde, aldığı cevap; “*Adımı ne yapacaksın, illa soruyorsan, yaz benim adım Anadolu’dur*” diyen 80 yaşlarındaki nine her yaştan gencin birisidir.

ÜSTEĞMEN FATMA ŞİMŞEK (KARAFATMA)

Üsteğmen Fatma Şimşek diğer adıyla Karafatma, 700 erkek ve 43 kadından oluşan bir müfrezenin reisliğine bizzat Atatürk tarafından atanmıştır. Karafatma Erzurumludur.

Erzurum’da 13 kadınla savunma yapmış, sonra atına atlamış ve Bursa’nın kurtuluşunda görev almış, üç oğlunu şehit vermiş, kızının parmakları İzmit Muharebesinde kesilmiştir. Karafatmanın Tamim Gazetesi’nde yayınlanmış söyleşisinde: “*Ben Kurtuluş Savaşı’nda yaptıklarımı bir çıkar karşılığında yapmadığıma inandığım için en son vatani vazifem olarak maaşımı Kızılay’a bağışlıyorum*” demiş; *yoksulluk için vefat etmiştir.*

Karafatmanın düşüncesini Atatürk’te de görüyoruz. Atatürk: “*Mal ve mülk bana ağırlık yapıyor; onları asıl sahibi olan milletime bağışlamaktan mutluluk duyuyorum. Zenginlikten ne çıkar, asıl zenginlik insanın manevi kişiliğinde olmalıdır*” demiştir.

TÜRK'LERİN JEAN D'ARC'I NEZAHAT

Annesi öldüğü için babasının yanında Kurtuluş Savaşına katılan, keskin nişancı olan, 12 yaşında askeri rütbe verilen Nezahat kızımızın yanında şehit olan bir erimizin cebinden çıkan mektupta annesine: **"Anne, Nezahat ile babasının arasındaki konuşmayı duysaydın benim niye burada olduğumu anlardın, biz Mehmetçikler Nezahat'a Türklerin Jean D'arc'ı diyoruz"** diye yazar.

NAZİFE KAAN

Nazife Kaan, ekmek pişirerek askere götürülen ama bu düşmanlar tarafından tespit edilip askerlerimizin yerini öğrenmek için işkence gören ama söylemediği için ekmek pişirdiği fırına atılarak yakılan kadınıdır.

ZEKİYE HANIM

10 Aralık 1919'da Öğretmen Okulu bahçesine üç bin kadını toplayan, ki savaş şartlarında hiçbir olanak yokken, **dünyadaki ilk ve tek kadın mitingini başaran kadınıdır, Zekiye hanım.**

AYŞE HATUN

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda Ayşe Hatun'u tanımıştır. Ayşe Hatun 8 aylık kızı kucağında, omzunda mermi cepheye cephane götürüyor. 8 aylık kız dinler mi düşmanı, başlar ağlamaya. Sorun ölmek değil, çok kısıtlı olan cephane cepheye gidemeyecek, bütün düşüncesi odur Ayşe Hatun'un. Ve bu arada bebesini göğsüne yaslar, düşman biraz geç gider, indirdiği zaman kendi elleriyle bebesini şehit ettiğini görecektir. Ayşe Hatun (Tayyibe Hatun). Ayşe hatun, katile komutanına: **"Çocuğum yüzlerce yıl sonra doğacak Türk çocukları için şehit oldu. Yeter ki vatan sağ olsun"** der ve cephanesini omzuna alır ve yola koyulur.

ATATÜRK, "DÜNYADA HER ŞEY KADININ ESERİDİR"

Atatürk: **"Belki erkeklerimiz memleketi istila eden düşmana karşı süngüleriyle göğüslerini germekle düşman karşısında varlıklarını ispat ettiler. Fakat erkeklerimizin meydana getirdiği ordumuzun yaşam kaynaklarını kadınlarımız işlemiştir. Memleketin varoluş sebeplerini hazırlayan kadınlarımız olmuş ve olmaktadır. Kimse inkar edemez ki bu harpte ve ondan sonrakilerde milletin yaşama gücünü ayakta tutan hep kadınlarımızdır. Dünyada hiçbir milletin kadını ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştı, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret gösterdim asla diyemez. Toplum kadın ve erkek iki cins insandan oluşur. Mümkün müdür ki yığının bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kitlenin bütünü ilerleyebilsin; mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilsin. Şüphe yoktur ki, ilerleme adımları kadın ve erkek iki cins tarafından birlikte atılmalıdır. Bir toplumun bir organı işlerken, diğeri işlemezse o toplum felç olmuştur. Şuna inanmak lazımdır ki, dünya üzerinde gördüğümüz her şey kadının eseridir."**

GENÇLİK BİLİNCİ:

ATATÜRK'ÜN ALNINDAN ÖPTÜĞÜ GENÇ: TIPBİYELİ HİKMET

Sivas Kongresi'nin 38 delegesinin en genci olan, işgal İstanbul'undan Sivas'a bin bir zorlukla gelen Askeri Tıbbiye 3. sınıf öğrencisi 19 yaşındaki Hikmet'in (Boran) Mustafa Kemal Paşa'ya söylediklerini ve Paşa'nın Tıbbiyeli Hikmet'e verdiği yanıtı okuyalım:

-Tıbbiyeli Hikmet: "Paşam, delegesi bulunduğum Tıbbiye beni buraya bağımsızlık savaşımızı başarmak için açtığınız çalışmalara katılmak üzere gönderdi. Amerikan Mandasını kabul edemem. Kongre bu yönde karar verecek olsa bile, bunlar her kim olursa olsun bütün gücümüzle karşı çıkarız. Varsayalım ki, Amerikan mandasını siz de onayladınız. Size de karşı geliriz. Sizi de vatan kurtarıcısı değil, vatan batırcısı olarak adlandırırız." Tıbbiyeli Hikmet'in bu coşkulu ve inançlı konuşma karşısında kongre salonunda bulunanlar gözyaşlarını tutamıyordu.

Mustafa Kemal Paşa'da. çok duygulanmıştı. O da aynı heyecanla şu karşılığı vermiş:

-Mustafa Kemal Paşa: "Arkadaşlar, gençliğe bakın! Türk milletinin taşıdığı asil kanın ifadesine dikkat edin. Çocuğum kaygılanma, gençliğimizle övünüyorum. Biz azınlıkta kalsak bile mandayı kabul edemeyiz. Parolamız tektir ve değişmez; "Ya İstiklal Ya Ölüm". Bu sözler üzerine Tıbbiyeli Hikmet, Mustafa Kemal'in elleri sarılır; Paşa'da o'nu alnından öperek, "Vatanın bütün umut ve geleceğini genç kuşakların anlayış ve çalışmasına bıraktığını göstermiş oldu."

ATATÜRK'ÜN GENÇLİK TANIMI

Atatürk: “Genç demek, doğruyu gören ve anlayan gerçek fikirli demektir. Benim anladığım gençlik, devrimin (inkılabın) fikirlerini ve ideolojisini benimseyip gelecek kuşaklara götürecektir. Benim nazarımda yirmi yaşında bir yobaz ihtiyar, yetmiş yaşında bir idealist ise gençtir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu sonsuza değin gençler yaşatacak. Bütün ümidim gençliktedir” demiştir.

Atatürk'ün önderliğinde Türkiye'nin 'Kurtuluşu ve Kuruluđu' için savaşıyan, kadın erkek hepsi, her yaştan genç idi. Liderleri, aydınları, askerleri her yaştan genç. O gençler, gelecek kuşaklar için onlu, yirmili, otuzlu, kırklı, ellili yaşlarda Çanakkale'de, İnönü'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da, yurdumuzun her yerinde şehit ve gazi oldu. Halkımız da onlara savaşımıları için varını ve yoğunu verdi.

Akıllı, bilinçli, cesaretli, çalışkan, erdemli, özgür ve vicdanlı gençler: “Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni sonsuza değin yaşatacağız. Atatürk'ün Türk Gençliğine Söylevi görev belgemizdir” diyor.

İNSANLIK BİLİNCİ:

ATATÜRK: “BENDE BİR İNSANIM”

“Gittiğimiz her yerde devamlı dert, şikayet dinliyoruz. Her taraf derin bir yokluk, maddi manevi perişanlık içinde. Ferahlatıcı pek az şeye rastlıyoruz, memleketin gerçek durumu bu işte. Bunda bizim bir günahımız yoktur. Uzun yıllar, hatta asırlarca dünyanın gidişinden aymaz, bir takım bilinçsiz yöneticilerin elinde kalan bu cennet memleket; düşe düşe şu acınacak duruma düşmüş. Memurlarımız henüz istenilen düzeyde ve kalitede değil. Çoğu görgüsüz, yetersiz ve şaşkın. Büyük yeteneklere sahip zavallı halkımız ise kendisine kutsal inanç şeklinde telkin edilen bir sürü temelsiz görüşlerin etkisi altında uyumuş, kalmış... Bu arada beni en çok üzen şey nedir bilir misin? Halkımızın aklında kökleşmiş olan, her şeyi başta bulunandan beklemek alışkanlığıdır. Bütün iyilikleri bir kişiden, yani şimdi benden istiyor, benden bekliyor. Ama sonuçta ‘BEN DE BİR İNSANIM’ birader, sihirli bir gücüm yok ki...” Antalya, 30 Mart 1930, Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a söyledikleri

Kaynak: Uğur Dündar, Sözcü, 6 Ocak 2024

ATATÜRK, BAŞARILI VE MUTLU OLMUŞ DUYGUSAL BİR İNSANDIR

Atatürk, “Yurtta Barış, Dünyada Barış” ilkesini yaşama geçiren devlet adamı; tüm insanlık için çalışan bir bilgedir. Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati'yi 35, Doktor Reşit Galip'i 41 yaşında; can yoldaşı, mahalle arkadaşı, kardeşim dediği Nuri Conker'i 55 yaşında (1937'de) sonsuzluğa uğurladığında gözyaşına egemen olamayan ve hıçkırarak ağlayan bir insandır. Atatürk: “Mutluyum çünkü başardım” diyen iyi bir insandır.

ATATÜRK'ÜN ANZAK ANNELERİNE YAZDIĞI MEKTUP

Avusturalya ve Yeni Zelanda, Çanakkale'deki şehitleri için kendilerine ait bir toprak parçası istemiş. Atatürk de Anzak Annelerine bir mektup yazmış. Yıl 1934'dür. O mektupta **Atatürk:** **“Bu memleketin topraklarında kanlarını döken kahramanlar! Burada, dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükun içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yanyana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve rahat uyuyacaklardır. Onlar bu topraklarda canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır”** demiş. Avusturalya ve Yeni Zelanda toprak talebinden vaz geçmiştir.

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK: “İNSAN BİRİKTİRDİM”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün, Selanik'de, Manastır'da, İstanbul'da, Şam'da, Edirne'de, Tekirdağ'da, Fransa'da, Sofya'da, Almanya'da, Avusturya'da ve Trablusgarp, Arnavutluk, Çanakkale, Trakya, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Suriye ve Filistin cephelerinde (1905-1919 arasındaki 14 yıl) kazandığı deneyimler sonucunda söylediği “İNSAN BİRİKTİRDİM” sözü çok anlamlı. Atatürk, ‘Milli Mücadele’yi, ‘Sanayi ve Kültür Devrimleri’ni savaş alanlarında biriktirdiği bu LİYAKATLI KADRO ile gerçekleştirmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

REHBERLİK BİLİNCİ

Atatürk:

“Bir ulus ne denli ilerlemiş olursa olsun REHBERLERE gereksinim duyacaktır. BU REHBERLİĞİN ULUS İÇİNDE GİRİŞİMLERİNDE BAŞARILI OLMUŞ İNSANLARCA YAPILMASI GEREKİR. Günümüzde olduğu gibi gelecekte de GÖNENÇ VE MUTLULUĞA ULAŞMAK İÇİN REHBERLİKTE BULUNMAK ULUSAL VE VİCDANİ BİR GÖREVDİR.”

-“Hedefimin gerektirdiği girişimlere başladığımda emrimde beş para yoktu. ‘Para bulunur’ dedik. ‘Ordu yok’ dendi, ‘Kurulur’ dedik. ‘Düşman hem büyük, hem çok’ dendi, ‘Olsun, düşman yenilir’ dedik. Parasızlık benim milletle birlikte hedefe atmaya muvaffak olduğum koca adımları kösteklemek değil zerre kadar azaltmadı. Yürüdük başardık, başardıkça maddi zorluklar engeller kendiliğinden çözümlendi” demiş.

LİDER/ÖNDER, A’dan Z’ye:

AKILLI, ADİL, AYDIN, AHLAKLI,
BİLİNÇLİ, BARIŞCI, BAĞIMSIZLIKCI, BAŞARILI, BİLGE,
CESARETLİ, CUMHURİYETÇİ, CİDDİ, CENTİLMEN,
ÇALIŞKAN, ÇEVRECİ,
DEVRİMCİ, DEMOKRAT, DİRENÇLİ, DÜŞÜNÜR, DÜRÜST, DAYANIŞMACI, DÜZENLİ,
EĞİTİMLİ, EŞİTLİKÇİ, ETKİN,
FAZİLETİLİ(ERDEMLİ),
GÜVENİLİR, GİRİŞİMCİ, GELİŞİMCİ, GERÇEKÇİ, GÖNÜLDAŞ,
HALKÇI, HAKTAN-HUKUKTAN YANA, HEDEFİ VE AMAÇLARI OLAN,
İNSANCIL, İLERİCİ, İLKELİ, İLGİLİ, İLETİŞİMCİ, İNSİYATİF ALAN,
KÜLTÜRLÜ, KİŞİLİKLİ, KATILIMCI, KALKINMACI, KARİZMATİK,
LAİK, LİYAKATLI,
MÜCADELE, MATEMATİKÇİ, MÜZİK SEVER, MANTIKLI, MUTLU,
NAMUSLU, NEZAKETLİ,
ONURLU, OKUR, OLGUN,
ÖZGÜR, ÖRGÜTCÜ, ÖZVERİLİ, ÖZGÜVENLİ, ÖNGÖRÜLÜ, ÖZDENETİMLİ, ÖZGÜN,
PLANLI, PROGRAMLI,
REHBER,
SORUMLULUK ALAN, STRATEJİST, SEVGİLİ, SAYGILI, SAYDAM, SANATSEVER,
ŞEREFLİ, ŞEVKATLİ,
TOPLUMCU, TASARIMCI, TARİH SEVER, TASARRUF SEVER,
ULUS SEVER, UYGAR, UFKUN ÖTESİNİ GÖREN,
ÜRETİCİ, ÜLKÜLÜ,
VİCDANLI, VERİMLİ,
YARATICI, YETENEKLİ, YENİLİKÇİ, YÜREKLİ, YURT(VATAN)SEVER
ZEKİ VE ZAMANI İYİ KULLANAN İNSAN
demektir.

ATATÜRK’ÜN YAZDIĞI KİTAPLAR

- 1-Nutuk
- 2-Vatandaş İçin Medeni Bilgiler
- 3-Geometri
- 4-Subay (Zabit) Ve Kumandan İle Konuşmalar
- 5-Takımın Muharebe Eğitimi
- 6-Bölüğün Muharebe Eğitimi
- 7-Cumalı Ordugahı
- 8-Taktik Ve Tatbikat Gezisi
- 9-Karlsbad Hatıraları

ATATÜRK’ÜN BİR TASARIMI

İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi

ATATÜRK'ÜN BİLDİĞİ YABANCI DİLLER

Sözcü gazetesi yazarı Yücel Arı, 21 Ağustos 2021 tarihli makalesinde:

“Atatürk, Türkçeyi çok iyi biliyor. O kadar ki Harf Devrimi yaptı. Fransızca'yı sular, seller gibi; Almancayı kitap çevriri yapacak kadar biliyor. İngilizceyi kitap okuyacak, “Bu çok yararlı bir kitap Türkçeye mutlaka çevrilmeli” diyecek kadar biliyor. Bulgarca, Yunancaya ve Rumcaya hâkim. Arapça ve Farsça yazıyor, anlıyor ve Traplusergarp'te gizli göreve gidecek kadar biliyor. Harbiye'den mezun olurken karnesinde Rusça notu bile var. Harbiye'de Japonca derslerine bile girmiş. Cumhurbaşkanı seçildiğinde iki gece uyumadan 40 saat boyunca durmadan okuduğunu; H.G. Wells'in “Dünya Tarihinin Anahtarları” kitabını bitirip ertesi gün Türkçeye çevirip basılmasını istediğini” yazmıştır.

1881-1938: LİDER M. KEMAL ATATÜRK'ÜN YAŞAMI VE MÜCADELESİ

Ali Rıza'dan olma(*), Zübeyde'den doğma(*) 1881 doğumlu Selanikli Mustafa, yedi yaşında yetim kalmış. 1893'de Manastır Askeri Ortaokulu'daki matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa, Yetim Mustafa'ya Kemal ismini eklemiştir. Manastır'daki Askeri Ortaokul ve Askeri Lisesi'nde, İstanbul'daki Harbiye'de okuyan Mustafa Kemal, 10 Şubat 1902'de teğmen çıkmış. **Başarısı ve yeteneği sayesinde Harp Akademisine girmiş.** 1903'de Üsteğmen; 11 Ocak 1905'de Kurmay Yüzbaşı olmuş.

(*) Ali Rıza efendi ile Zübeyde hanım'ın altı çocuğu olmuş; Mustafa ve Makbule yaşamış.

1902-1905: MUSTAFA KEMAL'İN ASKERİ OKULLARDAKİ ÖĞRENİMİ

Askeri Lisede, Harbiyede ve Harp Akademisinde zekâsı, başarısı, yetenekleri ve üstün kişiliğiyle kendisini arkadaşlarına ve öğretmenlerine tanıtmış, onların içten sevgi ve saygısını kazanmış. Askerlik derslerine büyük ilgisi yanında matematiğe, edebiyata ve güzel söz söylemeye karşı ilgisi ve eğilimi olmuş. Harbiye'de ve Harp Akademisi'nde memleket ve millet davaları ile ilgilenmesi, düşüncelerini cesaretle ifadeden çekinmemesi nedeniyle aydın ve devrimci bir subay olarak tanınmıştır.

1905: YÜZBAŞI MUSTAFA KEMAL'İN MESLEK HAYATINA ATTIĞI İLK ADIM

Yüzbaşı Mustafa Kemal: *“Meslek hayatına attığım ilk adım, Abdülhamid'in zindanı oldu”* demiştir. Devir istibdat devridir. O'nun devrimci düşünceleri ve eylemleri aleyhinedir. Ancak çevresince çok sevilmesi ve düşüncelerinde samimi oluşu, bir tertibe kurban gitmesini önlemiştir. 'O', Harp Akademisinde vatanının ve ulusunun geleceği hakkında düşünmüş, konuşmuş, **“Vatan”** isimli el yazısıyla hazırladığı bir sayfalık dergi çıkarmış. Bu eylem saltanatı çok rahatsız etmiş. Okulu zamanından önce kapatmışlar. 'O'nu zindana atmışlar. **Üç ay zindanda kalan Yüzbaşı Mustafa Kemal'i, ailesini bile görmesine izin vermeden bir sürgün yeri olan Şam Cephesine göndermişler.**

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal 24 yaşındadır.

1907: ŞAM VE SELANİK: YÜZBAŞI M. KEMAL VE VATAN VE HÜRRİYET CEMİYETİ

Yüzbaşı Mustafa Kemal Şam'da arkadaşları birlikte **“Vatan ve Hürriyet”** isimli cemiyet kurmuş; 1907'de gizlice gittiği Selanik'te cemiyetin bir şubesini açmıştır.

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal 26 yaşında örgütçü-devrimci bir subaydır.

1907: YÜZBAŞI M. KEMAL: “SARAY VE ÇEVRESİ ZENGİN, HALK YOKSUL”

Taylan Sorgun belgeselleri

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal Selanik'te 3. Ordu'da Kurmay Başkanı'dır. Beyaz Kule konuşmalarında: **“Saray'ın verdiği ayrıcalıklar yüzünden ANADOLU TOPRAKLARI SÖMÜRGE HALİNE GELDİ. Saray ve çevresi zengin, halk yoksul, KAPİTÜLASYONLAR KALDIRILACAK”** demiş. Mustafa Kemal, Selanik günlerinde, Anadolu'dan gelen köy çocuklarına Ömer Naci ile birlikte talim yaptırırken: **“Şu köy çocuklarımız Anadolu'daki toprakların kendilerinin olmadığını bilmemekte. Çünkü KAPİTÜLASYONLAR İLE HER ŞEYLERİ ELLERİNDEN ALINMIŞTI. Ama bir gün o kapitülasyonlar belasını kaldırdığımızda o çocuklar kendi topraklarının asıl sahibi olacaklardır. TABİİ YENİ BİR İDARE”** demiş.

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal 26 yaşında halkçı, Anti-Emperyalist bir subaydır.

Taylan Sorgun belgeselleri

31 MART 1909 İSYANIN BASTIRILMASINDA YÜZBAŞI MUSTAFA KEMAL

Meşrutiyet'in yeniden ilanı talebiyle gerçekleşen Jön Türk Devriminin ardından 24 Temmuz 1908'de Padişah II. Abdülhamid tarafından II. Meşrutiyet ilân edilmiştir. Bu düzen bir yıl bile sürmemiş; İstanbul'da, 31 Mart (13 Nisan) Vakası (Gerici İsyan) olmuş. Mahmut Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu Selanik'ten İstanbul'a gelerek 31 Mart'taki gerici ayaklanmayı bastırmıştır. **Yüzbaşı Mustafa Kemal, bu ordunun kurmay başkanıdır. 'Hareket Ordusu'nun isim babasıdır.**

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal 28 yaşında özgürlükçü bir subaydır.

22 EYLÜL 1909: "GÜÇLÜ ORDUYA VE PARTİYE İHTİYAÇ VAR" DİYEN YÜZBAŞI M. KEMAL'İN İTTİHATÇILARLA ARASI AÇILIYOR

Yüzbaşı Mustafa Kemal 22 Eylül 1909'de Selanik'te toplanan İttihat ve Terakki Kongresi'ne katılmış. Burada yaptığı konuşmada: "Devletin iç ve dış tehlikelere karşı koyabilmesi için güçlü bir orduya ve partiye ihtiyacı bulunduğunu, fakat bunların ayrı ayrı çalışması gerektiğini" söylemiş. Bu görüşünden dolayı ittilatçılarla arası açılmış.

Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal 28 yaşında gerçekçi bir subaydır.

24 TEMMUZ 1910: ARNAVUTLUK İSYANININ BASTIRILMASINDA M. KEMAL

24 Temmuz 1910 tarihinde Yüzbaşı Mustafa Kemal, Arnavutluk isyanının bastırılmasında kurmay başkanı olarak görev yapmış. Aynı yıl içinde, Fransız ordularının manevralarını izlemek üzere bir askerî heyetle Fransa'ya gitmiş.

5 EKİM 1911: TRABLUS SAVAŞINDA BİNBAŞI MUSTAFA KEMAL

27 Kasım 1911'de Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal Trablusgarp'ta bulunduğu sırada binbaşılığa terfi etmiş. 9 Ocak 1912'de Binbaşı Mustafa Kemal, Trablus-İtalyan-Osmanlı Savaşı'nda Tobruk saldırısını başarıyla yürütmüş. 16/17 Ocak 1912'de Derne'de İtalyanlara karşı savaşmış; bu savaşta gözünden yaralanmıştır.

Mustafa Kemal 30 yaşında gönüllü olarak savaşa giden görev adamı bir subaydır.

1912-1913: BALKAN SAVAŞI VE EDİRNE'NİN KURTULUŞUNDA BİNBAŞI M. KEMAL

8 Ekim 1912: Kurmay Binbaşı Mustafa Kemal, Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine anavatana dönerek, Bolayır'da kurulan kolordunun harekât şubesi müdürlüğüne getirilmiş. 25 Kasım 1912'de Çanakkale Boğazı Birlikleri Harekât Şubesi Müdürlüğü'ne atanmış. Bu görev 1915'de, Çanakkale savaşında çok yararlı olmuş. Binbaşı Mustafa Kemal 1913'de Kolordu Kurmay Başkanı olarak Edirne'nin kurtarılmasına katılmıştır.

Binbaşı Mustafa Kemal 31 yaşında her cephede savaşan bir subaydır.

1913-1914: BİNBAŞI MUSTAFA KEMAL SOFYA'DA ATAŞAMİLİTER

Kurmay Binbaşı Mustafa Kemal, 27 Ekim 1913'de Sofya Askeri Ataşeliğine atanmış. 11 Ocak 1914 tarihinden itibaren Belgrad ve Çetine Askeri Ataşeliklerini yürütme görevi de kendisine verilmiş. Sofya Askeri Ataşeliğine atandığı günlerde yakın arkadaşı Ali Fethi (Okyar) de Sofya Elçiliği'ne atanmış. Bu görevi sırasında 1 Mart 1914'de yarbaylığa terfi etmiş. 1915 yılı Ocak ayı sonlarına kadar Sofya'da kalmış. Mustafa Kemal Sofya'da bir Bulgar Paşasının güzeller güzeli kızını ve bir de Opera'yı çok sevmiş. Bir dünya harbinin çıkacağını ve bu harbin dışında kalmamız gerektiğini anlamış ve yetkililere anlatmıştır. Anadolu'da bir görev talep etmiştir. Binbaşı Mustafa Kemal 33 yaşında seven ve sevilen, öngörülü genç bir subaydır.

25 NİSAN 1915: ÇANAKKALE: YARBAY M. KEMAL: "ÖLMEYİ EMREDİYORUM"

25 Nisan 1915'de Yarbay Mustafa Kemal: "Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek sürede yerimize başka askerler gelebilir" demiş. 57. Alayın tamamına yakını şehit olmuş. Çanakkale geçilememiş. Çanakkale bir destandır; 'İstiklal Savaşı'nın ön sözüdür. Yarbay Mustafa Kemal Anafartalar kahramanıdır. M. Kemal Çanakkale savaşında 34 yaşında Albay olmuş; göğsündeki saat sayesinde şarapnel kurtulmuş bir subaydır. Çanakkale geçilemediği için Ekim 1917'de Rusya'da Devrim olmuş. Bu devrimle kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Mustafa Kemal Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti'ne yardım etmiştir. 1915'de Çanakkale'yi 250 bin kayıp vererek geçemeyenler 1918'de Çanakkale'yi elini kolunu sallayarak geçmişler ve 13 Kasım 1918'de Saltanat'ın başkenti İstanbul'u işgal etmişlerdir.

8 AĞUSTOS 1916: MUSTAFA KEMAL PAŞA DOĞU CEPHESİNDE

Çanakkale'den sonra Edirne'ye, oradan da Doğu cephesine görevlendirilmiş. 1 Nisan 1916'da Paşa olan Mustafa Kemal 16. Kolordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa Ruslara karşı kazandığı 8 Ağustos'taki (1916) zaferini şu telgrafla bildirmiş: "**Muş dün ve Bitlis bugün kolordumuz tarafından kurtarılmıştır.**"

Bu başarılar sonrası Mustafa Kemal Paşa altın kılıç nişanı ile ödüllendirilmiştir.

20 EYLÜL 1917: "MUSTAFA KEMAL PAŞANIN İSYAN MUHTIRASI"

7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın Halep'ten, Sadrazam Talat Paşa'ya, Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya ve diğer yetkililere gönderdiği 20 Eylül 1917 tarihli telgrafta: "**Her tarafından çürüyen saltanat binasının birden ve ansızın çökeceğini**" yazmış; "**Felaketin coşkun bir nehir gibi Türkiye'nin üzerine aktığını görüyordum; nasıl susabilirdim**" demiş ve "**Ne yapılması gerektiğini**" anlatmıştır. Bu telgraf bir 'İsyan Muhtırası'dır. Bu muhtıra yaklaşık 10 sayfadır.

M. Kemal 36 yaşında en baştakilere "İsyan Muhtırası" yazan en yürekli paşadır.

Kaynak: Kerem Çalışkan'ın 2017 tarihli "**Mustafa Kemal'in İsyan Muhtırası**" Kitabı

13 KASIM 1918: İSTANBUL: M. KEMAL PAŞA, "GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER" DEDİ;

6 EKİM 1923'DE TÜRK BAYRAĞINI SELAMLAYARAK GİTTİLER

Birinci Dünya Paylaşım Savaşının(1914-1918) ardından 30 Ekim 1918'de savaşın galibi İngiltere ve müttefikleri (Fransa, İtalya vd) ile savaşın mağlubu Osmanlı arasında Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmış. Emperyalistler bu imzadan iki hafta sonra 13 Kasım 1918'de Başkent İstanbul'u işgal etmişler. Mustafa Kemal Paşa'ya ordusunun (7. Ordu ve Yıldırım Orduları) terhis edildiği ve görevinin sona erdiği bildirilmiş ve İstanbul'a çağırılmış. 10 Kasım 1918'de Adana'dan ayrılmıştır.

Ne ilginç rastlantı ki, İstanbul'un işgal gününde/13 Kasım 1918'de Haydarpaşa'ya gelmiş.

Karşıya geçmek için 3 saat beklemiş. Yaveri Cevat Abbas'ın bir sorusu üzerine

"**GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER**" sözünü burada söylemiş. Emperyalistler, 6 Ekim 1923 günü Türk Bayrağına selam durarak İstanbul'u terk etmişler. **Gazi Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da 6 ay (13 Kasım-16 Mayıs) kalmış ve Türkiye'nin geleceği ile ilgili plan yapmış; Milli Mücadele kadrosunu hazırlamış.**

16 MAYIS 1919: RAUF ORBAY: "KEMAL PAŞAM İNGİLİZLER GEMİNİ BATIRACAK"

16 Mayıs 1919 günü Amiral Rauf Orbay, Mustafa Kemal Paşa'yı Samsun'a yolcu ederken: "**Kemal Paşam, İngilizler gemini batıracak**" demiş. Bu bilgiyi başka bir kaynaktan da alan Mustafa Kemal, Rauf Bey'e: "**İstanbul'da kalsam da beni yok etmeye çalışacaklar; ben gidiyorum; sende katıl bize**" demiştir.

Rauf Orbay, Mustafa Kemal'e Haziran 1919'da Amasya'da katılmış. 16 Mart 1920'de İstanbul'un fiili işgali ve Meclis-i Mebusanın dağıtılmasından sonra Rauf Orbay ve 147 üst düzey yönetici ve mebus (milletvekili) Malta'ya sürülmüş. Malta sürgünleri, 23 Ekim 1921'de Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının mücadelesi ile kurtulmuştur.

19 MAYIS (1919): ATATÜRK'ÜN, TÜRKLERİN YOK OLUŞTAN KURTULUŞ GÜNÜ

15 Mayıs 1919'da İzmir işgal edilmiş. 16 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa Sivas'a Dokuzuncu Ordu Müfettişliği/Komutanlığı görevine gitmek üzere Bandırma vapuruyla İstanbul'dan ayrılmış. 19 Mayıs 1919'da Samsun'da bir güneş gibi lider doğan liderin adı Mustafa Kemal'dir. **Görev belgesinde ne yazarsa yazsın; Padişahın zihninde "şahsının kurtuluşu"; Mustafa Kemal Paşa'nın zihninde "İşgal edilen Türk yurdu Türkiye'nin kurtuluşu, Türk ulusunun bağımsızlığı ve 'Cumhuriyet rejimine ve Ulus egemenliğine dayalı bir Türk Devleti kurma fikri'** vardır.

19 Mayıs (1919), Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün-Liderin-Türk Ulusunun-Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin doğum günüdür. Bandırma vapuru Karadeniz'de batırılabilirdi. Bu doğum olmayabilirdi. Mustafa Kemal'in 'Milli Mücadele'deki en yakın arkadaşı olan ama Cumhuriyet Devrimi'nde karşısında yer alan arkadaşları "Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele ve Ali Fuat Cebesoy, : "**Biz olmasak, Mustafa Kemal yine başarılı olurdu. Ama 'O' olmasaydı, biz başarılı olamazdık**" demişler. Buradan şunu anlıyoruz ki, toplumlar ve uluslar için "**LİDER**" çok önemlidir.

19 MAYIS 1919: M. KEMAL PAŞA'YI TUTUKLAMAKLA GÖREVLİ İNGİLİZ BİNBAŞI

Rahmi Turan, 4 Haziran 2021 tarihli Sözcü Gazetesinde E. Hava Albay Kemal İtepe'nin anılarından yararlanarak aktardığı bilgiyi sunuyorum (Bu bilgi teyide muhtaçtır):

"Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a çıktığında, onu tutuklayıp İstanbul'a yollamakla görevli olan, fakat tutuklayacağı yerde M. Kemal Paşa'nın bakışları karşısında donup kalarak, taburuyla birlikte teslim olan İngiliz Binbaşı Salter olayı şöyle anlatıyor: "Gemide girdiğim büyük salonda herkes ayakta idi. Ortada mavi gözlü, sert bakışlı bir kişi oturuyordu. Onunla göz göze gelince ne söyleyeceğimi şaşırdım. General Mustafa Kemal'di bu kişi. Sert bir asker selamı verirken ağızdan şu sözler döküldü: 'Taburum emrinizdedir!' M. Kemal Paşa'nın karşısında âdeta büyülenmiş gibi olan Binbaşı Salter bundan sonra yaşananları şöyle anlatıyor: "Mustafa Kemal Paşa benim yanıma, o siyah çizmeli, kara kalpaklı kişilerden birini vererek kendi makam otomobilimle ve kendi şoförümle birlikte, misafir edileceğimi söyledikleri Ankara'ya gönderdi. Taburumun tutuklu erlerinin de Çorum, Çankırı ve Kastamonu'da kurulan esir kamplarına yerleştirildiğini öğrendim."

22 MAYIS 1919: MUSTAFA KEMAL PAŞA, KİRALIK KATİLİ İLE KONUŞUYOR

Adnan Binyazar'ın 24 Mayıs 2024 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki yazından aktarıyorum:

"Samsun'da 22 Mayıs 1919'da bir kiralık katil ile Mustafa Kemal Paşa arasında geçen konuşmanın kısa bir bölümünü sunuyorum:

- "Gel evlat, bir derdin mi var! Çekinme, söyle."

- "Paşam, bana sizi vurmak görevi verdiler!"

- "Öyleyse vur beni, görevini yerine getir, ne duruyorsun?"

- "Aman paşam, sen vurulacak adam değilsin, baş tacı edilmeye layıksın!"

- "İşte paşam, bana verdikleri tabanca! 'Git o vatan ve millet haini, padişahımızın düşmanı paşayı vur' dediler. Ben de sizi gerçekten öyle sanarak öldürmeye karar verdim."

Temuçin Faik ERTAN, Atatürk Ansiklopedisi'nde **"Atatürk'e Düzenlenen Suikastler"** başlıklı araştırmasında 13 suikast girişimi olduğunu anlatmıştır. Bunlardan biri de Elazığ Valisi Ali Galip'in İngiliz Yüzbaşı Noel ile planladığı Sivas Kongresini basma ve M. Kemal Paşayı tutuklama planıdır. Bu plan engellenmiştir,

23 TEMMUZ-7 AĞUSTOS 1919 ERZURUM KONGRESİ: SİVİL MUSTAFA KEMAL

23 Temmuz-7 Ağustos 1919'daki Erzurum Kongresi'nde ABD Mandası ve İngiliz Himayesi reddedilerek ulusal bağımsızlığın koşulsuz olarak gerçekleştirilmesine karar verilmiş. Türk vatanının parçalanamayacağı açıklanmış. İlk kez başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı dokuz kişilik temsil heyeti seçilmiş. İlk defa geçici bir hükümetin kurulacağından bahsedilmiş. Seçilen Temsil Heyeti bir hükümet gibi görev yapacaktı. Erzurum Kongresi, Mustafa Kemal'in sivil olarak görev aldığı ilk yerdir.

22 EYLÜL 1919: M. KEMAL PAŞA ABD'Lİ GENERAL HARBORD İLE GÖRÜŞÜYOR

Birinci Dünya Paylaşım Savaşı sonrasında Paris Barış Konferansı bağlamında, Türk yurdunun emperyalistlerce işgali, etnik, dinsel ve iktisadi temelde parçalanması ve paylaşılması; ABD Mandaterliğinde kurulacak devletçikler için inceleme yapmak için gönderilen ve 20 Eylül 1919'da Sivas'a gelen heyetin başkanı ABD'li General James Harbord(*), 22 Eylül 1919'da M. Kemal Paşa ile 2.5 saat görüşmüş. Bu görüşmede:

- General Harbord: "Bana bu vazife verildiği zaman Türk tarihini okudum. Gördüm ki büyük kumandanlar yetiştirmiş, büyük ordular kurmuşsunuz. Bunu yapan bir milletin de mutlaka bir medeniyet sahibi olması gerekir. Bunu takdir ederim. Fakat bugünkü durumunuza bakalım: Siz, Dünya Savaşında başta Almanya olmak üzere dört büyük müttefik iken savaşı kaybettiniz. Dört müttefikin birlikte yapamadığını siz tek başına nasıl yapacaksınız? Kişilerin intihar ettiklerini gördük. Şimdi de bir milletin intiharına mı şahit olacağız? Milletinizin ölümden kurtarılması için manda idaresini kabul etmenizle ancak intihardan kurtulabilirsiniz" demiş.

- M. Kemal Paşa: "Bizler emperyalistlerin eline düşen bir kuş gibi yavaş yavaş ve aşağılık bir şekilde ölmektense, babalarımızın oğulları sıfatıyla vuruşa vuruşa ölmeyi yeğleriz. Bir millet

maddi ve manevi gücünü ortaya koyar, savaşır ve sonunda başarılı olamazsa o millet zaten ölmüştür. Fakat Türk milleti mutlaka başarılı olacaktır” diye yanıt vermiş.

- General Harbord: **“Büyük bir işe girişiyorsunuz. Paranız var mı? Bütçeniz nerede ve nedir? Bu parasızlık ve vasıtasızlıkla işe girişmek memleketi feci bir sona sürüklemek değil mi? Bu sorumluluğu üzerinize nasıl alabiliyorsunuz?”** demiş.

- M. Kemal Paşa: **“O zaten dağılmış. O’nu öldürürsem ben öldürürüm. Yabancılar elinde öleceğine, Türk milleti kendi öz evladı elinde can versin. Fakat ben onu öldürmem. O dağılanı yeniden bir araya getireceğim. Ya siz olsaydınız ne yapardınız general?”** demiş.

M. Kemal Paşa’nın ne kadar inançlı ve kararlı olduğunu gören General Harbord, ayrılırken: **“Biz de, aynısını yapardık”** demiş; sessizce ayağa kalkıp giderken...

(*) M. Kemal Paşa ile General Harbord Görüşmesi, Tercümanı Prof. Hulusi Y. Hüseyin (Pektaş); Aktaran Dr. Fethi Tevetoğlu

24 MAYIS 1920: ATATÜRK VE ARKADAŞLARI İÇİN İDAM KARARI

16 Mart 1920’de Osmanlı Meclisi işgal edilmiş ve dağıtılmış. Başta Rauf (Orbay) olmak üzere bir çok mebus tutuklanmış ve Malta’ya sürülmüş. M. Kemal Paşa 23 Nisan 1920’de bir milli meclis açılacağını belirterek, mebusları Ankara’ya çağırmış. İstanbul Saray Hükümeti, İngilizlerin desteği ile Milli Mücadele sırasında 5 Nisan 1920’de **“iç savaş”** başlatmış. İhanet fetvaları, Anzavur ve Kuvayı İnzibatiye tertipleri derken düzmece bir mahkemeye Atatürk ve arkadaşlarını **11 Mayıs 1920’de idama** mahkûm etmiş. Bu idam kararlarını, **Halife Padişah Vahdettin** 24 Mayıs 1920’de onaylamış. 19 Haziran 1921’e kadar tam **823 Kuvayı Milliyeciye** çeşitli oranlarda cezalar verilmiştir. **Atatürk ve arkadaşları, haklarında verilen 4 ayrı idam fermanıyla Milli Mücadele’yi kazanmışlardır.**

Kaynak: Sinan Meydan’ın 11 Mayıs 2020 tarihli Sözcü’de yayınlanan **“İhanetin Belgesi: Atatürk ve Arkadaşlarının İdam Kararları”** başlıklı yazısı

LİDERLİĞİNİ M. KEMAL PAŞANIN YAPTIĞI MİLLİ MÜCADELE (BAĞIMSIZLIK, ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK VE KURTULUŞ SAVAŞI) VE ULUSAL EGEMENLİK

İktidar sahipleri, Mustafa Kemal subay çıktığında siciline: **“Cumhuriyetçi”** diye yazmışlar. Evet, doğru bir tespit yapmışlar. Çünkü, ‘O’, daha öğrenciyken bir Tarım-Din İmparatorluğu olan ve “Kültür ve Sanayi Devrimi’ni” yadsıyan, çok uluslu Osmanlı Hanedanlığı’nın ömrünü tamamladığını kavramış. **“Ulus egemenliğine ve Cumhuriyet ilkesine’ dayalı bağımsız bir Türk devleti** (Türkiye Cumhuriyeti)’nin kurulması gerektiğini ‘HEDEF’ olarak belirlemiş. Mustafa Kemal, Binbaşı, Yarbay, Albay, Paşa, Gazi ve Mareşal rütbelerini yıllar süren (1905-1922) savaş alanlarında almış. Mücadelesini gıyabında verilen idam fermanıyla sürdürmüştü. M. Kemal Paşa liderliğindeki liyakatlı kadronun 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkışı ile Milli Mücadele (Bağımsızlık-Özgürlük-Eşitlik/Kurtuluş Savaşı) başlamış. Heyet, 25 Mayıs 1919’da Samsun’dan Havza’ya geçmiş. Burada başta İzmir olmak üzere ülkenin işgalini ve parçalanmasını önlemek, işgalcileri Türk yurdu Türkiye’den atmak amacıyla ulusu aydınlatmak ve bilinçlendirmek için 28-30 Mayıs 1919’da HAVZA’da **‘İLK BİLDİRİ’** yayınlanmış; **‘İLK MİTİNG’** yapılmış. Bir **‘DEVİRİM BİLDİRGESİ’** olan 22 Haziran 1919 tarihli Amasya Genelgesi’nde **“Vatanın bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır”** denmiş. Mustafa Kemal Paşa görevden alınacağını söylenmesi anında/7-8 Temmuz 1919 gecesi ordudan istifa etmiş. Mücadelesini **“Sine-i millette ferd-i mücahit (Milletin bağrına dönerek, ülkesi için savaşan özgür birey)”** olarak sürdürmüştü. O gece Mazhar Müfit Kansu’nun defterine **“Zaferden Sonra Hükümet Şekli Cumhuriyet olacak”** diye yazdırmıştır. 23 Temmuz-7 Ağustos 1919’da “Amerikan Mandası ve İngiliz Himayesinin reddedildiği Erzurum Kongresi yapılmış. 4-11 Eylül 1919’da **“Ya İstiklal Ya Ölüm”** şiarı ile Sivas Kongresi gerçekleştirilmiş. M. Kemal Paşa ve arkadaşları Sivas’tan sonra önce Amasya’ya, sonra Hacıbektaş’a oradan da 27 Aralık 1919’da Ankara’ya gelmiş. Milli Mücadele’nin merkezi artık Ankara olmuştur. 23 Nisan 1920’de M. Kemal Paşa TBMM başkanı seçilmiş. 23 Nisan’dan itibaren **“EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ TÜRK MİLLETİNDEDİR.”** Milli Mücadele, M. Kemal Paşa liderliğinde kurulan **“BMM/TBMM, Kuvayı Milliye-TSK ve ARMHC/CHP”** ile 3 yıl 3 ay 22 gün (19 Mayıs 1919-9 Eylül 1922) süren **‘İSTİKLAL SAVAŞI’** ile kazanılmış. Türk Yurdu emperyalist işgalden, Türk ulusu yok oluştan **‘KURTULMUŞ’tur.**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ

Başkomutan-TBMM Başkanı-Mareşal Gazi Mustafa Kemal Paşa, 29 EKİM 1923'de yaptığı '**CUMHURİYET DEVRİMİ**' ile vicdanında bir sır olarak sakladığı '**BAĞIMSIZ TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ**'ni kurmuş ve Cumhurbaşkanı seçilmiştir. 29 EKİM 1923 30 EKİM 1918'İN, 23 NİSAN 1920 16 MAYIS 1920'NİN REDDİDİR. Atatürk ve arkadaşları eylemlerini "**YA İSTİKLAL YA ÖLÜM**" şiarıyla, uyduruk mahkemelerde gıyaplarında alınan 24 Mayıs 1920'de padişah tarafından onaylanan '**İDAM FERMANLARI**' yapmışlardır.

LİDER-KADRO-HEDEF-MÜCADELE-BAŞARI-MUTLULUK SÜRECİ

Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki 22'si subay, 26'sı er ve erbaş 48 kişilik liyakatlı kadronun 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı ile Milli Mücadele başlamış. Amasya Bildirgesinde 8 yiğidin imzası ve görevleri başında olan Kazım Karabekir Paşa ile (Mersinli) Cemal Paşa'nın oluru alınmıştır. Erzurum Kongresi 62, Sivas Kongresi 38 delege ile açılmış. Sivas Kongresinde Anadolu ve Rumeli Müdafayı Hukuk Cemiyeti (ARMHC) hayata geçirilmiştir. 23 Nisan 1920'de 115 milletvekili ile TBMM (Kurucu/Devrimci/Gazi Meclis) açılmıştır. 30 Ağustos 1922 Zaferi, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 15 bini subay ve astsubay 200 bin askerin (halkın yüzde ikisi) oluşturduğu liyakatlı kadrosunun savaşı ile kazanılmıştır. Bu sürecin sonunda Atatürk "**Mutluyum çünkü başardım**" demiştir. Son tahlilde, Türk ulusu mutlu ve başarılı olmalı, sağlıklı yaşamalıdır

ATATÜRK'ÜN YAZDIĞI "VATANDAŞLAR İÇİN MEDENİ BİLGİLER KİTABI"

Atatürk, 1931 tarihli Vatandaş için Medeni Bilgiler Kitabında: "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk ulusu denir" diye yazmış. Bu cümlede ulusun adı (Türk Ulusu), yurdun adı (Türkiye) ve devletin adı (Türkiye Cumhuriyeti) vardır. Bu cümle, kanla "**Milli Mücadele**" ve irfanla "**Sanayi ve Kültür Devrimi**" ile yazılmıştır.

"TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ÇAĞDAŞ UYGARLIK SEVİYESİNE ÇIKARMA HEDEFİ"

Atatürk'ün önderliğinde, 19 yılda '**TÜRK KÜLTÜR DEVRİMİ**' ile kurulan Bağımsız, Laik Türkiye Cumhuriyeti, güçlü, çağdaş, uygar, varlıklı ve huzurlu ülkeler arasında onurlu yerini almış. Atatürk, Türk kültürünü **ÇAĞDAŞ UYGARLIK** seviyesine çıkarmak için savaşmış.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURUCUSU GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK:

- İnsanları, ulusunu ve yurdunu seven, 'Türkiye'nin Bağımsızlık Savaşını' kazanan, "Cumhuriyet Devrimi" ile 'Türk Kültür ve Sanayi Devrimini' gerçekleştiren liderdir.
- CHP'nin, TBMM'nin, TSK'nın ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusudur.
- Hedefimizin "**Türk kültürünü çağdaş gelişmiş uygarlık seviyesine çıkarmak**" olduğunu belirten liderdir.
- Hedefimiz için, "aydınlanma, bilinçlenme, çağdaşlaşma ve uygarlaşma" alanlarında arasız devrimler gerçekleştiren liderdir.
- Söylemi ve eylemi bir olan, söylemini eyleme geçiren bir liderdir.
- Yaptığı 'Kültür Devrimi' ile ona 'Atatürk' soyadı verilmiştir.
- Çanakkale'de "**Ben size ölmeyi emrediyorum**" diyen, eşi benzeri olmayan bir kahramandır.

DEVİRİM VE KARŞI-DEVİRİM

Milli Mücadele'deki kadronun bir kısmı '**CUMHURİYET DEVRİMİ**' aşamasında Atatürk'ün karşısında yer almış. Zaferden sonra İzmir'de, Halide Edip Adıvar, M. Kemal Paşa'ya "**Hayatınız savaşlarda geçti; artık dinlenirsiniz paşam**" dediğinde 'O': "**Esas savaş (Cehaletle savaş ve Cumhuriyet Devrimi) şimdi başlıyor. Daha birbirimizle savaşacağız**" demiş. Atatürk'ün en yakın arkadaşları olan ve Amasya Genelgesi'nde imzası olan Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Kazım Karabekir ve Refet Bele ile Dr. Adnan Adıvar 1926'daki İzmir Suikasti Davasında yargılanmış; A. Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir ve Refet Bele ve Adnan Adıvar beraat etmiş. Halide ve Adnan Adıvar yargılama sürecinde yurt dışına çıkmış ve Türkiye'ye 1938 sonrasında dönmüşler. Dava sırasında yurt dışında tedavide olan R. Orbay 10 yıl sürgün ceza almış; Cumhuriyetin 10. Yıl Affı sonrasında/1935'de yurda dönmüş, 1939'da milletvekili olmuş. İzmir Suikasti Davasında çoğu milletvekili 19 kişi idam edilmiş. **Ne acı ki, Cumhuriyet karşıtları (Karşı-devrimciler) Atatürk sonrasında ülke yönetime egemen olmuşlardır. Bu durumu ayrıca çözümledim.**

DOKUZUNCU BÖLÜM

YARARLANDIĞIM KAYNAKLAR (AYRINTILARI İÇEREN BELGELER)

“Atatürk Bilinci” bölümü için yararlandığım kaynakları tarihi sıraya göre sunuyorum. Bu belgeler ayrıntıları içermekte olup her belge birçok bilinç kavramını içermektedir.

ÖNGÖRÜ, DİRENİŞ VE BAŞKALDIRI BİLİNCİ:

“M. KEMAL PAŞA’NIN 20 EYLÜL 1917 TARİHLİ İSYAN MUHTIRASI()”*

7. Ordu Komutanı M. Kemal Paşa’nın Halep’ten Sadrazama ve Harbiye Nazırına “20 Eylül 1917” tarihli Askeri-Siyasi Muhtıra göndermiş. “36 yaşında genç bir paşa olan M. Kemal’in sisteme, yönetime, hükümete, başbakana, savaş bakanına ve Alman emperyalizme karşı bir başkaldırı bildirisi olan bu askeri-siyasi raporu NUTUK kadar önemli bir belgedir. Nutuk, M. Kemal’in Cumhurbaşkanı olarak iktidar söylemidir. Oysa Muhtıra, M. Kemal’in muhalefet söylemidir ve siyasal otoriteye başkaldırı metnidir. M. Kemal, Nutuk’un en sonunda Gençliğe Söylev bölümünde, 10 yıl önce 1917 Muhtırasındaki söylemiyle yeniden buluşmuştur. Normalde hiçbir ordu komutanı Sadrazama, Talat Paşa’ya böyle bir mektup yazamaz, gönderemez. Mektubu aynı anda Harbiye Nazırı Enver Paşa’ya göndererek kendisini sadrazama şikayet ettiğini baştan belirtmektedir. M. Kemal gizli belgeyi yaveri Cevat Abbas ile elden İstanbul’da İttihat-Terakki Cemiyeti (İTC) içindeki önemli kişilere de aktarmıştır. Bu sıra dışı bir siyasal davranıştır; kurallara aykırıdır; risklidir; ceza ihtimali de içerir. Sürekli gizli yazışmalarla karanlık işlerin çevrildiği bir ortamda M. Kemal Paşa görüşlerini herkese yayarak saydamlık yaratmıştır. M. Kemal’in bu raporu hükümet ve İTC saflarına atılmış bir ‘Siyasal bombadır.’ Bu raporla ilgili olarak M. Kemal Paşa’ya yanıt verilmemiştir.”

“M. Kemal bildirgesinde Türkiye’yi sömürge haline getirmek isteyen Almanlara karşı çıkarak İTC içinde bir anlamda ‘Yerli ve Milli’ bir kanadın sözcülüğünü üslenmektedir. M. Kemal raporunda ülkenin ve ordunun içinde bulunduğu feci şartları sadrazamın duymak bile istemeyeceği gerçekçi ifadelerle anlatır. Bu aynı zamanda hükümete ve sadrazama açık bir eleştiridir. Raporda: ‘Halkın hükümetten kaçtığı; memurların rüşvet ve suistimal ile halkı soyduğu; askeri birliklerin mevcutların dörtte bire düştüğü; askerlerin 17-18 yaşındaki çocuklardan ve 40-45 yaşındaki insanlardan oluştuğu; birlikleri tek kurşun atmadan bir arada tutmanın mümkün olmadığı; Almanların ve Falkenhayn’ın ülkeyi ve bölgeyi sömürge haline getirmek istediği’ yazılıdır. M. Kemal Paşa raporunda: ‘Her tarafından çürüyen saltanat binası birden ve ansızın çökecek’ demiş. Rapordan bir yıl sonra Saltanat binası ve Osmanlı Devleti çökmüş. (Rapor bugünkü A4 sayfasıyla 10 sayfadır.) Talat Paşa bu raporu okuyunca eleştiri oklarının en tepedeki sorumlu olarak kendisine yöneldiğini anlamıştır.”

“M. Kemal yıllar sonra bu başkaldırı raporuna ilişkin olarak ‘Felaketin coşkun bir nehir gibi Türkiye’nin üzerine aktığını görüyordum. Nasıl susabilirdim’ der ve bu tavrını ‘Gerçeğe dahil olmak’ gibi özgün bir deyim ile açıklar. Talat ve Enver Paşalar hayaller içinde yüzerken M. Kemal bu raporuyla onları gerçeğe davet eder. Onun gelecek öngörüsü bu tespitler üzerine kurulacaktır. Şartlar ne kadar olumsuz olursa olsun ‘Gerçek durumun tespiti’ her zaman bir çıkış-çözüm yolu arayan M. Kemal’in olaylara yaklaşım biçimidir. M. Kemal’in zor şartlarda ‘Yeni Türkiye’yi yaratmaya götüren en temeldeki gerçekçi yaklaşım ve bu temel üzerine kurduğu ‘Gelecek öngörüsüdür’ ve başarısının anahtarı ‘Gerçek öngörüdür.’ Bu rapor M. Kemal’in ‘Geleceği görmesi, Gerçeği korkmadan söylemedeki medeni cesareti, sağlam karakteri, ülke işlerine yabancıların karışmasına karşı şiddetli milliyetçi tepki göstermesi’ bakımından benzersiz bir örnektir. M. Kemal Paşa yıllar sonra gazetecilere kendisinin de içinde bulunduğu tarihi dönemleri anlatırken ‘Esasen tarihi devirler arasında bir çizgi olması gerekir’ demiştir. 1917 Raporu M. Kemal’in mevcut İTC Hükümeti ve o iktidarın adamları ve Almanlara teslim olmuş yönetim ile yani bütün bir devirle kendi arasına çektiği bir çizgidir. O bundan sonra ‘Yerli ve Milli’ yani ‘Yeni Türkiye’ devrini yaratacaktır. 1917 Raporu M. Kemal’in gerçekçi yaklaşımının ve ülke vizyonunun 1919 öncesinden kalan tek yazılı belgesidir. M. Kemal’i izleyenler, M. Kemal’in düşüncelerini, olaylara bakışını, yaklaşımını, ilkelerini öğrenmek için bu tarihi belgeyi, sözcük-sözcük okunmalı ve incelemeli.”

(*) Kerem Çalışkan, 20 Eylül 1917, M. Kemal’in İsyân Muhtırası, Remzi Kitap Evi

PLANLAMA BİLİNCİ:

13 KASIM 1918-16 MAYIS 1919: M. KEMAL PAŞA “MİLLİ MÜCADELE VE ANADOLU İHTİLALİ” TOPLANTILARI YAPMAKTA

Taylan Sorgun belgeselleri

İstanbul’da, Kurmay Mektebi’nde 1900’de başlamış olan ve sonra Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali’nde görev yapan ve Cumhuriyetin ilanında Mustafa Kemal Paşa’nın yanında vazife alan bütün komutanlar Selanik de 3. Ordu’dadır ve geceleri Beyaz Kule toplantılarında birliktedirler. Kasım 1918’de, M. Kemal Paşa Adana’da Yıldırım Orduları Komutanı iken bir emirle ordusu dağıtılıp İstanbul’a çağrıldığında, bir süvari yüzbaşısı gelmiş:

-“**“Emrettiğiniz gibi silahların yenileri Eşref Kuşçubey’in Manisa’daki çiftliğine gönderilmiştir”** demiştir.

İstanbul işgal altındadır. 13 Kasım 1918 ila 16 Mayıs 1919 arası bir tarihte M. Kemal Paşa, Beyoğlu Havva Sokak’taki Gizli karargahında “**Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali**”

toplantılarını yapmaktadır. Gizli toplantıda bulunanlar: Balıkcı Salih Reis, Teşkilatı Mahsusacı Harbiye Nezareti Başyaveri Salih (Omurtak Paşa), Harbiye Nezareti 2. Yaveri Tarık (Göztepe), Üsteğmen Muzaffer (Tuğsavul Paşa), Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Dr. Selim ve Eczacı Yüzbaşı Celal vardır. “**Saray ABD mandası, İngiliz himayesini konuşuyor. M. Kemal ‘Özgürlük ve Bağımsızlık’** diyor. Yüzbaşı Dayı Maksut:

-“**Paşam, Amerikan Heyeti dün gece saraya geldi. Damat Ferit ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensuplarından bazıları da yanlarındaydı. Amerikan Mandaterliği üzerinde konuştular. Ertesi gece de İngiliz Heyeti geldi. Onlarda İngiliz Mandaterliğinin faydalarını anlattılar.”** M. Kemal Paşa öfkeli bir sesle:

-“**Kısa bir süre sonra hareketimize başladığımızda, bütün emperyalist dünyaya ilan edilecektir ki, Anadolu topraklarında bizim harbimizin esası ‘Özgürlük ve Tam bağımsızlık’ olacak. Sömürgeleşmenin esası olan kapitülasyonlar reddedilecek; bütün esir milletlerin ayağa kalkması için çağrılar yapılacaktır**” demiş.

MİLLİ MÜCADELE BİLİNCİ: M. KEMAL PAŞA: “EMPERYALİZM YENİLECEK, ESİR MİLLETLER BAŞKALDIRACAK, DÜNYA DENGELERİ DEĞİŞECEK”

Taylan Sorgun belgeselleri

Yarbay Basri: “**Paşam, aldığınız önlemler ile Anadolu çevreden millicilerce kuşatılmakta.**” M. Kemal Paşa:

-“**Evet emperyalizm orduları bu teşkilatlanma ile Anadolu’da kuşatılmakta. Yeniden kuracağımız ordumuz ile Anadolu topraklarında boğulacaklar. Bütün dünya bundan sonra görecektir ki ‘Emperyalizm tarihi yenilgisini almış olacak.’ Ve Emperyalizmin bu yenilgisinden sonra bütün esir milletler, emperyalizme karşı başkaldıracaklar. Dünya dengeleri de böylece değişmiş ve yeni bir şekil almış olacaktır**” demiş. (M. Kemal Atatürk: “**Bizler, bizi yok etmek isteyen KAPİTALİZME, bizi perişan etmek isteyen EMPERYALİZME karşı olan insanların temsilcileriyiz**” diyen bir liderdir.)

ÖRGÜTLENME VE LİDERLİK BİLİNCİ

Taylan Sorgun belgeselleri

Nişanlısı Kafkas Cephesinde şehit olan Nigar Hanım’a, Millici Yüzbaşı Dayı Maksut:

“**TEŞKİLATAN SÖZ EDİP, BİZİMLE OLUR MUSUNUZ**” deyince, Nigar Hanım:

“**En başta (LİDER) kim?**” diye sordu. Mustafa Kemal Paşa’nın başta olduğu ima edilince

“**Evet**” dedi. Kur’an, silah ve bayrak üzerine yemin eden Nigar Hanım, konakta büyüdüğünden iyi dil bilirdi. Artık vazifesi önemli kulüplerde, haber almaktı. Nigar Hanım ve Dr. Selim bir gece yarısı gizli karargâhta M. Kemal Paşa’ya, “**Paşam, İzmir ve çevresi ağır bir işgale uğrayacak**” haberini veriyor. Ertesi gece M. Kemal Paşa Teğmen Faruk’a emir verir:

-“**Kuşçubaşı Çiftliği (Manisa)’ne gönderdiğimiz silahlar tam olarak dağıtılmış mıdır bakınız. Sonra İzmir çevresine geçeceksiniz, oradaki Teşkilatı Mahsusacılara ve efelere silahların dağıtıldığına bakacaksınız. Celal (Bayar) Bey’de istemişti, eksiğe ona da silah verilecek.**” Ve bir gece bir haber gelir. Haberci:

-“**Paşam gönderilen silahları Celal Bey aldı ve dağıttı, Süleyman Ferit (Eczacıbaşı) Bey de Celal Bey ile birlikte çalışmakta.**” M. Kemal Paşa:

-“Süleyman Ferit Bey’i 1908’den beri tanırım, önemli hizmetleri olmuştur, Celal Bey ile beraber işgalci emperyalistlere karşı mücadele etmekte, selamlarımı söyleyiniz” demiş. Mustafa Kemal, Milli Mücadele için çalışırken, İttihat-Terakki’ye karşı kurulan Hürriyet-İtilaf Fırkası mensupları her yerde:
-“Artık sulh oldu, harbe lüzum yok. Düvel-i Muazzama ile harp etmek zaten mümkün değil. Hem neden harp edelim. Bakın Avrupalı sermayedarlarla bizim sermayedarlar yeni işlere girmekteler” demiş.

CUMHURİYET BİLİNCİ:

“M. KEMAL PAŞA’YI TUTUKLAYINIZ. ELİNE FIRSAT GEÇTİ Mİ CUMHURİYET YAPAR”

Taylan Sorgun belgeselleri

Mustafa Kemal Paşa’nın Harbiye Nezareti’ne gidiş gelişleri, Bekirağa Bölüğü Hapishanesini ziyaretleri dillerde. **“Ne yapmak istiyor Mustafa Kemal Paşa?”** diye konuşulmakta. Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensubu Abidin Hoca İstanbul’dadır. Bu hoca, Konya’da geceleri eteklerinin altına el lambası bağlayıp gezen, garip köylülerin: **“Ne mübarek adam, yürürken ışık saçıyor”** dedikleri hocadır. **Hoca, İngiliz İşgal Kuvvetleri Komiserlerine demektir ki:**
-“Mustafa Kemal Paşa’yı tutuklayınız. Eline fırsat geçti mi Cumhuriyet yapar” demiş.

BAĞIMSIZLIK BİLİNCİ: “M. KEMAL PAŞA: “NAMUS KESKİN KILICIN AĞZINDADIR. EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞANLAR ŞEREFLE ANILACAKTIR”

Taylan Sorgun belgeselleri

Gizli karargâhta bir gece, Mustafa Kemal Paşa:

-“Tarihen kaydedilmektedir ki, bir tarafta emperyalistler ve onlarla işbirliği içinde olanlar, bir tarafta da emperyalizme karşı işgalin, sarayın, sadrazamlığın tehdidine karşı başlarını vermeye hazır olanlar. Bekirağa Hapishanesindeki arkadaşlarımız. Ya ötekiler, hesap verecek. Hep dediğim gibi namus keskin kılıcın ağzında” demiş.

EĞİTİM, YÖNETİM VE EKONOMİ BİLİNCİ:

M. KEMAL PAŞA: “HEDEFİMİZ, MİLLİ İKTİSAT, MİLLİ ENDÜSTRİ. EĞİTİM SORUNU ÇÖZÜLECEK. TABİİ YENİ BİR İDARE”

Taylan Sorgun belgeselleri

Bir gece Havva Sokak’taki gizli karargâhta Mustafa Kemal Paşa:

-“Biz zaferi mutlaka kazanacağız. Emperyalistler Anadolu topraklarını terk edecekler.” “Peki ya sonra paşam?” sorusu üzerine,:

-“Bakınız, zorbalar kendilerine göre yobaz yaratırlar. Çünkü çıkarları birdir. Zorba başları kendilerinden başkalarını dinlemezler. Biz zaferi kazandıktan sonra İttihat Terakki kongresinde söylediğim gibi Milli iktisat, Milli endüstri siyaseti güdeceğiz.

KAPİTÜLASYONLAR KALDIRILACAK, EĞİTİM SORUNU EN ÖNEMLİ İŞLERDEN BİRİSİ. Daha çok sorun var. KÖYLÜLERİMİZİN HALİ. Avrupa’da fabrika bacaları tüterken zorba idareler bizi bunlardan uzak tuttular. Kapitülasyonlar o fabrika bacalarında mani olmuştu. TABİİ YENİ BİR İDARE” demiş.

DEVİRİM BİLİNCİ:

M. KEMAL PAŞA: “BÜYÜK İHTİLALİ YAPMAK ZAMANI GELİYOR. ZAMAN, ANADOLUYA GEÇME, ŞAH MAT DEME ZAMANI”

Taylan Sorgun belgeselleri

Yine Havva sokakta gizli karargahda bir gece. Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa ile haberleşmekte, Refet Bele ile görüşmekte, Nuri Conker hep yanında, Albay Salih ile Anadolu’ya geçmek sorunu konuşulmakta. **Mustafa Kemal Paşa:**

-“Anadolu’ya geçmek ne kadar çabuk olursa o kadar iyi olur. Zaman kaybetmemek gerekir. Ve işte o zaman çok aziz ve çok değerli **ANADOLU TOPRAKLARINDA, BÜYÜK İHTİLALİMİZİ BAŞLATMA OLANAĞI BULURUZ. 1908 İNKILABIMIZ, sadece zorba yönetimi yıkmak için değil, emperyalizmin zorba yönetimden yararlanarak yapmak istediklerine engel olma.** Bunda başarılı oldu. Şimdi büyük ihtilali yapmak zamanı geliyor. Ve (padişaha) **şah mat diyeceğimiz zaman; o Anadolu’ya geçmek imkânını getirecek**” demiş.

Kaynak: Taylan Sorgun belgeselleri

KARİZMATİK LİDERLİK BİLİNCİ: 19 MAYIS 1919: M. KEMAL PAŞA VE İNGİLİZ BİNBAŞI

Rahmi Turan, 4 Haziran 2021, Sözcü (Bu bilgi teyide muhtaçtır.)

Atatürk'e teslim olan İngiliz binbaşının, askeri mahkemedeki savunması!

"Emekli Hava Albayı Kemal İntepe'nin hatıralarına dayanarak, **19 Mayıs 1919** günü **Samsun Limanı'na** demirleyen **Bandırma Vapuru'nda** yaşanan olayları geçen hafta nakletmiştim. **Albay Kemal İntepe, 1941** yılında **İngiltere'ye** uçuş eğitimi için gönderilmiş, orada adı **Mr. Salter** olan emekli bir subayla tanışmıştı. O subay, yıllar önce **Atatürk'ü** tutuklamakla görevli **Binbaşı Salter'di**. **Atatürk 19 Mayıs** günü **Samsun'a** çıktığında, onu tutuklayıp **İstanbul'a** yollamakla görevli olan, fakat tutuklayacağı yerde **Atatürk'ün** bakışları karşısında donup kalarak, taburuyla birlikte teslim olan **İngiliz subayı Binbaşı Salter** olayı şöyle anlatıyor:

-'Gemide girdiğim büyük salonda herkes ayaktaydı. Ortada mavi gözlü, sert bakışlı bir kişi oturuyordu. Onunla göz göze gelince ne söyleyeceğimi şaşırdım. General Mustafa Kemal'di bu kişi... Sert bir asker selamı verirken ağızından şu sözler döküldü: 'Taburum emrinizdedir!' Atatürk'ün karşısında âdeta büyülenmiş gibi olan Binbaşı Salter bundan sonra yaşananları şöyle anlatıyor:

'Mustafa Kemal Paşa benim yanıma, o siyah çizmeli, kara kalpaklı kişilerden birini vererek kendi makam otomobilimle ve kendi şoförümle birlikte, misafir edileceğimi söyledikleri **Ankara'ya** gönderdi. Taburumun tutuklu erlerinin de **Çorum, Çankırı ve Kastamonu'da** kurulan esir kamplarına yerleştirildiğini öğrendim. **Türk Kurtuluş Savaşı'nın** sonuna kadar **Ankara'da, Hacıbayram Camii'nin** önündeki cadde üzerinde bulunan iki katlı ahşap evde kaldım. Hizmetimi göreceğini söyledikleri, fakat aslında gardiyanım olan ve sıkı suyum çıkarmak kuvvetindeki bir kadınla üç seneden fazla bu evde oturdum. Savaşın sonunda imzalanan anlaşma gereğince ben ve taburum, **Malta'daki Türk** esirlerle değiştirildik."

"İngiltere'ye döner dönmez tutuklandım ve **vatana ihanet** suçundan divanı harbe verildim. Ben askeri hapishanede tutuklu iken ziyaretime gelen aile bireylerim ve ebeveynim, savunmamı yapabilmem için bana birçok gazete ve kitap getirmişlerdi. Onlardan yararlanarak, kısa fakat öz bir savunma hazırladım. **Bana isnat edilen suç, taburumu hiç direnmeden teslim edişim idi**. Savcı bunun, vatana ihanetle eşdeğerde bir suç olduğunu iddia ediyor ve en ağır şekilde cezalandırılmamı istiyordu. **Yüksek Askeri Mahkeme'nin** önüne çıktığımda savunmamı büyük bir soğukkanlılıkla okudum ve şu cümlelerle bitirdim:"

"Sayın hâkimler ... Başbakanımız Lloyd George, Avam Kamarası'nda muhalefetin şöyle bir sorusuna muhatap olmuştur: **'Yunanlıları silahlandırarak 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıkarttık... Ve o tarihten bu yana milyarlarca sterlini bulan masraflar yaptık. Sonuç ne oldu? Yunanlılar İzmir'de denize döküldüler. Ayrıca Anadolu'daki bütün Rumlar atıldılar veya göçe zorlandılar. Bu olayda bizim kazancımız nedir? Hiç... Bu akılsızca bir gaf, korkunç bir hata, büyük bir felâket değil midir?'** Bu sert ve suçlayıcı soruya karşılık **Başbakanımız Lloyd George** şu cevabı vermiştir: **'Yüzyıllar bir veya iki dahi yetiştirir. 20'nci Yüzyıl'ın dahisinin Mustafa Kemal adıyla Türkiye'den çıkıp ve karşımıza dikileceğini ben nereden bilebilirdim?'**

"Binbaşı Salter savunmasına şöyle devam ediyor: **İşte, görüyorsunuz sayın hakimler...** Karşınızdaki bu subay, **Başbakanımızın** bahsettiği **20'nci Yüzyılın dahisi** ile hiç beklemediği bir anda karşı karşıya ve göz göze gelmişti. Ne yapabilirdi? Eğer ben o gün başka türlü hareket edecek olsa idim, bugün benimle beraber bütün taburumun mezarlarını ziyarete gelecektiniz! Fakat şimdi, eceli ile ölmüş olan üç erimizin dışında hepimiz sağ salim yurdumuza dönmüş, ailelerimize kavuşmuş durumdayız. **Karar yüksek adaletinizindir. Bu savunmam mahkeme heyetini etkiledi.** Beraat ettim. Daha sonra ailemle birlikte **Türkiye'ye** gidip **Mustafa Kemal Paşa'yı** ziyaret ettim. Tekrar **İngiltere'ye** çağırılmasaydım, **Türkiye'de** kalacaktım. **İngiltere'ye** döndüğümde beni, **Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne** aldılar. **Görevim İstihbarat Başkanlığı'nda** idi. **Türkiye ile İngiltere** arasında irtibatı sağlayan birlikte görev yapıyorum."

"Emekli Hava Albayı Kemal İntepe anılarında **Binbaşı Salter** için **'iki yıldan fazla bir süre birlikte olduk. Bu süre içinde her zaman bizleri savundu ve kendisini daima bizden biri saydı. Büyük bir Atatürk hayranıydı'** diyor. **Yabancılar Mustafa Kemal Atatürk'ün değerini bizim yobazlardan daha iyi biliyorlar."**

Kaynak: **Rahmi Turan**, 4 Haziran 2021, Sözcü (Bu yazı teyide muhtaç)

TARİH BİLİNCİ: 4-11 EYLÜL 1919: SİVAS KONGRESİ

Osman Selim Kocahanoğlu, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

Milli Mücadele döneminin TBMM öncesinde Erzurum ve Sivas kongreleri gibi iki temel taşı vardır. Erzurum Kongresi bitince (23 Temmuz-7 Ağustos 1919) Mustafa Kemal 22 gün daha orada kalarak Sivas Kongresi için yapılan hazırlıkları takip etti. Erzurum kongresi bölgesel nitelikli ama Sivas milli bir kongre olacaktı. Ancak kongre öncesi Sivas'ta tedirginlik had safhadaydı. **Dahiliye Nazırı Adil Bey, Sivas Valisi Reşid Paşa'ya gönderdiği şifrede, "Mustafa Kemal ile Rauf Bey'in Milli Kongre namıyla yapacakları toplantının önlenmesini istemişti. Sivas'ta bulunan Fransız kontrol subayları da Reşid Paşa'yı tehdit etmişlerdi. Reşid Paşa önce ağır sonuçlar doğuracak bu kongreden vazgeçilmesini Mustafa Kemal'den istedi. Ancak O bundan vazgeçilmeyeceğini, valinin de böylesi blöflerden korkmaması gerektiğini bildirdi.**

DEVLET ADAMI VE LİYAKAT BİLİNCİ: ŞEREFLİ VALİ

Osman Selim Kocahanoğlu, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

Vali Reşid Paşa, hükümet ile Mustafa Kemal arasında sıkışıp kalmıştı. Dahiliye Nezaretine (İç İşleri Bakanlığı) gönderdiği 20 Ağustos 1919 tarihli şifrede diplomatik bir dille hükümete kafa tutmuş, bu işin kendine bırakılırsa kimseye zarar vermeden idare edeceğini, aksi takdirde başka yere görevlendirilmesini istemiştir. **Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından 23 gün sonra göreve başlayan Reşid Paşa'nın Sivas Valiliği şerefle anılacak bir sayfadır. Amasya Genelgesi ve Kuvayı Milliye meşalesi onun göreve başladığı günlerde yakılmıştır. İttihatçı geçmişine rağmen liyakatsiz siyasetçilere boyun eğmeyen, eli eteği temiz kalmış valilerden biridir. 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanan Sivas Kongresi, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelen 38 delegeden oluşuyordu. Yerel kongre olan Erzurum'a 56 delege katılmışken, Sivas milli kongresinde 38 delegenin katılması bir başarısızlık sayılabilirdi. Bunun nedenleri bir yana bırakılırsa, sonuç olarak Sivas Kongresi Müdafaa-ı Hukuk düşüncesi ve Milli Mücadele açısından büyük bir başarıya imza atacaktır.**

SİVAS'TAKİ MUHALİF GRUP

Sivas Kongresi açılmadan muhalif bir grup Emir Paşa'nın (Marşan) evinde toplanıp Mustafa Kemal'i kongre başkanı seçtirmeme kararı almışlardı. Toplantıya katılanlar: Rauf Bey, Bekir Sami (Kunduk), İbrahim Süreyya (Yiğit), Hakkı Behiç (Bayiç), Ömer Mümtaz (Tanybi), İsmail Hami (Danişmend), İsmail Fazıl Paşa (Cebesoy), Kara Vasıf, Hüsrev Sami (Kızıldoğan) ve Emir Paşa. **Mustafa Kemal tarafından açılan ve yedi gün süren Sivas Kongresi ülkenin bağımsızlığı uğruna ilk direniş noktası olacaktı. Mustafa Kemal açış konuşmasını bitirince İstanbul delegesi İsmail Fazıl Paşa, kongre başkanının değişimli olmasını isteyen bir teklif verdi. Bu teklif Mustafa Kemal'in başkanlığını önleme amacı taşıyordu. İsmail Fazıl Paşa, delegelerin saygı duyduğu biri, üstelik 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'nın babasıydı. İlginç yanı, öneri, Mustafa Kemal'in desteğe en çok muhtaç olduğu zamanda ve hiç ummadığı birinden geliyordu. Ancak Mustafa Kemal, üç kişi hariç herkesin oyunu olarak başkan seçilmiştir.**

GAZETECİ GÖRÜNÜMLÜ İSTİHBARATÇI

İstanbul delegesi İsmail Fazıl Paşa Memleket Gazetesi sahibi İsmail Hami (Danişmend) ile Ankara'ya geldi. Amerikalı gazeteci Louis Edgar Browne da Kara Vasıf'la birlikte gelmişlerdi. Gazeteci kılıklı bu istihbarat subayı Wilson Cemiyetinden Chicago Daily News'in muhabiri idi. Ankara'da Ali Fuat Paşa'nın misafiri olmuştu. Sivas Kongresi'nin İttihatçı oyunu olduğu propaganda ediliyordu.

Kuvayı Milliyeciler dört yıllık savaşın suçunu yüklenerek dışarı kaçan İttihatçıların ayıbını üzerine alamazdı. İttihatçılığın çağdaş ideolojisinden değil, "kötü ruhundan" şikayetçilerdi. Bu kusuru geçersiz kılmak için **kongrede İttihatçı olmadıklarına dair yemin edilmiştir.** Ancak nasıl İttihatçı görünerek mücadele yürütülemezse, saltanat ve hilafete karşı çıkarak da yol alınamazdı.

Kongre günlerinde en önemli sorun parçalanmak istenen ülkenin geleceğiydi. Elimizde, sadece Anadolu ve Trakya kaldığı halde, Paris Barış Konferansında buralar da elimizden çıkıyor, Ermenistan, Kürdistan, Pontus planları yapılıyordu. Ordumuz dağıtılmıştı. Mütareke aydını ve en anlı şanlı paşalar bile bağımsızlık mücadelesini göze alamıyor, ufak bir direnişte yok olacağımızı düşünüyordu.

MANDACILAR

Baş İngiliz mandacısı Vahdeddin ve çevresiydi. Ali Kemal, "Çıldırılmış bunlar, kudurmuş bunlar, koskoca Britanya'ya karşı gelinir mi?" diye yaygara koparıyordu. İngiliz emperyalizmi karşısındaki milliciler kurtuluş çaresi olarak Amerikan mandasını ehven görüyordu. İstanbul'da her türlü siyasi, dini, etnik unsurlar hesaplaşma hazırlığındaydı. Kimi işbirlikçi, kimi ayrılıkçı, kimi saltanatçı, kimi Türkçü, kimi Millici... **Gerçek olan şu ki, tam bağımsızlık sadece Mustafa Kemal'in milli duruşundaydı.** Bu noktada şunu belirtelim ki, **Sivas Kongresi'nde görüşülen ve tartışılan en hassas konulardan biri Amerika mandaterliği olmuştur.** Konuyu ilk defa İstanbul Delegeşi İsmail Fazıl Paşa gündeme getirmiş, **"devletin yıkılmasına seyirci kalan hükümet"** karşısında Lloyd George'un konuşmasına dikkat çekmiştir: **"Büyük lokma sayılan Anadolu'nun tamamen işgali planlandığına göre; şimdiki hükümetin düşürülmesi, Meclis-i Mebusan'ın toplanıp yabancı bir devletin ve tercihan Amerika'nın yardımını istemek üzere vakit geçirmeden bir karar alınması..."**

Kaynak: **Osman Selim Kocahanoğlu**, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

TAM BAĞIMSIZLIK BİLİNCİ: "TAM BAĞIMSIZLIK MI? MANDA MI?"

Osman Selim Kocahanoğlu, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

Bekir Sami Bey, bir an önce önerinin kabulünü istiyor, **İsmail Fazıl Paşa da, "Mesele basitleşmiştir. Tam bağımsızlık mı, yoksa manda mı, kabul edeceğimiz pek ruhlı mesele budur"** diyordu. Kongreye hazırlıklı gelen mandacılar ağır basıyordu. Mustafa Kemal Paşa, konunun Teklif Encümenine gönderilerek orada görüşülmesini önerdi. Mandacılar tek itiraz Raif Hoca'dan gelmişti: **"Aceleye gerek yoktur, önce bağımsızlık ile manda arasında ne fark vardır? Onu öğrenelim. Bağımsızlığımız kaybolacaksa mandayı kabul edemeyiz"** diye çıkışıyordu. Doğu delegelerinin derdi Ermenistan, batıdan gelenlerinki Yunanistan idi. Tartışmalar kızışınca "ihanet" sözleri edilmeye başlandı. **İsmail Fazıl Paşa tekrar söz aldı: "Biz mandayı kabul ediyoruz da, bağımsızlık istemiyoruz demedik. Eğer amacımız bu ise, kendimizi vatan haini ilan ederim! Manda siyaseten olmaktan ziyade iktisaden ülkenin kalkınması için yardım demektir. Yanlış anlamalara sebep olan muhtıramızı çekiyoruz, hiç verilmemiş saydık."**

ÖZGÜVEN VE HEDEF BİLİNCİ: "REFET PAŞA'NIN MANDA İMANI"

Refet Paşa çok netti: **"Amerikan mandasından amaç, İngiliz mandasından kurtulmak ve milletlerin vicdanlarına saygı duyan Amerika'yı kabul etmektir. Biz tam bağımsızlık isteriz! Fakat kendi başımıza yapabilecek miyiz? Bizi kendi başımıza bırakacaklar mı? İzmir Yunanistan'da kalsa ve aramızda bir savaş çıksa, düşmanımız Yunanistan'a vapurla asker getirebilir, acaba biz Erzurum'dan nasıl nakliyat yapabileceğiz? Biz, İngiltere'nin elinde oyuncak olmamak için Amerikan mandasına muhtacız."** Refet Paşa'nın konuşması çok olumsuz etki yaratınca, kürsüdeki M. Kemal oturuma ara verdi. Ancak **Refet Paşa** sonraki celsede heyecanını hiç kaybetmemişti. Son cümlesi bile mandaya iman etmiş gibiydi: **"Eğer bu açıklamalarım ile geleceğimizi aydınlatmak için bir sunum yapabildimse mutlu olurum."**

EHVEN-İ ŞERCİLER (KÖTÜNÜN İYİSİ BU DİYENLER)

Manda yanlıları Vahdeddin yanlılarının İngiliz teslimiyeti karşısına Amerikan mandasını kötünün iyisi görüyordu. Amerika bize uzak İngilizler kadar sömürgeci değildi. Manda lobisinin en faal üyesi **Wilson Cemiyeti üyesi Halide Edip, Mustafa Kemal'e sayfalar dolusu mektuplar göndermişti.** Gazeteci Louis Edgar Browne kongreyi izlemek için gönderen de oydu. Ağır toplar kendine söz bırakmadığı için **Rauf Bey hep dinlemede kalmıştı**, kısa konuşmasında Mr. Browne'un düşüncesini kongreye açmakla yetinmiştir: **"Kesin karar vermeden önce Amerika'dan bir heyet davet edelim, gelip hakikati görmelerini rica etmeliyiz."**

STRATEJİ VE ÖNGÖRÜ BİLİNCİ: MUSTAFA KEMAL'İN STRATEJİSİ

Oturumları yöneten M. Kemal, Rauf Bey'in önerisini oylamak zorunda kaldı ve teklif kabul edildi. Rauf Bey, hem mandayı savunmuş hem gerginliği tatlıya bağlamıştı. İlginç nokta mandacılar kesin karşı olan M. Kemal oturumlarda neden açık bir duruş sergilememiştir? M. Kemal istemediği halde, mandayı açıkça reddeden bir karar neden çıkarılamadı? **Anlıyoruz ki M. Kemal, mandayı savunan ağır topları incitmeden, kongrenin esenliği için onları sağduyuya davet etmiş, Amerika'dan bir heyet isteme kararıyla, taktik olarak "olmayacak duaya amin" denilmiştir.**

Kongre sonunda bir beyanname yayınlanmış, 16 kişilik de bir Heyet-i Temsiliye seçilmiştir: **Seçilen bu Heyet-i Temsiliye, 12 Eylül 1919'dan TBMM'nin açılışına kadar kongrenin kararlarını yerine getiren icra ve yönetim organı olarak çalışmıştır. Aldığı kararlara bakılırsa yarı hükümet, yarı icra organı gibi çalışarak adım adım Anadolu'ya egemen olmuştur.**

SİVAS'A GELEN ABD'Lİ GENERAL HARBORD

Sivas kongresini iyi analiz etmek için o günlerde Sivas'a gelen **General Harbord** üzerinde de durmak gerekir. Kongrenin açıldığı günlerde General James G. Harbord da görevli olarak Anadolu gezisine çıkmıştı. Paris Barış Konferansında Ermeni Delegasyonu Başkanı Bogos Nubar Paşa ile görüştüktan sonra İstanbul'a gelmişti. **Asıl görevi Doğu Anadolu'da bir Ermenistan kurulup kurulmayacağını, Amerika'nın karşılaştacağı siyasi, askeri ve ekonomik sorunları araştırmaktı.** Haydarpasha'dan trenle hareket eden Harbord, Anadolu yaylasının ortasından geçerken, köylüler tırpanla ekin biçiyor, harmanlarda döven dönüyor, **ama tek bir makinalı alet kullanılmıyordu.** Yedi otomobil ve otuz kişilik konvoyuyla 13 Eylül 1919'de (Mersin ve Adana'ya da uğramış) Mardin'e gelmiş. Malatya-Sivas üzerinden Ermenistan ve Batum'a geçmiş.

Kaynak: **Osman Selim Kocahanoğlu**, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

ABD'Lİ GENERAL HAYRETLER İÇİNDE

General Harbord 20 Eylül 1919'da Sivas'a geldi. Kongre kapanmış Beyanname yayınlanmıştı. Kongrenin amacı ve liderlerini tanımak için, Heyet-i Temsiliye'yi ziyaret etti. 2.5 saatlik bir görüşmede tercüman olarak yanında Türkçe bilen Ermeniler ve Robert Kolej müdürü Hüseyin Pektaş vardı. **Mustafa Kemal'in yanına mağrur giren Amerikalı General'in hayretler içinde kalacağı tahmin edilemezdi. Sivas'ta iyi İngilizce konuşan, Amerika görmüş iki kişiyle karşılaştı. Birisi ne kan itibarıyla Türk, ne din itibarıyla Müslüman, fakat vatanseverliği dillere destan bir Osmanlı vatandaşı oradaydı. Polonya kökenli bu vatandaş, Amerika'da maslahatgüzar ve büyükelçilik yapan Alfred Rüstem Bey, Diğeri de Bahriyeli R.Orbay) idi.**

ÖNGÖRÜ BİLİNCİ: "İMKANSIZI OYNAYAN HAYALPEREST GENERAL"

Yapılan görüşmede, daha çok M. Kemal Paşa konuşmuş, General Harbord dinlemişti. **Amerikan Kongresine sunduğu raporu, Anadolu'da bir Ermeni devleti kurulamayacağı realitesini ortaya koyan tarihi bir belgedir.** Raporunda ilginç cümleler bulunur: **"Sarı saçları mavi gözleri nedeniyle Çerkez subayına" benzettiği M. Kemal'i "imkansız oynayan hayalperest bir general" olarak tanımlar.** Karşısında koskoca Britanya İmparatorluğuna kafa tutan maceracı bir general duruyordu. **Hem etkileyici konuşuyor, hem duygularını açık ve net ifade ediyordu.** M. Kemal'in mandadan anladığı, en fazla **"bir ağabeyin kardeşine öğüdü veya yardımı gibi bir şey"** olmalıydı. General Harbord, bu genç Paşa'nın Milli Mücadele ve ihtilal yolculuğunu maceraya benzetir. M. Kemal'e şunu sorar: **"Ya başarıya ulaşamazsanız, sonu ne olacak?"**

M. KEMAL: "BİR KUŞ GİBİ ÇIRPINMAKTANSA, ŞEREFİMİZLE ÇARPIŞARAK ÖLÜRÜZ"

Mustafa Kemal'in bu soruya cevabı, tarihin kucağına doğup onun memelerini emerek büyümüş doğu ikliminden şaşırtıcı bir karakterdi. Amerikan kurtuluş savaşında bile böyle bir örneği duymamıştı: **"Bir millet varlığını ve bağımsızlığını korumak için düşünülebilen girişim ve özveri yaptıktan sonra, başarılı olamazsanız demek, o milleti ölmüş saymaktır. Millet yaşadıkça, özverili oldukça başarısızlık söz konusu olamaz. İngilizlerin avucunda bir kuş gibi çirpinmaktansa, şerefimizle çarpışarak ölürüz."** Mustafa Kemal'in bu sözleri generale eğer doğru çevrilmişse, Harbord'u büyüleyecek böylesi romantik cümleler bulunamazdı. Harbord Kongreye sunduğu raporunda, sadece Sarışın Paşa'ya değil, **iyi İngilizcesi nedeniyle Rauf (Orbay) Bey'e de sicil düşmüştür.** Rauf Bey, Amerika seyahatinde Başkan Ruzvelt ile tanışma sahnesini anlatarak görüşmeyi renklendirmiş olmalı. Harbord, Başkan Ruzvelt ile tanışan bir bahriyeli ile Anadolu yaylasında karşılaştacağını tahmin etmemiştir.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN MUHTIRA

Mustafa Kemal ile Harbord görüşmesi Temsil Heyetinin 22 Eylül 1919 tarihli oturumunda da konuşulmuş, Karar Defterine şu cümleler yazılmıştır: **"Amerikan Hükümetinin Osmanlı topraklarında ve Kafkasya'da inceleme yapmak üzere gönderdiği General Harbord ve heyeti Sivas'a gelmiştir. Heyete, milli mücadelenin amacı ve meşruiyeti, Kuvayı Milliye'nin varlığı, gücü ve teşkilatı, ülkemizde yaşayan gayri müslim unsurlara olan hisleri; bu konulardaki**

İngiliz propagandası, hain davranışları ayrıntılı ve delilli olarak anlatıldı. Görüşülen konuların muhtıra halinde yazılarak teslim alındığı bildirilmek üzere Samsun'a gönderilmesi kararlaştırıldı. 24 Eylül 1919 tarihli ve Mustafa Kemal imzalı bu muhtıra, Kafkasya dönüşü Harbord'a verilmek üzere Samsun'a gönderilmiştir. Muhtıradaki, Milli Mücadelenin amacı anlatıldıktan sonra, Osmanlı devletini parçalamak isteyen haksız işgalin kaldırılması ve yapılacak barışın bu topraklar üzerinde yaşayan halkın iradesine saygı gösterilerek kurulacağı ifade edilir.

HÜKÜM CÜMLESİ

Sivas Kongresi, Sevr Antlaşmasında parçalanması düşünülen Anadolu'nun birlik ve bütünlüğünü ve TBMM'nin açılmasını sağlamakla, Türk Milli Mücadelesinin temel taşı olmuş.

ABD'li General James Harbord başkanlığındaki bir heyetin Ermenistan'a gönderilmesi Paris'teki Amerikan Misyonu tarafından 5 Temmuz 1919'da Başkan'a teklif edilmiş ve Başkan'ın da bunu onayladığı, Paris'teki Misyona 1 Ağustos 1919'da bildirilmiş. İngiltere Başbakanı Bonnar Law'ın, Ağustos 1919'da Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada, Ermenistan'a bir "Müttefik Komiseri"nin gönderilmesinden memnuniyet ifade etmiş.

ABD'li General James Harbord, **"Ermenilere verilecek topraklardaki Türklerin kovulması olduğunu söyleyen birisidir."** Söz konusu olan, Ermenilere verilecek topraklara egemen olan **"Millî Kuvvetler" in ve onun liderinin durumunu kontrol etmektir.** Millî Mücadele'ye karşı bir Amerikan sempatisi söz konusu değildir. Tabii, Harbord ile görüşmesinde M. Kemal Paşa'nın General Harbord'ı etkilemesi ve hatta Harbord'ın Millî Mücadele'ye bundan sonra başka bir açı ile bakması, ayrı bir konudur. **General Harbord hazırladığı raporunun "imzalı" nüshasını Paris Barış Konferansı'na sunarken, "imzasız" bir nüshasını ABD Dışişleri Bakanlığı'na vermiş.** Kaynak: **O. Selim Kocahanoğlu**, 04 Eylül 2019, Cumhuriyet

"MİLLÎ MÜCADELE'Yİ İDAM FERMANIYLA KAZANDILAR": "İHANETİN BELGESİ"

Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

Padişah Vahdettin, Atatürk ve arkadaşları hakkında 4 ayrı idam kararını onayladı. Onlar, boyunlarında idam fermanlarıyla Millî Mücadele'yi kazandılar.

Bugün **11 Mayıs** emperyalist işgale karşı direnen Atatürk ve silah arkadaşlarının, İstanbul Saray Hükümeti'nin düzmece bir mahkemesiyle gıyaben idama mahkûm edilişlerinin 100. yıldönümü. Bugün, **İstanbul Saray Hükümeti'nin**, Atatürk ve arkadaşları hakkında tam 100 yıl önce verdiği **gıyabi idam kararlarını** ve bu idam kararlarının **Halife Padişah Vahdettin** tarafından onaylanma sürecini anlatacağım; Halktan saklanmak istenen veya çarpıtılan **"ihanetin belgelerini"** hatırlatacağım.

MİLLÎ MÜCADELE'YE KARŞI İÇ SAVAŞ

Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

5 Nisan 1920'de kurulan **4. Damat Ferit Hükümeti** Milli Mücadele'ye karşı bir **"iç savaş"** başlattı. 11 Nisan 1920'de **İstanbul Saray Hükümeti'nin** Şeyhülislamı Dürriyade **"Kuvayı Milliyecilerin katli vaciptir"** diyen fetvalar yayınladı. 11 Nisan 1920'de **İstanbul Saray Hükümeti'nin** sadrazamı **Damat Ferit**, milli hareketi **"fitne ve fesat"**, millicileri ise **"isyancılar"** diye adlandıran bir **"hükümet bildirisi"** yayınladı. Bildiride **"pişman olanların affedileceği"** milli harekete katılmaya devam edenlerin ise **cezalandırılacağı** belirtiliyordu. **Damat Ferit**, 8 Nisan 1920'de **Ahmet Anzavur'a "paşalık"** rütbesi verip **Balıkesir Mutasarrıflığı'na** atadı. **Anzavur**, 16 Nisan'da Kuvayı Milliye kuvvetleriyle savaştı, ancak yenilerek geri çekildi. Böylece resmi iç savaşın ilk muharebesinde saray yenilgiye uğradı, ancak vazgeçmedi.

10 Mayıs 1920'de **Adapazarı'nı** işgal eden **Anzavur kuvvetleri**, 22 Mayıs'ta Kuvayı Milliye'ye yenilip dağıldılar. 23 Mayıs 1920'de Adapazarı geri alındı. **İstanbul Saray Hükümeti**, 18 Nisan 1920'de Kuvayı Milliye'ye karşı **Kuvayı İnzibatiye'yi** kurdu.

Kuvayı İnzibatiye'nin iki önemli özelliği vardı: Birincisi, doğrudan doğruya **Padişah Vahdettin'e** bağlıydı. Bu nedenle **"Halifelik Ordusu"** adıyla anılıyordu. İkincisi, bu bir **paralı** orduydı. **Kuvayı İnzibatiye** için tam **1 milyon 250 bin 836 liralık** olağanüstü bir ödenek ayrılmıştı.

14 Haziran 1920’de **Kuvayı İnzibatiye** İzmit’te Kuvayı Milliye’ye saldırdı, yenildi; silahlarını İzmit’teki **İngilizlere** teslim edip İstanbul’a geri döndü. **İstanbul Saray Hükümeti**, 28 Nisan 1920’de, Milli Mücadele’yi bastırmak için **“Anadolu Fevkalade Müfettişi Umumiliği”**ni kurdu. Milli Mücadele’ye karşı sadece fetvalar, bildiriler, Anzavur ve Kuvayı İnzibatiye tertipleri, müfettişlikler ile yetinilmedi, bunlara ek olarak **gıyabi idam kararları** çıkarıldı.

DİVANI HARBİ ÖRFİ VE NEMRUT MUSTAFA PAŞA

Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

16 Aralık 1918’de İstanbul’da olağanüstü askeri mahkeme **“Divanı harbi Örfi”** kuruldu. Mahkemenin kuruluş amacı **“tehcir suçlarına”** bakmaktı. **Divanı Harbi Örfi**, 8 Nisan 1919’da işgal kuvvetlerine yaranmak için düzmece deliller, yalancı tanıklarla **Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey’in** “tehcir suçlusu” diye idamına karar verdi. **Mehmet Kemal Bey**, 10 Nisan 1919’da idam edildi.

Damat Ferit, 16 Nisan 1920’de bu mahkemenin başkanlığına **Nemrut Mustafa Paşa’yı** getirdi. **Damat Ferit’in**, daha önce, 25 Eylül 1919’da Bursa valiliğine tayin ettiği **Nemrut Mustafa Paşa**, Bursa’ya giderken yanında **Anzavur’u** da götürüp orada Milli Mücadele karşıtı bazı tertipler düzenlemişti. **Nemrut Mustafa Paşa**, Bursa Valiliğinin onuncu gününde Bursa’dan kovulmuştu. Çünkü Bursa’da yaptığı bir konuşmada I. Dünya Savaşı’nda şehit düşen Türk subaylarının ve erlerinin **“köpek ölüsünden”** farkları olmadığını söylemişti. **Nemrut Mustafa Paşa**, buna benzer açıklamaları ve bazı suiistimalleri nedeniyle 20 Ocak 1920’de yargılanmaya başlanmış, ancak beraat etmişti.

Nemrut Mustafa Paşa başkanlığındaki **Divanı Harbi Örfi**, önce **eski Zor Mutasarrıfı Zeki Bey’i** “tehcir suçlusu” diye 28 Nisan 1920’de **“gıyaben”** idama mahkûm etti. Sonra **eski Urfa Mutasarrıfı Nusret Bey’i**, yalancı Ermeni şahitlerin iftiralalarıyla 15 yıl kürek cezasına çarptırdı. Ancak **Nemrut Mustafa Paşa** bu kararı beğenmeyerek bazı mahkeme üyelerini değiştirdi, yeni yalancı şahitler buldu. Sonunda **“tehcir suçlusu”** ilan edilen **Nusret Bey**, 5 Ağustos 1920’de idam edildi.

Divanı Harbi Örfi’deki suistimalleri ayyuka çıkan **Nemrut Mustafa Paşa** ikinci kez yargılandı. 21 Aralık 1920’de sona eren yargılamada **Nemrut Mustafa Paşa** ve **bazı arkadaşları** suçlu bulundu. **Nemrut Mustafa Paşa’ya** 7 ay, arkadaşlarına da 3 ile 5 ay arasında hapis cezaları verildi. Divanı Temyizin de onayladığı kararı **Padişah Vahdettin** onaylamadı. **Padişah Vahdettin**, 6 Şubat 1921’de söz konusu kişilerin tutukluluk sürelerini dikkate alarak cezalarını affetti. Oysaki Nemrut Mustafa Paşa ve arkadaşları sadece **85 gün** tutuklu kalmıştı. Mahkeme kararlarını hiçe sayıp Nemrut Mustafa Paşa ve arkadaşlarının cezalarını affeden **Padişah Vahdettin**, aynı Nemrut Mustafa Paşa’nın başkanlığındaki **Divanı Harbi Örfi’nin** Atatürk ve silah arkadaşları hakkındaki idam kararlarını ise **affetmemiş**, onaylamıştı.

ATATÜRK VE ARKADAŞLARININ İDAM KARARLARI

Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

Daha önce sadece **“tehcir”** davalarına bakan **Divanı Harbi Örfi**, 23 Nisan 1920 tarihli bir kararnameyle Osmanlı’nın iç ve dış güvenliğini ihlal eden bütün suçlara bakacaktı. Mahkemenin kararları kesin olup temyiz edilemeyecekti. Mahkemeler kapalı yapılacak ve mahkemede avukat bulundurulmayacaktı. Böylece **Divanı Harbi Örfi**, 23 Nisan 1920’de Milli Mücadele’ye karşı bir **“hukuk silahı”** haline getirildi.

25 Nisan 1920’de Ali Kemal, **“İdam! İdam”** diye haykıran bir yazıyla **“Ankara’daki haydutlar”** dediği **“millicilerin”** idamını istedi.

Nemrut Mustafa Paşa başkanlığındaki 1 numaralı Divanı Harp, **11 Mayıs 1920’de**

Atatürk ve bazı arkadaşlarının **gıyaben idamlarına** ve **mallarının haczine** karar verdi. Karara göre suç, Kuvayı Milliye adı altında **“fitne ve fesat”** düzenlemek, buna özendirmek, ayrıca anayasaya aykırı olarak halktan zorla para ve asker toplamak, bu isteğe uymayanlara **“işkence ve eza”** yapmak ve **“tahribi bilada”** yani **“ülkeyi yıkmaya”** kalkışmaktı. İdam kararında Atatürk’ten,

“Üçüncü Orduyu Hümayun Müfettişliği’nden mazul ve askerlik mesleğinden çıkarılmış **Selanikli Mustafa Kemal Efendi**” diye söz ediliyordu. **Atatürk**, askerlikten istifa etmiş olmasına rağmen “askerlikten çıkarıldığı” ifade ediliyor ve Atatürk’e “paşa” değil, “efendi” deniliyordu. Karara göre Atatürk’ün yanında, eski 27. Fırka Komutanı İstanbullu **Kara Vasıf Bey**, eski 20. Kolordu Komutanı Salacaklı **Ali Fuat Paşa**, eski Ankara Mebusu ve Washington Sefiri Midillili **Alfred Rüstem Bey**, eski Sağlık Müdürü İstanbullu **Dr. Adnan Bey**, eski Darülfünun Batı Edebiyatı Öğretmeni İstanbullu **Halide Edip Hanım** da idama mahkûm ediliyordu.

“Padişah Vahdettin’in İsmet Paşa ve arkadaşları hakkında verilen idam kararını onaylayan 15 Haziran 1920 tarihli iradesini **Alemdar gazetesi**, “**Mustafa Kemal ve Hampalarının İdam Kararı**” diye duyurdu. **Padişah Vahdettin**, Atatürk ve arkadaşlarının idam kararını **24 Mayıs 1920’de** onayladı.

VAHDETTİNCİLER

Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

Vahdettin’in bu idam kararını onaylayan iradesindeki “**gıyaben verilen idam ve karar, tekrar yargılanmak üzere tasdik edilmiştir**” cümlesine dayanarak **Vahdettin’i** aklamaya çalışır. Ancak birincisi, sanıklar ele geçirilemediği için yargılama mecburen “**gıyaben**” yapılmıştır. İkincisi, o zamanki **Osmanlı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun** 382. maddesine göre gıyaben verilen kararlarda sanıklar yakalandığında yeniden yargılanmaları zorunludur.

Divanı Harbi Örfi, 24 Mayıs 1920’de **Fevzi (Çakmak) Paşa’yı** da “gıyaben” idama mahkûm etti. Kararda, Fevzi Paşa’nın asilere katılmak üzere “**fırar ettiği**”, asilerin meclislerine girip “**fesat bir söylev**” verdiği ve “**Harbiye Nezaretini üstlenerek**” hilafet ve saltanata karşı “**bilfiil düşmanlığa kalkıştığı**” belirtiliyordu. **Padişah Vahdettin**, bu idam kararını da 27 Mayıs 1920’de onayladı.

Divanı Harbi Örfi, 6 Haziran 1920’de **bir grup Kuvayı Milliyeci**yi daha “gıyaben” idama mahkûm etti. İdamlıklar **Miralay İzmirli İsmet (İnönü)**, 3. Kolordu Komutanı **Miralay Hüseyin Selahattin**, **12 Kolordu Komutanı Miralay Fahrettin**, 14. Kolordu Komutanı **Mirliva Yusuf İzzet**, 10. Fırka Ahzı Aker Kalemî Reisi **Miralay Yanbolulu Abbas Hilmi**, **56. Fırka Komutanı Miralay Bekir Sami**, Mütেকait **Ferik İsmail Fazıl**, eski Erzurum Mebusu **Celalettin Arif**, Beyrut ve Halep eski valisi ve eski Amasya Mebusu **Bekir Sami**, eski **Antalya Mebusu Hamdullah Suphi**, eski **Aydın Mebusu Cami**, eski **Isparta Mutasarrıfı** ve eski **Denizli Mebusu Hakkı Behiç**, eski **Sinop Mebusu Rıza Nur**, **Yusuf Kemal**, yeni **Eskişehir Mutasarrıfı Fatin**, eski **Karacabey Müftüsü Mustafa Fehmi** ve eski **Ankara Müftüsü Mehmet Rifat (Börekçi)**’ydi. **Padişah Vahdettin** bu idam kararlarını da 15 Haziran 1920’de onayladı.

İdamlıklar içinde **Rauf (Orbay)** ve **Kazım (Karabekir)** yoktu. **Saray**, belli ki **Milli Mücadele’nin** öncü kadrosu arasına “**nifak sokmayı**” hesaplıyordu. Ayrıca **Rauf Bey** Malta’ya sürüldüğü için onu **İngilizler** cezalandıracaktı. **Divanı Harbi Örfi**, 14 Temmuz 1920’de aralarında **Refet (Bele)**’nin de olduğu çeşitli rütbelilerden **63 subayı** daha idama mahkûm etti. **Padişah Vahdettin** bu idam kararını 25 Temmuz 1920’de onayladı.

19 Haziran 1921’e kadar 823 Kuvayı Milliyeciye çeşitli oranlarda cezalar verildi. “**Mevcut Osmanlı hükümeti ve İslam hilafeti aleyhine çeşitli suçlar işleyen Mustafa Kemal’in ve onun hareketinin teşvikçisi olanların tutuklanıp idam edilmelerinin şart olduğu**” vurgulandı.

Sözün özü şu ki:

İstanbul Saray Hükümeti, İngilizlerin desteği ile **Milli Mücadele** sırasında bir “**iç savaş**” başlattı. İhanet fetvaları, Anzavur ve Kuvayı İnzibatiye tertipleri derken düzmece bir mahkemeye **Atatürk** ve arkadaşlarını idama mahkûm etti. Bütün bu idam kararlarını, **Halife Padişah Vahdettin** onayladı. **Atatürk** ve arkadaşları boyunlarında halife padişahın idam fermanı ile onca iç isyanla boğuşarak **Milli Mücadeleyi** kazandılar. Bu idam fermanları “**iharetin belgesi**” olarak hep hatırlanmaya devam edecek.

Kaynak: Sinan Meydan, 11 Mayıs 2020, Sözcü

İDAM KARARI NEDEN 11 MAYIS?

Prof. Dr. Şaduman Halıcı, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2025

Mustafa Kemal ve arkadaşlarına idam kararı verilen gün aynı zamanda Sevr dayatmasının yansımalarıdır. 11 Mayıs, sırf bir hüküm değil emperyalizmin zamanı iyi ayarlanmış bir iletisidir.

Bugün sizi 105 yıl önceye götüreceğim yine. **Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran, demokratik hukuk devletinin altyapısını kurumsallaştıran Atatürk ve arkadaşlarının ölüm cezasına çarptırıldığı gündür 11 Mayıs. Vahdettin 24 Mayıs'ta bu kararı, 27'sinde de Fevzi Çakmak Paşa'nın idamını onaylayacaktır.**

Emperyalistler, saray ve hükümeti için bu karar sonuçtur. O sonuca adım adım ulaşırlar. Düğmeye İstanbul'un işgaliyle basılır. 5 Nisan 1920 günü Damat Ferit sadrazam yapılır, işbirlikçi hükümet hazır. Sonra, 10 Nisan'da "Kürt-Nemrut" lakaplarıyla anılan eski vali Mustafa Paşa, Divanı Harbi Örfi başkanlığına getirilir. İşbirlikçi yargı da hazır. 23 Nisan günü bu mahkemeye olağanüstü yetki verilir. Mahkeme 24 Nisan'da Mustafa Kemal Paşa ve beş arkadaşını yargılamaya başlar.

"Nemrut" Mustafa Paşa başkanlığındaki bir Numaralı Divanıharp, 11 Mayıs günü kararını açıklar: İdam. Kim için? Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa, Kara Vasıf, Alfred Rüstem ve Dr. Adnan Adıvar ile Halide Edip için. Ne yapmış bu isimler?

Kuvayı Milliye adı altında fitne ve fesat çıkarmış. Zorla para toplamış, askere almış. Vergi ve askerlik kararına katılmayanlara işkence yaptırmış, işkenceyi teşvik edenlerin başını çekmiş, iç güvenliği bozmuş... Gerçek bambaşkadır. İki soru sorulmalıdır. Neden bu altı isim idama mahkûm edilmiştir? İdam kararı neden 11 Mayıs günü açıklanmıştır? Yanıtlayalım. İlk sorunun yanıtı idam cezasına çarptırılanların kişiliklerinde saklıdır. Anadolu'da emperyalizme meydan okuyanların önderi Mustafa Kemal'dir. O, egemenlik milletindir diyen TBMM'nin de başkanıdır. Ali Fuat Paşa, Milli Mücadele'nin askeri önderidir. Sivas'ta Umum Kuvayı Milliye Komutanı olarak atandığı günden beri görevini sürdürmektedir. Kara Vasıf Karakol Cemiyeti'nin lideri, Alaşehir Kongresi'nin cephe komutanı, Heyeti Temsiliye'nin Afyonkarahisar temsilcisidir. Alfred Rüstem 1918'de yazdığı Fransızca kitapla Ermeni meselesinde Türk tezini savunan isimdir. İstanbul'da kurulan Kilikyalılar Cemiyeti'nin üyesi, Sivas'ta Mustafa Kemal'in General Harbord'la görüşmesine eşlik eden isimdir. Ankara milletvekilidir. Adnan Adıvar yalnız TBMM'nin değil 600 yılı aşan Türk devletinin ilk sağlık ve sosyal yardım bakanıdır. Halide Edip işgalcilere miting kürsülerinde yanıt veren, milleti mücadeleye çağıran, "Türk bağımsız yaşayacaktır" kararlılığını ortaya koyan Türk kadınının simgesidir.

MALLARA EL KONULUR

Prof. Dr. Şaduman Halıcı, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2025

"Nemrut Mustafa" mahkemesi öfkesini idam cezasıyla dindirmez, mallarına da el koyar 11 Mayıs günü. Neden 10 Mayıs değil, neden 12 Mayıs değil... Filmi birkaç gün önceye sararak yanıtlayalım. Anadolu'yu geçtim, İstanbul halkı da açtır o günlerde. Memurlar maaş alamaz, işçiler grevdedir. Tramvay Şirketi işçileri ücretlerine zam ister, kabul edilmez. Şişli, Beşiktaş, Aksaray'daki işçiler de ayaklanır. İş bırakma eylemi vardır o günlerde İstanbul'da. Yurtseverler ise gizli gizi toplanıp kentte direniş kararları almakta veya emperyalist avından kaçıp Anadolu'ya koşmaktadır.

Milliyetçiler ülkenin dört yanında ayaktadır. Edirne'de 9 Mayıs'ta yapılan kongrenin ikinci gününde Şakir Kesebir, **"İstanbul'la uzlaşmak abesle uğraşmaktır"** der. **"Üzerimize düşen görev memleketimizi ve milletimizi korumak ve savunmaktır"** diyen Müftü Ahmet Efendi de ona katılır. **"Boşu boşuna oturursak miskinlik ve zilleti kabul etmiş oluruz"** cümlesi direniş isteğidir. Gözleri alev alev, gür sesi kararlı devam eder konuşmasına: "Düşman istilası tehlikesi olan bir yerde cihat farzdır". Salih Cevdet gençtir, neden hâlâ harekete geçilmediğini sorgular: "İrzimizi namusumuzu korumak için padişahın izin vermesine lüzum var mıdır?" Antepliler canhıraş vatan mücadelesini sürdürmektedir. **Binbaşı Hamdi Bey'in kuvvetleri Fransızları Kilis'e dönmeye mecbur bırakmıştır. Malta'da sürgünde olan Ziya Gökalp ise millettten beklentisini kızı Seniha'ya yazdığı mektupla dillendirir: "Birbirinize teselli veriniz. Bu zamanlar sabırla, tahammülle geçer."**

MİLLET UYANIYOR

Prof. Dr. Şaduman Halıcı, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2025

Millet uyanmıştır, direnme kararlılığındadır. Salih Cevdet'in "Denizdeyiz, gemimiz batarsa kayığa, o da batarsa simide, simit de batarsa yılana sarılacağız" cümlesindeki kararlılık, emperyalist işgalciler ve onların işbirlikçileri için tehlikelidir. Çünkü onlar 11 Mayıs günü açıklayacakları barış metninin Türk'te yaratacağı tepkiden, o tepkinin TBMM çatısı altında kitleselleşmesinden korkarlar. O gün Fransa başbakanı A. Millerand 26 Nisan'da San Remo'da verdikleri kararı, ileride Sevr adını alacak antlaşma hükümlerini Versay Sarayı'nda sunar İstanbul hükümetinin temsilcisi Tevfik Paşa'ya... Diyeceğim o ki 11 Mayıs günü yalnızca Mustafa Kemal ve arkadaşlarına idam gömleği giydirilmez. Aynı gün o gömlek Türk milletine de giydirilir. Türkü tarihten silmeye cüret eden o metin, yıllar sonra Türklükten istifa edecek Mustafa Sabri Efendi'yi bile çileden çıkarır. 21 Mayıs'ta Sultanahmet'te yapılan mitingde kürsüye çıkar ve şöyle seslenir: "Venizelos dünya savaşının sırf Yunan emelleri için yapıldığını iddia etse yeridir."

Emperyalistler ve işbirlikçileri Türk milleti Sevr idam fermanına boyun eğsin diye, Sevr'e boyun eğdirmeyeceklerin idam fermanından korksun diye bütün tuşlara aynı anda basar.

Kuvayı Milliye'yi yok etmek için Kuvayı İnzibatiye var gücüyle saldırır. Ahmet Anzavur da paşalık rütbesi verilerek İstanbul'dan Anadolu'ya salınır. Adapazarı'nı ele geçiren, Geyve Boğazı'na saldıran bu katil "Kuvayı Muhammediye" genel komutanı unvanını kullanır. İstanbul'dan gönderilen Binbaşı Çopur Hakkı ve adamları da İzmit-Adapazarı-Düzce-Bolu çizgisinde Kuvayı Milliyeci kılığına girer. Yağma çapul yapar, vergi salar. İngiliz-Damat Ferit propagandasını haklı çıkarmaktır amaç. Nedir o propaganda: "Bakin Kuvayı Milliye adındaki isyancılar milleti soyuyor!" İdam hükmünün gerekçesine de bu yazılmamış mıdır?

Vahdettin, 16 Mayıs'ta Kuvayı Milliye'ye kurşun sıkan 13 Kuvayı İnzibatiye mensubunu "gazi" diye anıp göğsüne Mecidiye Nişanı takarken Yunan'ın Anadolu'da 91 bin 63 eri, 3 bin 248 subayı, 937 otomobil ve kamyonu, arkasında da emperyalist dostları vardır.

Emperyalistlerin, sarayın ve hükümetinin yok etmeye ahdedtiği Mustafa Kemal ve arkadaşları ise zaferden emindir. Çünkü milletiyle el ve gönül birliği etmiştir. Millete yapılanları da defterine yazar. İşgalcileri defedince de o defteri açar. Her birini Yüzellilik adı verilen kara listesine alır önce. Sonra da vatansız bırakır. Gökalp'in kızına yazdığı gibi zafer sabredip birlik olanlarıdır.

Kaynak: Prof. Dr. Şaduman Halıcı, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2025

1 KASIM 1922: SALTANATIN KALDIRILIŞI: "TAHTI AKILLA YIKAN DEVRİM"

Naim Babüroğlu, Sözcü, 3 Kasım 2025

12 Ekim 1922... Saltanat kaldırılmadan önce, Rauf (Orbay) Mustafa Kemal'i ve Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'yı, Refet Paşa'nın Keçiören'deki evinde toplantıya çağırır. Toplantıda Rauf Bey; Meclis'in, saltanatın ve belki de hilafetin ortadan kaldırılacağı söylentisi nedeniyle kaygı ve üzüntü içinde olduğunu belirtir. Mustafa Kemal, bu en yakın üç arkadaşına, ayrı ayrı, padişahlık ve halifelik konusundaki düşüncelerini sorar. Aldığı yanıtlar, daha işin başında karşılaşacağı zorlukları gösteriyordu. Rauf Bey'in yanıtı dikkat çekicidir:

"Ben saltanat makamına ve hilafete vicdan ve duygu bakımından bağlıyım... Padişaha bağlı kalmak borcumdur. Halifeye bağlılık ise terbiyem gereğidir..."

Refet Paşa, Rauf Bey'in görüşlerine tümüyle katıldığını söyler.

Türkiye'de **"padişahlıktan, halifelikten başka bir yönetim biçimi söz konusu olamaz"** der.

Ali Fuat Paşa ise, Mustafa Kemal Paşa'yı desteklemez. Kaçamak yanıt verir:

"Moskova'dan yeni geldim. Kamuoyunun genel düşüncesini incelemeye zaman bulamadım."

Oysa... İstiklal Savaşı'nın başlangıcında, Vahdettin hem Mustafa Kemal'in hem de bu üç arkadaşının idam kararını onaylamıştı. Padişah İstiklal Savaşı'nda isyanlar çıkartmış, İngilizlerle işbirliği yapmıştı. En önemlisi... Meclis, 20 Ocak 1921 Anayasası'nda, **"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir..."** hükmünü kabul etmiş ve saltanatı yönetim dışına çıkarmıştı. Bütün bunlara karşın, en yakınında bulunan insanlar şimdi, padişahı koruyan bir tutum sergiliyorlardı. Batı'ya hayran mandacılar, padişahlık ve halifelik düzenini korumak isteyen tutucular, yaşadığı koşulları kavrayamayan **"aydınlar"** kalabalığı ise ayrı sorundu.

Hatta, Mustafa Kemal'e, padişah ve halife olmasını önerenler vardı.

Özetle, İstiklal Savaşı'nda var olan hedef birliği dağılmış, yol ayrımına gelmişti.

İzmir'in alındığı günlerde, o karmaşık ortamı Falih Rıfkı Atay şöyle kaleme alır:

"Mustafa Kemal'in rakiplerinin yüzleri, 'Ah bir kurşun, son bir kurşun göğsüne saplanmaz mı?' der gibi sapsarıydı. Hırs ve kinin ihanetle götürdüğü bu insanlar, şimdi bile, o günün anısını söndürmeye uğraşmıyorlar mı?.."

Hemen her yerde, saltanat ve hilafeti koruyup güçlendirme amacıyla olan insanlar ortaya çıkıyordu. Meclis'te, **"Yunanlardan kurtulduk, bakalım Mustafa Kemal'den nasıl kurtulacağız?"** diyebilen milletvekilleri bile ortaya çıkmıştı.

Fakat, Paşa kararlıydı... Uzun zaman önce, saltanatı ve halifeliği kaldırmaya zaten karar vermişti.

İşte, bu fırsatı, İngiltere'nin bir yazısı verdi. İngilizler, Lozan Barış görüşmeleri için, 16 Ekim 1922'de Vahdettin'e bir yazı gönderdiler. Lozan'a bir heyet göndermesini ve bu daveti Ankara'ya bildirmesini istiyorlardı. İngiltere, İstiklal Savaşı'na karşı işbirliği yaptığı Vahdettin'i, Türkiye'nin meşru temsilcisi sayıyordu. **Demek ki, artık saltanatın kaldırılmasının zamanı gelmişti.**

30 Ekim 1922'de Meclis başkanlığına, Mustafa Kemal'in de imzasının bulunduğu 80 imzalı bir önerge verildi. Önergede: **"Osmanlı İmparatorluğu'nun artık yıkıldığı, yeni bir Türk devletinin doğduğu, anayasal düzen ile egemenlik haklarının millete ait olduğu"** belirtiliyordu.

1 Kasım 1922...

Mustafa Kemal Meclis'te, yönetim sistemleriyle din arasındaki ilişkileri bilimsel olarak açıklayan, etkili ve ayrıntılı bir konuşma yaptı. Milletvekilleri arasında, uzun tartışmalar oluyordu.

Paşa, tartışmaları uzun süre komisyon odasının köşesinden izledi. Zamanın geldiğini anladı... Söz aldı, önündeki sıranın üzerine çıktı. Ve tarihi konuşmasını, büyük bir dikkatle yaptı:

"Hâkimiyet ve saltanat, hiç kimse tarafından hiç kimseye, bilim gereğidir diye görüşmeyle, tartışmayla verilmez. Hakimiyet ve saltanat; kuvvetle, kudretle ve zorla alınır.

Osmanoğulları, Türk milletinin hâkimiyet ve saltanatına zorla el koymuşlar; bu zorbalığı, altı yüzyıldan beri sürdürmüşlerdir. Şimdi de Türk milleti bu saldırganlara artık yeter diyerek ve bunlara karşı ayaklanarak hâkimiyet ve saltanatını, fiili olarak eline almış bulunuyor. Bu bir olup bittir... Burada toplananlar, Meclis ve herkes sorunu doğal bulursa, sanırım iyi olacaktır. Aksi durumda, yine gerçek, usulüne uygun olarak ifade olunacaktır; ancak, belki birtakım kafalar kesilecektir..."

Karşı çıkan Milletvekili Hacı Mustafa Efendi, saygılı bir sesle:

"Affedersiniz efendim; biz sorunu başka bir açıdan ele almıştık; açıklamalarınızla aydınlandık."

1 Kasım 1922, saat 20.40'tı...

Yasa tasarısı, oybirliğiyle kabul edildi.

Meclis, 623 yıllık Osmanlı saltanatına son vermişti.

Orta çağ büyük bir darbe almıştı.

Mustafa Kemal, 41 yaşındadır.

17 Kasım 1922...

Dolmabahçe açıklarında, İngiliz Ordusu'nun Malaya zırhlısı bekliyordu.

Vahdettin, zırhlıya adım attığı an, gemide selamlama topları ateşlendi.

Padişah, geminin arka direğinde dalgalanan İngiliz bayrağını selamladı.

Osmanlı devletinin 36'ncı Padişahı ve 115'inci İslam halifesi Sultan VI. Mehmet Vahdettin, bir düşman gemisiyle ülkeden kaçıyordu.

Atatürk, milletin kaderini saraylardan alıp halkın iradesine teslim etmişti.

Ve Cumhuriyet yönetimine giden süreçte, en önemli adım atılmıştı...

Naim Babüroğlu, Sözcü, 3 Kasım 2025

ONUNCU BÖLÜM

ANTLAŞMA (LOZAN VE MONTRÖ) BİLİNCİ: “İNGİLTERE LOZAN’I NEDEN GEÇ ONAYLADI?”

Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

“Lozan’da onursuz bir barış imzaladık. Bu, İngiltere’nin şimdiye dek imzalamış olduğu antlaşmaların en uğursuzu, en mutsuzu ve en kötüsüdür.” (Sir A. Ryan)

Atatürk ve Cumhuriyet düşmanı fesli Kadir ve müritlerine göre sözüm ona “Türkiye Lozan’da İngiltere’yle bir gizli antlaşma imzalayarak halifeliği kaldırma sözü vermiş! Bu nedenle İngiltere, halifelik kaldırılana kadar Lozan’ı onaylamamış!” **Lozan’ın İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya tarafından onaylanıp yürürlüğe girmesinin 100. yıldönümünde bu yalana yanıt verelim.**

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN’IN LOZAN’I ONAYLAMASI

23 Ağustos 1923’te TBMM, 25 Ağustos 1923’te de Yunan Parlamentosu Lozan Antlaşması’nı onayladı. Çünkü Türkiye ile Yunanistan arasında savaş esirlerinin ve sivil tutsakların değişimi, mübadele antlaşmasının uygulanması gibi öncelikli sorunları bir an önce çözmek gerekiyordu. İngiltere, Fransa ve İtalya ise kapitülasyonlar başta olmak üzere Türkiye’deki eski ayrıcalıklarını kaybedip üstüne üstlük, tam bağımsız yeni Türkiye’yi tanımak zorunda kalacakları için Lozan Antlaşması’nı onaylamak için hiç de acele etmediler.

LOZAN’IN İNGİLİZ PARLAMENTOSU’NDA GÖRÜŞÜLMESİ

Lozan Barış Antlaşması, 24 Temmuz 1923’te imzalandıktan sonra İngiliz Parlamentosu kapanıp tatile girdi. 1923 yılının sonlarına doğru açıldığında da İngiltere için öncelikli sorunlar görüşülüp karara bağlandı. İngiltere Parlamentosunda Lozan Barış Antlaşması’nın onaylanması, antlaşmanın imzalanmasından yaklaşık 5,5 ay sonra ancak 15 Ocak 1924’te gündeme geldi. O sırada İngiltere’de muhafazakâr Stanley Baldwin Hükümeti iktidardaydı. Bu hükümet Lozan’ı onaylamayı düşünüyordu. Fakat 16 Ocak 1924’te Baldwin hükümeti istifa etti. İstanbul’dan Londra’ya gönderilen 1924 Türkiye Yıllık Raporu’nda Lozan Barış Antlaşması’nın İngiliz Parlamentosu’ndaki onay sürecinin gecikmesinin Baldwin hükümetinin istifasından kaynaklandığı belirtiliyordu.

İngiltere’de 22 Ocak 1924’te İşçi Partisi iktidara geldi. İşçi Partisi lideri Ramsay MacDonald, Dışişleri Bakanlığı görevini de üzerine alınca Lord Curzon dönemi sona erdi. **İngiliz İşçi Partisi lideri Ramsay MacDonald, 12 Şubat 1924’te Avam Kamarası’nda yaptığı konuşmada. Lozan Antlaşması’nın ve eklerinin basılmasını ve milletvekillerine dağıtılmasını önerdi. Görüldüğü gibi imzalanmasının üstünden yaklaşık yedi ay geçtiği halde İngiltere’de henüz Lozan Antlaşması basılıp milletvekillerine dağıtılmamıştı bile.**

3 Mart 1924’te Avam Kamarasında Yarbay Howard Bury, Dışişleri Bakanı’na, Ormsby Gore da başbakana, “Lozan Antlaşması’nın ne zaman onaylanacağını” sormuş. Başbakan, gerekli mevzuatın Lordlar Kamarası’na sunulduğunu, yakında Avam Kamarası’na da sunulacağını, sömürgelerin de antlaşmanın onaylanmasında hemfikir olduklarını, ancak onayın gerçekleşmesi konusunda kesin bir tarih veremeyeceğini belirtti.”

İngiltere’de Lozan Antlaşması’nın onaylanmasıyla ilgili yasa tasarısı 6 Mart 1924’te Lordlar Kamarası’nda kabul edilip Avam Kamarası’na gönderildi. Avam Kamarası’nda 6 Haziran 1924’te gerçekleşen Lozan görüşmelerinde, İngiliz sömürgelerinden Lozan Konferansına tam yetkili temsilcilerin çağrılmaması eleştirildi. Sevr ile Lozan’ı karşılaştıran İngiliz politikacılar, **İngiltere’nin Sevr’de kazandıklarını Lozan’da kaybetmesi nedeniyle genel olarak Lozan’ı eleştirdiler.** Daha önce basına verdiği demeçte, **“Türkiye’nin Lozan’daki başarısı medeniyetin hezimetidir” diyen Lloyd George**, Avam Kamarası’nda yaptığı konuşmada da İngiliz çıkarlarına aykırı bulduğu Lozan’ı eleştirdi. Bazı İngiliz politikacılar, Lozan’a göre Milletler Cemiyeti’nin, kendilerinden boğazların güvenliğini sağlama garantisi istemesinin, gelecekte İngiltere’yi bir savaşa sürüklemesinden endişelendiklerini dile getirdiler. **“Daily Telegraph, 28 Temmuz 1923. Eski İngiltere Başbakanı Lloyd George “Lozan Türkiye’nin başarısı, medeniyetin başarısızlığıdır” demişti. Doğru, ancak Lozan, medeniyetin değil emperyalizmin yenilgisidir.** İngiltere’de Lozan hakkındaki en ağır değerlendirmelerden birini Sir Andrew Ryan yaparak **“Lozan’da onursuz bir barış imzaladık. Bu, İngiltere’nin şimdiye dek imzalamış olduğu antlaşmaların en uğursuzu, en mutsuzu ve en kötüsüdür”** diyecekti.

İngiltere'nin Lozan Antlaşması'nı geç onaylamasının önemli nedenlerinden biri antlaşma imzalandıktan sonra Meclis'in tatile girmesi, Meclis açıldıktan sonra da başka sorunların gündemi meşgul etmesiydi. Bunun yanında antlaşmayı onaylamak isteyen Baldwin hükümetinin istifası da süreci geciktirmişti. Ayrıca Lozan görüşmelerine davet edilmeyen İngiliz sömürgelerinin, özellikle Kanada'nın, antlaşmanın onayını geciktirmesi de başka bir nedendi. O günlerde İrlanda'nın bağımsızlık mücadelesi de süreci yavaşlatmıştı. Çok daha önemlisi İngiltere, hiç de memnun olmadığı Lozan'ı onaylamak için acele etmiyordu. Tarihçi Sevtap Demirci, **İngiltere'nin Lozan'ı geç onaylamasının nedenini Musul sorununa bağlayarak** şöyle diyor: "Antlaşmanın İngiltere tarafından onaylanması ile Musul sorununun halledilmesinin aynı zamana denk gelmesinin tesadüf olduğunu söylemek saflık olacaktır. Bu, **Musul sorununun İngiltere tarafından Milletler Cemiyeti'ne havale edilmesiyle İngiltere'nin antlaşmayı onaylamasının aynı günde, gerçekleşmiş olmasıyla açıklanabilir.**" Avam Kamarası'nda 1 Nisan 1924'te görüşülmeye başlanan **Lozan Antlaşması, 6 Haziran 1924'te İngiliz Parlamentosu'nda onaylandı. İngiltere'de Lozan'ın onay süreci, onay belgelerinin Paris'e teslim edildiği 6 Ağustos 1924'te tamamlanabildi.**

Kaynak: Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

İNGİLTERE, SALTANATÇILARA VE HİLAFETÇİLERE GÜVENİYOR

Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

Lozan Barış Antlaşması imzalandığında İngiltere, Türkiye'deki saltanatçıların ve hilafetçilerin desteklediği muhalefete güveniyordu. **"İngilizler; saltanatçı, hilafetçi muhalefetin baskısıyla Mustafa Kemal'in kontrolündeki Ankara hükümetinin devrileceğini**

düşünüyordu.İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiser Vekili Henderson, Lozan'ın imzalandığı gün, 24 Temmuz 1923'te Türkiye'deki gelişmeleri Londra'ya raporlarken, son zamanlarda Mustafa Kemal'in etkinliğinin hızla azaldığını, saltanatın kaldırılmasının, Halk Partisi'nin kurulmasının ve kişisel husumetlerin bunda etkili olduğunu belirterek şöyle diyordu: **"İstanbul'da saltanatı yeniden diriltmek yönünde önemli bir cereyan var. Doğu Anadolu da saltanatçıdır sanılıyor, ama Anadolu'nun öteki bölgelerinde ve özellikle Ankara'da saltanatı diriltme emeli yok.**

Mustafa Kemal'in kişisel muhalifleri de saltanatçılığa dayanmak istiyorlar. (Mustafa) Kemal artık eskisi kadar Türkiye'nin lideri durumunda değil. Kontrolü, önemli ölçüde geri alamayacağı biçimde Rauf Bey'e kaptırmış görünüyor." Henderson'un telgrafının satır aralarından, Lozan imzalanırken İngiltere'nin, Türkiye'de saltanatçı-hilafetçi muhalefetin güçlenmesini ve Mustafa Kemal'in zayıflamasını beklediği anlaşılıyor. İngiliz Yüksek Komiseri Henderson, başka bir raporunda, **"Söylemeye gerek yoktur ki M. Kemal'in saygınlığını artıran şey, İngiltere'nin prestijimizi azaltır"** diyordu. Yani İngiltere, M. Kemal Paşa'nın, halkın gözünden düşmesini, saltanatçı, hilafetçi desteğine sahip muhalefetin güçlenmesini dört gözle bekliyordu. "Henderson, 7 Ağustos 1923 tarihli raporunda da yakında M. Kemal'in başkomutan sıfatının sona ereceğini ve otoritesinin bir kat daha azalacağını, Rauf Bey'in başbakan olacağını, M. Kemal'in yalnız Meclis Başkanı kalacağını, subaylar arasında hoşnutsuzluk olduğunu; Ali İhsan (Sabis) ve Nurettin paşaların muhalefette ve Konya'daki İttihad-ı Zabitan örgütüyle ilişkide olduğunu yazıyordu. Bu raporun altına, Foreign Office'ten D. G. Osborne şu notu düşüyordu: **"Türkiye, kötü zamanların hiçbirini üzerinden atamadı. Zaten hiçbir zaman ıslah olmamış, değişmemişti. Şimdi bir avuç yurtseverin, Türk'ü değiştirebileceği şüphelidir. M. Kemal, ameliyatla onu tedavi edebileceğini umuyor. Bu yüzden çöküşün iki ana kaynağı olan saltanatı ve yabancı nüfuzunu budadı. Ama hastalık, organik gibi, Türk'ün uygarlaşma yeteneği olmayan bünyesinde gibi görünüyor... Ankara'nın merkezi otoritesi başarısızlığa uğruyor. M. Kemal'in politikasına karşı muhalefetin, Türk muhafazakârlığının, evrime ve yenileşmeye karşı direnişin sembolü olan saltanatı diriltmek etrafında kristalleşmesi anlamlıdır."** Osborne, burada önemli bir itirafta bulunarak **Osmanlı'nın çöküşünün iki kaynağını "saltanat ve yabancı nüfuzu"** olarak açıklıyordu.

İngiliz belgelerinden anlaşıldığı kadarıyla İngiltere, Lozan sonrasında Türkiye'de Mustafa Kemal'in otoritesinin zayıflayıp saltanatçıların ve hilafetçilerin desteklediği muhalefetin güçleneceğini, böylece Türkiye'de yeniden eski düzene döneceğini öngörüyordu. İşte bu nedenle İngiltere, Lozan Barış Antlaşması'nı onaylamak için hiç acele etmiyordu.

Kaynak: Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

İSMET İNÖNÜ GERÇEĞİ AÇIKLAMIŞTI

Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

Lozan kahramanı İsmet İnönü'ye göre, İngiltere ve Müttefiklerinin Lozan Barış Antlaşması'nın onayını geciktirmelerinin temel nedeni, Ankara rejiminin krize yuvarlanmasını, TBMM hükümetinin devrilmesini beklemeleriydi. İnönü'ye göre Müttefikler, isteksiz oldukları halde Lozan'ı imzalamışlardı. Çünkü savaşı göze alamamışlardı ve Türkiye'de yeni rejimin, ortaya çıkacak tepkilere karşı koyamayarak devrileceğini ümit etmişlerdi. İsmet Paşa'nın hatıralarından okuyalım: **"Ümit şu: Yeni devlet kuruluşu ile beraber, medeni ve hukuki bir devletin bütün inkılaplarını da yapmaya başlayacaktır. Devletin idare şekli değişmiş, milli iradenin hâkim olduğu bir cemiyet hedef olarak alınmıştır. Bunun üzerine yürümeye başlanmış, hukuki ve idari sistemlerle büyük ıslahata girilmiştir. Bu ıslahatı memleket ne ölçüde hazmedecek ve kabul edecek ve ne ölçüde tepkiler olacak? Bu bir muamma idi. Galip devletler, kendisine hiçbir suretle yardım edilmeyecek yeni Türk Devleti'nin, içeride çıkacak karşı koymalara ne kudret göstereceğini görmek, ölçmek istiyorlardı. Bütün bu ümitler, ayrı ayrı çetin imtihanlar geçirilerek silinmiştir."**

İsmet İnönü haklıydı. **İngiltere'nin, Lozan Barış Antlaşması'nın onaylanmasını geciktirmesinin temel nedeni, tam bağımsız Türkiye'nin uzun ömürlü olmayacağı, Ankara'daki Kemalist hükümetin kısa sürede devrileceği düşüncesi idi.** Bu nedenle İngilizler, memnun olmadıkları Lozan'ı onaylamak, Türkiye'yi diplomatik olarak tanımak ve Ankara'da büyükelçilik açmak için hiç acele etmediler. İngiltere, 1930'a kadar Ankara'ya büyükelçi göndermediği gibi Müttefiklerinin de Ankara'ya büyükelçi göndermemesini istedi. Ayrıca uzun yıllar boyunca Türkiye'ye tek kuruş kredi de vermedi. Ayrıca Lozan'ı geç onaylayan tek ülke İngiltere değildi. Örneğin Fransa Parlamentosu Lozan'ı, İngiltere'den de sonra 25 Ağustos 1924'te onayladı. Çünkü Lozan, Fransız çıkarlarına da aykırıydı. Sözün özü, Atatürk düşmanı fesli Kadir ve müritlerinin, "İngiltere, Lozan'ı onaylamak için halifelğin kaldırılmasını bekledi" iddiası koca bir yalandır. Kaynak: Sinan Meydan, 21 Ağustos 2024, Cumhuriyet

İKİNCİ LOZAN ANLAŞMASI (ONAYLANMADI)

Türkiye'nin, 24 Temmuz 1923'de İngiltere ve müttefikleriyle Lozan'da yaptığı Barış Antlaşması'nda Japonya var ama ABD yok. ABD gözlemci. 24 Temmuz 1923'ün ardından 6 Ağustos 1923'de, Lozan'da, iki ülkenin temsilcisi (İsmet İnönü ve J. Clark Grew*), Türkiye ile ABD arasında Ticaret ve Dostluk Anlaşmasını imzalamış. Buna, tarihte **"2. Lozan Anlaşması"** deniliyor. Bu ikili anlaşma, ABD Parlamentosunda her yıl görüşülmüş. 1927 yılındaki görüşmelerde, ABD Parlamentosunun sertlik yanlısı olan etkili bir üyesi bakın ne demiş(**): **"Timurlenk kadar hunhar, Müthiş İvan kadar korkusuz ve sefih, kafatasları üzerine oturan Cengiz Han kadar kepaze, ancak çok zeki bir lider olan Mustafa Kemal'in kurmuş olduğu Cumhuriyet; Avrupa ve bizler için başarısızlığımız ve yüz karamızdır. Lozan barışı karşısında Avrupa mağluptur. Avrupa, Türkler karşısında küçülmüştür."** Böyle bir söylemden sonra anlaşma kabul edilir mi? Edilmemiş. ABD, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Lozan Antlaşması'nı tanımamış. Ancak, ABD ve İngiltere, Atatürk'ün ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kalıcı olduğunu anlamış. 1927'de Ankara'ya büyükelçi göndermiş. Emperyalistler ve işbirlikçileri, 'SEVR'i sever; 'LOZAN'dan ve 'MONTRÖ'den nefret eder. (*) J. Clark Grew 1927-1932 arasında Türkiye'de, ABD'nin Büyükelçiliğini yapmış. (**) Bu bilgiyi Atatürkçü Düşünce Derneği yayınlarından edindim.

1936 MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Montrö'yü ortadan kaldırmak Boğazlardaki Türk kilidini kırmak ve Boğazları savunmasız bırakmak demektir.

Meclis Başkanı Mustafa Şentop, geçen hafta katıldığı bir televizyon programında, **"Cumhurbaşkanı, İstanbul Sözleşmesi'nden kararname ile çekildiği gibi Montrö'den de çekilebilir"** dedi. Mustafa Şentop, farkında değil(!) ama Atatürk Türkiye'si, 162 yıl devam eden **"Boğazlar Sorunu"**nu, 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile ulusal çıkarlara uygun olarak çözdü. Boğazlar, 85 yıldır Türkiye'nin egemenliği altında. **Bugün Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni tartışmaya açmak, Türkiye'nin karşısına ikinci bir "Boğazlar Sorunu" çıkaracaktır. Montrö düzeninin yıkılmasıyla Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki 85 yıllık "tam egemenliği" de sona erecektir.**

SEVR'DEN LOZAN'A BOĞAZLAR

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

30 Ekim 1918 tarihli 'Mondros Ateşkes Antlaşması'nda Boğazların yabancı devlet gemilerine açılması ve İtilaf Devletleri'nin hâkimiyetine girmesi öngörüldü. 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'na göre Boğazlar ile Marmara Denizi, gerek barış, gerek savaş zamanında tüm devletlerin ticaret ve savaş gemileriyle sivil ve askeri uçaklarına açık tutulacaktı. Ayrıca Boğazlar Bölgesi'nin yönetimi çok geniş yetkili bir Boğazlar Komisyonu'na devredilecekti. Türkiye'nin üye olmayacağı bu komisyonun kendine özgü bir sancağı, bütçesi, teşkilatı, özel polis gücü olacaktı. Boğazlar Bölgesi silahsızlandırılacaktı. Böylece, İstanbul'u da içine alan Boğazlar Bölgesi Türkiye'nin elinden çıkarak fiilen bir İngiliz, Fransız ve İtalyan özerk bölgesi olacaktı.

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'na ek Lozan Boğazlar Sözleşmesi'ne göre Boğazların yönetimi, başkanı Türk olan bir Boğazlar Komisyonu'na bırakıldı. Sevr'de Boğazlar Komisyonu'na verilen geniş yetkiler Lozan'da kaldırıldı. Boğazlar bölgesinde, barış ve savaş zamanında, ticaret gemileri, savaş gemileri ve uçaklar için geçiş serbestliği kabul edildi. Ancak barışta, Karadeniz'e kıyısı olmayan devletlerin savaş gemilerine tonaj sınırı konuldu. Geçiş güvenliğinin sağlanması için Boğazların her iki kıyısında 20 km. uzaklıktan geçen çizgiye kadar asker bulundurmamak yasaklandı. Askersizleştirilen Boğazlarda Türkiye'nin güvenliği Milletler Cemiyeti'nin garantisi altına alındı.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİNİN İMZALANMASI: 1936

Lozan Anlaşması ile İstanbul ve Boğazlar düşmandan temizlendi. Ancak, Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin Türkiye için iki olumsuz yönü vardı: Birincisi, Boğazlar askerden arındırıldığı için Türkiye Boğazlarda asker bulunduramıyordu. İkincisi, bir Boğazlar Komisyonu kurulmuştu. **Montrö Sözleşmesi sonrası Türk ordusu hemen Boğazlara girdi. Atatürk, ilk fırsatta Lozan Boğazlar Sözleşmesi'ni değiştirmek istiyordu. 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile bunu başardı. Atatürk, "Lozan'ın Montrö'de taçlandığını" söyleyecekti.**

1930'ların başında Atatürk Türkiye'si, Mussolini İtalya'sının Doğu Akdeniz ve Balkanlardaki saldırgan politikalarını yakından takip ediyordu. Türkiye, 1933'te Londra Silahsızlanma Konferansı'nda ve 1935'te Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nda Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesini talep etti. 1935'te İtalya'nın Habeşistan'a saldırması ve 12 Ada'yı silahlandırmaya başlaması, Almanya'nın Ren bölgesine asker çıkarması ve Lokarno Güvenlik Antlaşmalarına son vermesi Türkiye'ye aradığı fırsatı verdi. **Atatürk, "Avrupa'nın durumu böyle bir girişim için elverişlidir. Bu işi kesinlikle başaracağız"** diyerek harekete geçti. Türkiye, 11 Nisan 1936'da Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin imzacı ülkelerine birer muhtıra vererek yeni bir Boğazlar rejimi belirlemek için konferans toplanmasını istedi. Konferans 22 Haziran 1936'da İsviçre'nin Montreux şehrinde toplandı. Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Aras başkanlığında 11 kişiden oluşan Türk temsilciler kurulu 17 Haziran 1936'da İsviçre'ye hareket etti. **20 Temmuz 1936'da İngiltere, Fransa, Japonya, Sovyetler Birliği, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan ve Türkiye, toplam 29 madde, 4 ek ve bir de protokolden oluşan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni imzaladılar. Sözleşme gereği Türk ordusu, 21 Temmuz 1936'da Boğazlar bölgesine girdi. TBMM, 31 Temmuz 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni teşekkürle ve oy birliğiyle 3056 sayılı kanunla kabul edip onayladı. Böylece 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan beri tam 162 yıl devam eden "Boğazlar Sorunu", 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile ulusal çıkarlara uygun olarak çözüldü.**

TÜRKİYE'NİN MONTRÖ COŞKUSU: LOZAN VE MONTRÖ GÜNLERİ

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin onaylandığı meclis görüşmelerinde birçok milletvekili Montrö'yü ve Atatürk'ü övücü konuşmalar yaptı. Cumhurbaşkanı Atatürk'e, Başbakan İsmet İnönü'ye ve Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Aras'a teşekkür edildi. Daha sonra Isparta Milletvekili İbrahim Demiralay'ın kabul edilen önergesi gereğince Çanakkale şehitlerine 1 dakikalık saygı duruşunda bulunuldu. Denizli Milletvekili Mazhar Müfit Kansu'nun teklifi kabul edilerek meclisin Atatürk'e saygı ve teşekkürlerini sunmak üzere 7 kişi seçildi. Sonra 4 milletvekilinin "bütün şehitliklere çelenk konulmasını" isteyen önergesi okundu. Ayrıca **Kocaeli Milletvekili Süreyya Yiğit'in, Montrö'nün konuşulduğu meclis görüşme tutanaklarının bastırılıp köylere kadar dağıtılmasını isteyen önergesi kabul edildi. 10 Ağustos 1936 tarihli ve Cumhurbaşkanı Atatürk imzalı bir**

kararnameyle meclisteki Montrö Boğazlar Sözleşmesi görüşmelerini içeren meclis tutanaklarının basılıp köylere kadar dağıtılması için 2500 lira harcanması onaylandı.

1940'lerde 24 Temmuzlar “Lozan ve Montrö Günleri” olarak kutlandı. Her yıl Lozan ve Montrö Günlerinde Halk Evlerinde özel programlar yapıldı. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda Boğazları savaşıran taraflara kapatmasında Montrö Boğazlar Sözleşmesi etkili oldu. Bu nedenledir ki, savaş sonrasında **CHP, 7 Temmuz 1945'te Halk Evlerine gönderdiği bir genelgeyle 24 Temmuz'da “Lozan ve Montrö Günlerinin” coşkuyla kutlanmasına devam edilmesini istedi.**

TÜRKİYE'NİN MONTRÖ KAZANIMLARI

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Türkiye'nin Boğazlarda elde ettiği önemli kazanımlar şunlardır: Sözleşmedeki hükümleri uygulayan ve denetleyen taraf Türkiye'dir. Karadeniz'e kıyısı bulunmayan devletlerin denizaltıları ve uçak gemileri Boğazlardan geçemeyecektir. Karadeniz'e kıyısı bulunan devletler, Karadeniz dışında yaptırdıkları veya satın aldıkları denizaltıları Türkiye'ye zamanında haber verilerse Boğazlardan geçirebileceklerdir. Denizaltılar Boğazlardan birer birer, gündüz ve su üzerinden geçecektir.

Barış zamanlarında savaş gemileri Boğazlardan geçebilmek için 8 gün içinde Türk Hükümeti'ne bildirim yapmak zorundadır. Bu bildirimde gemilerin gidecekleri yer, adları, türleri ve sayıları, gidiş dönüşte taşıdıkları yükler bildirilecektir. Boğazlardan geçiş 5 gün içinde olacaktır. Daha fazla Boğazlarda kalmak yasaktır. Geçiş sırasında donanma komutanı, Boğaz girişindeki bir işaret istasyonuna emrindeki kuvvetin açık ve seçik bileşimini bildirecektir.

Barış zamanlarında Boğazlarda transit olarak bulunabilecek tüm yabancı deniz kuvvetlerinin en yüksek tonaj toplamı 15 bin tonu geçmeyecektir. Söz konusu kuvvetler 9 gemiden çok olmayacaktır.

Karadeniz'e kıyısı bulunmayan devletlerin barış zamanında Karadeniz'de bulunduracakları savaş gemilerinin tonajı 45 bin tonu aşmayacak ve bu gemiler 21 günden fazla Karadeniz'de kalmayacaktır.

Savaş zamanlarında savaşıran herhangi bir devletin savaş gemilerinin Boğazlardan geçmesi yasaktır.

Savaş zamanlarında Türkiye savaşıran ülke durumundaysa veya bir savaş tehdidiyle karşı karşıyaysa Boğazlardan savaş gemilerinin geçip geçmemesi tamamen Türkiye'nin kararına bağlıdır.

Sivil hava araçları Türkiye'ye 3 gün önce ön bildirim yaparak kendilerine gösterilen hava yollarını kullanacaklardır. Askeri uçakların Boğazlar üzerinden geçişine izin verip vermeme yetkisi Türkiye'ye bırakılmıştır.

Uluslararası Komisyon'un yetkileri Türkiye'ye geçmiştir.

Türkiye, Boğazlarda yeniden asker bulundurabilecektir.

Türkiye, Boğaz geçişlerinde “sağlık kontrolü”, “fenerler”, “şamandıralar” ve “kurtarma hizmeti” için vergi ve harç alacaktır. (Geçiş ücretleri 2.5 Frank kuru üzerinden belirlenmiştir.) Bu özellikleriyle **Montrö, kelimenin tam anlamıyla, “Boğazlardaki Türk kilidi”dir. Montrö'yü ortadan kaldırmak Boğazlardaki Türk kilidini kırmak ve Boğazları savunmasız bırakmak anlamına gelir.**

MONTRÖ ORTADAN KALKARSA NELER OLUR?

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Montrö ile Türkiye Boğazlarda “mutlak egemenlik” kurmuştur. “Uluslararası Boğazların hiçbirinde, Montrö'de Türkiye'ye verilen nitelikte yetkiler hiçbir kıyı devletine verilmemiştir.” **Montrö ortadan kalkarsa Türkiye, Boğazlardaki “mutlak egemenliğini” kaybeder. Montrö'nün ortadan**

kalkması Türkiye için ciddi bir milli güvenlik sorununa neden olacaktır. Çünkü herhangi bir sıcak veya soğuk savaş tehlikesi durumunda Türkiye, Boğazlara ve oradan Karadeniz'e girecek savaş gemilerini, uçak gemilerini, denizaltıları, savaş uçaklarını engelleyip kendi güvenliğini sağlayamayacaktır.

Büyük baskılar altında kalan Türkiye tarafsızlığını koruyamayacaktır. Oysa **II. Dünya Savaşı'nda, Türkiye, Montrö sayesinde savaşan taraflara Boğazları kapatabilmiş ve savaş dışında kalabilmiştir.** Montrö Boğazlar Sözleşmesi, "Karadeniz'e kıyısı olan ve olmayan ülkeler" ayrımı yapmış, "Karadeniz'e kıyısı olan ülkelere" bazı ayrıcalıklar tanıırken, diğer ülkeleri sınırlamıştır. Böylece Türkiye Montrö ile kendine kuzeybatıdan bir güvenlik kalkanı oluşturmuştur. Montrö ortadan kalkarsa işte bu güvenlik kalkanı da ortadan kalkacaktır.

AMERİKA'NIN AŞAMADIĞI ENGEL: MONTRÖ MADDE 18

Montrö, Karadeniz'e kıyısı olmayan İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya ve Amerika gibi emperyalist devletlere Karadeniz'in kapılarını kilitlemiştir.

Dünya Savaşı sonrası Rusya, Montrö'yü değiştirmek istediğinde Amerika kendi çıkarları açısından Türkiye'nin yanında durdu, Montrö rejimini savundu. Ancak bugün itibarıyla **Amerika Montrö'den rahatsızdır. Çünkü Montrö'nün 18. maddesi, Karadeniz'i Amerikan emperyalizmine de kapatmıştır.** Söz konusu maddeye göre Karadeniz'e kıyısı olmayan ülkelerin Karadeniz'deki savaş gemilerinin toplam tonajının, 30 bin tondan (zorunlu hallerde 45 bin tondan) fazla olmaması, bu ülkelerden herhangi birinin tonajının toplam tonajın üçte ikisini aşmaması, Karadeniz'e insani bir amaçla gönderilecek deniz kuvvetinin de 8 bin tonu geçmemesi, bu kuvvetlerin de Türk Hükümeti'nden izin alarak Karadeniz'e girebilmesi ve bu kuvvetlerin burada bulunmalarının amacı ne olursa olsun Karadeniz'de 21 günden çok kalamamaları Amerika'nın elini kolunu bağlamaktadır. **Montrö'nün işte bu 18. maddesi nedeniyle Amerikan donanması, denizaltıları, uçak gemileri Karadeniz'e girememekte, girse de 21 günden fazla kalamamaktadır. Hâlâ geçerli olan "uluslararası ana kurucu metinler durumundaki Lozan'ı ve Montrö'yü tartışmaya açmak, Türkiye Cumhuriyeti'nin "toprak bütünlüğünü" ve "bağımsızlığını tartışmaya" açmaktır. Montrö'yü ve Lozan'ı tartışmaya açarsanız Sevr'i kucağınızda bulursunuz. Hangi yurtsever böyle bir şey isteyebilir?**

Kaynak: Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

ONBİRİNCİ BÖLÜM

BARIŞ BİLİNCİ:

ATATÜRK'ÜN DÜNYA BARIŞINI KORUMA FORMÜLÜ

Sinan Meydan, 25 HAZİRAN 2025, Cumhuriyet

"Kesin düşüncem şudur ki, eğer devamlı barış isteniyorsa ulusların durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın genelin refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir" Atatürk, 1935.

Kuzeyimizde Rusya-Ukrayna Savaşı devam ederken, güneyimizde İsrail'in Filistin'e yönelik saldırıları devam ediyordu ki, birden bire İsrail-İran Savaşı başladı. İsrail'in doğal müttefiki ABD'nin İran'a saldırması ve İran'ın da bu saldırıya karşılık vermesi üzerine insanlar birbirine, "Bu ateş bize de sıçrar mı?", "III. Dünya Savaşı çıkar mı?" diye sormaya başladı. Ben bu yazıyı kaleme alırken "ateşkes" ilan edildi. Peki ya barış? Bugün emperyalist, faşist, saldırgan, diktatör, hatta yarı şizofren liderlerin dünyasında "gerçek barış" hiç ulaşılamaz bir hayal sanki... Bugün dünyanın herhangi bir yerinde barışa kafa "yoranların, günümüzün yaşayan liderlerinden çok, düşünceleriyle yaşayan **Mustafa Kemal Atatürk**'ten alabilecekleri çok önemli dersler var.

BARIŞIN ANLAMI

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Emperyalist işgale ve kapitalist sömürüye karşı direnen **Mustafa Kemal Atatürk için "barış" demek her şeyden önce "tam bağımsızlık" demektir. Çünkü emperyalist işgalin, kapitalist sömürünün devam ettiği yerde gerçek barışın sağlanması olanaksızdır.** Bu nedendir ki Atatürk, önce Kurtuluş Savaşı sırasında, sonra da Lozan Görüşmeleri sürecinde Türkiye'yi tam

bağımsızlığa kavuşturmayacak “sahte barış” tekliflerini (Sevr Antlaşması’nı ve yumuşatılmış Sevr’leri) reddetmiş, ısrarla **“tam bağımsızlığı sağlayacak gerçek barış”** için direnmiştir. Örneğin, Lozan Görüşmeleri sırasında İtilaf devletlerinin kapitülasyonların kaldırılmasına yanaşmaması üzerine 30 Ocak 1923’te İzmir’de, **“Barış istiyoruz dediğim zaman bilinmelidir ki, “bağımsızlık ve egemenlik istiyorum”** demişti. 2 Şubat 1923’te yine İzmir’de **“Arkadaşlar, barış istiyoruz; fakat dediğim gibi tam bağımsızlık istiyoruz. Barışın anlamı budur...”** demişti.

İtilaf devletleri, Lozan’da, kapitülasyonların Türkiye’nin istediği şekilde -kayıtsız şartsız biçimde- kaldırılmasına yanaşmayınca **Lozan Konferansı** kesintiye uğradı. İngiltere ve Fransa dünya kamuoyunda “Türkiye’nin barış istemediği” propagandasına başladılar. Bunun üzerine **Atatürk**, 16 Mart 1923’te -Lozan Görüşmelerine ara verilen günlerde- Adana’da, çiftçilerle konuşmasında, modern insanlık tarihine altın harflerle yazılacak şu cümleleri kurdu:

“Ne olursa olsun şu veya bu sebepler için milleti savaşa sürüklemek taraftarı değilim. Savaş zorunlu ve yaşamsal olmalı. Gerçek ve kesin düşüncem şudur: Ben milleti savaşa götürünce vicdanımda azap duymamalıyım. ‘Öldüreceğiz’ diyenlere karşı ‘ölmeyeceğiz’ diye savaşa girebiliriz. Lakin millet hayatı tehlikeye girmedikçe savaş bir cinayettir.”

Gerçekten de Atatürk’ün “haksız”, “hukuksuz” bir savaşı yoktu. O, tüm ömrü boyunca “Öldüreceğiz” diyenlere karşı “Ölmeyeceğiz” diyerek savaşıyordu. 24 Temmuz 1923’te **Lozan Barış Antlaşması** imzalandı. Kapitülasyonlar kaldırıldı. Yabancı kapitalist şirketlere yeni ayrıcalıklar verilmedi. Türkiye’nin toprak bütünlüğü kabul ettirildi. Böylece **“tam bağımsızlık”**, dolayısıyla **gerçek barış** sağlandı.

Atatürk, Lozan’da sağlanan barışı, üstelik 1930’ların faşizm çağında, **“Yurtta barış dünyada barış”** formülüyle kalıcı bir barış düzeni haline getirdi. Atatürk, ilk olarak 20 Nisan 1931’de millete beyannamesinde CHP’nin genel siyasetini **“Yurtta barış dünyada barış için çalışıyoruz”** diye özetledi.

Atatürk, gerçekten de söylediği gibi “barış” için çalıştı. Atatürk’ün liderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti, dünyadaki tüm gerçekçi barış çabalarını destekledi. Türkiye, komşu devletler başta olmak üzere tüm devletlerle iyi ilişkiler kurmayı esas aldı. Bu bağlamda çok sayıda dostluk ve kardeşlik antlaşması imzaladı. Türk-Yunan dostluğunu kurdu. Kurtuluş Savaşı’ndan beri devam eden Sovyet dostluğunu yeni antlaşmalarla güçlendirdi. **1932’de Milletler Cemiyeti’ne üye olarak Avrupa ile 1934’te Balkan Antantı’nı imzalayarak Balkan ülkeleri ile ve 1937’de Sadabat Paktı’nı kurarak İslam ülkeleri ile iyi ilişkiler geliştirdi.**

Atatürk, Kurtuluş Savaşı sonrasında Türkiye’nin belli başlı sorunlarını, sıcak savaşla değil, diplomasiyle çözdü. 1922’de Doğu Trakya’yı, 1923’te İstanbul’u, 1923’te ve 1936’da Boğazları, 1938’de Hatay’ı savaşımsız antlaşma yöntemiyle kurtardı. (1922) Mudanya, (1923) Lozan ve (1936) Montrö ile Türkiye Cumhuriyeti’nde kalıcı barış sağlandı.

Kaynak: **Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021**

ATATÜRK’ÜN BARIŞ FORMÜLÜ

Sinan Meydan, Sözcü, 29 Mart 2021

Mustafa Kemal Atatürk, -90 yıl önce- Mayıs 1935’te, **Amerikalı gazeteci Mis Gladys Baker’a** verdiği bir röportajda, II. Dünya Savaşı öncesinde adeta dünya barışının formülünü açıklamıştı. Gladys Baker’ın, **“Yakın gelecekte savaş tehlikesi görüyor musunuz?”** sorusuna **Atatürk** şu yanıtı vermişti:

“Yakın gelecekte söz etmemeliyiz, savaş tehlikesi bulunduğumuz zamanda vardır. Avrupa’daki durum çok fenadır. Savaşın ciddiyetini dikkate almayan bazı samimiyetsiz önderler saldırının aracı olmuşlardır. Kontrolleri altındaki milletlere milliyetçiliği ve gelenekleri yanlış bir şekilde göstererek ve suistimal ederek aldatmışlardır. Bu buhranlı saatlerde darmadağınıklı engellemek için ulusların kendileri karar vermeleri ve sorumluluk makamlarına yüksek karakterli, yüksek moralli ve vicdanlı insanların eline vermek zamanı gelmiştir. Bu gecikmeden yapılmalıdır.”

Atatürk açıklamalarında, sürekli barışın anahtarını da vermişti:

“Kesin düşüncem şu dur ki, eğer devamlı barış isteniyorsa toplumların durumunu iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. Tüm insanlığın refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, çekememezlik, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir.”

Atatürk, Amerikalı gazeteci Gladys Baker’ın, **“Barışı korumak için önlem alınması mümkün müdür?”** sorusuna 7 maddede şöyle yanıt vermişti.

1 - İnsanlığa sürekli barışın önemini anlatmak için uygar ulusların ortak teşkilat (örgüt) yapmaları gerekir.

2 - İnsanlığın kalbindeki ve kafasındaki, geçmişten gelen düşmanlık duygularını silmek için her ulusun yüksek aydınları elbirliği ile çalışmalıdır.

3- İnsanlığın genel refahını sağlayıp dünyada aç ve sefil zümreler bırakılmamasını bütün insanlığın ortak amacı gibi gören uluslararası modern önlemler alınmalıdır.

4- İnsanların kin ve hırs gibi olumsuz düşüncelerden kurtulması, onun yerine insanlığın büyüklüğü düşüncesi ve bu büyüklüğü sevmeye esası yerleştirilmelidir.

5- Tarih boyunca savaşların yarattığı yıkımlar ve felaketler genç kuşaklara anlatılmalıdır.

6- Bütün bu önlemler insanlığı asıl insanlık düzeyine çıkarmaya yönelik önlemlerdir.

Şüphesiz bu amaç biraz zaman ister. Bunun için uygar ulusların aydınları birbirlerini arayıp bulmalı ve ortak kararlar üzerinde ortak çalışmalar yapmalıdır.

7- Eğer savaş birden bire çıkarsa milletler savaşa engel olmak için bütün varlığıyla çalışmalıdırlar (askeri ve ekonomik güçlerini birleştirmelidirler.) Sonuç olarak barışı korumak için en hızlı ve etkili önlem, barışı bozacak herhangi bir saldırganın istediği gibi hareket edemeyeceğini kendisine fiilen gösterecek uluslararası örgütlerin kurulmasıdır.

Gladys Baker’ın, **“Birçok bölgesel antlaşmaların barışın korunması için tesirli olduğunu zannediyor musunuz?”** sorusuna ise Büyük Önder bu konudaki bir ütopyasını dile getirerek şöyle yanıt vermişti:

“Esas amaç, bütün milletlerin, devletlerin paktıdır. Bu kadar büyük bir kurum yaratmak amacına giderken, ondan önce herkesin kolaylıkla görüşebileceği, anlaşabileceği dar ve belirli çevreler içinde anlaşmaya başlamaktan daha doğal bir şey olamaz. Bir insan yüksek bir ideale giderken bu ideali bir anda ve ilk girişimde yeryüzündeki bütün milletlere anlatabilir mi? O, öncelikle kendi yakınlarından olanlarla anlaşabilir. Bu anlaşmalar yapıldıktan sonradır ki saha genişler; o halde bölgesel paktlar barışı bütün insanlığa yaymak amacını hedef tutunca, bu girişimlerin ne kadar asil ve ne kadar insani değerde olduğuna şüphe yoktur.”

Atatürk’ün, Gladys Baker’ın, **“Türkiye nereye doğru gidiyor? Türkiye için son amacınız nedir?”** sorusuna verdiği yanıt da çok dikkat çekiciydi:

“Yeni Türkiye’yi görmüş ve tanımış olanlar bilirler ki, Türk Cumhuriyeti, kendisine hedef olarak insanlığı ve kültürü almıştır. Türk’ün yeni gittiği yol ve kurmak istediği nokta kültür hayatında yükselmek, insanlık yolunda ilerlemek ve elinden geldiği kadar barışa ve insanlığa hizmet etmektir...”

Gladys Baker’ın, 26 Mayıs 1935’te, Mustafa Kemal Atatürk’le yaptığı bu röportaj, 21 Haziran 1935 tarihli Tan ve Ulus gazetelerinde yayınlanmıştı.

Atatürk’ün, II. Dünya Savaşı’ndan yaklaşık 4 yıl öce Amerikalı gazeteci Gladys Baker’a sıraladığı barışı sağlama ve koruma tedbirlerinin önemini Avrupa ve Amerika ancak milyonlarca insanın öldüğü II. Dünya Savaşı’ndan sonra anladı. 26 Haziran 1945’te San Francisco’da imzalanan Birleşmiş Milletler Anlaşması’nın girişindeki barışı koruma tedbirleri, Atatürk’ün 10 yıl önce sıraladığı barışı koruma tedbirlerine fazlaca benziyordu.

Yaklaşık 4 yıl önceden II. Dünya Savaşı’nın çıkacağını tahmin eden **Mustafa Kemal Atatürk**, savaşın ciddiyetini dikkate almayan ve **milliyetçiliği yanlış anlatıp kullanarak halkı aldatan** bazı samimiyetsiz liderlerin saldırganlıklarına karşı kitlelerin harekete geçerek sorumluluk makamına **“yüksek karakterli, yüksek morali ve vicdanlı”** insanları getirmesini önermişti. **Atatürk**, bir savaş durumunda, dünya milletlerinin askeri ve ekonomik güçlerini birleştirerek saldırganlara karşı birlikte hareket etmesini, her şeyden önce saldırgana, **saldırısının yanına kar kalmayacağını anlatacak uluslararası bir örgütün kurulmasını**, dünyadaki aydınların bir araya gelerek geçmişin düşmanlık izlerini silmek için çalışmalarını, **insanlığın genel refahını sağlayıp dünyada aç ve yoksul insan bırakılmamasını**, insanların “kin” ve “hırs” gibi olumsuz düşüncelerden kurtulmasını ve **“insanlığa sevgi”** düşüncesinin yerleştirilmesini, bunun için genç kuşakların geçmişteki savaşların yıkımlarından ders almaları sağlanarak **“insanlığı asıl insanlık düzeyine çıkaracak önlemler**

alınmasını” önermişti. Atatürk ayrıca, dünya milletlerinin **bölgesel paktlarla** bir araya gelmesiyle ileride bütün milletlerin, devletlerin paktının kurulacağını ve böylece zamanla dünya barışının sağlanabileceğini ileri sürmüştü. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti’nin hedefinin de **“kültür alanında ilerleyip barışa ve insanlığa hizmet etmek olduğunu”** belirtmişti.

Atatürk’ün, 1935 yılında, faşizm çaığında dile getirdiği bu düşünceler, onun genelde göz ardı edilen bir insanlık ve dünya barışı ütopyasına sahip olduğunu göstermektedir.

Atatürk’ün, II Dünya Savaşı’ndan yaklaşık 4 yıl önce açıkladığı dünya barışını koruma formülü bugün de geçerlidir. Sahte barış havarilerini bırak, Atatürk’e bak...

Sinan Meydan, 25 Haziran 2025, Cumhuriyet

ONİKİNCİ BÖLÜM

LAİKLİK BİLİNCİ: YAŞASIN LAİKLİK

Sinan Meydan, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

“Laiklik ilkesini savunmak için Atatürk gibi yürekli, Atatürk gibi inançlı olmak gerekir. İzinden gittiklerini söyleyenler gibi ürkek, kararsız ve inançsız değil” (Uğur Mumcu- Cumhuriyet, 1 Mart 1987)

2 Temmuz 1993’te Sivas’ta göz göre göre hazırlanan bir dinci (dini kullanan) kışkırtma sonunda Madımak Otelі’nin yakılmasıyla 33 yazar, ozan, düşünür ve 2 otel çalışanı yanarak veya dumandan boğularak öldü. Sivas’ta, dinci mezhepçi kalkışma sonunda katledilen can’larımızı saygıyla anıyorum.

Bilindiği gibi **“Sivas Katliamı”**, tarihimizde “dinin kullanıldığı” tek olay değildir; daha önce Çorum Olaylarından Maraş Olaylarına, Menemen Olayı’ndan Şeyh Sait İsyanı’na... dinin kullanılarak halkın kışkırtıldığı ve masum insanların katledildiği benzer olaylar yaşanmıştır.

Normal koşullarda Türkiye Cumhuriyeti’nde bu tür “dinsel kışkırtmalara” ve “gerici kalkışmalara” karşı çok dikkatli olunması gerekirdi. Ancak bugün Türkiye Cumhuriyeti’ni yöneten “Siyasal İslamcı” AKP ve “Milliyetçi” ortağının, **“Laik Türkiye Cumhuriyeti”** diye bir duyarlılığı yoktur. Hatta tam tersine, Atatürk’ün kurduğu Laik Cumhuriyeti, “Yeni Osmanlı” hayallerle **“Yeni Türkiye”** adını verdikleri –niteliği belirsiz- dinsel-siyasal bir düzene (Yeni Saray Rejimine) dönüştürme çabası içindedirler. Bu kapsamda, ümmetçi bir anlayışla, Türkiye’nin **“laik bir sosyal hukuk devleti”** ve yurttaşlarının da **“Türk”** olduğunun belirtildiği anayasa maddelerini değiştirmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Laik Cumhuriyetin hedef alındığı böyle bir ortamda, iktidar tarafından korunup kollanan veya korunup kollanacağını bilen, tarikatlara, cemaatlara ve çeşitli dini gruplara mensup kişiler, **her fırsatta “şeriat özlemini”, “laiklik karşıtlığını” ve “Atatürk düşmanlığını”** yüksek sesle dile getirmekten çekinmiyorlar.

Son olarak iki gün önce, Leman dergisinde yayınlanan bir karikatürde Hz. Muhammed’e hakaret edildiği gerekçesiyle Taksim’de Leman dergisinin önünde toplanan bir kalabalık, tekbirler eşliğinde **“Kahrolsun laiklik, yaşasın şeriat!”**, **“Kemalist köpekler hesap verecek!”**, **“Ya biz öleceğiz, ya onlar ölecek!”** gibi sloganlarla **Laik Cumhuriyeti, Atatürk’ü ve yükselen Kemalist gençliği hedef aldı.** Açıkça **“halkı kin ve düşmanlığa tahrik”** eden konuşmalar yapıldı. Devletin anayasal düzenine (laik devlete) meydan okundu. Geçtiğimiz ay Saraçhane’de iktidarı eleştiren gençler gözaltına alınıp Silivri zindanında günlerce tutuklu kalırken, Taksim’de halkı tehdit eden ve devletin anayasal düzenine meydan okuyan tipler, sağa sola saldırarak ve ellerini kollarını sallayarak dağıldılar.

Peki, gericiler neden laikliğe saldırıyor?

LAİKLİK NEDİR?

Sinan Meydan, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

Basitçe **“Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması”** olarak tanımlanan **laiklik**, her şeyden önce devlette egemenliğin kaynağının **“aklını kullanma özgürlüğüne sahip” insana ve insanın özgür iradesine dayanmasıdır.** Devletin egemenlik anlayışı hukukla belirlenir. **Laik devlet, dinsel hukuku (şeriatı) değil, insan aklının ve tecrübesinin eseri çağdaş hukuku benimsemiş devlettir.** Prof. Ahmet Taner Kışlalı’nın deyişiyle, laiklik, **“Toplumun, din adına ve binlerce yıl önce konmuş, o günün sorunlarına çözüm getiren kurallara göre yönetilme zorunluluğunun kaldırılmasıdır. Aklın, iman karşısında özgürleştirilmesidir.”**

Çağımız, akıl ve bilim çağıdır. Akıl ve bilimi esas alan çağdaş devletler, laik bir dünya görüşüne veya laik bir sisteme sahiptir. Tarih boyunca aklın ve düşüncenin özgürlüğü, dolayısıyla **bilim ve sanat laik ortamda gelişebilmiştir.**

Laik devlet, her türlü “**dinsel vesayet**ten” kurtulmuş, egemenliğin “**kayıtsız-şartsız ulusa ait olduğu**” çağdaş hukuk devletidir. Laik devlette halk, egemenliğini dine dayandıran otoritelerin (kralların, sultanların, halifelerin) önünde “kul” ve “tebaa” değil, özgür bireydir; çağdaş hukuk ününde eşit haklara sahip yurttaştır; ümmet değil ulustur. Bu nedenle “**yurttaşlık**”, “**ulusal egemenlik**” ve “**ulus**” kavramları, **tepeden tırnağa laik kavramlardır.**

Laiklik yoksa demokrasi de yoktur. Yine Ahmet Taner Kışlalı’nın deyişiyle “**Laikliği kabul etmeyen, dine dayalı bir devlet düzeninde, gerçek anlamda düşünce ve inanç özgürlüğü olamaz.**

Demokrasi olamaz. (...) Demokrasilerde sorunların çözümü, farklı düşüncelerin karşı karşıya gelmesiyle, tartışa tartışa oluşturulur. Oysa dine dayalı bir devlette, ‘tek doğru’ vardır. Hatta o ‘tek doğru’nun, sadece ‘tek yorumu’ geçerlidir. (...) Batılı ülkeler, ancak din temeline dayalı devlet anlayışından uzaklaştıktan, laikliği kabul ettikten sonra demokratikleşebilmişlerdir.

İnsan haklarına dayalı yönetim biçimleri oluşturabilmişlerdir. Bugün, temelde insan haklarını kabul etmiş, demokrasi ile yönetilen tek Müslüman ülkenin Türkiye oluşu bir rastlantı değildir. Çünkü Türkiye, İslam dünyası içinde, açıktan ve kurumsal olarak ‘laik devlet’ anlayışını benimsemiş tek ülkedir.” (Bkz. Ahmet Taner Kışlalı, *Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi*)

Laik devletin yurttaşları, ırk, dil, din, cinsiyet ve siyasal düşünce farklarına bakılmaksızın kanun önünde eşittir. İnsanları dinlerine mezheplerine göre ayırmayan ve ötekileştirmeyen laiklik, farklılıklarla bir arada yaşamanın ve toplumsal barışın da anahtarıdır.

Din devletinde kadın-erkek ilişkileri dinsel kurallarla belirlenmiştir. Kadın hakları sınırlandırılmıştır.

Bu nedenle din devletinde kadın erkek eşitliğinden söz edilemez. Buna karşın laik devlette medeni ve siyasi haklara sahip kadın-erkek eşittir.

Laikliğin temelinde aklın ve vicdanın özgürlüğü vardır. Aklın ve vicdanın özgürlüğü ise düşünce ve inanç özgürlüğünün garantisidir. Laik devlette bireylerin özgür düşünmesi, bir dine inanması veya inanmaması, ibadet etmesi veya etmemesi, dini törenlerde bulunması veya bulunmaması kendi özgür iradelerine bağlıdır.

Din, insana özgüdür. İnsan dışındaki varlıkların dininden söz edilemez. Bu nedenle laik devlette devletin dini olmaz.

Dinler teolojik ve tarihsel olarak çatışma halindedir. Tarih boyunca din ve mezhep savaşları eksik olmamıştır. Bu nedenle **din devletinde laiklik yaşamaz, yaşatılamaz. Ancak laik devlette, her dine, diğeriyle birlikte yaşama olanağı sağlandığından, dinler yaşamaya devam edebilir.**

Bütün bunların yanında bir devlette sadece din ve vicdan özgürlüğünün olması, o devletin laik olduğu anlamına gelmez. Örneğin **Osmanlı İmparatorluğu’nda dinsel hoşgörü vardı, ama laiklik yoktu. Laik devlet, hiç kimseye dine, mezhebine göre ayrıcalık tanımayan devlettir.**

Laik devlet, din ve vicdan özgürlüğünü korumakla birlikte bu özgürlüğün, devletin laik ve demokratik yapısını değiştirecek biçimde kullanılmasına, yani devlet yapısının bir dinin veya dinlerin egemenliğine girmesine, toplum üzerinde dinsel baskı kurulmasına asla izin vermez. Çünkü böyle bir durumda artık laiklikten ve demokrasiden söz edilemez.

Kaynak: Sinan Meydan, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

ATATÜRK’ÜN LAİKLİK ANLAYIŞI

Sinan Meydan, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti sıradan bir cumhuriyet değil laik bir cumhuriyettir. Daha doğrusu Atatürk, devrim stratejisi doğrultusunda, cumhuriyeti adım adım laikleştirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu Cumhurbaşkanı Atatürk, kaleme alıp 1930’larda okullarda okuttuğu, “**Vatandaş İçin Medeni Bilgiler**” kitabında, “**Vicdan Hürriyeti**” başlığı altında laikliği şöyle tanımlamıştı:

“Her birey istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine özgü siyasi bir fikre sahip olmak, seçtiği bir dinin gereklerini yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetine sahiptir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz. Vicdan hürriyeti kesin ve saldırlamaz olup bireyin doğal haklarının en önemlilerinden sayılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti’nde her yetişkin dinini seçmekte özgür olduğu gibi belirli bir dinin merasimi de serbesttir; yani ayin hürriyeti dokunulmazdır.”

“Türkiye Cumhuriyeti’nde herkes Allah’a istediği gibi ibadet eder. Hiç kimseye dini fikirlerinden dolayı bir şey yapılmaz...”

“Türk devleti laiktir... Türkiye Cumhuriyeti’nin resmi dini yoktur. Devlet idaresindeki bütün kanunlar, kurallar, ilmin çağdaş uygarlığa sağladığı esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve uygulanır. Din anlayışı vicdani olduğundan, Cumhuriyet din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca başarı etkeni görür.”(*)

(*) M. Kemal Atatürk, *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2010, s. 40-47, 86-87; Atatürk’ün Bütün Eserleri, C. 23, s. 17-24, 58-59

Görüldüğü gibi bizzat Atatürk, hazırladığı ders kitabında laiklikten söz ederken, herkesin istediği gibi Allah’a ibadet edebileceğini, kimseye dini fikirlerinden dolayı bir şey yapılmayacağını, Türkiye Cumhuriyeti’nin resmi dininin olmadığını, devlet idaresindeki bütün kanunların, kuralların bilimin çağdaş uygarlığa sağladığı şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılarak din fikirlerinin devlet ve dünya işlerinden, siyasetten ayrı tutulacağını belirtmişti.

UĞUR MUMCU'NUN LAİKLİK UYARISI

Sinan Meydan, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

Laik Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri gerici saldırıların hedefi oldu. Laik Cumhuriyetin yetiştirdiği Kemalist aydınlar hep laikliğe sahip çıktılar. Örneğin, yıllar önce yine bu sayfalarda Uğur Mumcu defalarca, **“Laiklik yok ediliyor!”** diye haykırmıştı.

“Laiklik, Atatürk ilkelerinin temelini oluşturur” diyen Uğur Mumcu, 1985’te **“Yine Laiklik”** başlıklı yazısında, **“Laiklik ilkesi adım adım yok edilmektedir”** diye yazmıştı. (*Cumhuriyet*, 25 Eylül 1985) Laikliği savunmak gerektiğini belirten Mumcu, **“Laiklik ilkesini savunmak için Atatürk gibi yürekli, Atatürk gibi inançlı olmak gerekir. İzinden gittiklerini söyleyenler gibi ürkek, kararsız ve inançsız değil”** diye de eklemişti. (*Cumhuriyet*, 1 Mart 1987)

Mumcu, 1981’de **“Atatürk Yılında”** başlıklı yazısında şöyle demişti: **“Laiklik, Atatürk ilkelerinin temelini oluşturur. (...) Laikliğin toplumu büyük kargaşalardan ve kör bağnazlıklardan kurtaran bir dünya görüşü olduğunu yaşanan her olay ile yeniden öğreniyor ve Atatürk’ün büyüklüğünü her olayda yeniden anlıyoruz. (...) Yakın tarihimizde çok acı örnekleriyle gördük ki laiklik ilkesinden verilecek küçük, küçücük bir ödün, toplum için büyük ve onarılmaz yaralar açmaktadır.”** (*Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1981)

Mumcu, 1984’te **“Böyle Başlar”** başlıklı yazısında ise din sömürsünden şöyle söz etmişti: **“Din sömürsünün sonu yoktur. Bu kapıyı bir kez açtınız mı, dince kutsal sayılan ne kadar kavram varsa siyaset sahnesinin malzemeleri olur. Bundan zarar görecektir olan dinin kendisidir.”** (*Cumhuriyet*, 16 Mart 1984)

Mumcu, 1986’da **“İrtica Var mı?”** başlıklı yazısında da irticaya verilen tavizler sonunda gelinen noktaya dikkat çekmişti: **“Bugün tiyatro basıldı, yarın yasal toplantılar basılır. Siyasal partilere karşı silahlı eylemler düzenlenebilir. Anarşi ve terör dediğimiz kargaşa da işte böyle başlar...”** (*Cumhuriyet*, 17 Aralık 1986)

Mumcu’nun uyarılarının üstünden yaklaşık 40 yıl geçti. İki gün önce, 30 Haziran 2025’te, Taksim’de *Leman* dergisinin önünde toplanan Laik Cumhuriyet düşmanları hep birlikte **“Yaşasın şeriat!”**, **“Kemalist köpekler hesap verecek...”** diye bağırды.

Uğur Mumcu, Atatürk’ün kurduğu Laik Cumhuriyeti’nin nasıl adım adım bir karanlığa sürüklendiğini görüp toplumu uyarıp uyandırmaya çalıştığı için katledildi; tıpkı diğer Atatürkçü, Kemalist aydınlar gibi...

Gerçek şu ki, bu toprakların bugün hâlâ en güçlü aydınlık damarı, uygar yaşamın en büyük sığınağı Atatürk’ün kurduğu Laik Cumhuriyettir. Laik Cumhuriyete sahip çıkmak aklın, düşüncenin ve vicdanın özgürlüğüne, çağdaş hukuka, yurttaşların eşitliğine, bilime, sanata, kadın haklarına, ulusal egemenliğe, demokrasiye, toplumsal barışa ve uygar yaşama sahip çıkmaktır.

Yaşasın Laik Cumhuriyet...

Kaynak: **Sinan Meydan**, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2025

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSANLIK-UYGARLIK-YURTTAŞLIK VE ULUS DEVLET BİLİNCİ

İnsanlık, yaklaşık 12 bin yıl önce “*Neolitik (Cilalı Taş)*” Devirde “*Yerleşik*” düzene geçmiş. Bir süre sonra “*Tarım (Kadın) Devrimi*” ile “*Avcı Toplayıcı*” dönemden “*Üretim*” düzenine geçmiş. Buğday üretmiş; hayvanlar evcilleştirmiş. Bu sürece ait Anadolu’da çok sayıda buluntu, kanıt ve UYGARLIK (Göbeklitepe, Karahantepe Sümerler, Hititler vd) vardır. Uygarlık sürecinde insan ümmetin kulluğundan ULUSUN yurttaşına evrilmiş. YURTTAŞLAR; barış, esenlik, güvenlik, gönenç ve huzur içinde adil bir gelirle SAĞLIKLI YAŞAMAK için zor kullanma yetkisine sahip adına DEVLET denilen örgütü kurmuştur. Sanayi devriminin ortaya çıkardığı devletin adı ULUS DEVLET’tir.

AYDINLANMA BİLİNCİ:

KEŞİFLER, RÖNESANS, REFORM, SANAYİ DEVRİMİ, SÖMÜRGEÇİLİK

Keşifler yapan, Rönesans’ı, Reformları ve Aydınlanmayı yaşayan ve Sanayi Devrimi’ni gerçekleştiren ulusların devletleri refah (gönenç ve mutluluk) düzeylerini artırmak için emperyalist devlet olmuş. Emperyalistler, sanayi devrimini yaşamayan ve aydınlanamayan mazlum ulusları (Afrika, Orta ve Güney Amerika, Asya ve Ortadoğu ülkelerini) sömürüyor; kaynaklarına el koyuyor; onları pazar olarak kullanıyor; iç savaşlar çıkararak parçalıyor; daha olmadı işgal ediyor. **Birinci Dünya Savaşı, emperyalistlerin dünyayı -özellikle Osmanlı topraklarının- paylaşım savaşıdır. İkincisi de bir paylaşım savaşıdır.** Bu iki savaşta milyonlarca insan ölmüş, kaybolmuş, yaralanmış, çocuklar öksüz ve yetim kalmıştır.

TARİH BİLİNCİ:

İKİNCİ PAYLAŞIM SAVAŞI’NDAN BUGÜNE DÜNYA

İkinci Dünya Savaşı sonrasında (1945) kurulan iki kutuplu ‘Yeni Dünya Düzeni’nde Kapitalist Batı Bloku 1949’da NATO’yu; Komünist/Sosyalist Doğu Bloku 1955’de VARŞOVA PAKTI’nı kurmuş. 1990 yılına kadar NATO ve VARŞOVA PAKTI arasında SİLAHLANMA YARIŞI ve SOĞUK SAVAŞ yaşanmış. Batılı emperyalistler, Komünizmle Mücadele Stratejisi, Truman Doktrini ve Marshall Planı doğrultusunda küreselleşme ve özelleştirme politikalarıyla kendilerine bağlı mazlum ulusları; doğulu emperyalistler ise komünizmi yaymak için kendilerine bağlı mazlum ulusları sömürmüştür. Bu dönemde Amerika, Kore (1950-1953)’de ve Vietnam (1955-1975)’da savaş çıkarmış. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği(SSCB), Çekoslovakya (1968) ve Afganistan’ı (1979-1989) işgal etmiş. Soğuk savaşın bitiminde, SSCB, iç ve dış dinamiklerin etkisiyle 1989-1991 sürecinde etnik, dinsel, iktisadi, siyasi ve coğrafi olarak dağılmış; rejimi değişmiş; 83 adet federal devleti içeren Rusya Federasyonu kurulmuş. Bu süreçte Varşova Pakti dağılmış. Bu pakttaki yer alan ülkelerin çoğu NATO üyesi olmuş. Batılı emperyalist plan 1989 yılında başlayan süreçte, 11 Eylül 2001’de ABD’de ikiz kulelerin vurulması ile yeni bir şekil almış. **2002 yılında Büyük Ortadoğu Projesi (BOP/GOP) uygulamaya sokulmuş. Bu proje ile Türkiye’nin de içinde bulunduğu 24 ulus devlet; din, etnik kimlik ve mezhep temelinde ayrıştır, çarpıştır, böl, parçala ve yönet yöntemi ile şehir devletine (kantona) dönüştürülüyor.** Bu bağlamda İran’a 1979 yılında dinci bir rejim getirilmiş. İran ile Irak 8 yıl boyunca savaştırılmış. İran, çevresindeki ülkelere dinci rejim ihraç etmiş. 1990-1995 sürecinde Avrupa’nın göbeğindeki Yugoslavya, etnik ve dinsel savaşla yediye parçalanmış. Çekoslovakya halk oylamasıyla ikiye bölünmüş. 1991’de başlayan savaş ile Irak 2003’de işgal edilmiş ve parçalanmış. 2011’de başlatılan dış müdahale ve iç savaş sonucunda 9 Aralık 2024’de Suriye parçalanmış ve rejimi değiştirilmiş. İki kardeş ulus olan Rusya ile Ukrayna 24 Şubat 2022’den beri savaşıyor. 10 Mayıs 2025’de Hindistan ile Pakistan çatışmış. Neyse ki bu çatışma bir kaç gün sürmüş. İsrail; 9 Ekim 2023’den itibaren Filistin’i ve Suriye’yi parçalamış. 13 Haziran 2025’de İran’a saldırmış. Bu savaş 12 gün sürmüş. İsrail Filistin’de soykırım yapmış. Bunu tüm dünya seyretmiştir. 2024’de 2. kez seçilen ABD Başkanı D. Trump, ülkesinde ve dünyada yeni bir düzen kuruyor. NATO’ya yeni bir şekil veriyor. Dünya büyük bir savaşa gebe...

SINIF BİLİNCİ:

EMEKCİ SINIF, SERMAYE SINIFI

Yurttaşlar; kültürel, çevresel, bilimsel, teknolojik, siyasi, idari, iktisadi, mali, adli ve ahlaki gelişmişlik seviyesine göre yaşam mücadelesi verir. **Üretim ilişkilerine, üretim “araçlarının mülkiyetine ve sosyal güvenlik durumuna göre toplumsal/sosyal SINIFLAR (EMEKCİ SINIF, SERMAYE SINIFI) içinde yer alır.**

KURUM BİLİNCİ

Bireysel ve toplumsal yaşamın ana damarlarını oluşturan kurumlar vardır. Bunlar çağdaş ve uygar olmalıdır. **Kurumlar birbiriyle iletişim, eşgüdüm, uyum ve dayanışma içinde olmak zorundadır.**

DEVLET BİLİNCİ

Çağdaş ve uygar kurumları olan laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin; kamu, özel ve kooperatif sektörlerinde planlayıcı, düzenleyici; tekel konumundaki stratejik alanlarda girişimci olması tarihsel, bilimsel, toplumsal ve yaşamsal bir gerçektir.

ULUS DEVLET BİLİNCİ

Ulus devlet:

- Çağdaş, uygar, kamucu, bağımsız, laik, demokratik, sosyal hukuk devleti olmak zorundadır.
- Adalet, sağlık, eğitim, güvenlik, istihdam, barınma, beslenme, gıda güvenliği ve egemenliği, sosyal güvenlik, alt yapı, doğanın korunması, çevre temizliği ve diğer kamusal hizmetleri parasız yapmak için vergi topluyor; yurttaşlarını askere alıyor ve yasa çıkarıyor.
- Tam istihdamı ve adil gelir dağılımını sağlamak için liyakatlı, ehliyetli, cesaretli, kişilikli ve yetenekli personel istihdam etmek zorundadır.
- Yönetici, temsilci ve deneticilerini önseçim, geniş katılımı, oransal temsili ve tercihli oyu esas alan siyasi sistemle belirlenmelidir.
- Adaleti, liyakatı, ehliyeti, yeteneği, beceriyi ve emeği esas alan çağdaş, gelişmiş, uygar kurumları var olmalıdır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ BİLİNCİ:

DEVİRİMDEN KARŞIDEVRİME, CUMHURİYETTEN MUTLAKİYETE

28 Aralık 1938 ila 5 Ağustos 1946 arasında Milli Eğitim Bakanlığı(MEB) yapan 17 Nisan 1940'da Köy Enstitüleri'nin kurulmasını sağlayan MEB Hasan Ali Yücel 5 Ağustos 1946'da görevinden istifa ettirilmiş ve siyaset dışı bırakılmış; hem de başbakanlığı gündemdeyken. 11 Haziran 1945 tarihli Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının çıkmasını sağlayan Tarım Bakanı Prof. Dr. Şevket Reşat Hatipoğlu'na 21 Temmuz 1946 seçimi sonrasında 7 Ağustos 1946'da kurulan hükümette görev verilmemiş. 5 Ağustos 1945'de başlayan karşı-devrimle "Eğitim, Üretim, Tarım ve Sanayi Devrimini" yapan devrimci kadrolar tasfiye edilmeye başlamış. Esas tasfiye Demokrat Parti iktidarında (1950-1960) olmuştur.

ÇOK PARTİLİ DÜZEN, DEMOKRASİ, DEMOKRATİK DEĞİŞİM BİLİNCİ

Türkiye'yi İkinci Dünya Paylaşım Savaşı'na sokmayarak çok büyük bir başarı gösteren CHP Genel Başkanı ve 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü; 1 Kasım 1945'de TBMM'de "*Cumhuriyeti Demokrasi ile taçlandıracağız*" diyerek "Çok Partili Düzene" geçmiş. Bu düzenin demokrasi olmadığını, o dönem muhalefette olan İnönü'nün 1957 seçimi ve 27 Mayıs 1960 öncesinde Demokrat Parti iktidarına: "*Biz mutlakiyetten Cumhuriyete geçmiştik; siz Cumhuriyetten mutlakiyete gidiyorsunuz*" sözünden anlaşılır. 27 Nisan 1960 Tahkikat Komisyonu Yasası(*) görüşmelerinde İnönü "*Demokrasiden saptınız. Sizi artık bende kurtaramam*" demiş. İsmet İnönü, "Üç üç" diye anılan, 1961'de "Başbakan Adnan Menderes ve iki bakanın", 1972'de pırıl pırıl üç üniversiteli gencin "Deniz, Yusuf, Hüseyin" in idamını (2*) önlemeye çalışmış ama başarılı olamamıştır. DP, seçim ittifakını yasaklayan yasayı (3*) çıkarmasa 1957'de; erken seçim kararı alsa 1960'da seçimi kaybeder, demokratik değişim sağlanır, Türkiye bugün bu halde olmazdı.

(*) Çok partili dönemin ikinci sivil darbesi

(2*) İdam bir ceza türü değil cinayettir. 2004 yılında kaldırılmıştır.

(3*) Çok partili dönemin ilk sivil darbesi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURUMLARI VE TÜRK ULUSU BİLİNCİ

Atatürk'ün liderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran "TBMM, CHP ve TSK", Cumhuriyet Savcıları ve Türk gençliği 1946'da başlayan karşı-devrim sürecinde, ulus egemenliğine dayalı laik, demokratik, sosyal hukuk devleti olan Cumhuriyeti ve kurumlarını koruyamamış. Adında Türk, Atatürk, Türkiye, Cumhuriyet, Türkiye Cumhuriyeti olan kurumların bugünkü durumu içler acısı. Bu konuyu ayrı bir çalışmada irdeledim. Burada sadece şunu belirtiyim: **Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk döneminde (1936'da) uçak bile üretmiş ve ihraç etmiş. Türk ulusu,**

Atatürk döneminde yapılan uçakların Kayseri’de toprak altında 1946’dan beri saklandığını 2016 yılında öğrenmiştir. Türkiye son dönemde saman bile ithal etmiştir. Türk ulusu uzun zamandır mutlu değil ve sağlıklı yaşamıyor.

ATATÜRK’ÜN GENÇLİĞE SÖYLEVİ VE ANAYASANIN 2. MADDESİ

“Güzel ve yalnız ülkem” Türkiye, bir asır öncesinin sorunlarını yaşıyor. Yaşanan süreci Atatürk öngörmüş; 20 Ekim 1927’de Türk Gençliğine Söylev’inde yazmış ve 6 Şubat 1933’de Bursa Nutku’nda söylemiş.

Anayasa’nın 2. maddesinde: “*Türkiye Cumhuriyeti laik, demokratik, sosyal hukuk devletidir*” diye yazıyor. Devrim Yasaları (Anayasa madde 174) yürürlüktedir. Kâğıt üzerinde kalan laik, demokratik, sosyal hukuk devleti hayata geçirilmelidir. Anayasaya, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uymayanlar yeni anayasa yapamaz. Yeni anayasayı yeni bir devlet kurulduğunda ve rejim değişikliğinde bu görev için geçici olarak seçilen kurucu meclis yapar. TBMM, Anayasada sadece değişiklik yapabilir. Yapılacak değişiklik de Anayasa’nın başlangıç bölümü, ilk 4 maddesi, 174. ve 175. maddesine, akla ve bilime uygun olmalıdır.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAĞLIKLI YAŞAMAK İÇİN KİM, NE ZAMAN, NEREDE, NASIL, NE YAPMALI?

İşçiler, çiftçiler, memurlar, küçük esnaf ve işsizler adli, gönençli, güvenli, mutlu, onurlu, özgür ve SAĞLIKLI YAŞAMALI. Sağlıklı yaşamak için örgütlü toplumu kurarak sorunları çözen, insan hak ve özgürlüklerine, üretime, eşitliğe, adil paylaşıma, “kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, ulus egemenliği, yurtta ve dünyada barış” ilkelerine dayanan bağımsız, ileri, güçlü, varlıklı, laik, demokratik, sosyal, hukuk devleti, çağdaş cumhuriyet, çoğulcu, katılımcı, saydam ve denetlenebilir gerçek bir demokrasi var olmalıdır.

SAĞLIKLI YAŞAMAK İÇİN; BİLİNÇLENMEK, ÖRGÜTLENMEK, ÜRETMEK, ADİL GELİR DAĞILIMINI SAĞLAMAK GEREK

Yurttaşların amacı ‘SAĞLIKLI YAŞAMAK’tır. Sorunları çözmek ve SAĞLIKLI YAŞAMAK için okumak, düşünmek, aydınlanmak, bilinçlenmek, sorgulamak, örgütlenmek, üretmek, geliri adil paylaşmak için mücadele etmek, aklını ve zamanını iyi kullanmak, liyakat ilke edinmek gerekir. İnsanlar üretici, bireyler özgür, yurttaşlar bilinçli, seçmenler ve üyeler sorgulayıcı, gençler devrimci, işsizler umutlu, aydınlar önder olmalı. Bilinçli ve erdemli yurttaşlar, örgütlü ve üretici toplumu kurmalıdır.

TÜRK ULUSU ATATÜRK’Ü ANLAMALI; BAĞIMSIZ, LAİK, DEMOKRATİK SOSYAL HUKUK DEVLETİNDE BARIŞ İÇİNDE SAĞLIKLI YAŞAMALI

Türk ulusunun yurttaşları, barışı ilke edinerek, adil bir gelirle, sosyal güvenceli bir işte çalışmalı, üretmeli, dengeli, yeterli ve sağlıklı beslenmeli; kendisine ait veya kirası uygun evde barınmalı; bilim, sanat, kültür ve sporu içselleştirmeli, siyaset ile ilgilenmeli. Kira, asgari ücretin dörtte birini geçmemeli. Asgari ücret bin avrodan az olmamalı. Vergiden muaf olmalı. Sığınma ihtiyacı olan kadınlar ve evsizler kamu konuk evlerinde barındırılmalıdır.

Yurttaşlar; insan hakları ve özgürlüklerine saygılı, güçler ayrılığını, hukukun üstünlüğünü, ulus egemenliğini, üretim ekonomisini, adil paylaşımı ilke edinmiş, bağımsız, güçlü, varlıklı, laik, demokratik, sosyal hukuk devletinde, sürdürülebilir-temiz doğa ve çevrede sağlıklı yaşamalı. Türk ulusu, sağlıklı yaşamak için Atatürk’ü anlamalı; cumhuriyetin kazanımlarına, ilkelerine, değerlerine ve erdemlerine sahip çıkmalı ve kurumlarını geliştirmelidir.

AYDINLAR, BİLİM İNSANLARI VE SANATÇILAR TOPLUMA REHBERLİK ETMELİ

Bilinçli, erdemli, yürekli, ilerici, namuslu ve vicdanlı aydınlar, bilim ve kültür insanları, sanatçılar ve gençler; Atatürk gibi düşünmeli, durum değerlendirmesi, araştırma, geliştirme ve yenilik yapmalı. Siyasetle ilgilenmeli. Topluma rehberlik etmeli. Üreticileri, emekçileri ve işsizleri, Atatürk’ün deyimi ile namus ve vicdan cephesini örgütlemelidir.

LİYAKATLI, BİLİNÇLİ, YÜREKLİ İNSANLARI YÖNETİCİ VE DENETİCİ SEÇMELİ

Bilinçli, erdemli ve örgütlü insanlar, sorunları çözmek ve sağlıklı yaşamak için mücadele etmeli; her türden yönetim denetim organlarına; bilinçli, cesur, çalışkan, dirençli, donanımlı, güvenilir, liyakatlı, öngörülü, özverili, üretken, vicdanlı, yaratıcı, yetenekli ve özgür iradeli insanları seçmeli. Yoksa, kurumlar, uluslar, devletler; cehaleti, yolsuzluğu ve yoksulluğu örgütleyen oligarşinin emrindeki işbirlikçi, yobaz ve yalancı politikacıları tarafından yönetilir; sömürü sürer gider; insanlık da kendi kendini yok eder.

SAĞLIKLI YAŞAMAYI ENGELLEYEN SORUNLAR; EN TEMEL SORUN

Sağlık, eğitim, beslenme, barınma, adalet, güvenlik, ekonomi, doğa ve çevre, siyaset vb alanlarındaki sorunlara “Yönetim (Yasama ve Yürütme) ve Denetim (Yargı, Basın-Yayın-İletişim, Üniversite, Örgütlü toplum) Sorunu” neden olmakta. “Yönetim ve Denetim Sorunu” en temel ve birincil sorundur. Bu sorunun ortaya çıkardığı açlık, yoksulluk, adaletsiz gelir dağılımı, iklim krizi, küresel ısınma ve kuraklık nedeniyle insanlık çok büyük bir tehlike yaşamakta. İnsanların yüzde sekseni borçlu, yoksul, aç, susuz, aşırı kilolu ve hasta. Durum böyleyken gıdaların yarısı çöpe gitmekte; insanlar sağlıklı-dengeli-yeterli beslenememekte. Nüfusun yüzde biri, gelirin yüzde kırkını; yüzde doksan dokuzu yüzde atmışını almakta. 31 Aralık 2019’da ortaya çıkan küresel salgın hastalık (korona) da insanlığın en büyük sorunlarından biri olmuştur.

ESKİ VE YENİ TÜRKÇE İLE SORUNLAR: YURTTAŞLARIN DURUMU

Cehalet, sefalet, rüşvet, rezalet, esaret, gaflet, dalalet, hıyanet...

Eğitimsizlik, bilinçsizlik, açlık, aşırı şişmanlık, israf, yoksulluk, yolsuzluk, yobazlık, yasaklar, onursuzluk, aymazlık, sapkınlık, kötülük, ayrımcılık, kayırmacılık, zorbalık, ırkçılık, etnikçilik, mezhepçilik, aldatma, aşağılama, terör, göç, iç savaş, soykırım, olası savaş, küresel ısınma, iklim değişikliği, kuraklık, susuzluk, orman yangınları, çevre kirliliği, doğa kıyımı...

Yurttaşların yaklaşık yarısı hakkını, hukukunu bilmiyor, aramıyor ve savunmuyor. Seçmenler, özgür iradeli ve sorgulayıcı değil. Yurttaşların yüzde sekseni sağlıklı yaşayamıyor. “İktidar sahipleri gaflet, dalalet hatta hıyanet içinde.” Bu durumda: “Sorunları çözmek ve sağlıklı yaşamak için kim, ne zaman, nerede, nasıl, ne yapmalı?” sorusunu sormak gerekir.

PLATON: “SİYASETLE İLGİLENMEYEN AYDINLARI CAHİLLER YÖNETİR”

Platon (Eflatun) 2400 yıl önce Devlet adlı kitabında: “Siyasetle ilgilenmeyen aydınları bekleyen kaçınılmaz sonuç cahiller tarafından yönetilmeye razı olmaktır” diye yazmıştır.

SORUNLARI ÇÖZMEK İÇİN ATATÜRK GİBİ DÜŞÜNMEİ

Norveç dilinde: “Herhangi bir sorun karşısında, çözümünü olanaksız olduğu düşüncesi ile hemen teslim olma eğiliminde olan, ne yapıp edip bir çözüm üretmek için yaratıcılığını zorlamayan ruh ve zihin tembeli kişilere; hayır yanılıyorsun, bir çözüm olmalı, birazda ‘Atatürk gibi düşünün’” deyiimi varmış. Evet Atatürk gibi düşünmek ve yapmak gerekir.

ATATÜRK’ÜN YÖNTEMİ

İngiliz milletvekili Leslia Abdela 1997’de bir Türk gazeteciye: “Atatürk’ten sonrakiler, Atatürk’ün yöntemini (aklı ve bilimi rehber alsalardı) uygulasalardı, Türk erkekleri şu anda meclise nasıl girebiliriz diye arayış içinde olacaktı” demiş. Siz siyasetle ilgilenmezseniz bile siyaset sizinle ilgileniyor. Siyaset bir bilim dalıdır, demogoji ve politika cambazlığı yapmak değildir.

YÖNETİM-DENETİM SORUNU

İnsanların en temel sorunu olan “Yönetim ve Denetim Sorununu” çözmeden sağlıklı yaşamaları mümkün değil. Apartman yöneticisinden muhtara; mahalle ve köy temsilcisinden belde başkanına, ilçe başkanından genel başkana; yöneticiler kurdukları yönetim piramidi içinde kararları oligarşi (bir avuç büyük sermaye sınıfı) ile birlikte tek başına alıyor ve denetlenmek istemiyor. Bu duruma yasalar; sosyal, kültürel, siyasi, iktisadi, adli, hukuki düzen izin veriyor. Bu yozlaşmış, çürümüş, bozuk düzene itiraz eden kişilerin ve kurumların sesi her türden iktidar sahipleri, oligarşi, etnik ve mezhepsel güç tarafından anında kesilmeye çalışılıyor.

SORALIM:

- 1-Kim, ne zaman, nerede, nasıl, ne yapmalı?
- 2-Nasıl bir çözüm yöntemi uygulanmalı?
- 3-Nasıl bir düzen, sistem, yapı, rejim kurulmalı?
- 4-Nasıl bir önder, aydın, kadro ve kurumlar var olmalı?
- 5-Nasıl bir insan, birey, yurttaş, seçmen olmalı?
- 6-Nasıl bir aile, toplum, ulus, devlet olmalı?

YANITLAYALIM:

- 1-Akıllı, çalışkan, dürüst, erdemli, kişilikli, namuslu, üretken VİCDANLI İNSAN olmalı.
- 2-Emeğinin karşılığını alan umutlu ve MUTLU ÜRETİCİ olmalı.
- 3-Aklı, bilimi ilke edinen, eğitilmiş, yürekli, çevreci, doğa-sever ÖZGÜR BİREY olmalı.
- 4-Dilini, yurdunu, ulusunu seven, toplumcu, katılımcı, üretken ve BİLİNÇLİ YURTTAŞ olmalı.
- 5-Gönençli, bilinçli, örgütlü, duyarlı, katılımcı, özgür SORGULAYICI SEÇMEN olmalı.
- 6-İlgili, bilgili, etkili, yetkili ve ÖZGÜR (Siyasi Parti ve Demokratik Kitle Örgütü) ÜYE olmalı.
- 7-Çalışkan, özverili, bilinçli ve DÜRÜST ORTAK olmalı.
- 8-Öngören. üreten, aydınlatan, namuslu, dürüst, önder, yürekli AYDIN, LİDER olmalı.
- 9-Erdemli, vicdanlı, ÜRETİCİ, ÖRGÜTLÜ, BİLİNÇLİ TOPLUM kurulmalı.
- 10-BAĞIMSIZ, LAİK, DEMOKRATİK, SOSYAL HUKUK DEVLETİ hayata geçirilmeli.

TARİHSEL, BİLİMSEL VE YAŞAMSAL GERÇEKLER

Anayasada yazan laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin hayata geçirilmesi tarihsel, bilimsel ve yaşamsal bir gerçektir. Bu yapıda bir devleti ancak bilinçli, erdemli, üretici ve örgütlü toplum hayata geçirir. Örgütlü toplumu okuyan, sorgulayan, bilinçlenen, aklı ve bilimi rehber edinen, çalışkan, üreten, örgütlenen ve elde edilen geliri adil paylaşmak için mücadele eden, vicdanlı, erdemli, onurlu, yürekli yurttaşlar kurar.

BAĞIMSIZ, ÇAĞDAŞ, UYGAR, LAİK, DEMOKRATİK SOSYAL HUKUK DEVLETİ

Bağımsız, çağdaş, uygar, laik, demokratik, sosyal, hukuk devletinde; yöneticiler, temsilciler ve deneticiler önseçimi, geniş katılımı ve oransal temsili, tercihli oyu esas alan siyasi sistemle belirlenmelidir. Ulusların, adaleti, liyakatı, ehliyeti, yeteneği, beceriyi ve emeği esas alan çağdaş, gelişmiş, uygar kurumları var olmalıdır. Böyle bir devlette:

- 1-Kamu, özel ve kooperatif sektörlerinde planlayıcı, düzenleyici, tekel durumundaki stratejik alanlarda girişimci olmalı.
- 2-Kurumlarında liyakatlı ve yetenekli personel istihdam etmeli.
- 3-Adil bir gelirle, kayıtlı, sosyal güvenceli, sendikalı bir işte severek, verimli çalışmayı, insanca sağlıklı yaşamayı sağlamalı.
- 4-Yurttaşlarının kendilerine ait ya da kirası asgari ücretin dörtte birini geçmeyen bir evde barınmasını sağlamalı.
- 5-Yurttaşlarının sağlıklı ve güvenli gıda ve temiz su ile dengeli, yeterli ve sağlıklı beslenmesini sağlamalı.
- 6-Tam istihdamı ve adil gelir dağılımını sağlamalı.
- 7-Adaleti, eşitliği, özgürlüğü sağlamalı; hakkı ve hukuku egemen kılmalı.
- 8-Parasız, karma, kamucu, erişilebilir, eşitlikçi, üretici, bilimsel, laik eğitim sistemini kurmalı.
- 9-Cehalet, gaflet, dalalet, hıyanet, yobazlıkla savaşmalı ve aydınlanma savaşını kazanmalı.
- 10-Yurdunun bütünlüğünü, ulusunun birliği ve egemenliğini sağlamalı.
- 11-Ulusun kültürünü, çağdaş gelişmiş uygarlık seviyesine çıkarmalı.
- 12-Yurtta, bölgede ve dünyada barışı sağlamak için çalışmalı.
- 13-İklim değişikliğini, küresel ısınmayı, kuraklığı ve susuzluğu önlemek ve doğayı yaşanılır ve sürdürülebilir kılmak için mücadele etmeli.

TÜRK ULUSU SAĞLIKLI YAŞAMALI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Anayasası'nda yazılı olan insan haklarına saygılı, tam istihdamı sağlayan, bağımsız, milli/üniter/bütünsel, laik, demokratik, sosyal hukuk devletini hayata geçirmeli. Türk ulusu barış içinde tam istihdam ortamında, adil bir gelirle, gönençli, huzurlu, güvenli, onurlu, mutlu ve sağlıklı yaşamalı.

ÇAĞDAŞ-UYGAR TOPLUMSAL BİR SİSTEM TASARIMI

Atatürk: “*Türk ulusunu çağdaş bir cumhuriyette, gerçek bir demokraside, İNSANCA YAŞAYAN bir ulus yapacağız. Ulusumuzu en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Yurdumuzu dünyanın en GELİŞMİŞ, KALKINMIŞ, ÇAĞDAŞ, UYGAR ülkeleri seviyesine çıkaracağız. TÜRKİYE CUMHURİYETİ’Nİ VARLIKLIL, GÜÇLÜ, BAĞIMSIZ BİR DEVLET YAPACAĞIZ. Yaşam demek ekonomi demektir. Güçlü devlet için ekonomi esastır. Hedefimiz milli ekonomidir*” demiş.

Atatürk’ün belirlediği hedefi gerçekleştirmek, ülkenin sorunları çözmek ve sağlıklı yaşamak için Anayasanın 2. maddesinde yazan “*Laik, demokratik, sosyal hukuk devletini*” hayata geçirmek gerekir. Bunun için de çağdaş, uygar ve gelişime açık toplumsal bir sistem kurulmalı.

Toplumsal sistem, başta adalet, güvenlik, sağlık, eğitim, beslenme, barınma, istihdam ve alt yapı yatırımı olmak üzere yaşamın tüm alanlarını (başta bilim, kültür, sanat, doğanın korunması, çevre temizliği, ekonomi, maliye, hukuk olmak üzere 30 alan) kapsar ve altı temel direk üzerine oturur.

TOPLUMSAL SİSTEMİN 6(ALTI) TEMEL DİREĞİ

- 1- ADALET: Hakkı, hukuku, eşitliği, özgürlüğü, laikliği sağlayan adalet sistemi
- 2- BESLENME: Güvenli, yerli gıda ve temiz suyla sağlıklı yaşamayı sağlayan beslenme sistemi
- 3- GÜVENLİK: Barışı, huzuru, esenliği, özgürlüğü, bağımsızlığı ve eşitliği sağlayan güvenlik sistemi
- 4- YÖNETİM-DENETİM: Katılımcı, halkçı/kamucu/toplumcu, çoğulcu, saydam ve hesap veren yönetim ve denetim (Siyasi) sistemi
- 5- KAMU KURUMLARI: Liyakatı, ehliyeti, yeteneği, beceriyi, emeği ve üretimi esas alan kamu kurumları
- 6- ANAYASA: Laik, çağdaş, uygar, demokratik anayasa

1- ADALET

Sağlıklı yaşamak için, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan insan ve çocuk haklarını; Uluslararası Çalışma Örgütü kararlarında yer alan emekçi haklarını; ulusal ilkeleri ve değerleri esas alan bir ADALET Sistemi var olmalı. Böyle bir sistemde; hukukun üstünlüğü, ulus egemenliği, güçler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, yurtta ve dünyada barış ve laiklik ilkeleri; basın, yayın, iletişim, düşünce, anlatım, örgütlenme, barışçıl gösteri ve eylem özgürlüğü ve zalime karşı direnme hakkı var almalı. Yasama(1), yürütme(2), yargı(3), özgür basın(4), özerk üniversite(5), bağımsız meslek odaları ile demokratik kitle örgütlerini(6) içeren güçler (Altı temel güç) ayrılığı var olmalı. Bu sistemi bilinçli ve erdemli yurttaşlar denetleyebilmeli.

2- BESLENME

Erişilebilir, güvenli, (Türkiye için) yerli gıdayla, temiz ve yeterli su ile dengeli ve sağlıklı yaşamayı, gıda ve su egemenliğini sağlayan beslenme sistemi kurulmalı.

3- GÜVENLİK

Yurtta, bölgede ve dünyada barışı, huzuru, esenliği sağlayan, caydırmayı hedefleyen; her ulusun çıkarını eşitleyen savunma, dış politika ve güvenlik sistemi kurulmalı. Bu sistemi kurmada; ‘Özgürlük, Bağımsızlık, Eşitlik, Katılımcılık, Barış ve Güven’ ilkeleri esas alınmalı.

4- YÖNETİM-DENETİM: LAİK CUMHURİYET, GERÇEK DEMOKRASİ

Akla, bilime, liyakata ve yeteneğe dayalı adil seçim sistemi kurulmalı. Ulusal meclisteki yasa tasarıları ve önerileri ile yerel meclis kararları öncesinde; demokratik kitle örgütlerinin, muhtarların ve bağımsız uzmanların görüşlerinin alınacağı liyakata, ehliyete, emeğe ve yeteneğe dayalı çoğulcu, katılımcı, laik siyasal yapı kurulmalı.

Seçmen nüfusuna göre (100 bin seçmene bir temsilci) belirlenen vekillerle temsil edilen; halkın tercihli oyuyla seçilen senatoyu da içeren iki meclisli, parlamenter sisteme dayalı laik cumhuriyet ve gerçek demokrasi kurulmalı.

Türkiye’de, TBMM’de 100 bin seçmenin bir vekil ile temsil edildiği; en az ilkokul mezunu seçmenlerin tercihli oyuyla belirleyeceği 300 üyeli senatoyu da içeren 600 üyeli iki meclisli parlamento var olmalı.

Parti ve kurum içi demokrasi, önseçim, cinsiyet eşitliği ve üçte birlik gençlik kotası var olmalı. Seçim barajı olmamalı; kadınlar ve gençler için fermuar sistemi (bir kadın, bir erkek, bir genç) uygulanmalı; vekilleri millet, yerel yöneticileri yöre insanı seçmeli. Genel başkan saltanatına son verilmeli.

Mahalle/Köy temsilcisiinden genel başkana tüm yöneticiler en geniş katılımla (üye+halk), oransal temsili ve tercihli oyu içeren blok liste ile bağımsız yargının ve özgür basınının denetiminde yapılan seçimlerle belirlenmeli.

Siyasi partilerin genel başkanı, belediye başkanı, demokratik kitle örgütlerinin başkanları iki turlu seçimle belirlenmeli. Bu seçimlerde 1. turda başkan adayları yüzde 50+1’i alamazsa en çok oy alan iki aday arasında 2. tur yapılmalı.

Meslek odası, sendika, kooperatif, birlik, dernek, vakıf vb demokratik kitle örgütleri seçimleri en geniş katılımla, bağımsız yargının, özgür basınının denetiminde, oransal temsili ve tercihli oyu içeren blok liste ile yapılmalı.

Seçimle göreve gelenleri bağımsız yargının Anayasa Mahkemesi’nden geçerek kesinleşen kararıyla görevden alınabilen yapı kurulmalı.

Cumhurbaşkanını meclis seçmeli (Atatürk, Vatandaş İçin Medeni Bilgiler Kitabında bu konuyu açık olarak yazmıştır).

5- ÖRGÜTLÜ TOPLUM; KAMUSAL VE KURUMSAL YAPI

Yurttaşlar; sendika, kooperatif, birlik, meslek odası, dernek, vakıf vb demokratik kitle örgütlerinin en az ikisinde yer almalı. Bilinçli, erdemli, sağlıklı, vicdanlı, katılımcı, üretici, örgütlü toplumu; katılımcı ve kurumsal yapıyı kurmalı.

Örgütlü toplum; açlık, susuzluk, yobazlık, yolsuzluk, yoksulluk, yasakçılık, yalancılık, dolandırıcılık, ayrımcılık, aşırı şişmanlık, israf, kirlilik, terör, ırkçılık, mezhepçilik, iklim değişikliği, küresel ısınma, kuraklık, susuzluk, orman yangınları vb sorunlarla ve kötü yönetimle mücadele eden toplumdur.

6- ANAYASA

Türkiye Cumhuriyeti’nin 1961 Anayasası, 1921 ve 1924 Anayasasını daha ileriye taşımış bir anayasadır. Dünyanın en çağdaş ve uygar anayasalarından biridir. 1961 Anayasası, 1971 Muhtırası ile törpülenmiş; 1982 Anayasası ile şekil değiştirmiş; 2007, 2010 ve 2017 Halk Oylamaları ve TBMM’de yapılan değişiklikler ile ucube bir anayasa haline getirilmiştir. Ancak, mevcut anayasanın başlangıç bölümünde, değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen ilk dört maddesinde, 5-12, 14, 17, 19, 20, 24-28, 34, 42, 66, 101, 103, 106, 138, 174. maddelerinde; 1924 ve 1961 Anayasalarının ruhu ve bedeni vardır. Birileri bu ruhu ve bedeni yok etmek, üniter ulus devleti yıkmak, federal devleti esas alan yeni bir anayasa yapmak istiyor.

TBMM, anayasanın değiştirilebilir maddelerinde değişiklik yapabilir. Bu değişiklikler, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş iradesini, Atatürk İlkeleri ve Devrimlerini, aklı ve bilimi esas almalı. Yeni bir anayasayı ancak geçici (en fazla 1 yıl) olarak seçilen ve toplumun her kesimini kapsayan kurucu meclis yapabilir. Türk ulusu, isterse yüzde 62 ile kabul edilen 1961 Anayasasını halk oylaması ile yeniden yürürlüğe koyabilir.

TOPLUMSAL SİSTEMİN 30 ALAN/BAKANLIK

1-ADALET

Adalet; laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin temelidir. Parasız, adil, eşit, erişilebilir ve güvenilir adalet, hukuk ve yargı sistemi kurulmalı. Bu sistemde 'Yargıç güvencesi', 'Hukukun üstünlüğü', 'Yargı bağımsızlığı' ve 'Güçler (6 adet) ayrılığı' ilkeleri esas alınmalı. Anayasa Mahkemesi, Hakimler, Savcılar Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Yüksek Seçim Kurulu, Uyuşmazlık Mahkemesi gibi Yüksek Yargı Organları, Mahkemeler ve Barolar Birliği bağımsız olmalı. Bu kurumlar, yönetim ve denetim organlarını kendileri seçmelidir.

2-MİLLİ SAVUNMA, 3-İÇ GÜVENLİK, 4-DIŞ POLİTİKA

Yurtta, bölgede ve dünyada barışı, huzuru, esenliği ve güvenliği sağlayan, caydırmayı hedefleyen; her ulusun çıkarını eşitleyen savunma, güvenlik ve dış politika sistemi kurulmalı. Bu sistemi kurmada, 'Özgürlük, Eşitlik, Bağımsızlık, Katılımcılık, Çoğulculuk, Barış ve Güven' ilkeleri esas alınmalıdır.

TSK'nın komuta bütünlüğü yeniden sağlanmalı. Kendi sağlık, eğitim, adli ve terfi sistemine sahip olmalı. Askeri liseler, askeri sağlık kurumları ve askeri yargı organları yeniden açılmalı. Her türlü paramiliter yapı dağıtılmalı. Bireysel silahlanma önlenmelidir.

5-SAĞLIK

Parasız, koruyucu, önleyici, erişilebilir, eşit, halkçı/toplumcu/kamucu sağlık sistemi kurulmalı. Küresel salgın hastalıkları önlemek için ülkeler savunma bütçelerinden (silahlanmadan) yüzde on oranında kesinti yapıp sağlığa aktarmalıdır.

Türkiye, aşısını, ilacını, sağlık araç ve gereçlerini kendisinin üreteceği bir sağlık sistemi kurmalıdır.

6-TARIM HAYVANCILIK, 7-SU ÜRÜNLERİ, 8-ORMAN, 9-ÇEVRE, DOĞA, İKLİM

Erişilebilir, güvenli ve sağlıklı gıdayla, temiz ve yeterli suyla sağlıklı yaşamayı, gıda ve su güvenliği ve egemenliğini sağlayan beslenme sistemi kurulmalıdır.

Türkiye, tohumu, gübresi, ilacı ve enerjisi yerli olan; tarım, hayvancılık ve su ürünlerinde ithalatçı değil ihracatçı olan bir ülke olmalı. Üreticinin üzerinde bir tür ceza olan stopaj kaldırılmalı. Türkiye'de üretici çiftçiye AB ülkelerindeki gibi milli gelirin yüzde ikisi oranında destek verilmeli. Yasal olarak yüzde bir oranında destek verilmesi gerekiyor. Ama yüzde yarım bile verilmiyor. Tüketici de mağdur ediliyor. Uzun yıllar kendi kendine yeten yedi ülkeden biri olmamızı sağlayan çiftçimizi toprağından koparan neoliberal ekonomi politikasına son verilmeli. Çiftçinin 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 1 trilyon lira (30 milyar dolar) borcu var. 2024 yılında bir avuç sermaye sınıfına 2 trilyon liralık (60 milyar dolar) vergi muafiyeti sağlayan iktidar, çiftçinin ve üreticinin hakkını vermiyor. Çiftçiye mazot maliyetine verilmeli. Tarımsal Kamu İktisadi Kuruluşları, Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri yeniden yapılandırılarak çiftçiye hizmet eder hale getirilmeli. Kooperatifçilik, Hollanda vb AB ülkelerindekilere benzer bir yapıya ve oransal büyüklüğe getirilmelidir.

Evrensel yasalar ve T.C. Anayasası gereğince (madde 169 ve 170) ormanlar ve orman köylüsü korunmalı. Ormanlar geliştirilmeli ve ürünleri çok iyi değerlendirilmeli. Orman yangınları önlenmeli. Yanan orman alanları ağaçlandırılmalı, imara ve turizme açılmamalı. Orman alanlarındaki işletmelerden Orman Bakanlığı sorumlu olmalıdır.

Küresel ısınmayı ve soğumayı, iklim değişikliğini, kuraklığı, susuzluğu, orman yangınlarını, maden arama adı altında yapılan doğa katliamlarını ve çevre kirliliğini önleyen; sularına, madenlere ve ormanlara sahip çıkan, coğrafi yapıımızdaki olumsuz koşullar için önlem alan sürdürülebilir, sağlıklı, yaşanabilir bir sistem kurulmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığı ayrılmalı. Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Su Ürünleri Bakanlığı ve Orman Bakanlığı kurulmalı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Doğa ve İklim Bakanlığına dönüştürülmelidir.

10-BARINMA

Sağlıklı ve güvenli barınmayı, depreme dayanıklı, ucuz konutu sağlayan; kirada oturanlar (yüzde 45) için asgari ücretin yüzde yirmisini geçmeyen; evsizleri ve sığınma isteyen kadınları kamuya ait konuk evlerinde barındıran barınma sistemi kurulmalı. Sağlıklı ekonomik ve bilimsel bir kentsel dönüşüm yapılmalı. Emlak Bankası yeniden kurulmalı. Toplu Konut İdaresi yeniden yapılandırılmalıdır.

Barınma Bakanlığı kurulmalıdır.

11-EĞİTİM, 12-KÜLTÜR VE SANAT, 13-SPOR, 14-BİLİM, TEKNOLOJİ VE SANAYİ

Eğitim; fikri, irfanı ve vicdanı özgür; okuyan, düşünen, araştıran, sorgulayan, bilinçli, erdemli, vicdanlı, aklını kullanan, özgüvenli ve sağlıklı nesiller yetiştirmeli.

Parasız, karma, erişilebilir, eşitlikçi, halkçı, uygulamalı, üretimci, çağdaş, uygar, gelişmiş, bilimsel, laik eğitim, bilim, kültür, sanat ve spor sistemi kurulmalı. Eğitimde 'Köy Enstitüleri İlkeleri' esas alınmalıdır.

Üniversiteler idari, mali ve bilimsel yönden özerk, özgür ve evrensel yapıda olmalı. Akıllı ve bilimi rehber edinen, verimliliği ve yeniliği içeren, katma değer üreten doğayı, çevreyi kirletmeyen bilim, teknoloji, sanayi sistemi kurulmalıdır.

Türkiye, en az yüzde 10 oranında ileri teknoloji üreten (şu an yüzde 3) ve kullanan bir ülke olmalı; bilişim çağını ve sanayi 5.0'ı kaçırmamalı. 'Eğitim Birliği Yasası' uygulanmalı. Öğretmenler ve eğitimci kadrolu olmalı ve yeniden baş tacı edilmeli. Sözleşmeli, ücretli ve yedek öğretmenlik kaldırılmalı.

'Temel Eğitim' 03-18 yaş arasındaki 15 yılı kapsmalı ve 4 saati sözel, 4 saati uygulamalı tam gün (08-12: 14-18) olmalı. Bir sınıfta bir kişiye 4 metre karelik fiziki alan düşmeli. Sınıflar en az 10, en fazla 20 (ideali 16) kişilik olmalı. 8 öğrenciye bir öğretmen düşmeli. Kapatılan 17 bin köy okulu yeniden açılmalı. Köy okullarında yaşam boyu eğitim ilkesi doğrultusunda öğrencilere (bir öğrenci dahi olsa) ve yurttaşlara okuma yazma, sağlık, yurttaşlık bilinci eğitimi dahil her türlü eğitim verilmelidir.

Liselerde eğitim göreceklelerin üçte birini bilim (fen bilimleri ve sosyal bilimler) ve teknoloji eğitime; üçte birini uygulamalı meslek, kültür, sanat, spor eğitime; üçte birini iş ve üretim eğitime yönlendiren sistem kurulmalı. Fransa'da olduğu gibi Türkiye'de de lise bitirmede olgunluk sınavı yapılmalı. Bu sınavı geçenler üniversiteye; geçemeyenler bilimsel ilkelere göre kendi alanındaki KÖY ve KENT ENSTİTÜSÜNE, İŞ ve ÜRETİM OKULUNA yönlendirmelidir.

Türkiye'de 131'i devlet, 78'i vakıf(özel), 209 üniversiteyi bilimsel ilkelere göre 100'e düşürülmeli. Kalan 109 üniversite, KÖY ENSTİTÜLERİ İLKELERİ doğrultusunda tasarlayarak KÖY ve KENT ENSTİTÜLERİNE, İŞ ve ÜRETİM OKULLARINA dönüştürülmeli. Türkiye'nin nüfusu dünya nüfusunun yüzde biri kadardır. Bu nedenle, dünyanın ilk 100 üniversitesi içinde en az bir Türk üniversitesi bulunmalı. Gençlerimiz geleceklerini yurt dışında arama çaresizliğinden kurtarılmalı. Beyin göçü beyin gücüne dönüştürülmeli. Türkiye, futbolcu ve basketbolcu ithal eden değil, ihraç eden ülke olmalıdır.

Kültür ve Sanat Bakanlığı kurulmalı. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Bakanlığına, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığına dönüştürülmelidir.

LİSELERE VE ÜNİVERSİTELERE YÖNLENDİRMEDEKİ İLKELERİN ORANLARI:

-I-Geçmiş eğitim süreci boyunca alınan tüm notların ortalaması: Yüzde 25

-II-Liseye ve üniversiteye yönlendirme için yapılan sınavlarda alınan not: Yüzde 25

-III-Bilim(4 Puan), teknoloji(4 puan), kültür(4 puan), sanat(4 puan), spor(4 puan) alanlarındaki başarı: Yüzde 20

-IV-Rehber öğretmenin yönlendirmesi: Yüzde 5

- V-Girilecek okulun tercihi: Yüzde 5
- VI-Ailenin isteği: Yüzde 5
- VII-Şehit ve gazi çocukları: Yüzde 5
- VIII-Öksüz veya yetim çocuklar: Yüzde 5
- IX-Annesi ve babası işsiz çocuklara: Yüzde 5

15-ENGELLİLER

Dünya'daki engelli nüfusu yaklaşık 1 milyar (yüzde 15) kişi. Türkiye'de resmî verilere göre 5 milyon (yüzde 7), gayriresmi verilere göre 9 milyon (yüzde 13) civarında engelli insan var.

Engelliler Bakanlığı kurulmalıdır.

16-ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK, 17-ÖRGÜTLENME, 18-İLETİŞİM, İNSAN HAKLARI VE ÖZGÜRLÜKLERİ

Tam istihdamı ve sendikalaşmayı, toplu sözleşme ve grev hakkını, herkese sosyal güvenceyi, adil gelir dağılımını sağlayan, kayıt dışılığı önleyen, severek verimli çalışmayı ve üretmeyi hedefleyen, emeklileri ve yaşlıları huzurlu, engellileri engelsiz, gazi ve şehit yakınlarını insanca sağlıklı yaşatan çalışma, sosyal güvenlik ve örgütlenme, sendika, kooperatif sistemi kurulmalıdır.

Türkiye'de sendikalaşma oranı 1980 Darbesi sonrasında yüzde 60'dan yüzde 14'e gerilemiştir. Bu oran 5 yıl içinde yüzde 70'e çıkarılmalı. Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri yeniden yapılandırılarak etkin hale getirilmeli. Kooperatif sektörü, Hollanda'dakine benzer bir yapıya ve oransal büyüklüğe getirilmeli. Bilinçli ve örgütlü toplum kurulmalı. Emeklilerin ek iş yapmasına gerek olmayacak ve sağlıklı yaşamasını sağlayacak maaş (en az asgari ücret kadar) verilmeli. Asgari ücret, sağlıklı yaşamayı sağlayacak seviyeye çıkarılmalı. En az bin avro olmalı. Milletvekili maaşı en yüksek öğretmen maaşı kadar olmalı. Emekli milletvekili maaşı, huzur hakkı, birden çok yerden maaş alma kaldırılmalıdır.

Ne okula, ne işe giden 15-30 yaş grubundaki beş milyon gencin, okul öncesi eğitim alamayan 3-5 yaş grubundaki iki buçuk milyon çocuğun, üniversite mezunu iki milyon işsiz gencin sorununu bir bütün olarak ele alıp çözüm üretecek bir istihdam tasarım planı yapılmalı.

Örgütlenme, Sendika, Kooperatif Bakanlığı kurulmalıdır.

Düşünce, anlatım, örgütlenme, toplantı, gösteri, yürüyüş vb barışçıl eylem hakkına ve özgürlüklerine sahip; hukuksuzluğa, adaletsizliğe, zulme karşı direnme hakkı veren; özgür, yaygın, erişilebilir, kamuyu ilgilendirenler parasız, basın, yayın, iletişim, insan hak ve özgürlükleri sistemi kurulmalı. Atatürk'ün "*Basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası yine basın hürriyetidir*" ilkesi uygulanmalıdır. Beyin göçü beyin gücüne dönüştürülmeli. İnsan hak ve özgürlükleri için bilinçli ve örgütlü toplum kurulmalıdır.

İnsan Hakları, Özgürlükleri ve İletişim Bakanlığı kurulmalıdır.

19-KADIN, AİLE, ÇOCUK VE GENÇLİK

Kadını, aileyi, çocukları ve gençliği koruyan ve değer veren, eşitsizliği, baskıyı, tacizi, şiddeti, istismarı önleyen toplumsal/sosyal sistem kurulmalı. Kadın ekonomik olarak özgür olmalı. Kadının, insan olarak eşitliği temelinde çalışma hayatının ve sosyal yaşamın içinde olmasıyla toplumsal özgürleşmenin mümkün olacağı bilinci ile sadece ailenin değil, uygarlaşmanın da taşıyıcı kolonu olduğunu içselleştiren bir yönetim anlayışı yaratılmalı.

Eğitmeden medyaya, sokağa ve eve kadar başta kadınlara, gençlere ve çocuklara yapılan şiddet, taciz ve istismar önlenmeli. Sigara, alkol ve uyuşturucu ile gerçekten mücadele edilmelidir.

Türkiye, İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE hemen bugün dönmeli. Bunun için en kısa zamanda iktidar değişikliği gerekli. Çocuk ve gelin, çocuk ve işçi sözcüklerinin birlikte kullanılmasının utancını tarihe gömmelidir. Nüfus sayımı yapılmalı, insan kaynağımız planlanmalı. Nitelikli genç nüfus göçü önlenmeli. Beyin göçü, beyin gücüne dönüşmelidir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın, Aile, Çocuk ve Genç Bakanlığına dönüştürülmelidir.

20-EKONOMİ, TİCARET, ESNAF VE KOBİ

Sağlıklı yaşamak ve sosyal refah devletini hayata geçirmek için üretim ekonomisine dayanan, tam istihdamı ve adil gelir dağılımını sağlayan, planlı, kayıtlı, karma ekonomik sistem kurulmalı. Bu iktisadi sistemin üçte biri kamu, üçte biri kooperatif, üçte biri özel sektör olmalı. Kayıt dışı ekonomi ortadan kaldırılmalı.

Türkiye, Anayasada yer alan Ekonomik ve Sosyal Konseyi çalıştırılmalı. Beslenme, barınma, enerji, ulaşım, iletişim, bankacılık, sigorta, altyapı gibi temel alanlarda stratejik ve tekel konumunda olup kapatılan, parçalanmış, yozlaştırılan, özelleştirilen “TEKEL, TEK, SEK, EBK, TMO, SEKA, TÜPRAŞ, BOTAŞ, DSİ, TCDD, THY, TDİ, MTA, SÜMERBANK, ETİBANK, EMLAK BANK” vb kamusal kurumlar yeniden Kamu İktisadi Kuruluşu yapılmalı. DPT yeniden kurulmalı. DİE/TÜİK ve PTT yeniden yapılandırılmalı.

Tarım Kredi Kooperatifleri ve Tarım Satış Kooperatifleri çiftçiye hizmet eden kuruluş olmalıdır. Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıfbank, İller Bankası, Türk Eximbank, Kalkınma Bankası gibi kamu bankaları, kamu kurumlarına, belediyelere, çiftçilere, ihracatçılara, esnafa, KOBİ'lere ve yurttaşlara destek ve kredi sağlayan bankalar haline getirilmelidir. Türkiye, dış ticarete açık vermemeli; katma değeri yüksek teknolojik ürünler ihraç etmeli.

Ticaret Bakanlığı, Ekonomi, Ticaret, Esnaf ve KOBİ Bakanlığına dönüştürülmelidir.

21-MALİYE

Adil gelir dağılımını ve vergi adaletini sağlayan; bütçesi denk; gelir ve kurumlar vergisinin esas alındığı; ihale sisteminin rekabete açık ve saydam olduğu; dış borcu, milli gelirinin yüzde onunu aşmayan maliye, bütçe ve vergi sistemi kurulmalıdır. Türkiye’de, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Ulusal Vergi Konseyi, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu, Sayıştay yeniden yapılandırılmalı. Aile Destek Sigortası Kurumu kurulmalı. Merkez Bankası bağımsız olmalı. Bu kurumlar yöneticisini kendisi seçmeli. Gelir ve kurumlar vergisi yüzde 30’dan yüzde 70’e çıkarılmalı, dolaylı vergiler yüzde 70’den yüzde 30’a düşürülmeli. Bütçe denk olmalı. Her yurttaş vergi mükellefi olmalıdır. Her gelir ve harcama kayda geçirilmelidir.

22-ENERJİ

Sağlıklı, yenilenebilir, sürdürülebilir güneş, rüzgar, hidrojen, bor, toryum gibi temiz ve yerli kaynaklara dayalı, dışa bağımlılığı sıfırlayan enerji sistemi kurulmalı. Enerji sektörü, madenler, doğal kaynaklar kamulaştırılmalı/devletleştirilmelidir.

23-KARAYOLU, 24-DEMİRYOLU, 25-DENİZCİLİK, 26-HAVACILIK

Güvenli, sağlıklı, hızlı, temiz ve yerli kaynaklara dayalı ulaşım sistemi kurulmalı. Türkiye, yaya ve bisiklet yolu, raylı sistem ve deniz yolu ulaşımına gelişmiş ülkelerde olduğu gibi önem vermeli; yurdu demir ağlarla örmeli. Antalya ve Bursa illerine bir yıl içinde demiryolu getirilmeli. Artvin’den Hatay’a deniz ulaşımı kurulmalı. Gıda ürünleri en hızlı ve ekonomik olarak tüketim merkezlerine ulaştırılmalı. Atatürk Havaalanı açılmalı. Atıl havaalanlarına yeni kurulacak havacılık bakanlığı çözüm bulmalı. 10 yıl havaalanı açılmamalı. Ulaşımındaki “Yap İşlet” ve “Yap İşlet Devret” modeline hemen son verilmeli. Bu modelle yapılan otoyollar, köprüler, tüneller, havaalanları, limanlar vb tesisler kamulaştırılmalı/devletleştirilmeli. Deniz ürünleri avlanmasına AB ülkelerindeki gibi bir sistem getirilmelidir.

Karayolu, Demiryolu, Havacılık ve Denizcilik Bakanlıkları kurulmalıdır.

27-ALT YAPI, AFET, DEPREM VE SİGORTA

Çağdaş, gelişmiş ve uygar köy, kent, şehir, bölge, havza ve ülke planlamasını sağlayan, deprem, sel, heyelan, tsunami, yangın gibi afetlerden korumayı sağlayan ve sigorta ile desteklenen sistem kurulmalı. Devlet Planlama Teşkilatı yeniden kurulmalıdır.

Alt Yapı, Afet ve Depremden Korunma ve Sigorta Bakanlığı kurulmalıdır.

28-TURİZM TANITMA

Sağlıklı ve güvenli turizm tanıtma sistemi kurulmalı. Güneş, deniz, kum turizmine ek olarak, sağlık, eğitim, bilim, kültür, sanat, doğa, tarih ve sporu da kapsayan küresel salgın hastalıklar için önlem alan turizm sektörü kurulmalı. Turizm sektörü “Bilim ve Liyakat” esas alınarak yeniden yapılandırılmalı. Kültür ve tabiat varlıkları korunmalıdır.

Türkiye’de turizm tüm yılı kapsamalı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ayrılmalı. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulmalıdır.

29-YEREL YÖNETİMLER

Demokrasinin kılcal damarları olan yerel yönetimleri gerçekten demokratik yapıya dönüştüren; muhtarlık, belediye ve il genel meclisi yapılarını ve seçimlerini bilimsel ilkelere göre yeniden yapılandıran yerel yönetim sistemi kurulmalı.

“Anayasaya “Seçimle gelen yerel yöneticiler suç üstü hariç tutuklu yargılanamaz, yargılama süreci Anayasa Mahkemesinde sonlandırılır” hükmü getirilmeli.

Yerel Yönetimler Bakanlığı kurulmalıdır.

30-GÖÇ VE UYUM

Emperyalistlerin çıkardığı iki dünya savaşı ve iç savaşlar, silahlanma, iklim değişikliği, küresel ısınma-soğuma-kuraklık, göç, mülteci, sığınmacı sorununa, yoksulluğa ve yolsuzluğa neden olmaktadır.

Türkiye’de nüfusun yüzde onunu bulan ve dünyada eşi benzeri olmayan yasadışı ve yasal göçmen/sığınmacı/mülteci var. Bu sorun, ülkemiz için bir beka (varoluş) sorunudur.

Bu sorunu çözmek ve “Yurtta, bölgede ve dünyada barışı sağlamak” için “Göç ve Uyum Bakanlığı” kurulmalıdır.

30 BAKANLIK

1.Adalet; 2.Milli Savunma; 3.İç Güvenlik (İşleri); 4.Dış Politika (İşleri); 5.Sağlık;

6.Tarım ve Hayvancılık; 7.Su Ürünleri; 8.Orman; 9.Çevre, Doğa ve İklim;

10.Milli Eğitim; 11.Kültür ve Sanat; 12.Spor; 13.Bilim, Teknoloji ve Sanayi;

14.Barınma; 15.Ekonomi, Ticaret ve Esnaf, KOBİ; 16.Maliye, 17.Engelliler,

18.Çalışma ve Sosyal Güvenlik; 19.Örgütlenme, Sendika ve Kooperatifçilik;

20.İnsan Hakları, Özgürlükleri ve İletişim; 21.Kadın, Aile, Çocuk ve Gençlik;

22.Alt Yapı, Afet, Deprem ve Sigorta; 23.Enerji;

24.Karayolu; 25.Demiryolu; 26.Denizcilik; 27.Havacılık;

28.Turizm ve Tanıtma; 29.Yerel Yönetimler; 30.Göç ve Uyum

ONALTINCI BÖLÜM

**İNSAN, BİREY, YURTTAŞ, TOPLUM, HALK, ULUS, DEVLET,
HEDEF/AMAÇ/ÜLKÜ/BÜYÜK İDEAL,
DÜZEN/REJİM, SİSTEM/YAPI, KURUM,
DEĞER, İLKE, ERDEM, HAK, HUKUK, ADALET, ADİL PAYLAŞIM,
ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, BAĞIMSIZLIK, KATILIMCILIK, GÜVEN**

İnsanların, bireylerin, yurttaşların, toplumların, halkların, ulusların amacı/hedefi, amaca/hedefe ulaşma yöntemi, ilkeleri, değerleri, erdemleri, hakları, özgürlükleri, simgeleri, kuramları, ideolojileri, kurdukları toplumsal sistemi/yapıları ve devleti vardır. Devletin de kurumları ve rejimi/düzeni vardır. Toplumsal sistemin/yapının sektörleri, alanları, bilim dalları vardır. Yaşamın olguları; yok oluşun nedenleri ve sorunlar vardır. Her sorunun da mutlaka bir çözümü vardır.

ÖNDER (LİDER/REHBER)

Örgütlere, kurumlara ve devlete, girişimlerinde başarılı olmuş, erdemli, bilinçli, vicdanlı, liyakatlı, üretici, yaratıcı, yetenekli, yürekli ve devrimci insanlar, aydınlar önderlik (rehberlik/ liderlik) etmelidir.

KADRO

Kurumlar, uluslar, devletler; akıllı, bilinçli, cesaretli, çalışkan, dayanışmacı, erdemli, ehliyetli, liyakatlı, üretici, yetenekli, yaratıcı ve yürekli kadro oluşturmali.

YÖNTEM

Sorunları çözmeye ve hedefe ulaşmada; *“Yaşamda en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir. Manevi mirasım akıl ve bilimdir”* diyen Atatürk'ün yöntemi uygulanmalıdır.

KURUMLAR/KURULUŞLAR/ÖRGÜTLER/YAPILAR

Kamu kurumları
Özel kuruluşlar
Kooperatifler
Siyasi partiler
Meslek odaları
Sendikalar
Dernekler
Vakıflar

SEKTÖRLER, ALANLAR, HİZMETLER

Tarım ve Hayvancılık
Ormancılık
Deniz ürünleri
Su ürünleri
Sanayi
Hizmetler
Bilim ve Teknoloji
Beslenme
Barınma
Giyim
Enerji
İnşaat
Planlama: Köy, kent, şehir, bölge, havza ve devlet planlama
Doğa ve Çevre
Ulaşım: Yaya yolu, Bisiklet yolu, Kara, Hava, Deniz ve Demir yolları
Turizm ve Tanıtma
Gezi, Eğlence, Dinlence

Bankacılık ve Sigorta hizmetleri
İşletme
İletişim
Basın, Yayın
Halkla ilişkiler
Sosyal güvenlik
İş Güvenliği ve Sağlığı

ERDEMLER

Cumhuriyet erdemdir.
Adalet erdemdir.
Yanlıştan dönmek erdemdir.
İstifa erdemdir.
Etik davranmak, Adil olmak, Söylemi-Eylemi bir olmak erdemdir.
Okumak, Aydınlanmak, Sorgulamak, Bilinçlenmek, Özeleştiri yapmak erdemdir.
Akıllı, zekâyı, yetenekleri ve zamanı iyi kullanmak erdemdir.
Akılcı ve bilimsel düşünmek erdemdir.
Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmamak erdemdir.
Doğruları ve gerçekleri görmek ve söylemek erdemdir.
Birleştirici, verimli, yenilikçi üretici olmak erdemdir.
Vicdanlı insan; Özgür ve eşit birey; Bilinçli ve üretici yurttaş olmak erdemdir.
İyi Aile, İyi Öğretmen, Devrimci genç, Namuslu aydın, Dürüst ortak erdemdir.
Sorgulayıcı, katılımcı ve özgür iradeli seçmen olmak erdemdir.
Toplumcu ve emekçi parti üyesi olmak erdemdir.
Örgütlü toplumu kurmak erdemdir.
Yurdunu ve ulusunu sevmek erdemdir.
Kamu yararı ve toplumsal kurtuluşu savunmak erdemdir.

İLKELER

Altı Ok: "Cumhuriyetçilik, Ulusçuluk, Devletçilik, Laiklik, Halkçılık, Devrimcilik" Atatürk İlkeleri ve Devrimleri/Kemalizm/Atatürkçülük/Atatürkçü Düşünce Sistemi
Akıllı ve bilimi rehber edinen çağdaş-gelişmiş-uygar yönetim
Laik, Demokratik, Sosyal, Hukuk Devleti/Ulus devlet/Üniter devlet
Çağdaş Gelişmiş Uygarlık
Hukukun üstünlüğü, Ulus egemenliği, Kuvvetler(güçler) ayrılığı
Yurtta, bölgede, dünyada barış
Parasız, Kamucu, Katılımcı, Karma, Üretime dayalı Laik, Bilimsel Milli Eğitim
Tam bağımsızlık: Siyasi, iktisadi, mali, askeri, adli, bilimsel, kültürel bağımsızlık
Yerli kaynaklara-tasarrufa-yatırıma-bilime dayalı katma değeri yüksek üretim
Denk bütçe, Açık vermeyen dış ticaret
Dengeli, sürdürülebilir, sağlıklı gelişme, kalkınma ve büyüme
Okumak, Aydınlanmak, Sorgulamak, Bilinçlenmek, Örgütlenmek, Üretmek
Apartmandan ülke yönetimine çoğulculuk, katılımcılık, saydamlık, hesap verebilirlik
Araştırma ve Geliştirme yapmak, Yenilikçilik, Verimlilik, İcat çıkarmak
Örgütlü ve üretici toplumu kurmak
Bilim, sanat, spor, edebiyat felsefe ve siyaset ile ilgilenmek
Çözüm odaklı olmak
Sorumluluk almak, Liyakatı, ehliyeti ve emeği esas almak
İlgilileri yetkili, yetkilileri bilgili kılmak
Teokrasiye, Feodalizme, Faşizme, Emperyalizme karşı mücadele etmek
Her türlü zorbalığa karşı direnmek

DÜŞÜNCE FELSEFE

Düşünce
Felsefe
Mantık

HUKUK

BİLİM DALLARI

Siyaset
Eğitim
Spor
Sağlık
Adalet
Güvenlik
Savunma
Ekonomi
Maliye

KÜLTÜR, SANAT, UYGARLIK

Kültür
Uygarlık
Müzik
Opera
Resim
Heykel
Folklor
Bale
Tiyatro
Sinema
Satranç
Briç
Plastik sanatlar
Minyatür
Mimarlık
Peyzaj mimarlığı

HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
Çocuk hakları
Emekçi hakları
Telif hakkı
Maddi çıkara dayalı haklar
Özgürlükler
Yolculuk, yerleşim, yasa dışı tutuklamalardan korunma hak ve özgürlüğü
Konut dokunulmazlığı ve güvenliği
Bireysel mülkiyet
Ticaret, Çalışma ve Sanat özgürlüğü
Düşünsel haklar ve özgürlükler
Vicdan özgürlüğü
Toplantı özgürlüğü
Basın özgürlüğü
Dernek kurma özgürlüğü
Öğretim özgürlüğü
Bildirim ve Yakınma hakkı ve özgürlüğü
Siyasal haklar ve özgürlükler

EVRENSEL DEĞERLER

İnsan
Sağlıklı yaşamak
Emek
Atatürk

Doğa-Çevre
Çalışmak
Üretmek
Adil paylaşmak
Okumak
Düşünmek
Aydınlanmak
Sorgulamak
Bilinçlenmek
Eleştiri
Özeleştiri
Örgütlenmek
Dayanışma
Yardımlaşma
Direnmek
Eşitlik
Bağımsızlık
Katılımcılık
Çoğulculuk
Adalet
Yargı
Güvenlik
Sosyal güvenlik
Egemenlik
Yönetim
Denetim
Cumhuriyet
Demokrasi
Akıl
Bilim
Teknoloji
Eğitim
Sağlık
Spor
Barış
Ahlak
Sevgi
Saygı
Temizlik
Doğal kaynaklar
Toplum
Halk
Kurum
Kurul
Ulus
Devlet

ULUSAL DEĞERLER VE KURUMLAR

Atatürk İlkeleri ve Devrimleri

Atatürk Cumhuriyetinin kazanımları, birikimleri, kurumları

Türk Ulusu

Türk Yurdu Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti Devleti

Türk Dili Türkçe

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türk Bayrağı
Başkent Ankara
İstiklal Marşı
Türk Silahlı Kuvvetleri
Cumhuriyet Halk Partisi
Anadolu Ajansı
Ankara Hukuk Fakültesi
Atatürk Orman Çiftliği
İstanbul Üniversitesi
Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Çocuk Esirgeme Kurumu
Devlet İstatistik Enstitüsü
Türkiye İş Bankası
Türk Hava Kurumu
Türk Tarih Kurumu
Türk Dil Kurumu
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Sümerbank
Etibank
Emlak Bankası
Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
Türk Hava Yolları
Türkiye Denizcilik İşletmeleri
Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu
Türkiye Elektrik Kurumu
Türkiye Kömür İşletmeleri
Türkiye Petrolleri Anonim Şirketi
Türkiye Şeker Fabrikaları
Türkiye Zirai Donatım Kurumu
Demir Çelik Fabrikaları
Petrol Ofisi
Posta Telefon Telgraf
Tekel
Et Balık Kurumu
Kağıt Fabrikaları
Toprak Mahsulleri Ofisi
Devlet Su İşleri
Maden Tetkik Arama
Uluslararası İzmir Fuarı
Millet Mektepleri
Halk Evleri
Köy Enstitüleri
Ziraat Okulları ve Yüksek Ziraat Enstitüsü
Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü
Tarım Satış Kooperatifleri
Türk Telekom
Tarım Kredi Kooperatifleri
Tariş, Marmara Birlik
Fiskobirlik
Trakya Birlik, Karadeniz Birlik
Pancar birliği
Antalya birlik, Çukurova birlik, Güneydoğu Birlik
Gül Birlik
Tiftik Birlik
Kayısı Birlik

ONYEDİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN GÜNCEL (2025 YILI) DURUMU

Türkiye Cumhuriyeti'nin güncel durumunu çözümlemeye Atatürk'ün yazdığı kitapların örneğin Nutuk'un okunma durumu anlatan Nefes Yazarı Ümit Zileli'nin bir yazısı ve Atatürk'ün kamu yararına çalışan bir dernek olarak Türk Havacılık ve Uzay Sanayinin gelişmesi için 1925 yılında kurduğu Türk Hava Kurumu (THK) ile başlayalım. THK, çalışmamda sunduğum Atatürk Cumhuriyetinin 68 değerinden/kurumundan biridir. Cumhuriyet yazarı **Mustafa Balbay: "THK'nın başına gelenler bu iktidarın devleti nasıl çökerttiğini ortaya koyan en acı örnek"** diye yazmış.

"NUTUK'U YASAKLAMAK!"

Ümit Zileli, Nefes, 30 Ekim 2025

Cumhuriyetimizin 102. yılında, yakın geçmişten bir öğretici anı...

Mersin Çamlıyayla ilçesinde bir dernek Kütüphane Haftası için bu ülkenin kurtarıcısı ve kurucusu

Mustafa Kemal Atatürk'ün "NUTUK" eserini ilçedeki okullarda okuyan öğrencilere armağan etmek için karar almış ve ilçe milli eğitim müdürlüğüne başvuruda bulunmuştu...

Çamlıyayla İlçe Milli Eğitim Müdürü sıfatlı muhterem zat bu girişimi kutlayacağı, teşekkür edeceği yerde bir yazıyla reddetmiş, gerekçesini ise şöyle açıklamıştı:

-Osmanlı Padişahı Vahdettin'e yönelik "soysuzlaşmış, alçak" ve dönemin Osmanlı Hükümeti'ne yönelik "aciz, haysiyetsiz, korkak" ifadelerinin kullanıldığı...

Bir de aklınca cingözlük yaparak, ret gerekçesine **"Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün elinde sigara gösterilerek öğrencilere olumsuz örnek teşkil edecek öğelere yer verildiği"** maddesini de eklemişti!

Yıkılmış bir imparatorluk enkazından dünya savaş tarihine geçen bir Kurtuluş Savaşı ile bağımsız bir ülke kurmayı başaran Büyük Devrimcinin, 1927 yılında TBMM'de tam 6 gün boyunca her gün 6 saat olmak kaydıyla toplam 36 saatte **"1919'dan başlayarak tüm yaşananları belgeleriyle anlattığı"** tarihi konuşmasıdır Nutuk!

-Dünyada eşi benzeri görülmemiş bir "halkına hesap verme", olayları açıklıkla ortaya koymaktır Nutuk!

Daha sonra kitaplaştırılan NUTUK'un sonundaki belgeler bugüne dek hiçbir şekilde yalanlanamamıştır...

-Konuşmanın sonundaki "Gençliğe Sesleniş" ise adeta tarihin altın sayfalarına kazınmıştır... Soysuz sözcüğü bile yetmez!

Milli sözcüğüyle uzaktan yakından ilgisi olmadığı gayet açık olan **"Eğitim Müdürü"**nün reddetme gerekçesi NUTUK'un daha ilk satırlarında yer alıyor:

-19 Mayıs'ın 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Ülkenin genel durumu ve görünüşü şöyledir... Saltanat ve hilafet makamında oturan Vahdettin soysuzlaşmış, şahsını ve bir de tahtını koruyabileceğini hayal ettiği alçakça tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın başkanlığındaki hükümet aciz, haysiyetsiz ve korkak...

Ret gerekçesine konu olarak en baştaki bu bölümü gösteren bu Cumhuriyet karşıtı zat, anladığım kadarıyla Nutuk'u okumamıştı! Okusaydı, Mustafa Kemal'in, 17 Kasım 1922'de İngilizlere sığınarak, Malaya zırhlısıyla memleketinden kaçan Vahdettin ile ilgili asıl şu sözlerini koyardı gerekçesine:

-Gerçekten, neden ve nasıl olursa olsun, Vahdettin gibi özgürlüğünü ve canını kendi ulusu içinde tehlikede görebilecek kertede aşağılık bir yaratığın bir dakika bile olsa, bir ulusun başında bulunduğunu düşünmek ne acıklıdır!..

Vahdettin ve kuyruğundaki soysuzlar, milli mücadeleyi yok etmek, Kurtuluş Savaşı'nın öncü kadrosunu ortadan kaldırmak için akla hayale gelmedik her çareye başvurmuş, Vahdettin bizzat İngiliz Yüksek Komiserine bir ordu ile üstlerine gidilerek yok edilmesini dahi rica edebilmiştir!

Vahdettin isimli soysuz padişahın, Mustafa Kemal ve arkadaşları için **Mustafa Sabri** isimli alçağın kaleme aldığı, **Dürrizade** isimli kukla şeyhülislamın fetvasıyla idam kararı çıkarttığını, Yunan ordusunun bu hainler tarafından **"Halifenin ordusu"** olarak kutsandığını, Mustafa Kemal'e defalarca suikast girişiminde bulunulduğunu zaten biliyorsunuz, bu sütunda defalarca yazdım!

-Vahdettin sadece bunlardan ibaret değildi ama!..

"Millet koyun sürüsü ben çoban!"

Tarih 16 Mart 1920... İstanbul ikinci kez işgal edildi!

İngilizler önce Şehzadebaşı karakolunu basıp 6 Türk askerini şehit etti... Aynı gün asıl hedef olan Meclis-i Mebusanı da bastı ve kuşattı.

Aynı gün, baskın öncesi Hamidiye kahramanı ve Sivas Milletvekili **Rauf Orbay**, birkaç arkadaşıyla beraber Saray'a giderek Vahdettin'in karşısına çıktı. Daha ilk sözleri soğuk bir duş etkisi yaratmıştı:

-Ses çıkarmayın!

Meclis Başkan Vekili **Abdülaziz Mecdi** Bey, **"Padişahım korkma Anadolu pulattır (çelik)"** deyince Vahdettin korku ve panik içinde şu karşılığı veriyordu:

-İngilizler isterse Ankara'ya kadar gider!

Rauf Bey bu kez padişah'tan hiçbir anlaşmaya imza atmamasını istedi. Padişah bu defa kızgın bir şekilde şöyle dedi:

-Rauf Bey, bir millet var, koyun sürüsü... Başına bir çoban lazım, o da ben!

Aynı Vahdettin eniştesi Damat Ferit hainini **Amiral Webb**'e göndererek. İngiliz mandası dilenecekti! İşte tüm bunlar yüzyıl sonra Mustafa Sabrilerin, Şeyh Saitlerin ardılarını, torunlarını fena halde çileden çıkarıyor! **"Büyük Zafer"** sonrası, önce Yunanistan'a kaçan Mustafa Sabri **"Türklükten istifa"** şiirinde bakın ne diyordu:

-Ben de aynıyle reddedip Türk'ü/ Attım üstümden en elim yükü/ Tövbe yarabbi tövbe Türklüğüme/ Beni Türk milletinden addetme...

Bu zevata **"Hain"** sözcüğünden başka hangi sözcük yakışırdı acaba?

Büyük bayramımız kutlu olsun...

Ümit Zileli, Nefes, 30 Ekim 2025

TÜRK HAVA KURUMU

Türk Hava Kurumu'nun (THK) 2009 yılında 20 uçağı varmış. 2021 yılında 6'sı faal, 3'ü arızalı 9 uçağı mevcutmuş. THK ile ilgili olarak Mustafa Balbay'ın 12.8.2021 tarihli Cumhuriyet'te çıkan **"THK satış ofisi"** başlıklı yazısından bir özet sunuyorum:

"THK, 2002'ye kadar devletten bir kuruş almadan, kurban derileri, fitre, zekat ve bağışlarla hizmet veriyordu. Havacılık eğitiminin yanında, tarıma ve orman yangınlarını söndürmeye katkı sağlıyordu. 2002'de iktidar olan zihniyet kurban derilerini toplama işini kendi çıkar çevresine yöneltti. 2010'da THK Vakfı'nı kurup kurumun işleyişine paralel bir yapı ekledi. 2011'de THK Üniversitesini kurdu. THK'nın olanaklarını buraya aktardı. İktidar, 2019 yılında orman yangınlarını söndürme işini özelleştirdi. THK'nın yangın söndürme ihalesine katılmaması sağlandı. Aynı yıl 11 kişilik THK yönetiminden 6 kişi istifa ettirildi. İç İşleri Bakanlığı, bir üye atayıp genel kurul yapılmasını sağlayabiliyordu. Bunun yerine üç kişilik kayyım (başkanı eski bir bakan) atandı. Kayyım heyetinin ilk işi 'Yönetim kurulu, merkez denetim kurulu ve merkez disiplin kurulunu kaldırmak' oldu. Yasası gereği onursal genel başkanlığını cumhurbaşkanının yaptığı kurum artık bütün denetimlerden uzak, her türlü işlemin yapılabileceği bir hal aldı. Türkiye'nin tüm il ve ilçelerde şubesi olan kurumda itiraz eden şube kapatıldı. Bu haldeki kurumun 80 milyon dolar kredi alması sağlandı. Bu paranın nereye gittiği belli değil. THK'yı borçlandırıp çokertiyorlar. THK'nın birçok il ve ilçedeki değerli bina ve arsalarını satıyorlar. THK'nın orman yangınları için ilgili bakanlıkla protokol yapılarak görevlendirilmesi gerekirken tam tersi bir yol izlendi. **THK'nın başına gelenler bu iktidarın devleti nasıl çökerttiğini ortaya koyan en acı örnektir."**

THK ÜNİVERSİTESİ VE KURUCU REKTÖRÜ

2011'de kurulan THK Üniversitesi kurucu rektörü Prof. Dr. Ünsal Ban(*), Yunan Pasaportu ve sahte gemi adamı belgesiyle yurt dışına kaçmış; İtalya'da bir limandaymış. 30 Nisan 2025'te Borsa manipülasyonu soruşturmasında hakkında gözaltı kararı olan ve üç ayı dosyadan yurt dışı çıkış yasağı bulunan kişi kaçmış/daha doğrusu kaçırılmıştır. 2015 ila 2023 arasında AKP Erzurum m.vekili olan Zehra Taşkesenlioğlu (Dönemin SPK Başkanının kardeşi) ile bir süre evli kalan Ü. Ban hakkında ilk ciddi iddialar 2022'de ortaya çıkmış. Aynı yıl Fethiye ilçesinden kaçak yollarla yurt dışına çıkmaya çalışırken tutuklanmış. Etkin pişmanlıktan yararlanarak 36 gün sonra tahliye olmuş. Sermaye piyasasında rüşvet ve nüfuz ticareti yapanlar adına geçen ve kişisel verilerin hukuka aykırı paylaşılması, tehdit ve şantaj suçlamalarıyla gözaltına alınan Ünsal Ban döneminde THK Üniversitesinde usule aykırı diploma verildiği iddiasıyla YÖK soruşturma başlatmış. 10 Şubat 2015'de rektörlük görevinden ayrılan Ü. Ban, verdiği ifade de aylık maaşının ek derslerle birlikte 110 Bin TL (50 Bin \$) olduğunu söylemiş. Ünal Ban ile Z. Taşkesenlioğlu'nun çekişmeli boşanması davasında 70 milyon TL tazminat istenmiş; eski eş 2.5 milyon dolar vermiş. Ünsal Ban'ın adı, Sedat Peker'in açıklamalarında da geçmiştir.

(*) T24, Now Haber, Sözcü, ekşi sözlük, Cumhuriyet, soL Haber

TÜRK HAVA KURUMU VE ORMAN YANGINLARI

2021 yılı yazında çıkan orman yangınları ile ilgili haberlerden bir özet sunuyorum:

“THK uçakları üç yıldır hangarda çürüyor.” 2019 yılında, “Orman yangını söndürme için uçak, araç ve gerecimiz var” diyen dönemin Tarım ve Orman Bakanı 2021’de: “THK uçakları ‘antika’dır. Bakanlığın envanterinde yangın söndürme uçağı ve helikopteri yok. Orman yangınlarından belediyeler sorumludur” demiş. Aynı bakan bizdeki yangınlar sürerken “Yunanistan’a 2 adet yangın söndürme uçağı (kiralananlardan) göndereceğiz” demiş. 31 Temmuz 2021’de, “THK teknolojiye ayak uyduramadı” diyen, yangının sürdüğü günlerde Somali’ye 30 milyon dolar hibe yapan cumhurbaşkanı 11 Ağustos 2021’de THK eski yönetimini suçlamış; bu yönetimin CHP zihniyetinde olduğunu söylemiş. Tarım ve Orman İş Sendikası 31 Temmuz 2021’de, “**Rusya’dan kiralanan bir uçağın bir günlük fiyatına THK’dan 2 uçağı bir aylığına alabiliyoruz**” demiş. “**Envanterimizde 5 uçağı faal hale getirebilmemiz için 4 milyon dolara ihtiyacımız var**” diyen THK Başkanı, kurumun basketbol kulübüne 40 milyon dolar harcama yapmış. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu 31 Temmuz 2021’de “**THK uçaklarını belediyelerimiz kiralasın, yangınları söndürelim**” demiş. 11 büyükşehir belediyesi adına İstanbul’un CHP’li Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu THK’ya uçakların bakım ve işletmesi için resmi başvuru yapmış. 2 Ağustos 2021’de CHP Adana m.vekili, “**Tarım ve Orman Bakanlığı’nın yurt dışından kiraladığı helikopterlerin aynısından (Mi17) Jandarma Genel Komutanlığı’nda 29 adet mevcut**” demiş. 2 Ağustos 2021’de, “**TSK’da 600 helikopter mevcut. Bunlar su taşıma kiti ile kullanılabilir ama kullanılmıyor.**” Türk Harp İş Sendikası Eskişehir Şubesi 6 Ağustos 2021’de “**Jet uçaklarında gösterilen başarı yangın söndürme uçaklarında da gösterilebilir. 1. Hava Bakım Fabrika çalışanı söz konusu sorumluluğun altından rahatlıkla kalkabilir**” demiş. Bu haberler acı tabloyu ortaya koymaktadır.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ:

“EY SAĞDUYU! NEREDESİN?”

Korkusuz Kalem **Osman Ferit** 01 Kasım 2025, Korkusuz G.

Hukukun, şeffaflığın, basın hürriyetinin, düşüncüyü ifade özgürlüğünün ve daha birçok ilkenin olmadığı bir ortamda demokrasiden söz etmek mümkün müdür?

Türkiye 10 yıl önce “Dünya Hukukun Üstünlüğü Endeksi”nde 142 ülke arasında 80’inci durumdayken bugün 118’inci sırada yer alıyor. 10 yılda 38 basamak birden düşmüştük. Dünyada böyle hızla irtifa kaybetmek, benzeri görülmemiş bir düşüş rekorudur.

Hukukun üstünlüğü, sadece devletin veya hükümetin değil, aynı zamanda toplumun tüm bireylerinin eşit haklara sahip olması ve adaletin sağlanması için temel ilkedir.

Hukukun üstünlüğü ilkesi, demokrasinin ilerlemesini insan haklarının korunmasını, hakkın ve adaletin sağlanmasını güvence altına alır.

Akla hayale gelmeyen suçlamalarla tutuklanan siyaset adamları, gazeteciler, akademisyenler, iktidar karşıtı olarak bilinen çeşitli kurumlara mahkeme kararı olmadan atanan kayyumlar, muhalefeti sindirmek için dalgalar halinde yapılan operasyonlar, “**Dünya Hukukun Üstünlüğü Endeksi**”ndeki sıramızı sürekli düşürüyor, hızla sonlara doğru ilerliyoruz.

Hukuksuzluk siyasi gerilimi artırıyor, toplumsal kutuplaşma büyüyor.

Bu ortamı düzeltmek iktidarın elinde. Dileriz sonunda sağduyu galip gelir!

Y.N: Bu ortamı bu iktidar düzeltemez. Yeni bir iktidar gerekli.

“24 OCAK 1980 NEOLİBERAL DÜZEN 12 EYLÜL 1980 DARBESİ SAYESİNDE UYGULANDI”

Türkiye Cumhuriyeti, 24 Ocak 1980’de Neoliberal Ekonomi Politikasını uygulamaya sokmuş. Bu neoliberal politika mevcut düzende uygulanamayacağı için 12 Eylül 1980’de faşist darbe gerçekleştirilmiş. Türkiye Cumhuriyeti, üretim ekonomisinden ithalat, tüketim ve borçlanma ekonomisine geçmiş. Saman bile ithal etmiştir.

TÜRKİYE’NİN 2024 YILI GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILASI

TÜİK’e göre 2024 yılı Gayri Safi Yurtiçi Hasılası 43 trilyon lira (Yıllık 1.3 trilyon dolar; çeyrek 333 milyar dolar). 2025 yılı ilk çeyreğindeki hasıla 12 trilyon lira (335 milyar dolar). **TÜİK’e göre Türkiye ekonomisi 2025’in ilk çeyreğinde 2024’e göre sanayi ve tarımda yüzde 2(iki) küçülmüş. Yani üretim düşmüş.** İnşaat sektörü yüzde 7, finans ve hizmetler sektörü yüzde 1(bir) büyümüş. Ekonomi genelde yüzde 2(iki) büyümüş!. Bir soru: “Bu büyüme gerçekçi mi ve kimin yararına?”

TARIM VE BESLENME:

YIL 2025: TARIM ÜRETİMİNDE KARA TABLO

TÜİK, 23 Mayıs 2025'te "Bitkisel Üretim 1. Tahmini 2025" Raporunu yayınlamış. Bu raporu haber yapan Cumhuriyet ve BirGün'den derlediğim bilgileri sunuyorum.

"GIDA GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ"

"Gıda güvenliğinin önemi, dünya genelinde her geçen gün artarken Türkiye'deki tarım sektörü, uzun yıllardır yüksek girdi maliyetleri, yetersiz ürün fiyatları ve yetersiz desteklerle ve yaşlanan çiftçi nüfusuyla mücadele ediyor."

"TARIMDA DON KRİZİ: 2025 YOK YILI OLACAK"

"10-13 Nisan 2025'te yaşanan büyük zirai don afeti ve dolu, artan kuraklık ve iklim krizinin etkisiyle bitkisel üretim büyük darbe yemiştir. Bu yıl üretimde; kayısı yüzde 65 düşüşle 443 bin tona; üzüm yüzde 19 düşüşle 2.8 milyon tona; fındık yüzde 28 düşüş ile 520 bin tona; antepfıstığı yüzde 55 düşüşle 174 bin tona; zeytin yüzde 40 düşüşle 2.2 milyon tona; buğday yüzde 6 düşüşle 19.6 milyon tona; elma yüzde 39 düşüşle 2.7 milyon tona; kiraz yüzde 56 düşüşle 320 bin tona ineceği tahmin edilmiştir. Bunun yanında patates üretimi yüzde 13 artışla 2.7 milyon ton; ayçiçeği üretimi yüzde 5 artışla 2.3 milyon ton olacağı tahmin edilmiştir.

"TARIM ÜRETİMİNDEKİ DÜŞÜŞTEN İHRACAT DA ETKİLENECEK"

Tarım Yazarı Gazi Kutlu: "Türkiye'nin en fazla ihraç ettiği üç ürünlerde (kayısı, üzüm, elma) üretim kaybı dış ticareti de olumsuz etkileyecek. Bu yıl tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde yüzde 5, sebzelerde yüzde 2, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde yüzde 25 oranında azalış olacak. Tahıl ve diğer bitkisel üretim 71.4 milyon ton, sebze üretimi 33 milyon ton, meyve üretimi 21.4 milyon ton olacak. Meyve üretimi geçen yıl 28.4 milyon tondur; 7 milyon tonluk düşüş tarımsal üretimdeki felaketin boyutunu açıkça ortaya koyuyor" demiştir.

"TARIMDA 2025'DEKİ ZARAR 144 MİLYAR LİRAYI BULABİLİR"

"Türkiye tarımsal hasılanın yüzde 20'sini meyvecilik sektörünün oluşturduğuna değinen Yazar Gazi Kutlu, 2024 yılında tarımsal hasılanın 74 milyar dolar olarak gerçekleştiğini hatırlatmış. Bunun yüzde 20'si yani 15 milyar dolarlık kısmı meyvecilikten geliyordu" demiş. "Sektörün karşı karşıya olduğu zararın 144 milyar lirayı (3.6 milyar dolar) bulduğunu" belirtmiştir.

"BÜTÇEDEN ÇİFTÇİLER LEHİNE TRANSFER YAPILSIN"

"2025 yılı için çiftçilere ayrılan toplam destek bütçesinin 135 milyar lira olduğunu kaydeden" Yazar Gazi Kutlu: "Sadece meyve üretimindeki kayıp, destek bütçesinin üzerine çıkmış durumda. Üstelik zarar gören üreticilerin yüzde 80'inin tarım sigortası bulunmuyor. Zirai don gibi büyük afetlerin yarattığı zararın altından çiftçinin tek başına kalkması mümkün değil. TBMM'de tarım bütçesine ek bir kaynak aktarılması için toplanarak karar alınması veya mevcut bütçeden çiftçiler lehine bir transfer yapılması şart. Bu yıl meyveyi pahalıya yiyeceğimiz kesin; ancak çiftçi desteklenmezse önümüzdeki yıl da yüksek fiyatlara mahkûm olacağız. Kuruyemiş üretiminde de ciddi kayıplar yaşanıyor. Zaten yıllardır badem ve cevizde dışa bağımlıyız. Önlem alınmazsa, yakında Antep fıstığını da ithal etmeye başlarsak şaşırılmamalıyız" demiştir.

Kaynak: 24.05.2025, BirGün Gazetesi, Havva Gümüşkaya

"BİTKİSEL ÜRETİMDE GERİLEME"

Ülkü Sarıtaş, Cumhuriyet, 01 Kasım 2025

24 Ekim 2025 tarihli haberlerde yer alan bilgilere göre; Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından derlenen veriler doğrultusunda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2025 yılı bitkisel üretim ikinci tahminini yayımladı. Buna göre 2025 yılında tarla ürünleri, sebzeler ve meyvelerde genel bir düşüş görülüyor. Yem bitkileri hariç, tarla ürünleri üretimi bir önceki yıla göre yüzde 10.4 azalarak yaklaşık 67.1 milyon ton seviyesinde gerçekleşecek. Buğday üretiminin yüzde 13.9 düşüşle 17.9 milyon tona, arpa üretiminin yüzde 25.9 azalışla 6 milyon tona gerilemesi bekleniyor. Çavdar ve yulaf üretiminde de sırasıyla yüzde 20.9 ve yüzde 22.3 oranlarında düşüş öngörülürken, özellikle Akdeniz tipi beslenmede önemli rol oynayan temel fil kaynağı elmada üretim yüzde 48.3 ve zeytin yağının kaynağı zeytin üretiminde yüzde 34.7 düşüş yaşanacak.

“TARIMSAL ARAZİLER YOK OLUYOR”

Ülkü Sarıtaş, Cumhuriyet, 01 Kasım 2025

Vegan ve vejetaryen beslenmenin temel protein kaynağı olan kuru baklagiller grubu da üretimde düşüşten payını alıyor. **2025 yılında nohut üretiminin 575 bin tondan 406 bin tona, fasulyenin 279 bin tondan 247 bin tona, mercimeğin 405 bin tondan 230 bin tona gerilemesi öngörülüyor. Bitkisel üretimde bu düşüşün temel nedeni hep üzerinde durduğumuz konu aşırı sıcaklar, aşırı yağışlar ve don gibi küresel iklim değişikliği ve su kaynaklarındaki azalmadır.** Ülkemize özgü bir diğer etken de çiftçiye tarım ve hayvancılıktan uzaklaştırıp, kısa yoldan para kazanmayı sağlayan tarımsal arazilerin yapılaşmaya ve betonlaşmaya açılmasına yol açan düşük gelire karşılık yüksek girdi maliyetleridir.

“YOKSULLUK VE SAĞLIKSIZ BESLENME”

Ülkü Sarıtaş, Cumhuriyet, 01 Kasım 2025

Öte yandan çağımızın pandemisi olarak adlandırılan **obezite konusunda ülkemiz Avrupa sıralamasında birinci olup Sağlık Bakanlığı tarafından bir kaç ay önce yapılan 10 milyondan fazla kişinin boy ve kilo ölçümlerine göre her dört kişiden üçü obez veya aşırı kilolu çıkmıştır. Ne yazık ki çocuk yoksulluğuna bağlı sağlıksız beslenmenin temel rol oynadığı çocukluk çağı obezitesi de geleceğimiz olan çocuklarımızın sağlığı için önemli bir risk faktörüdür.**

Obezitenin önemli bir sağlık sorunu olmasının nedeni; kalp damar hastalıkları, şeker hastalığı ve yağlı karaciğer hastalığını içeren metabolik sendromun temel etkeni olmasıdır. Obeziteyi önlemek her zaman kendisini ve sonuçlarını tedavi etmekten çok daha ucuz ve kolaydır. **Sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam obeziteyi önlemenin iki temel kuralıdır.** Sağlık beslenmeden kasıt; sebze, meyve ve zeytin yağının ön planda kullanıldığı ve bütün dünyaca öngörülen Akdeniz tipi beslenmedir. Esasında bu beslenme tipi kadim Anadolu kültüründeki temel beslenme şeklidir. Anadolu kültüründe obezite ve ilgili hastalıklara yol açan fast-food, gazlı içecek, fruktoz temelli içecekler, cipsler, paketlenmiş hazır gıdalar yoktur.

Anadolu'nun esas yiyeceği kendi beslediği hayvanların sütü, eti yumurtası ve kendi yetiştirdiği tahıl, sebze meyve; içeceği de ayran, su ve çaydır. Bunun yanına bir de tarım ve hayvancılıkla uğraşmanın getirdiği hareketli yaşam katıldığında obeziteyi önlemek için özel bir uğraşa gerek kalmazdı. Okuyucular bu satırları okuduğunda şu itirazı yapabilirler, “Herkes kırsalda mı yaşıyor ya da tarım ve hayvancılıkla mı uğraşıyor?” Kuşkusuz değil, hele ki günümüzde yurttaşların tarım ve hayvancılıktan kopartılarak şehirlere akın ettiği düşünüldüğünde...

“TOPRAĞA SAHİP ÇIKMAK”

Ülkü Sarıtaş, Cumhuriyet, 01 Kasım 2025

Burada anlatmak istediğimiz, **sağlıklı beslenme ve hareketli yaşamın özünün bizim topraklarımızda olduğudur.** Dışarıdan bir yaşam tarzı ithal etmeye gereksinimimiz yoktur. **Küresel ısınmanın yükseldiği, su kaynaklarının hızla tükendiği, dünya nüfusunun arttığı günümüzde ve gelecekte ayakta kalan toplumlar, besin kaynağını kendisi üreten ve suyuna sahip çıkan toplumlar olacaktır.**

Bugünlerin çok önemli bir diğer konusu da Akdeniz tipi beslenmenin temelini oluşturan zeytinyağının kaynağı olan zeytin ağaçlarının kıymıdır. Gün geçmiyor ki bir madencilik şirketi tarafından maden aramak ve zengin olmak için asırlık zeytin ağaçları kesilmesi ve buna karşı duran köylülerimizin ve çevre gönüllerinin karşı duruşları haberlerde yer almasın.

Maden belli bir sürede çıkarılıp bitirildiğinde toprak çoraklaşır ve artık üzerinde hiçbir şey yetişmez olur. Halbuki **zeytin ağacı asırlar boyunca, nesiller boyunca yaşar ve zeytin verir. Tabiri caiz ise zeytinin hem etinden (sofralık olarak) hem de sütünden (zeytinyağı olarak) faydalanılır. Bu kadar bereketli ve sağlıklı bir tarımsal ürünü sağlayan zeytin ağaçlarını korumak esasında bir devlet politikası olmalıdır. Obeziteyi önlemek için gereken sağlıklı beslenmenin ana kaynağı olan tarımsal ürünlerin önemini vurgulamaya çalıştığımız bu yazımızda son sözümüz şu olsun: “Zeytinlere kıymayın efendiler”.**

Kaynak: Prof. Dr. Ülkü Sarıtaş, Cumhuriyet, 1 Kasım 2025

“ARPASI AZ GELEN ÜLKE, TÜRKİYE!”

Murat Muratoğlu, Sözcü, 30 Eylül 2025

“Toprak Mahsulleri Ofisi çiftçinin kara gün dostudur! Hangi çiftçinin olduğu konusu biraz tartışmalı tabii. Muhtemelen **Ukraynalı, Rus, Bulgar, Romen ya da Suriyeli** çiftçilerin. Zira TMO takviminde bugüne tam **255 bin ton arpa ithalatı** için ihale açılması var. Gümrük vergisi kaç? **Sıfır!** Haliyle dünya çiftçileri müteşekkire Ofis’e!

Arpa dediğin nedir? İki temel kullanım alanı var; **Hayvan yemi ve içki**. Türkiye’de hayvan sayısında patlama mı oldu? Yok. Alkol tüketimi uçtu mu? Aman, o zaten sabıka kaydı gibi muamele görüyor! Ee geriye ne kalıyor? Hemen **“bu sene don vurdu, yağış olmadı”** demeyin... Geçen yıl da ithal ettik. Ondan önceki yıl da. Hava değil problem, hükümetin kafası ayazda! Mazot olmuş zengin yakıtı, gübre dolarla yarışıyor, tohum zaten ithal. Çiftçi neyle ekecek? Ekerse ne kazanacak? Zarar etmeyen üretici kaldı mı? Çiftçi kazanamayınca ne yapıyor? Tarlayı bırakıyor. Sonra da çıkıp **“Efendim iklim koşulları kötüydü”** diyorlar. Yok ya! Emeği yok say, sonra faturayı doğaya kes. Oldu!

Mesele sadece arpa değil. **Mesele sistem**. Çünkü bu kafayla devam edersek yarın **buğdayı da eti de** ithal edeceğiz. Bir dakika! Onu da ediyoruz hali hazırda. **Nohudu, mercimeği geçtim, saman ithal ettiğimiz günleri unutmamak daha...** “Arpacıya borç eden ahırını tez satar” demiş atalar... Bugün o ahır değil, koskoca ülkeyi satıyorlar. Duymuşsunuzdur illa, boğaz köprüleri, otoyollar...

Arpa ithal ettiğimiz ülkelerin üçü bilfiil savaşta... **Suriye, Ukrayna ve Rusya...** Büyük çoğunluğu hani o her sabah patlayan bombaların, yanmış siloların olduğu Ukrayna’dan arpa ithal eden Türkiye, nasıl geldi savaşa girmişten beter hale? Bunu muhalefet yapsa, meydanlarda 50 yıl yuhalatırlar **“Efendim, bunların döneminde ülkede arpa yoktu. Arpa bile ithal ediliyordu!”** diye bangır bangır bağırırlardı. **“Çok şükür bizim böyle bir derdimiz yok”** diye de noktayı koyardı. Zira iş arpaya gelene kadar neler yaptı neler de kimse gikını çıkartmadı!

İthalata dayalı ekonomi şudur; Döviz ucuzken dışarıdan al, üretme. Kur yükselince panikle, zamlarla enflasyonu patlat. Kriz çıkınca suçu dış güçlere at! Yıllardır bu filmi izliyoruz. **Fragman değil, dizi oldu artık!**

Arpa, küçük bir detay gibi görünse de aslında devasa bir fotoğrafın parçası. Mesele anlayış. Çiftçiye değil, ithalatçıya destek veren bir tarım politikası. Gıda enflasyonu bu yüzden düşmüyor. Arpa ekip buğday çıkması bekleniyor. Her gün manavda, pazarda yangın büyüyor.

Gübreyi sübvansetmezsen, mazotu çiftçiye ucuza vermezsen, üretim planlaması yapmazsan, sonra da **“niye üretmiyoruz?”** diye sormanın anlamı yok. **Atın ölümü arpadan olacak** ama yediği için değil yiyemediği için. Ekonominin de sonu kötü yönetimden olacak belli ki. Yönetilemediği için değil **kötü yönetildiği** için!

Kaynak: **Murat Muratoğlu**, Sözcü, 30 Eylül 2025

ÜZÜM ÜRETİMİ VE KATMA DEĞERİ: “ŞARABIN TADINI VERGİ KAÇIRDI!”

Murat Muratoğlu, Nefes Gazetesi, 27 Haziran 2025

“Dünyanın en iyi üzüm bağlarından birine sahip olup da bundan para kazanamamak hangi ülkeye nasip olur? Tabii ki Türkiye’ye! İklim desen var, toprak zaten şarabın anavatanı... E o zaman sorun nerede? Zihniyetle! Dünya çapında şarap üretimi için iklim koşullarının uygun olduğu ülke sayısı zaten sınırlı... Türkiye, 1.000’nin üzerinde üzüm çeşidi ve **dünyanın beşinci en büyük bağ alanına** sahipken, üzüm üretiminde altıncı-yedinci sıralarda geziniyor. Fransa’ya kafa tutuyoruz ama cebimize giren para hepi topu çerez parası!

Sahi üzümü ne yapıyoruz? **Yüzde 37’sini kurutuyoruz, yüzde 30’unu sofraya koyuyoruz, yüzde 30’undan sıra yapıyoruz**. Kalan **yüzde 3?** Eh, o da bir zahmet şaraba dönüşüyor. Halbuki İtalya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerde bu oran **yüzde 90’larda...** Adamlar salkım salkım para toplarken, bizim bağcılar hâlâ pestil sarmaya devam ediyor.

Fransa, yıllık şarap ihracatında **13 milyar doların** üzerinde, İtalya **8.5 milyar dolar**, İspanya **3.2 milyar dolar...** Bizim şarap ihracatımız? Tam **13 milyon dolar...**

Aman diyeyim karıştırmayın **milyar ile milyonu...** Biri diğerinin **1.000 katı!**
Avustralya bile “Yeter artık bu kuru üzümle uğraştığımız!” deyip rotayı şaraba kırdı. Bugün **2.64 milyar dolarlık** şarap ihraç ediyorlar.
Adamlar okyanus ortasında şarapçı oldu, biz Mezopotamya’nın kalbinde hâlâ pekmez kaynatıyoruz.

Türkiye’de **10 kilo üzümünden yaklaşık 10 şişe kaliteli şarap** çıkar. Bu 10 şişeyle istersen televizyon al, istersen çamaşır makinesi...
Biz ne yapıyoruz? Üzümü 3 kuruşa satıp, 5 dönüm bağdan 2.200 dolar kazanarak kendimizi başarılı sayıyoruz.
Bu rakamla Avrupa’da ancak marketteki organik üzüm reyonuna girebilirsin. Oysa dünyada şişesi 2.200 dolara satılan şarap var! Tekrar ediyorum, tek bir “şişe!”

Turizm mi? Yabancı turist geliyor, yerel şarap tadımı yapmak istiyor. Biz ne yapıyoruz? Ona **dut pekmezi** ikram ediyoruz. Güzel kardeşim adam şarap istiyor, şifa değil!
Türkiye, tarih boyunca şarap üretilen topraklarda bugün en kötü dönemini yaşıyor.
Arkeolojik kazı yap, testisiz alan bulamazsın! Binlerce yıllık geçmişimiz var, ama bugünkü halimize bak... **Gastronomi turizmi** için tek önerimiz “testili kebab”.

Şarapta **vergi politikasının** amacı zaten net; **vergi toplamak değil, şarabı ürettirmemek!** Vergi demişken, **temmuz ayında zamma** hazırla kendini şimdiden...
Nitekim tarihte bu kadar kötü yönetime de eser miktarda denk geliniyor. Müslümanlığı öne sürecekseniz şeriat ile yönetilen Malezya’nın yapmış olduğu şarap ihracatı Türkiye’nin 2 katı...”
Kaynak: **Murat Muratoğlu**, Nefes Gazetesi, 27.6.2025

“KURDUKLARI DÜZENE PARA YETİŞMİYOR!”

Murat Muratoğlu 10 Temmuz 2025, Nefes, **“Kurdukları düzene para yetiştiriyor!”**

BÜTÇE VE VERGİ

“Devlet, yıl başında yaptığı BÜTÇEYİ daha yılın ortasında yeni VERGİLERLE delik deşik ediyorsa, piyasada öngörülebilirlik kalmaz diyeceğim ama... Zaten öngörülebilirlik, bu ülke ekonomisini terk edeli çok oldu. Haziran ayı nakit bütçe açığı, 455 milyar TL. Geçen yıla göre artış tam yüzde 116... Son 12 aylık açık, 2 trilyon 382 milyar TL. Bu parayla Afrika’da küçük bir ülke satın alabilirsin... Orta Vadeli Program’da 2025 için hedeflenen bütçe açığı 1.9 trilyon TL idi... Bu gidişle yıl sonunda hedefin çok üzerinde yeni rekorlar kırılacağı kesin gibi... Kurdukları düzeni finanse edemiyorlar. Para yetiştiriyor! Vergi dilimlerini güncellemiyorlar ki üç kuruşluk maaş artışıımız anında buharlaşsın... Sıfır arabadan, benzinden, sigaradan çuvalla vergi alıyorlar, yine de yetmiyor. Artık verginin de vergisini alıyorlar. O da kesmiyor! İşte bu devasa krateri kapatmanın en kolay yolu ne? Elbette en savunmasız olanın, yani vatandaşın mevduatına, yatırım fonuna çök, stopajını artır! Daha bir yıl önce teşvik adı altında vergisi sıfırlanan yatırım fonlarının bugün bu noktaya gelmesi, “kurbanı kesmeden önce beslemek” değil de nedir? Bir yandan “enflasyonla mücadele ediyoruz, TL’yi cazip kılacağız” derken, diğer yandan TL’de kalmanın maliyetini artırıyolar. Bu, ya iş bilmemektir ya da doğrudan aklımızla alay etmektir.”

BORÇ BATAĞINA SAPLANAN DEVLET VE MİLLET: “YANGIN YOKSA BU DUMAN NE?”

Murat Muratoğlu, 13.7.2025, Nefes Gazetesi, **“Yangın yoksa bu duman ne?”**

“Halkın kredi kartı borcu yaklaşık 2.2 trilyon lira... Tüketici kredileri 2.3 trilyon lira... Kredili Mevduat Hesabı yani “ek hesap” da 589 milyar lirayı bulmuş durumda... Yani toplamda 5.2 trilyon TL’lik bir bireysel borçtan söz ediyoruz. Hani sık sık duyduğumuz “Hazine başarılı bir ihale ile yurt dışından 2 milyar dolar borçlandı!” haberleri var ya... Tüketicinin borcu bugünkü kurla 130 milyar doları aşıyor! Ve şimdi en acı soruya gelelim: Yapılandırma gerçekten bir “kurtuluş” mu? Maalesef borç, artık bir tercih değil, bir zorunluluk haline geldi. Yapılandırma ise bir çözüm değil, sadece günü kurtarmaya yönelik bir manevra. Sahi, ekonomi iyiye gidiyor olsaydı, bu kadar insan aynı anda BORÇ BATAĞINA SAPLANIR mıydı? Acaba milleti bu hale düşürenler duyuyor mudur vicdan azabı?”

Kaynak: **Murat Muratoğlu** 10 Temmuz 2025, Nefes

YURTTAŞ SORUYOR: “4 TRİLYON NEREDE?”

Mahmut Aydoğmuş, 26.9.2025, Sözcü

4 Haziran 2023... Mehmet Şimşek görevi devraldı. Tarihe “II. Şimşek Dönemi” diye geçti. Göreve başladığı ayın sonunda Hazine’nin brüt borç stoku 5.620 milyar TL idi. Bu tutarın 3.774 milyar TL’si (146,1 milyar \$) döviz cinsindendi. Peki aradan geçen 26 ayın sonunda skor tabelasına bakıyoruz... Ağustos 2025 sonu itibarıyla brüt borç stoku 12.477 milyar TL’ye çıkmış... Bunun 6.626 milyar TL’si (161,8 milyar \$) döviz cinsinden. Yani 26 ayda 6.857 milyar TL artış var... Elbette bu rakama sadece rakam olarak bakmak bir şey ifade etmeyebilir. Ancak anlamlandırmaya çalıştığımızda karşımıza gri bir tablo çıkıyor. Öncelikle, bakanın görevde olduğu bu 26 aylık dönemde bütçe açığı 2.749 milyar TL. Dolayısıyla artan borcun bu açığı finanse etmek için kullanıldığı söylenebilir. (Döviz cinsinden borçlarda ise kurun 25,82’den 40,94 seviyesine yükselmesiyle oluşan kur zararı zaten bütçe faiz giderleri içinde yer almakta. Yani ayrı bir maliyet kalemi değildir, bütçe açığının parçasıdır.)

O halde, **bütçe açığı ile artan borçlanma tutarı arasındaki 4 trilyon 108 milyar TL fark nereye harcandı? Neden borçlanıldı?** Muhtemel cevap: “100 milyar dolar deprem maliyeti var, o da yaklaşık 4 trilyon TL yapıyor” denilebilir. Ancak bu harcamaların büyük bölümü zaten bütçeden karşılandı. Ayrıca “Türkiye Tek Yürek” kampanyasında toplanan 115 milyar TL’nin akıbeti de merak etmiyor değilim... Dolayısıyla, bakanın görev süresi boyunca bütçe açığı finansmanı dışında artan bu 4 trilyon TL’nin izah edilmesi gerekiyor. “Kayıp trilyon” demiyoruz ama nereye harcandığını da merak ediyoruz. Sadece biz değil... **22.104 TL aylık maaş alan 8 milyon asgari ücretli de merak ediyor. Ortalama 20 bin TL maaş alan 16 milyon emekli de merak ediyor. 16.881 TL alan 3,8 milyon asgari emekli daha çok merak ediyor. Ortalama 62 bin TL maaş alan 3,7 milyon memur da sormadan duramıyor.** Çünkü bu tutar, yalnızca deprem maliyetiyle açıklanamayacak kadar büyük. **Borç stokunun yalnızca iki yılda 2,2 katına çıkmasını ve tarihin en yüksek seviyelerine ulaşan bütçe açıklarını** şimdilik bir kenara bırakıyorum. En azından şu borcun hangi rotaya yöneldiğini bilelim...”

Kaynak: **Mahmut Aydoğmuş**, 26.9.2025, Sözcü

TÜRKİYE’NİN BÜTÇE HARCAMALARI:

“YARGININ BAŞKA İŞLERİ VAR”

Murat Ağirel, Cumhuriyet, 04 Ekim 2025

“En son yazımda Sayıştay raporlarından hükümet bütçesinin nasıl bir bataktaki olduğunu anlatmıştım. **Devletin resmi rakamlarına göre 7 trilyon liralık bütçenin 1.7 trilyon lirası doğrudan faiz ödemesine gidiyor.** Üstelik 7 trilyon liralık yıllık hükümet gelirinin yaklaşık yüzde 80’i vergilerden oluşuyor. Zaten gerisi turizm geliri ve ihracat. İşte bu faiz ödemelerine neden olan borçların, harcamaların neler olduğunu merak ediyorsanız raporları okuyabilirsiniz. Ben size birkaç örnek vereyim. Bakın hastane yapıyorsunuz... İçinde binlerce insan olacak. Yoğun bakımlar, ameliyathaneler, acil servisler... Yani hayatla ölüm arasındaki o ince çizgi. Ama siz en basit, en ilkel adımı atlamışsınız: Zemin etüdü! yok. Sayıştay raporları tek tek yazmış. (...)

FAİZ BÜTÇESİ Mİ; HİZMET BÜTÇESİ Mİ?

“HİZMET BÜTÇESİ YAPTILAR”

Recep Genel, Nefes, 01 Kasım 2025

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, “**Nasıl da rakam okumayı bilmeyen bir millete sesleniyorum**” diye düşünüyor olmalı ki:

-“**Bütçeyi FAİZ BÜTÇESİ olmaktan çıkarıp HİZMET BÜTÇESİ haline getirdik**” diyor. Oysa bizzat Yılmaz’ın hazırladığı **bütçede bu yıl için 2 trilyon liralık faiz ödemesi var. Gelecek yıl ise 2.7 trilyon liranın faize gitmesi bekleniyor.** Ama hiç önemi yok. Laf güzel, üstelik akılda kalıcı; söyle gitsin... **O hizmet bütçesinde vergi gelirleri, yani bizden tahsil edecekleri para gelecek yıl 15.6 trilyon lirayı bulacak.** Çalışanlardan 3.5 trilyon lirayı gelir vergisi diye tahsil edecekler. Maliye, MTV’den 136 milyar lira, KDV’den 3.5 trilyon lira, ÖTV’den 2.5 trilyon lirayı kasasına koyacak. 459.5 milyar liralık harç toplayacaklar, 631 milyar lirayı da kambiyo vergisi diye alacaklar. **Hizmet bütçesinin büyüklüğüne bakar mısınız...**

Böyle büyük hizmet bütçeleri karşısında biz ne yapıyoruz? **Tabii ki; iflahımız kesilinceye kadar borçlanıyoruz.** O da yetmeyince kredi kartlarını boşaltıyoruz. Limitler dolduğunda da bu kez dönüp kredili mevduat hesaplarını boşaltarak ayakta kalmaya çalışıyoruz.

“3.2 TRİLYONLUK HARCAMA”

Recep Genel, Nefes, 01 Kasım 2025

Nitekim 10 aylık dönemde kredi kartları ile 3.2 trilyon liralık harcama yaptık. Geçen yıl bu rakam 2 trilyon lira seviyesindeydi. Aradaki 1.2 trilyon lirayı bulan fark zenginleştığımız için değil. Kontrolden çıkan zamlardan kaynaklandı. Yemek için 1 trilyon liralık, gıda için 1,2 trilyon liralık harcama yaptık. **1 trilyon lira da akaryakıt istasyonlarında gitti.** Vergileri bile kredi kartı ile ödüyoruz. 1.1 trilyon liralık vergiyi kartlarla yaptık. Gördüğünüz gibi artık milyar konuşmayı da bıraktık. **Hangi harcamaya, hangi borca bakarsak bakalım, milyonların yerini milyarlar, milyarların yerini de trilyonlar aldı.** “Yalanı bin kez söylersen doğru olur” sözü propagandada altın kuraldır. Ve bunu AKP kadar iyi yapan bir siyasi oluşum görmedim. Bazıları **“23 yıl önce bu ülkede traktör bile yoktu”** dedi. Böyle baktığında Yılmaz’ın **“hizmet bütçesi”** sözleri naif bir niteleme bile kalıyor.

“VATANDAŞ BATIYOR”

Sırtımıza yıkılan bunca ödemenin üstesinden gelemeyince de 5.1 trilyon lira borçlanmak zorunda kaldık. **Sadece kredi borçları 2.2 trilyon lirayı buluyor. Bankaların takibe aldığı kredi tutarı, bir yılda yüzde 94 artarak, 265.9 milyar liradan 515 milyar liraya yükseldi.** Vatandaşın motoru su kaynatmaya başlayınca da Finansal İstikrar Komitesi çare bulmak için bir yapılandırma programını masaya yatırdı. Şirketlerin iflas haberleri gibi gazete sayfalarında yer bulamasa da vatandaşlar da konkordato ilan ediyor. Mahkemelere her gün ortalama 30 bin yeni icra dosyası geliyor. Toplam dosya sayısı 24.7 milyona ulaştı.

Bu yıl az çekmedik, görünen o ki; gelecek yıl daha çok dert yükleneceğiz. Hazineci Mehmet Efendi ise **“Program başarıyla ilerliyor”** demeye devam ediyor.

Kaynak: **Recep Genel**, Nefes, 01 Kasım 2025

TÜRKİYE’DE GELİR DAĞILIMI

İsviçreli Credit Suisse ve UBS'nin 2024 yılı raporuna göre, **Türkiye’de en zengin yüzde 1’lik kesim servetin yüzde 40’ına sahip. Türkiye bu alanda 21 Avrupa ülkesi içinde ilk sırada. Türkiye’de zenginlik ve servet küçük bir kesimde toplanmış, dağılım dengesiz ve adaletsiz. Türkiye’de en zengin yüzde 5’lik kesim servetin yüzde 60’ına sahip; en zengin yüzde 10’luk kesim yüzde 70’ine sahip.**

TÜRKİYE’DE HALKIN NE KADAR SERVETİ VAR?

Yetişkin nüfusun sahip olduğu servet dağılımında Türkiye’de halkın büyük bir bölümü çok az servete sahip. Servet dağılımı dilimleri şöyle:

- 10 bin dolardan az
- 10 bin-100 bin dolar arası
- 100 bin-1 milyon dolar arası
- 1 milyon dolardan fazla

Bu tabloya göre **2022 yılında Türkiye’de halkın yüzde 71’inin 10 bin dolardan az serveti bulunuyor. Bu alanda Türkiye açık ara zirvede yer alıyor.** Bu dilimde ikinci sıradaki Sırbistan’da bu oran yüzde 40. Almanya’da bu oran yüzde 10 ile en düşük seviyede. Türkiye’de 10 bin-100 bin dolar serveti bulunan yetişkinlerin oranı yüzde 27. Yetişkinlerin yüzde 2’sinin 100 bin-1 milyon dolar arasında serveti bulunuyor. 1 milyon dolardan fazla serveti bulunanların oranı binde 1. Bir milyon dolardan fazla servete sahip yetişkin oranında İzlanda yüzde 21 ile zirvede. Almanya’da yetişkinlerin yüzde 4’ünün 1 milyon dolardan fazla serveti var.

YETİŞKİN BAŞINA DÜŞEN SERVET: TÜRKİYE AÇIK ARA SON SIRADA

Euronews’in derlediği 2024 rapora göre; yetişkin başına düşen servette Türkiye hem ortalama hem de ortanca göstergelerinde açık ara son sırada yer alıyor. Türkiye’de yetişkinlerin ortalama serveti 17 bin Euro. Hemen üstündeki Bosna-Hersek’te servet miktarı 32 bin Euro. Zirvede 651 bin Euro ile İsviçre var. Bu miktar Fransa 297 bin; Almanya 243 bin, Yunanistan 100 bin Euro. Yetişkin başına düşen ortanca servet daha adil bir kıyaslamaya imkan tanıyor. Ülkeler arasındaki fark ortanca servette azalsa bile **Türkiye 35 ülke arasında yine açık ara son sırada bulunuyor. Buna göre Türkiye’de yetişkin başına düşen ortanca servet sadece 5 bin Euro.** Türkiye’nin hemen üstündeki Sırbistan’da bu miktar Türkiye’dekinin tam üç katı: 15 bin Euro. Zirvede 392 bin Euro ile İzlanda var. Almanya’da 63 bin Euro.

TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ: İTHALAT VE İHRACATI

Cumhuriyet Gazetesi, 3 Temmuz 2025 tarihli “Türkiye’nin ticaret açığı hızlandı” başlıklı yazı Haziran ayında Türkiye’nin ihracatı 21 milyar dolar, ithalatı 29 milyar dolar; dış ticaret açığı 8 milyar dolar oldu. Türkiye’nin ithalata bağımlı üretim yapısı ile İsrail’in İran’a saldırması ile artan enerji fiyatları birleşince Haziran ayında önemli bir dış ticaret açığı oluştu. İlk 6 ayda ihracat 131 milyar dolar, ithalat 181 milyar dolar, dış ticaret açığı 50 milyar dolar oldu. **30 Haziran 2025 itibariyle bir yıllık ihracat 267 milyar, ithalat 356 milyar, dış ticaret açığı 89 milyar dolar oldu.**

TÜRKİYE'NİN 31 MART 2025 İTİBARIYLA EKONOMİK VE MALİ DURUMU

Türkiye’nin bugünkü ekonomik ve mali durumu bir asır öncekinden hiç farklı değil. 31 Mart 2025 itibariyle 527 milyar dolar (kamu 220 + özel sektör 277 + TCMB 30) dış borcu vardır. Bu borcun 396 milyar doları AKP iktidarı döneminde yapılmıştır. 179 milyar doları kısa (1 yıl ve daha az) dönem borcudur. Borcun milli gelire oranı yüzde 39’dur. Türkiye faize son 20 yılda faize 563 milyar dolar ödemiştir. Bütçe, dış ticaret ve döviz (cari) açığı her yıl rekor kırıyor. Vergiler faizlere, YİD’e, KÖİ’ne ve KKM’ye gidiyor. İç borç, dış borcu geçmiş. İşsizlik tam bir felaket. Ülkemizde üretim değil, tüketim ekonomisi; hukukun gücü değil gücün hukuku egemen. Her şey -buğday, et, saman bile- ithal ediliyor. Coğrafyamız, doğamız talan ediliyor, ormanlar yakılıyor, sular ve çevre zehirleniyor.

“O TÜRKİYE’Yİ ÖP BAŞINA KOY!”

Murat Muratoğlu, Nefes, 30 Ekim 2025

Düşünün, daha Lozan imzalanmamış, memleket savaştan yeni çıkmış. Çakıl taşı dizecek fabrika yok. Gazi Mustafa Kemal ne yapıyor? 17 Şubat 1923’te, İzmir’de İktisat Kongresi’ni topluyor. Yani, devletin adını koymadan önce, bu devletin “nasıl doyacağını” planlıyor. O kongre çağın ötesinde “**Ordumuz ne kadar büyük zaferler kazanırsa kazansın, bunlar ekonomik zaferlerle tamamlanmadıkça eksik kalır**” bilimsel bir öngörüyle yapıldı.

Yani cumhuriyet önce bir ekonomik projeydi. Sonra siyasi bir rejim oldu. Savaştan çıkmış, meteliğe kurşun atan, tasarrufu olmayan o genç Türkiye, **hiç borç almadan**, üstüne bir de Osmanlı’dan kalan borçları gık demeden ödeyerek ve sadece kendi kaynaklarıyla kalkınmayı başardı. Bir yandan da ülkenin dört bir yanına, sanki geleceğe atılmış birer imza gibi, fabrikaların temellerini atarlar... Şeker fabrikaları, dokuma tezgâhları, demir-çelik ocakları... Karneye bakar mısınız? Yıllık ortalama **yüzde 8’leri** bulan büyüme oranları! Hem de dünya **1929 Buhranı’nda** savrulurken... Bu, yokluk içinde var olmanın, kendi yağıyla kavrulmanın ve onurun destanıdır.

Cumhuriyet savaş meydanında kazandı, ekonomiyle büyüdü... Bugünkü Cumhuriyet ise ekonomide kaybediyor. Şimdi gel 100 yıl ileriye, İngiliz pasaportlu Hazine ve Maliye Bakanı **kapı kapı borç ararken ülke savaşta olan ülke ekonomilerinden beter halde!** Varlık Fonu’nun içinde Cumhuriyet’in kurduğu ne varsa orada... Son 25 yılda eklenen tek bir “**yeni fabrika**” ismi say desen, ortam sessizliğinden kulağın çınlıyor. Aradığınız yatırıma ulaşamıyor!

Atatürk’ün Cumhuriyeti “**eşit vatandaşlık**” üzerine kuruluydu. Hiç kimse kimseden üstün olmasın, herkes fırsatta eşit olsun. Hak yemeyelim... Bugün eşitlik hala var aslında... **Hepimiz eşit derecede sefaletle koşuyoruz. Kimi enflasyon altında eziliyor, kimi kira karşısında...** Burada kırılma tam da siyaset-ekonomi kavşağında yaşanıyor. İzmir İktisat Kongresi’nde “**iktisadi bağımsızlık**” konuşuluyordu, bugün “**faiz kararı**” öncesi New York ekranlarına bakıyoruz. Dünyadan kaç borçlanabileceğimizi hesaplıyoruz! O gün “**yerli üretimle kalkınma**” denmişti; bugün “**ithalat vergilerinden şu kadar gelir topladık**” diye övünüyoruz.

Mevcut iktidarın elinde, demokratik değerlerin araçsallaştırıldığı, hukukun kendi çıkarlarına göre yeniden tanımlandığı, hak ve özgürlüklerin gitgide kısıtlandığı, “**Atı alanın Üsküdar’ı geçtiği**” bir dönem yaşıyoruz. Sahip çıkamazsan ülkeye, en güzel örnek İran... Bak o da cumhuriyet ile yönetiliyor. Ya Kuzey Kore... Ülkenin resmi adı “Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti” olarak geçiyor. Demem o ki; “**cumhuriyet**” demekle olmuyor. **Açtığı yolda yürümezseniz, Osmanlı saltanatı hayaliyle yaşarsanız, bugünkü ekonomik krizi öpüp başınıza koyarsınız!**

Kaynak: Murat Muratoğlu, Nefes, 30 Ekim 2025

TÜRKİYE'NİN DEMOGRAFİK DURUMU: ÇALIŞAN, OKUYAN, İŞSİZ NÜFUS

Türkiye'nin 2024 nüfusu yaklaşık 86 milyon. Bu nüfusun 55 milyonunu 18-65 yaş, 9 milyonu 65 yaş üstü gruba ait. 22 milyonu çocuk (0-17 yaş/yüzde 25.5). Türkiye'de resmi olarak 5 milyon engelli (gayri resmi 9 milyon) insan; 16 milyon emekli, dul, yetim ve malul; 7 milyon üniversite ve yüksek okul öğrencisi var. **18-65 yaş grubu 55 milyonun 23 milyonu kayıtlı, 9 milyonu kayıt dışı olmak üzere 32 milyonu çalışıyor (istihdam oranı yüzde 49); 23 milyonu çalışmıyor. Ayrıca 6-18 yaş arası iki milyon çocuk okula gitmiyor; ne acı ki bu çocuklar çalışıyor. Gerçekte 13 milyon, resmîyette 3 milyon işsiz var. 18-25 yaş grubundaki 10 milyon gencin 3 milyonu; 15-30 yaş grubundaki 18 milyon gencin 5 milyonu ne okula, ne işe gidiyor.**

17 milyon işçinin 8 milyonu asgari ücretle (22 bin lira) çalışıyor. Asgari ücretin altında çalışanlar da var. Çalışan işçilerin 2.5 milyonu (yüzde 14) sendikalı. 3.7 milyonu memur, 1.5 milyonu işçi olmak üzere 5.2 milyon kamu çalışanı var. Kamu çalışanlarının 1.7 milyonu (yüzde 74) sendikalı. 500 bini sisteme kayıtlı çiftçi ve 4 milyonu çiftçilikte çalışan tarım işçisi; 2.4 milyon esnaf ve sanatkar var. Emekli olup çalışmak zorunda kalan 2 milyon insan; emeklilikte adaletsizliğe takılan 5 milyon yurttaş var. 6 milyon Kredi Yurtlar Kurumu mağduru öğrenci var. Merkezi ve yerel yönetimlerin yaptığı sosyal yardımla yaşamaya çalışan 20 milyon yurttaş var. Türkiye'de, 86 milyonun yüzde 20'si aç, yüzde 60'sı yoksul. Nisan 2025 verilere göre dört kişilik ailenin açlık sınırı 24 bin, yoksulluk sınırı 81 bin lira. Tek başına yaşayan bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi için gereken en az harcama tutarı 32 bin lira. Ama asgari ücret 22 bin lira. 16 bin lira maaş alan emekli var. Dul ve yetimlere 5-6 bin lira veriliyor.

Halkın yüzde doksanının geçim, eğitim, sağlık, istihdam, güvenlik olmak üzere her alanda sorunu var. Gençler işsiz, kadınlar eve kapatılıyor, eğitimden, istihdamdan uzaklaştırılıyor. Kadınlar ve çocuklar dövülüyor, taciz ediliyor, öldürülüyor. Resmîyette 4 milyon, gerçekte çok daha fazla (yaklaşık 10 milyon) mülteci/sığınmacı var. Bu bir varoluş(beka) sorunudur. Türkiye demografik olarak işgal altında. Böyle bir işgal dünyanın hiç bir ülkesinde yok. Halkımız, emperyalizmin ve örgütlü cehaletin kısılcığında açlık ve yoksulluk çekiyor. Çocuklar (Narinler) ve kadınlar, eşler, anneler, kızkardeşler öldürülüyor. Nitelikli gençler, beyin gücü ve vasıflı işgücü yurt dışına göç ediyor.

TÜRKİYE: "YOKSUL ÇOCUKLAR ÜLKESİ"

Deniz Zeyrek'in, 24 Eylül 2025, Nefes Gazetesi, "Yoksul Çocuklar Ülkesi" başlıklı yazısı "TÜİK'in 2024 yılına ait çocuk verileri istatistiği grafiğinde ayrıntıları var ama ben yine de özetleyeyim. Türkiye'de 2024 itibarıyla **21 milyon 817 bin 61** çocuk yaşıyor. Bu çocuklardan,

- **7,8 milyon** hayatında bisiklete binmemiş, ya da parklarda paten sürmemiş.
- **7 milyon 39 bini** açlık çekiyormuş.
- **6,7 milyon** günde bir öğün et, tavuk, balık ve yumurta yiyemiyormuş.
- **2,5 milyon** bir çift ayakkabı, üstüne giyeceği yeni bir kıyafeti alamıyormuş.
- **7 milyon** doğum günü arkadaş buluşması nedir bilmiyormuş.
- **5,5 milyonun** oyuncağı dahi yokmuş.
- **4 milyon** kitap okumuyormuş.
- **14 milyon** kültürel sanatsal etkinliklerde ve spor olanaklarından yoksunmuş
- **11 milyon** tatil hayali dahi kuramıyormuş.

Gördünüz mü 40 yıl önce biz çocuklar da erişemiyorduk kitaplara, patenlere, bisiklete... Ancak bizimki yoksulluk kadar **yoksunluktandı**. Ülkenin koşulları da kötüydü ve bazen zenginler de erişemiyordu. Şimdi Milattan Sonra 2025 yılındayız ve aynı coğrafyada çocuklar yine yoksul. Bu defa bisiklet de, kitap da, paten de var ama onlara yoksulluk nedeniyle erişim yok. **Zira ülke nüfusunun yüzde 30'u yoksul. Çocuk yoksulluğu ise daha fazla: Yüzde 35,3. Hatta çocuk yoksulluğunda OECD devletleri arasında ikinci sıradayız.** Bir tek Kosta Rika'yı geçebilmişiz. İktidar ara sıra rakamları 2002'yle karşılaştırıyor ya... Alın ben size 1980'lerle karşılaştırdım. O gün de yoksul çocuklar ülkesiydik. Bugün de yoksul çocuklar ülkesiyiz. Bu topraklarda hala yatağa aç giren çocuklar yaşıyor (Ben söylemiyorum TÜİK söylüyor). 24 yıllık AK Parti hükümetleri bu konuda da bir arpa boyu yol alamamış. Türkiye'nin gerçek gündemi bu olmalı. Artık havanda su dövmeyi, yapay gündemlerle oyalanmayı bırakıp çocuklarımız, gençlerimiz için daha yaşanabilir bir ülke için kafa yormamız gerekiyor. Yoksa iş işten geçecek, gelecek nesilleri kaybedeceğiz.

Kaynak: **Deniz Zeyrek'in, 24 Eylül 2025 tarihli Nefes**

DİPLOMASİ, DÜNYA GÜÇ (ABD, ÇİN) DENGESİ, BAĞIMSIZLIK VE EŞİTLİK

“TRUMP’IN ÇİN DÖNGÜSÜ”

Mehmet Ali Güller, Cumhuriyet, 01 Kasım 2025

ABD Başkanı **Donald Trump**, Çin’e son meydan okumasının ardından, yine geri adım attı. Son olarak 1 Kasım’dan itibaren Çin’e ek vergi kararı alarak ticaret savaşında el yükselten **Trump**, Çin Cumhurbaşkanı **Şi Cinping**’in “**nadir element kartı**”nı göstermesinin ardından geri adım atmak zorunda kaldı. Çünkü ABD’li yüksek teknoloji şirketleri Çin’in nadir toprak elementlerine önemli ölçüde bağımlı, tam da bu nedenle Çin’in ABD’ye satışları durdurması, bu küresel şirketleri çok olumsuz etkileyecekti.

“KISMİ ANLAŞMADA UZLAŞMA”

Trump ABD’li şirketlerden gelen baskı üzerine bakanlarının Çinli bakanlarla Malezya’da bir uzlaşma aramasını istedi. Kuşkusuz ticaret savaşı, ABD gibi Çin’in de yararına değildi ve Beijing yönetimi uzlaşma arayışını kabul etti. “*Temel bir uzlaşma*” bulununca, ABD Başkanı **Donald Trump** ile Çin Cumhurbaşkanı **Şi Cinping**’in, Güney Kore’deki APEC toplantısı sırasında görüşmesi ayarlandı. **Trump**’ın olağanüstü önemde gördüğü ve toplantıdan önce “*4 saat sürer*” tahmini yaptığı görüşme, 1 saat 40 dakikada tamamlandı. Sonuçta kapsamlı bir anlaşma olmasa da kısmi bir anlaşmaya varıldı. Özetle **ABD gümrük tarifelerinde indirimde gidecek, Çin de ABD’ye nadir element satışını bir yıl daha sürdürecektir.**

“Şİ TRUMP’A ÇIKIŞ YOLU GÖSTERDİ”

Anlaşmaya varabilmenin ABD açısından ne kadar kritik önemde olduğu, **Trump**’ın görüşmeyi şu puanlamasından da anlaşılıyor: “**Genel olarak 0’dan 10’a, bir ölçeğe tabi tutmak gerekirse görüşme, 10 üzerinden 12 değerindeydi.**” **Şi Cinping**’in mesajları ise aslında ABD’ye çıkış yolu gösterir nitelikte. **Şi**, “*Çin ve ABD, iki ülkenin ve dünyanın yararına somut ve güzel işler yapmak için birlikte çalışabilir*” ve “**Ekonomi ve iş ilişkileri, Çin-ABD ilişkileri için bir çıpa ve itici güç olmalı, bir engel ve sürtüşme sebebi değil**” diyerek ABD’nin de yararlanacağı zemini göstermiş oldu. Hatta **Şi Cinping**, “*Çin’in kalkınması, ABD’nin ‘Amerika’yı yeniden büyük yapma’ vizyonu ile çelişmiyor*” diyerek ABD için bir tehdit oluşturmadıklarını söyledi ve şu sözleriyle de bir nevi teminat verdi:

-“**Çin ABD’ye meydan okuma ve onun yerini alma niyetinde değil. Biz, Çin’in kendi işlerini iyi yürütmesine, kendimizi geliştirerek kalkınma fırsatlarını dünyanın tüm ülkeleriyle paylaşmaya odaklanıyoruz, başarımızın sırrı da bu.**”

“KUYRUĞU DİK TUTMA ÇABASI”

Peki buradan ciddi bir ilerleme çıkacak mı, yoksa yeniden bir düşüş mü yaşanacak? Çünkü **Trump**’ın Çin’e karşı küresel ticaret savaşını grafiğe dökerseniz, inişli-çıkışlı bir eğri görürsünüz. Nitekim **Trump** 10 üzerinden 12 puan verdiği görüşmenin ardından nükleer kart açtı. Daha yoldayken:

-“**Pentagon’a “derhal nükleer teste başla” talimatı** verdi. Bunu da şu sözleriyle gerekçelendirmeye çalıştı: “*ABD diğer ülkelerden daha fazla nükleer silaha sahip. Rusya ikinci, Çin ise uzak bir üçüncü sırada ancak 5 yıl içinde eşitlenecekler.*” Açık ki geri adım atmak zorunda kalan **Trump**, silah göstererek kuyruğu dik tutmaya çalışıyor.

“ÇATIŞMA-YUMUŞAMA DÖNGÜSÜ”

Obama döneminde Çin, ABD’nin esas hedefi ilan edildi. Devamı olarak ilk döneminde **Trump** Çin’e ticaret savaşı açtı. **Biden** döneminde bu savaş sürdürüldü. Dahası ABD ve NATO belgelerine “*Çin mücadele edilecek baş rakip*” olarak kaydedildi. **Trump** ikinci döneminde ticaret savaşının ivmesini artırdı. Ama **Trump** ikinci döneminde daha bir yılını doldurmamışken Çin’le üç kez vites yükseltip düşürdü. Buna **Trump döngüsü de diyebiliriz: Meydan oku, geri adım at, çatışmayı seç, yumuşama ara...**

Bu bir strateji ya da taktik değil, bu baş rakibinin yükselişini önleyebilme konusunda manevra alanı gittikçe daralan ABD’nin çaresizliğidir aslında... Hatta bu durum **ABD’nin “yeni-Monroe doktrini” tartışmalarını** da yükseltmiş durumda. Bunu da ayrıca tartışalım.

Kaynak: **Mehmet Ali Güller**, Cumhuriyet, 01.11.2025

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

“ATATÜRK’ÜN ‘İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ’ PROJESİ”

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu **Atatürk** bir ülkenin gelişmesini sağlayacak en önemli yapı taşının köyler olduğunun **BİLİCİNDEDİR**. Atatürk’ün tasarladığı ama hayata geçiremediği **"İdeal Cumhuriyet Köyü"** projesi Danimarka'nın **Brøndby Köyünde** 1965 yılında uygulanmış.

Atatürk’ün, Türkiye'nin temelini sağlamlaştırmayı hedefleyen bu projeyi hayata geçirme amacı, **"Köylü milletin efendisidir"** anlayışından ve **"Halkçılık"** ilkesinden kaynaklanmaktadır. **Atatürk’ün çağdaşlaşma vizyonunun bir yansımasıdır. Köylünün kendi ihtiyaçlarını karşılayabileceği sürdürülebilir SAĞLIKLI bir YAŞAM sağlamasını amaçlamaktadır.**

Dünyanın farklı köşelerindeki mimari harikalar her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Ancak, bazı projelerin ilginç bir tarihsel arka plana sahip olduğunu öğrenmek, bu yapıları daha da ilgi çekici hale getirmektedir.

Atatürk, Kurtuluş Savaşı sırasında dahi yetenekli kişileri Ankara’ya göndermiş; ülkemizin kalkınmasının önünü açmak adına bilim ve irfan ordusu kurmuştur. Askeri dehasının yanı sıra **sanata da önem veren Atatürk, 1 Mart 1923’te Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yaptığı** konuşmada güzel sanatlara ilişkin amacını şöyle ifade etmiş: **“Vatanın önemli merkezlerinde modern kitaplıklar, müzeler, konservatuvarlar, güzel sanat sergileri kurmak.”**

Cumhuriyetin erken döneminde, konuk yabancı mimarlar ve şehir plancılarıyla **SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL PLANLAMA** çalışmalarının yanı sıra kırsal bölgeler için de bir çeşit **KÖYKENT** projesi düşünülmüş. Adı **“İdeal Cumhuriyet Köyü”** olan bu proje için Atatürk’ün manevi kızı Prof. Dr. A. Afet İnan, **“Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Birinci Sanayi Planı”** adlı kitabının önsözünde (31 Ağustos 1971) şu ifadeleri kullanmış: **“1937 yılında Trakya Umumi Müfettişi General Kâzım Dirik tarafından bana verilmiş olan bu planı yapan mimarın adı konmamıştır. Ancak üzerinde ‘Her hakkı mahfuzdur’ diye kayıt vardır. Planda 43 kamu kuruluşu yer alıyor. Bir köye gerekli olan her şey düşünülmüştür. O zaman bu planın herhangi bir yerde uygulanmaması büyük bir kayıptır. ‘İdeal Cumhuriyet Köyü’ planının bugün yeni kurulmakta olan köylerimize uygulanmasını candan dilerim.”**

Afet İnan kitabında şu ifadeleri de kullanmış: **“Cumhuriyetin kurulduğu dönemde ‘devletçilik politikası’ gereği 150’den fazla şehir, köy ve belde; o dönemin ihtiyacına yönelik olarak planlanmaya başlandı. Ülkemizden ya da yurt dışından mimar ve şehir planlama uzmanları ile gerçekleştirilen bu planlamaların bir kısmı da ‘İdeal Cumhuriyet Köyü’ projesinde olduğu gibi bir model seçilerek ülkemizin sosyoekonomik ihtiyaçlarına göre yeniden uyarlandı.”**

“İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ PROJESİNİN UNSURLARI”

Atatürk’ün "İdeal Cumhuriyet Köyü" projesi, kategorilere göre çeşitli yapılar ve tesisler içerir. Bu unsurlar aşağıda sıralanmıştır.

- **Kültürel mekânlar:** Konferans salonu, ziraat ve el işleri müzesi.
- **Sosyal mekânlar:** Sosyal kurumlar, halk odası, gençler kulübü, köy gazinosu.
- **Ticarethaneler:** Kooperatifler, köy dükkânları, pazar yeri ve köy zahire loncası, berber, terzi, nalbant, marangoz, kalaycı, demirci, fırıncı, arabacı.
- **Konaklama:** Konuk odası, han, köy konağı, otel.
- **Dini mekânlar:** Cami, asri mezarlık.
- **Üretim:** Mandıra, fabrika, değirmenler, kanara, kireç, taş, tuğla ve kiremit ocakları.
- **Su ile ilişkili elemanlar:** Çeşmeler, hamam, artezyen, yunak yeri, umumi tuvalet, su deposu.

- **Teknik yapılar:** Telefon santrali, köy söndürgesi.
- **Sağlık:** Ebe, sağlık korucusu, revir, etüv makinesi, veteriner.
- **Rekreasyon:** Çocuk bahçesi, köy parkı, panayır yeri, spor sahası.
- **Eğitim alanları:** Okul ve uygulama bahçesi, okuma odası, öğretmen evi.
- **Hayvancılık:** Hayvan sağlığı korucusu, fenni ağıl, aşım durağı, tavuk, tavşan, arı istasyonları, damızlık ahır, hayvan mezarlığı.
- **Tarım:** Yonca ve hayvan pancar tarlası, koruluk, gübrelik, tarım başı, fidanlık, selektör binası.

Bu projenin hayata geçirilmesi için gerekli finansman ve destek eksikliği nedeniyle gerçekleştirilememiş. Afet İnan'ın bile bu projeyi hayata geçirme çabaları sonuçsuz kalmıştır. Türkiye'de bu projenin etkileri görülemese de ilham kaynağı olduğu başka bir yerde ortaya çıkmıştır.

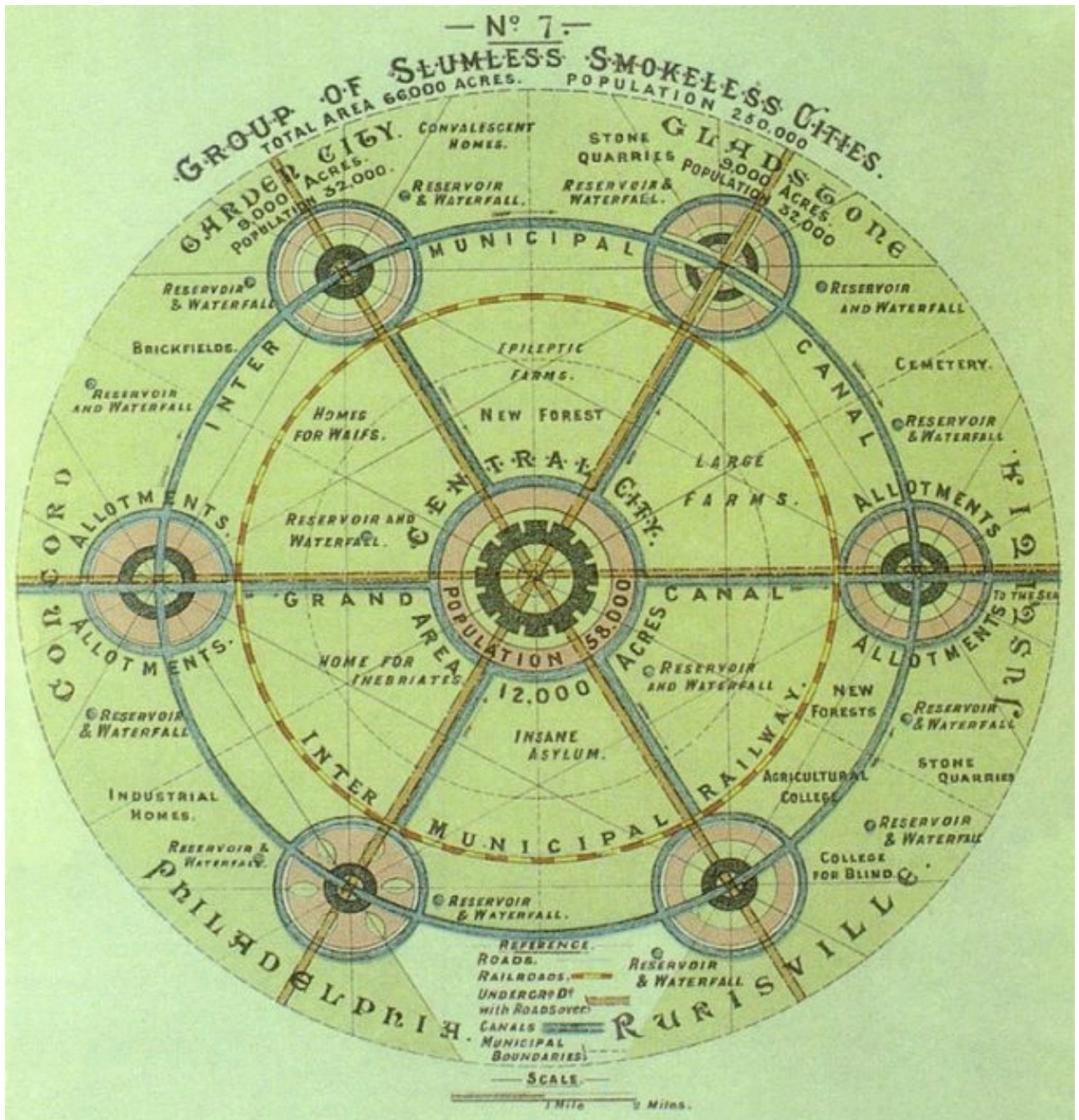
“BRONDBY (DANİMARKA) BAHÇE KENTİ/KÖYÜ”

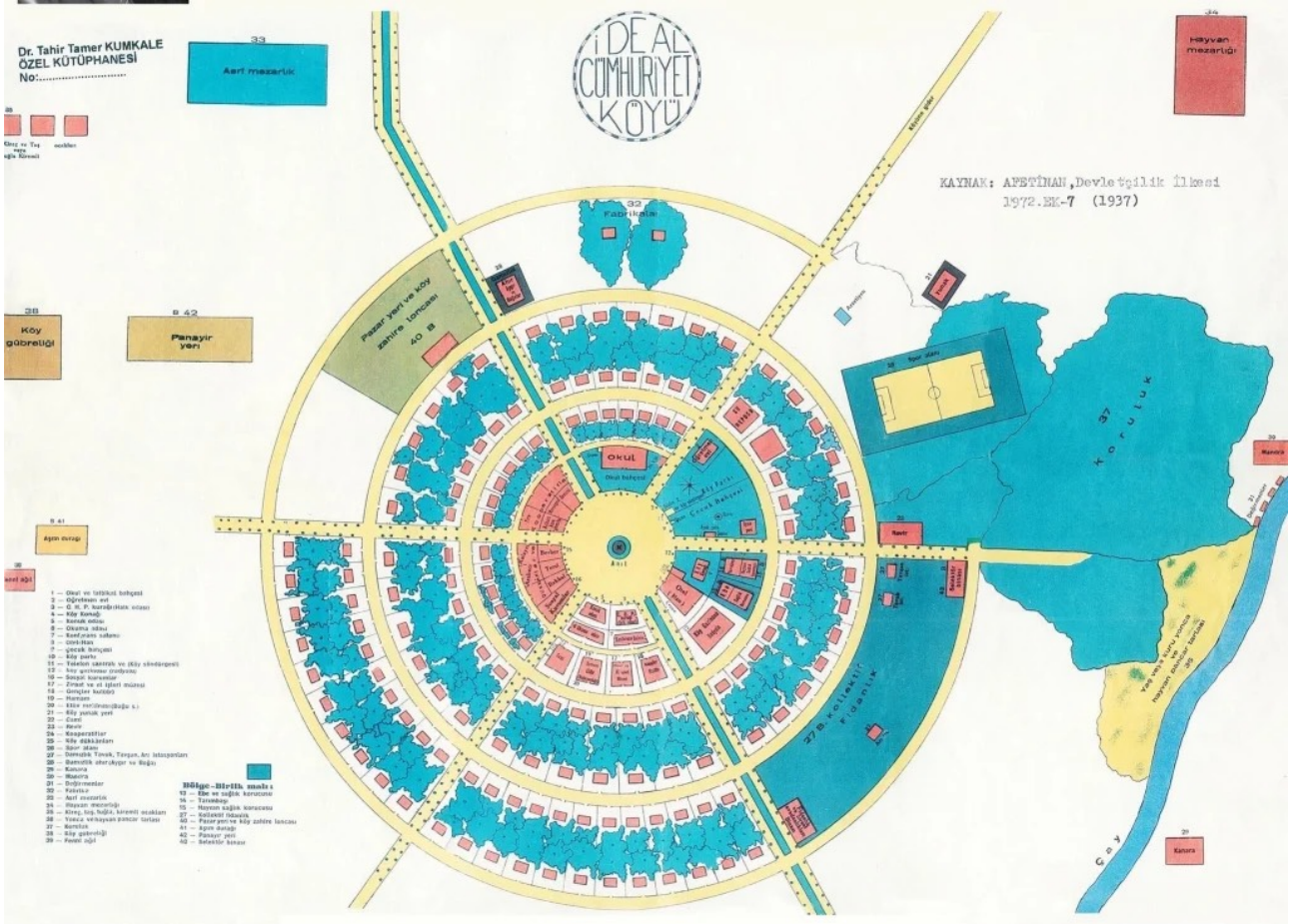
Bu proje 1965 yılında Danimarka'da uygulanmış. **"Brondby Bahçe Kenti"** olarak da bilinen bu köy, dikkat çekici daire şeklindeki ev tasarımı ve çevresindeki tarım alanlarıyla ünlüdür. Köyün amaçları, sakinlerinin toplumsal etkileşimini artırmak ve kendi yiyeceklerini yetiştirmelerine olanak tanır. Köy, kuş bakışı fotoğraflarıyla ünlü fotoğrafçı **Henry Do** tarafından yakından incelenmiştir.

Bu köyün evleri, tamamen aynı boyutta dairelerden oluşur ve bu düzenleme, ilk bakışta bir dart tahtasını andırır. Bu tür projeler, tarihsel olarak önemli figürlerin ve liderlerin vizyonlarına dayanır ve insanların yaşamını iyileştirmeyi amaçlar. **Türkiye'de gerçekleştirilemeyen bir projenin başka bir ülkede uygulanması ilginç bir tarihsel ilham kaynağını ortaya koymaktadır.**

Bahçe kentlerde tarım alanları ve ormanlar ile çevrelenen; yeşil kuşak, konut ve endüstri alanlarını birleştiren dairesel tasarımlı bir yerleşim kurgulanmıştır. Genel olarak pasta dilimi biçiminde eşit şekillerde farklı işlevlere sahip alanlara bölünmüştür.

“İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ PROJESİNİN ÖZELLİKLERİ”

‘İdeal Cumhuriyet Köyü’ projesi her ne kadar mimari biçimiyle dikkat çekse de esasen ilgi çekici tarafı; içerdği kamusal işlevler, dolayısıyla önerdiği yeni kırsal yaşam modelidir. Doç. Dr. Ömer Atabeyoğlu, “Atatürk’ün kırsal kalkınma projesi ‘İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi’nin Mekan Kuramları Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makalesinde ‘İdeal Cumhuriyet Köyü’ projesinin teknik detaylarıyla ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Proje dairesel düzende ve işinsal akslarla kurgulanmıştır. Üç tane birincil, bir tane ikincil statüde dairesel yol planı projenin ana hatlarını oluşturmaktadır. Bu dairesel düzen içten dışa doğru merkezde köy meydanı ve kurumsal yapılar, çevreleyen dairede yaşam alanları ve sonrasında da kırsal alan kullanımlarını barındırmaktadır. **Plan 138 haneli olarak kurgulanmıştır. Köyde 43 adet kuruma yer verilmiş olup, bu kurumlar bir köyde ihtiyaç duyulabilecek, eğitim, sosyal ve kültürel yaşam, üretim, depolama, satış ve yönetime dair unsurları barındırmaktadır.** Beş adet işinsal yol alanı baştan başa katetmektedir. Bu yollar hem çevre köyler ile hem de köy katmanlarının kendi içlerindeki bağlantılarını kurmaktadır. Yerleşimin merkezinde bir meydan oluşturulmuştur. Yollar merkezde, köy meydanına bağlanmaktadır. Köy projesinde pek çok farklı fonksiyona yer verilmiştir.”

“ÇAĞDAŞ, İNSAN ODAKLI BİR YAKLAŞIMIN ESERİ”

‘İdeal Cumhuriyet Köyü’ tasarlanırken sosyal hayatın yanı sıra ekonomi de düşünülmüş. Köyde yaşayan insanlar gıda ihtiyacını, kendi bahçelerine ektikleri ürünlerle karşılayacaktı. Bunun yanı sıra köy ekonomisinin kalkınması için ayrılan ortak toprakta da üretim yapılacak, böylelikle bölge insanı hem gelir elde edecek hem de üretimin önü açılacaktı. Toprak ağalığına da karşı olan bu proje; çağdaş ve insan odaklı bir yaklaşımın eseri idi.

“İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ’NÜN BÖLÜMLERİ”

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zeynep Eres, İdeal Cumhuriyet Köyü’nün dairesel, ikinci ve üçüncü dilimlerini şu şekilde açıklamaktadır:

- **Dairesel dilim:** Ortasında bir anıt bulunan meydana çevreleyen birinci yapı adası dizisinde; okul, köy konağı, halk odası, kooperatif, otel, umumi hela gibi çeşitli kamusal yapılar ve parklar yer alır.
- **İkinci dilim:** Bütünüyle konuta ayrılmıştır.
- **Üçüncü dilim:** Bu dilimin yarısı konuta, yarısı fidanlık, lonca, spor alanı gibi büyük açık alanlara ve fidanlık binası, fabrika gibi kamusal yapılara ayrılmıştır. Köyün yakın çevresinde de köy dışında olması uygun görülen, mezarlık, gübrelik, panayır, koruluk gibi işlevler tanımlanmıştır.

Atatürk'ün ülkemizde köylerin doğru planlamayla gelişmesi ve kalkınması adına hazırlanmasını istediği **bu daireysel model, 12 bin yıllık geçmişi bulunan Göbeklitepe ile de benzerlik göstermektedir. Bu da Atatürk'ün zamandan bağımsız düşünebilen bir akla sahip olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.**

“EKİLEN TOHURLARI YEŞERTMELİYİZ”

Ülkemizin kurucu aklı; yıllar önce büyük düşünerek ekonomiden eğitime, tarımdan mimariye kadar her noktada gelişimimizi sağlayacak adımların öncüsü olmuştur. Bugün bize düşen en büyük görev ise yapılmak istenenleri içselleştirerek geliştirmek, ekilen tohumları yeşertmektir. Anadolu kültürünün sahip olduğu tüm zenginlikleri bilim ve sanatla besleyerek ülkemizin çağdaş uygarlık seviyesinde layık olduğu yeri almasını sağlamak temel amacımız olmalıdır.

Kaynak: Çiğdem Yılmaz, Emlak adlı internet sitesi, 27 Temmuz 2023, Cumhuriyet, 23.10.2023

“KÖY ENSTİTÜLERİNİN ÖNCÜLÜ”

“İdeal Cumhuriyet Köyü” projesi için Dr. Y. Müh. ve Mimar Doğan HASOL, 7 Mayıs 2022 tarihli Cumhuriyet'teki makalesinde şöyle yazmış:

“Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğü ve bilime saygısıyla daha Cumhuriyetin ilanından sekiz ay önce 17 Şubat 1923'te toplanan ve 16 gün süren İzmir İktisat Kongresi'nde tarım ve eğitime ilişkin olarak alınan bir kararda: “Her bölgede birbirine yakın köyler için, yeteri kadar toprağı olan yatılı birer ilkokul açılması ve ilkokul dersleri yanında, uygulamalı ve teorik, basit tarım derslerinin gösterilmesi” öngörülmüştü. Yine aynı kararlar arasında: “Köylerdeki ilkokulların, kesinlikle beş dönümlük bir bahçesi, tekniğe uygun iki inekli ahır ve kümesi, yeni tarzda bir arılığı ve öğretmenler için iki odalı bir evi olması; toprağın bir kısmı sebze yetiştirilmesine, bir kısmı çiçek ve bir kısmı da fidancılığa ayrılarak, öğretmenlerin kontrolü altında, toprağın öğrenciler tarafından işlenmesi; harcama ve gelirinin köy öğretmenlerine ait olması ve bu yolla çocuklara uygulamalı olarak, çiftçiliğin öğretilmesi ve aydın kişilerin köylere yerleşmelerinin teşviki” yer alıyordu.

Sonraki yıllarda açılacak olan Köy Enstitülerinin bu kararların uzantısı olabileceği ya da en azından bu kararların köy enstitülerinin tohumları niteliğinde olabileceği düşünülebilir. **“İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi ise bu kararların çok ötesinde bir örgütlenme modelidir.”**

Plan, şemasında, ünlü İngiliz şehir plancısı Sir Ebenezer Howard'ın (1850-1928) 1898 tarihli bahçe kent önerisinden esinlenilmiş gibi görünüyor. Dairesel bir yerleşme. Dairenin merkezine yönelen işinsal yollarla, bunları kesen daireysel yollardan ve daire parçası sektörlerden oluşan bir yerleşme düzeni...

Merkezde bir alan, ortasında bir anıt... Bu alanın çevresinde okul ve uygulama bahçesi, alışveriş alanları, konaklama birimleri, köy konağı ve köy parkı ile çocuk bahçesi bulunuyor. “Radyolu” olacağı vurgulanmış bir köy gazinosu bile var. Ayrıca, konferans salonu, okuma odaları, cami, hamam-etüv, ziraat ve el işleri müzesi ile gençler kulübü ve sağlık birimi bulunuyor. İkinci ve üçüncü kuşakta, yeşillikler içinde evler yer alıyor. Yine üçüncü kuşağın bir bölümünde kolektif fidanlık, pazar yeri ve köy zahire (tahıl) loncası ile geniş bir koruluk içinde spor alanları bulunuyor... Görüldüğü gibi, daha 1930'lu yıllarda hazırlanmış olan planda, donanımlı, çağdaş bir köy için her şey düşünülmüş. Bu projenin, plan fikrine inancı bilinen Atatürk'ten sonra rafa kaldırıldığı anlaşıyor.

Yazarın notu: Bu projeyi feodal toprak ağaları engellemiştir.

“ATÇA: TÜRKİYE’NİN MİNİK PARİSİ/CUMHURİYET KENTİ”

Türkiye’de Yapılan İlk Modern İmar Planı

Büşra Gizem Yılmaz, 2 Mart 2021, Medium

Etrafını saran ovaları, tarım alanları, öncü kent dokusuyla Atça, Aydın ilinin Sultanhisar ilçesine bağlı bir Anadolu kasabasıdır. Çoğu kez kent biçimi itibarıyla İtalya’nın Ortaçağ komün kenti Palmanova’ya benzetilen Atça pek bilinmese de Türkiye’nin şekilci bir kent planına sahip ilk ve tek yerleşimdir Atça, Cumhuriyetin ilanından sonra hazırlanmış ve uygulanmış şekilci bir imar planına sahip olması ve bu planın aynı zamanda bir peyzaj düzenlemesi içermesi sebebiyle de kent planlaması geçmişimizde tarihi bir öneme sahip bir yerleşmedir.

Kurtuluş Savaşından sonra yenilgiye uğrayan Yunan ordusu Türk topraklarından çekilirken çıkardıkları büyük yangınlarla birçok Ege kenti gibi Atça’nın büyük bir bölümünü harap etti. 1923’ten sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte hükümet, işgalden etkilenen şehirlerin yeniden imar edilmesi için imar planları hazırlamaya başladı. **Savaş sonrası yurdun halini tahlil edebilmek için Anadolu’yu dolaşan Mustafa Kemal Atatürk’ün yolunun Atça’ya düşmesiyle imar planı hazırlanacak yerleşmeler arasına Atça da dahil edildi. Böylece yarısından çoğu yanmış olan kasabanın planlı kentsel gelişim süreci başlamış oldu.**

O dönemlerde ya yabancı şehir plancıları ülkeye getirilirdi ya da eğitim alması için yurt dışına tahsilli elemanlar gönderilirdi. Paris’te şehir planlaması eğitimi alıp yurduna dönmüş olan mühendis Abdi Hıfzı Bey tarafından 1924 yılında Atça için ilk imar planı hazırlandı. Eğitim için gittiği Paris’in mimarisine ve kent dokusuna hayran kalan Abdi Bey, Atça’nın imar planını hazırlarken Paris’in kent biçiminden esinlenerek, Atça için şekilci bir yaklaşımla radyal kent planı hazırlamayı seçmişti. Bu yüzden Atça genellikle *Türkiye’nin Paris’i* ya da *Küçük Paris* olarak anılır. Tıpkı Paris’teki Zafer Taki’nin bulunduğu Charles de Gaulle meydanından işinsal olarak uzanan Paris valisi Haussmann yapımı 12 bulvarın bulunması gibi, Atça’da da kent merkezindeki parktan işinsal olarak uzanan 8 ana aks, merkezdeki parkı odak noktası haline getirmekte. Atça’nın ilk olduğu diğer bir özellik de aynı zamanda bu 8 ana aks üzerinde bitkilendirme yapılmış olmasıdır. Bir anlamda **Türkiye’nin peyzaj planlaması yapılmış olan ilk yerleşmesidir.**

İtalya'daki Palmanova kentiyle çokça benzetilmesine ve internetteki fotoğrafları karıştırılmasına rağmen aslında merkezdeki bir odak noktasında birleşen ışınsal yol ağı dışında bir ortak yönleri yok. **Palmanova kent surları olan, hendekle çevrelenmiş, tipik bir ortaçağ kale kenti olarak inşa edilmişti. Atça ise harap edilen eski yerleşmenin üzerine inşa edilmiş bir Cumhuriyet dönemi kentiydi.** Kitabın sonunda sunulan Atça'nın kent şemasının Palmanova ve Paris kentleriyle karşılaştırmasını görebilirsiniz. Izgara sistem olarak planlanan sokak yapısı ve yapı adaları sebebiyle tam olarak radyal bir kentten bahsedemesek de, oluşturulduğu döneme göre başarılı ve eşsiz bir örnek sayılabilir. Nihayetinde Atça Türkiye'nin bu derece şekilci bir kent biçimine sahip ilk ve tek yerleşmesidir.